AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

MİMARİ DÜZEN UYGULAMASI OLARAK LYKIA BÖLGESİ ANTALARI

Özgür KAYA

Danışman

Prof. Dr. İsa KIZGUT

Akdeniz Eskiçağ Araştırmaları Ana Bilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

MİMARİ DÜZEN UYGULAMASI OLARAK LYKIA BÖLGESİ ANTALARI

Özgür KAYA

Danışman

Prof. Dr. İsa KIZGUT

Akdeniz Eskiçağ Araştırmaları Ana Bilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Özgür KAYA'nın bu çalışması, jürimiz tarafından Akdeniz Eskiçağ Araştırmaları Ana Bilim Dalı Doktora Programı tezi olarak oy birliği ☒ oy çokluğu ☐ ile kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Murat ARSLAN

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. İsa KIZGUT

Üye : Prof. Dr. Zeliha GİDER BÜYÜKÖZER

Üye : Prof. Dr. İ. Hakan MERT

Üye : Dr. Şevket AKTAŞ

Tez Başlığı: Mimari Düzen Uygulaması olarak Lykia Bölgesi Antaları

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 03/09/2024
Mezuniyet Tarihi :

Prof. Dr. Tuncer DEMİR
Müdür

AKADEMİK BEYAN

T.C
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ;

Doktora Tezi olarak sunduğum "Mimari Düzen Uygulaması olarak Lykia Bölgesi Antaları" adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımca yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını beyan ederim.

Özgür KAYA

İÇİNDEKİLER

TABLOLAR LİSTESİ ..... **iv**
GRAFİKLER LİSTESİ ..... **iv**
FİGÜRLER LİSTESİ ..... **iv**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xii**
ÖZET ..... **xiii**
ABSTRACT ..... **xiv**
ÖN SÖZ ..... **xv**
GİRİŞ **1**
Araştırma Tarihçesi 2
Amaç ve Kapsam 5
Yöntem 6

BİRİNCİ BÖLÜM
TİPOLOJİ

1.1. Kaideler 8
1.1.1. Torus Tipi 8
1.1.2. Anadolu-Ion Tipi 9
1.1.3. Cavetto-Torus Tipi 10
1.1.4. Attika-Ion Tipi 11
1.1.5. Dik-Eğik Silmeli ya da Bitirilmemiş Kaideler 13
1.1.6. Diğer Uygulamalar 14
1.1.7. Genel Değerlendirme 15
1.2. Gövdeler 16
1.2.1. Çıkıntısız Antalar 16
1.2.2. Tek Yanı Çıkıntılılar 17
1.2.3. Asimetrik Tip 18
1.2.4. Simetrik Tip 19
1.2.5. Yarım Sütunlular 22
1.2.6. Pilasterliler (?) 23
1.2.7. Genel Değerlendirme 24
1.3. Başlıklar 26
1.3.1. Attika-Ion Tipi 26

1.3.2. Anadolu-Ion Tipi 27
1.3.3. Ion Sütun Başlığı Tipi 28
1.3.4. Acanthus Bezemeliler 28
1.3.5. Genel Değerlendirme 30

İKİNCİ BÖLÜM
STİL

2.1. Gövdeler 32
2.1.1. Profiller 32
2.1.2. Bezemeler 35
2.1.3. Genel Değerlendirme 39
2.2. Ion Tipi Başlıklar 39
2.2.1. Profiller 39
2.2.2. Bezemeler 44
2.2.2.1. Ion Kymationu 47
2.2.2.2. Lesbos Kymationu 49
2.2.2.3. Anthemion 52
2.2.2.4. Eksen Uyumu 53
2.2.3. Genel Değerlendirme 56
2.3. Acanthus Bezemeli Başlıklar 56
2.3.1. Genel Değerlendirme 63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YAPIM TEKNİKLERİ

3.1. Malzeme 64
3.2. Taşçı Aletleri ve Anathyrose 64
3.3. Bloklar 65
3.4. Yatay ve Dikey Bağlayıcılar 67
3.5. Matematik 68
3.5.1. Ölçü 68
3.5.2. Oran 72
3.5.3. Anta Gövdelerinde Daralma 75
3.6. Antalar ile İlgili Elemanlar 77
3.6.1. Sütun 77

3.6.2. Arşitrav 77
3.6.3. Dor Frizi 79
3.7. Genel Değerlendirme 79

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TARİHSEL VE YAPISAL BAĞLANTILAR
-TARİHLENDİRME-

4.1. Klasik Dönem 81
4.2. Hellenistik Dönem 85
4.3. Roma Dönemi 89
SONUÇ 95
KATALOG 101
KAYNAKÇA KISALTMALARI 163
KAYNAKÇA 165
EKLER 187
LEVHALAR DİZİNİ 194
LEVHALAR 203
ÖZ GEÇMİŞ 261

TABLOLAR LİSTESİ

1: Ayak Ölçüleri ile ilgili Veriler……...71
2: Anta Gövdelerinde Daralma……..76
3: Tarihsel Süreç içerisinde Lykia Bölgesi Antalarının Olası Görünümü……..99

GRAFİKLER LİSTESİ

1: Anta Yüksekliklerinin, Kaide ve Başlık Yüksekliklerine Oranları……74

FİGÜRLER LİSTESİ

1: Ksanthos Nereidler Anıtı; dip profillerin (kaide ve gövde), no. 1.GD1 ve GB2 üzerinden yapılmış çizimi (“Coupel and Demargne, 1969: pl. XLIV” üzerinden düzenlenmiştir.)
2: Ksanthos Mẽmruwi Kaya Mezarı (no. 4), GB antanın iç yanındaki dip profillerin (kaide ve gövde) çizimi
3: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu, no. 12.GD1’in dış yanındaki dip profillerin (kaide ve gövde) çizimi
4: Telmessos Kaya Mezarı (no. 10), dip profillerin (kaide ve gövde) GB anta üzerinden yapılmış çizimi
5: Myra Kaya Mezarı (no. 8), KB antanın iç yanındaki dip profillerin (kaide ve gövde) çizimi
6: Araksa Kaya Mezarı (no. 9), GB antanın iç yanındaki dip profillerin (kaide ve gövde) çizimi
7: Telmessos Amyntas Kaya Mezarı (no. 11); “Texier, 1849: pl. 170”ten de yararlanılarak yapılmış, KD antanın dış yanındaki dip profillerin (kaide ve gövde) çizimi
8: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GD1’in profil çizimi (“Hansen and Le Roy, 2012: fig. 2.5” üzerinden düzenlenmiştir.)
9: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı, no. 20.GB1’in iç yanındaki dip profillerin (kaide ve gövde) çizimi
10: Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı, no. 23.GD1’in iç yanındaki dip profillerin (kaide ve gövde) çizimi
11: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GB1’in dip profillerinin (kaide ve gövde) çizimi
12: Patara Prostylos Planlı Yapı, no. 25.KD1’in ön yüzündeki dip profillerin (kaide ve gövde) çizimi
13: Tlos Kronos Tapınağı, no. 27.KB1’in profil çizimi (“Uygun, 2018: fig. 9” üzerinden düzenlenmiştir.)

14: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD1'in iç yanından yapılmış profil çizimi
15: Kitanaura Trokondas Heroonu, no. 22.GD1'in ön yüzündeki dip profillerin (kaide ve gövde) çizimi
16: Tlos Kronos Tapınağı, no. 27.KD1'in profil çizimi ("Uygun, 2018: fig. 9" üzerinden düzenlenmiştir.)
17: Kyaneai Neikostratos Anıtsal Mezarı, no. 31.II.GB1'in iç yanındaki dip profillerin (kaide ve gövde) çizimi ("Gerner-Hansen, 1998: abb. 12" üzerinden düzenlenmiştir.)
18: Myra Karabucak Anıtsal Mezarı, no. 32.KD1'in dış yanındaki dip profillerin (kaide ve gövde) çizimi
19: Patara Akdam Anıtsal Mezarı, no. 33.KB1'in iç yanındaki dip profillerin (kaide ve gövde) çizimi
20: Patara Marcia Heroonu, no. 34.GB1'in ön yüzündeki dip profillerin (kaide ve gövde) çizimi
21: Lyrnai Kaya Mezarı (no. 5), dip profil (kaide ve gövde) çizimi ("Roos, 1985: pl. 71.4" üzerinden düzenlenmiştir.)
22: Megiste Kaya Mezarı (no. 7), dip profil (kaide ve gövde) çizimi ("Wurster, 1981: abb. 6" üzerinden düzenlenmiştir.)
23: Oinoanda L. Flavilla Anıtsal Mezarı (no. 30), dip profil (kaide ve gövde) çizimi ("Hall et al., 1996: fig. 3d" üzerinden düzenlenmiştir.)
24: Balboura Yukarı Tiyatro Sahnesi, no. 15.KD1'in iç yanından yapılmış kaide çizimi
25: Geç-Klasik ve Hellenistik dönemlerde kaide tiplerinin Lykia'daki dağılımını gösteren harita (*Google Earth* üzerinden düzenlenmiştir.)
26: Roma Dönemi'nde kaide tiplerinin Lykia'daki dağılımını gösteren harita (*Google Earth* üzerinden düzenlenmiştir.)
27: Ksanthos Mẽmruwi Kaya Mezarı (no. 4), GB antanın plan restitüsyonu (Arşitrav, karşılaştırma amacıyla -gözleme dayalı olmadan- anta ile hizalanmıştır.)
28: Lyrnai Kaya Mezarı (no. 5), GD antanın plan restitüsyonu ("Roos, 1985: pl. 50.1" üzerinden düzenlenmiştir.)
29: Megiste Kaya Mezarı (no. 7), KB antanın plan restitüsyonu ("Wurster, 1981: abb. 4" üzerinden düzenlenmiştir.)
30: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu, no. 12.GD1'in plan restitüsyonu
31: Pinara Anıtsal Mezarı, no. 29.GD1'in tepe noktalarından alınan ölçüye göre yapılmış plan restitüsyonu (Yapının hemen önüne düşmüş bloktan ölçüsü alınan arşitrav, karşılaştırma amacıyla -gözleme dayalı olmadan- anta ile hizalanmıştır.)
32: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.KB3'ün plan restitüsyonu

33: Balboura Yukarı Tiyatro Sahnesi, no. 15.KD1'in plan restitüsyonu
34: Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı, no. 23.GD1'in plan restitüsyonu (Arşitrav, karşılaştırma amacıyla -gözleme dayalı olmadan- anta ile hizalanmıştır.)
35: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GD3'ün plan restitüsyonu
36: Patara Mezar Kilisesi buluntusu (no. 2), plan restitüsyonu
37: Araksa Kaya Mezarı (no. 9), GB antanın plan restitüsyonu (Arşitrav, karşılaştırma amacıyla -gözleme dayalı olmadan- anta ile hizalanmıştır.)
38: Telmessos Amyntas Kaya Mezarı (no. 11), KD antanın plan restitüsyonu (Arşitrav, karşılaştırma amacıyla -gözleme dayalı olmadan- anta ile hizalanmıştır.)
39: Kyaneai Neikostratos Anıtsal Mezarı, no. 31.II.GB1'in plan restitüsyonu
40: Myra Kaya Mezarı (no. 8), KB antanın plan restitüsyonu (Arşitrav, karşılaştırma amacıyla -gözleme dayalı olmadan- anta ile hizalanmıştır.)
41: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB2'nin plan restitüsyonu
42: Belören Eleuthera Tapınağı, no. 14.GB1'in plan restitüsyonu
43: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı, no. 20.GB1'in plan restitüsyonu (Arşitrav, karşılaştırma amacıyla -gözleme dayalı olmadan- anta ile hizalanmıştır.)
44: Kitanaura Trokondas Heroonu, no. 22.GD1'in plan restitüsyonu (Arşitrav, karşılaştırma amacıyla -gözleme dayalı olmadan- anta ile hizalanmıştır.)
45: Patara Prostylos Planlı Yapı, no. 25.KD1'in plan restitüsyonu (Arşitrav, karşılaştırma amacıyla -gözleme dayalı olmadan- anta ile hizalanmıştır.)
46: Patara Akdam Anıtsal Mezarı, no. 33.GB1'in plan restitüsyonu (Arşitrav, karşılaştırma amacıyla -gözleme dayalı olmadan- anta ile hizalanmıştır.)
47: Patara Marcia Heroonu, no. 34.GB1'in plan restitüsyonu (Arşitrav, karşılaştırma amacıyla -gözleme dayalı olmadan- anta ile hizalanmıştır.)
48: Olympos Ion Tapınağı, No. 28.GD1'in plan restitüsyonu (Öncü, 2021: fig. 3)
49: Kyaneai Ksanthippos Anıtsal Mezarı (no. 31.I), KD antanın plan restitüsyonu (Gerner-Hansen, 1998: abb. 12a)
50: Geç-Klasik ve Hellenistik dönemlerde gövde tiplerinin Lykia'daki dağılımını gösteren harita (*Google Earth* üzerinden düzenlenmiştir.)
51: Roma Dönemi'nde gövde tiplerinin Lykia'daki dağılımını gösteren harita (*Google Earth* üzerinden düzenlenmiştir.)
52: Geç-Klasik ve Hellenistik dönemlerde başlık tiplerinin Lykia'daki dağılımını gösteren harita (*Google Earth* üzerinden düzenlenmiştir.)

53: Roma Dönemi'nde başlık tiplerinin Lykia'daki dağılımını gösteren harita (*Google Earth* üzerinden düzenlenmiştir.)
54: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.KD6'nın başlık ve üst-gövde profillerini gösteren çizim ("Coupel and Demargne, 1969: pl. LIV"teki ölçülerle profiller tutarlı duruma getirilerek oluşturulmuştur.)
55: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB17'nin başlık ve üst-gövde profillerini gösteren çizim ("Hansen and Le Roy, 2012: fig. 4.16" üzerinden düzenlenmiştir.)
56: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.KB7'nin başlık ve üst-gövde profillerini gösteren çizim ("Coupel and Demargne, 1969: pl. LIII"teki ölçülerle profiller tutarlı duruma getirilerek oluşturulmuştur.)
57: Patara Mezar Kilisesi buluntusunun (no. 2) ön yüzündeki başlık ve üst-gövde profillerini gösteren çizim
58: Lyrnai Kaya Mezarı (no. 5), başlık ve üst-gövde profillerini gösteren çizim ("Henry, 2005.II.2: pl. 265" üzerinden düzenlenmiştir.)
59: Araksa Kaya Mezarı (no. 9), GB antanın iç yanındaki başlık ve üst-gövde profillerini gösteren çizim
60: Megiste Kaya Mezarı (no. 7), başlık ve üst-gövde profillerini gösteren çizim ("Wurster, 1981: abb. 6" üzerinden düzenlenmiştir.)
61: Telmessos kaya mezarları (no. 10-11), başlık ve üst-gövde profillerini gösteren çizimler [No. 10'un çizimi (üstte), "Texier, 1849: pl. 171.II" üzerinden düzenlenmiş; no. 11'in çizimi (altta), "Texier, 1849: pl. 170"teki ölçülerle profiller tutarlı duruma getirilerek oluşturulmuştur.]
62: Tlos Tiyatro Tapınağı (no. 17), başlık ve üst-gövde profillerini gösteren çizim ("Korkut et al., 2022: fig. 11" üzerinden düzenlenmiştir.)
63: Pinara Anıtsal Mezarı (no. 29.GD3), başlık ve üst-gövde profillerini gösteren çizim
64: Balboura Yukarı Tiyatro Sahnesi (no. 15.KD2), başlık ve üst-gövde profillerini gösteren çizim ("Bier, 1994: fig. 6.2" üzerinden düzenlenmiştir.)
65: Balboura Dor Yapısı (no. 16), başlık ve üst-gövde profillerini gösteren çizim ("Coulton et al., 1988: fig. 7" üzerinden düzenlenmiştir.)
66: Sidyma Sebasteionu **(**no. 21), başlık ve üst-gövde profillerini gösteren çizim ("Benndorf and Niemann, 1884: fig. 42" üzerinden düzenlenmiştir.)
67: Patara Akdam Anıtsal Mezarı (no. 33), başlık ve üst-gövde profillerini gösteren çizim ("Texier, 1849: pl. 189.II" üzerinden düzenlenmiştir.)

68: Patara Marcia Heroonu, no. 34.GB4'ün dış yanındaki başlık ve üst-gövde profillerini gösteren çizim
69: Patara Mezar Kilisesi buluntusunun (no. 2) eksen çizgisiyle görüntüsü
70: Didyma'dan bir başlığın eksen çizgisiyle görüntüsü ("Wiegand, 1941: taf. 209" üzerinden düzenlenmiştir.)
71: Labraunda Maussollos Andronu anta başlığının bezemeleri arasındaki eksen uyumu ("Hellström and Blid, 2019: fig. 463" üzerinden düzenlenmiştir.)
72: Limyra buluntusunun (no. 3) bezemeleri arasındaki eksen uyumu ("Borchhardt, 2001: taf. 19.3" üzerinden düzenlenmiştir.)
73: Tegea Athena kutsal alanı buluntusunun bezemeleri arasındaki eksen uyumu ("Dugas et al., 1924: pl. LXXVII.b" üzerinden düzenlenmiştir.)
74: Letoon Leto Tapınağı anta başlığının (no. 13.GB17) bezemeleri arasındaki eksen uyumu ("Hansen and Le Roy, 2012: 112, fig. 4.10" üzerinden düzenlenmiştir.)
75: Myra Kaya Mezarı (no. 8), KB anta gövdesinin iç yanından dişli tarak izleri
76: Araksa Kaya Mezarı (no. 9), GB anta boynunun iç yanından dişli tarak izleri
77: Telmessos Kaya Mezarı (no. 10), GB kaideden dişli tarak izleri
78: Limyra Pseudoperipterosu (no. 19.1), gövdenin dış yanından dişli tarak izleri
79: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı (no. 20.GB1), gövdenin dış yanından dişli tarak izleri
80: Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı, no. 23.GB5'in iç yanından dişli tarak izleri
81: Patara Prostylos Planlı Yapı, no. 25.KB2'nin dış yanından dişli tarak izleri
82: Olympos Ion Tapınağı (no. 28.GD1), gövdenin dış yanından dişli tarak izleri
83: Pinara Anıtsal Mezarı, no. 29.KD1'in ön yüzünden dişli tarak izleri
84: Myra Karabucak Anıtsal Mezarı (no. 32.KD1), iç yandaki duvardan dişli tarak izleri
85: Patara Akdam Anıtsal Mezarı, no. 33.GB2'nin iç yanından dişli tarak izleri
86: Patara Marcia Heroonu (no. 34.GB1), kaidenin ön yüzünden dişli tarak izleri
87: Arykanda Helios Propylonu, no. 12.KB2'nin iç yanından murç/külünk izleri (?)
88: Belören Eleuthera Tapınağı (no. 14.GB1), dış yandaki duvardan murç/külünk izleri
89: Balboura Yukarı Tiyatro Sahnesi (no. 15.KD2), gövdenin ön yüzünden murç/külünk izleri
90: Olympos Ion Tapınağı (no. 28.GD1), $^{2}/_{3}$ sütundan murç/külünk izleri
91: Myra Karabucak Anıtsal Mezarı (no. 32.KD2), dış yandaki duvardan murç/külünk izleri
92: Patara Marcia Heroonu (no. 34.GB4), gövdenin dış yanından murç/külünk izleri
93: Ksanthos Nereidler Anıtı'nın (no. 1) cephe restitüsyonu (Coupel and Demargne, 1969: pl. XCVIII) [Doğu yüzü gösterdiği belirtilen bu çizimdeki anta başlıkları, aynı yayının

geneline göre batı yüzde olmalıdır. Benzer durum, çizimdeki hyperthyron (Coupel and Demargne, 1969: 128-129, pl. LXXIII) için de geçerlidir.]

94: Nereidler Anıtı, no. 1.GD1'in üst yüzeyi (Coupel and Demargne, 1969: pl. XXIV, no. 3112)

95: Nereidler Anıtı, no. 1.GD3'ün üst yüzeyi (Coupel and Demargne, 1969: pl. XLIX, no. 2474)

96: Nereidler Anıtı, no. 1.GD4'ün alt (solda) ve üst yüzeyi (sağda) (Coupel and Demargne, 1969: pl. XLVIII, no. 2419)

97: Nereidler Anıtı; no. 1.GD6'nın üst-alt yüzeyleriyle dış, ön, iç yüzleri (Coupel and Demargne, 1969: pl. XV, BM parçası ve no. 2434)

98: Nereidler Anıtı; no. 1.KD2'nin yan (solda), alt (ortada) ve ön yüzü (sağda) (Coupel and Demargne, 1969: pl. XLV, no. 593)

99: Nereidler Anıtı, no. 1.KD4'ün üst (üstte) ve alt (altta) yüzeyi (Coupel and Demargne, 1969: pl. XLVIII, no. 614)

100: Nereidler Anıtı, no. 1.KD6'nın (başlık bloğu) restitüsyonu (Coupel and Demargne, 1969: pl. LVI.B, BM 935)

101: Nereidler Anıtı, mo. 1.KB2'nin yan yüzü (solda), plan restitüsyonu (ortada) ve ön yüzü (sağda) (Coupel and Demargne, 1969: pl. XLV, no. 592)

102: Nereidler Anıtı, no. 1.KB3'ün üst (üstte) ve alt (altta) yüzeyi (Coupel and Demargne, 1969: pl. XLIX, no. 3049)

103: Nereidler Anıtı, no. 1.KB6'nın üst (üstte) ve alt (altta) yüzeyi (Coupel and Demargne, 1969: pl. XLIX, no. 2473)

104: Nereidler Anıtı, no. 1.KB7'nin (başlık bloğu) restitüsyonu (Coupel and Demargne, 1969: pl. LXXI, no. 591)

105: Nereidler Anıtı, no. 1.GB2'nin yan (solda) ve ön yüzü (sağda) (Coupel and Demargne, 1969: pl. XLIV, no. 3)

106: Nereidler Anıtı, no. 1.GB3'ün üst (üstte) ve alt (altta) yüzeyi (Coupel and Demargne, 1969: XLVIII, no. 2476)

107: Nereidler Anıtı, no. 1.GB4'ün üst (üstte) ve alt (altta) yüzeyi (Coupel and Demargne, 1969: XLVIII, no. 2420)

108: Nereidler Anıtı, no. 1.GB5'in alt (solda) ve üst yüzeyi (sağda) (Coupel and Demargne, 1969: pl. XLIX, no. 2417)

109: Nereidler Anıtı, no. 1.GB6'nın üst (üstte) ve alt (altta) yüzeyi (Coupel and Demargne, 1969: XLIX, no. 2475)

110: Nereidler Anıtı; no. 1.GB7'nin yan (solda), ön (ortada) ve üst (sağda) yüzü (Coupel and Demargne, 1969: pl. LV, BM 936)

111: Patara Mezar Kilisesi buluntusunun (no. 2) ön yüzü
112: Limyra buluntusunun (no. 3) ön yüzü (Borchhardt, 2001: taf. 19.1)
113: Ksanthos Mẽmruwi Kaya Mezarı (no. 4)
114: Lyrnai Kaya Mezarı (no. 5) (Roos, 1985: pl. 14.1)
115: Lyrnai Kaya Mezarı (no. 6) (Roos, 1985: pl. 14.1)
116: Megiste Kaya Mezarı (no. 7) (Wurster, 1981: taf. 72.1)
117: Myra Kaya Mezarı (no. 8)
118: Araksa Kaya Mezarı (no. 9)
119: Telmessos Kaya Mezarı (no. 10)
120: Telmessos Amyntas Kaya Mezarı (no. 11)
121: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu'nun (no. 12) hava fotoğrafı (Sancaktar, 2019: plan 6)
122: Letoon Leto Tapınağı'nın (no. 13) cephe restitüsyonu (Hansen and Le Roy, 2012: pl. 27)
123: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB2'nin üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
124: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB3'ün üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
125: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB4'ün üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
126: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB5'in üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
127: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB6'nın üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
128: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB7'nin üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
129: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB8'in üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
130: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB9'un üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
131: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB10'un üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
132: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB11'in üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
133: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB12'nin üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
134: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB13'ün üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
135: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB14'ün üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
136: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB15'in üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
137: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB16'nın üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
138: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB17'nin tüm yüzleri (Hansen and Le Roy, 2012: fig. 4.10, no. 970)
139: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GD1'in tüm yüzleri (Hansen and Le Roy, 2012: fig. 2.5)
140: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GD2'nin üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
141: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GD3'ün üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
142: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GD4'ün üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi

143: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GD6'nın üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
144: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GD7'nin üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
145: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GD8'in üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
146: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GD9'un üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
147: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GD11'in üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
148: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GD12'nin üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
149: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GD13'ün üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
150: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GD14'ün üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
151: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GD16'nın üst (solda) ve alt (sağda) yüzeyi
152: Belören Eleuthera Tapınağı (no. 14)
153: No. 15'in iki (solda) (Bier, 1994: fig. 7) ve üç (sağda) (Ferrero, 1969: tav. XIII.E) anta bloklu restitüsyon önerileri (Belirtilen son restitüsyon, KD2 bloğu gözlemlenmeden yapılmıştır.)
154: Tlos Tiyatro Tapınağı'nın (no. 17) hava fotoğrafı (Korkut et al., 2022: fig. 4)
155: Ksanthos Yapı B (no. 18)
156: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı (no. 20)
157: Kitanaura Trokondas Heroonu (no. 22)
158: Arykanda Aristainete Mezarı (no. 23)
159: Rhodiapolis Opramoas Anıtı'nın (No. 24) restorasyon sonrası görünümü
160: Patara Prostylos Planlı Yapı (no. 25)
161: Lydai Kuzey Heroonu'nun (no. 26) yandan görünümü (Roos, 1969: fig. 30)
162: Tlos Kronos Tapınağı (no. 27) (Uygun, 2018: fig. 3)
163: Olympos Ion Tapınağı (no. 28) (Öncü, 2021: fig. 4)
164: Pinara Anıtsal Mezarı (no. 29)
165: Kyaneai Ksanthippos ve Neikostratos Anıtsal Mezarı (no. 31) (Kolb, 2008: abb. 338)
166: Myra Karabucak Anıtsal Mezarı (no. 32)
167: Patara Akdam Anıtsal Mezarı (no. 33)
168: Patara Marcia Heroonu (no. 34) (Gülşen, 2010: lev. 8.c)

KISALTMALAR LİSTESİ

Arş.	arşitrav
bk.	bakınız
böl.	bölüm
cm	santimetre
çğ.	çoğul
der.	derinlik/derinliği
dn.	dipnot
Ed./Eds.	editör(ler)
et al.	et alii
Fig.	figür
GB	güneybatı
GD	güneydoğu
gen.	genişlik/genişliği
Grf.	grafik
krş.	karşılaştırınız
KB	kuzeybatı
KD	kuzeydoğu
Lev.	levha
m	metre
mm	milimetre
MÖ	milattan önce
MS	milattan sonra
no.	numara/katalog numarası
öz.	özellikle
s.	sayfa
Tab.	tablo
vb.	ve benzeri
yak.	yaklaşık
yük.	yükseklik/yüksekliği
yy.	yüzyıl

ÖZET

Bu çalışmada; Lykia Bölgesi'nde yer alan, mimari düzene sahip Antik Çağ yapılarının antalarına odaklanılmıştır. Böylece bölgenin yeterli çalışılmamış olan Antik Çağ mimarisine katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Çalışmanın *Giriş* bölümünde tanım sınırlandırması yapılan antaların, 32 yapıdaki örneklerinin yanı sıra iki de olası anta başlık buluntusu, katalog örneği olarak değerlendirilmiştir. Antaların kaide, gövde ve başlıkları; tipolojik, stilistik ve teknik açılardan birbirleri ve tüm Akdeniz'deki örneklerle karşılaştırmalı olarak ilk üç bölümde ele alınmıştır. Payeler ve anta kapsamına girmeyen köşe ya da duvar pilasterleri gibi, antalarla benzerlikleri bulunan elemanlar da karşılaştırma örneği olarak kullanılmıştır. Bu odak çalışması sırasında bütünü gözden kaçırmamak adına yapıların ya da buluntuların tarihsel ve yapısal bağlantıları da dördüncü bölümde ayrıca incelenmiştir. Tüm bu irdelemeler ışığında yapıların uzak ve yakın bağlantılarını ortaya koyan bulgulara ulaşılmıştır. MÖ IV. yy.dan MS III. yy.a uzanan süreçte, Lykia'daki antaların gelişimi gözler önüne serilmiştir. Yer yer yapıların tarihlendirme tartışmalarına katkı sağlayacak verilere ulaşılmıştır. Atölye bağlantıları üzerine kuramlar oluşturulmuştur. Antalardan yola çıkılarak yapıların mimari düzeni, plan sistemi ve işlevi üzerine yeni bakış açıları getirilmiştir. Genel anlamda Hellen mimarisine görece geç uyum sağlamış görünen Lykia Bölgesi'nde, mimari düzen uygulaması olarak antaların dış etkilerle biçimlendiği görülürken dışarıyı etkileme gücünün ise zayıf olduğu sonucuna varılmıştır.

ABSTRACT

THE ANTAE OF LYCIAN REGION AS PRACTICE OF THE ARCHITECTURAL ORDER

In this study, the antae of the ancient buildings with architectural order in the Lycian Region were focused on. Thus, it was aimed to contribute to the ancient architecture of the region, which has not been sufficiently studied. In addition to the examples of the antae in 32 buildings, two possible anta capital finds were evaluated as catalogue examples. The bases, shafts and capitals of the antae were discussed in the first three chapters in terms of typological, stylistic and technical aspects in comparison with each other and examples from the whole Mediterranean. Members with similarities to the antae, such as piers and corner or wall pilasters, which are not included in the antae, were also used as comparison examples. In order not to lose sight of the whole during this focus study, the historical and structural connections of the buildings or finds were also analysed in the fourth chapter. In the light of all these analyses, findings revealing the distant and close connections of the buildings were reached. The development of the antae in Lycia from the fourth century BC to the third century AD was revealed. In places, data that will contribute to the dating discussions of the buildings were obtained. Theories were created on workshop connections. Based on the antae, new perspectives were introduced on the architectural order, plan system and function of the buildings. In the Lycian Region, which seems to have adapted to Hellenic architecture relatively late, it is concluded that the antae as an architectural order practice was shaped by external influences, while the power to influence the outside was weak.

ÖN SÖZ

Bu uzun soluklu çalışmanın değişik aşamalarında pek çok kişinin katkısı olmuştur. Phaselis ile ilgili başlayıp daha sonra değişen tez konusunun belirlenmesindeki yardımı, tezin biçimlenmesindeki büyük katkısı ve bana kazandırdığı bakış açıları nedeniyle Prof. Dr. Murat Arslan'a; tezin çizimlerini daha yetkin biçimde gerçekleştirebilmem adına Lagina'da yaptığımız çalışmalar, ulaşamadığım kimi kaynaklar konusunda desteği ve tezle ilgili önerileri için Prof. Dr. Zeliha Gider-Büyüközer'e; serbest çalışmama olanak tanıyan danışman hocam Prof. Dr. İsa Kızgut'a; değerli katkıları için jüri üyeleri Prof. Dr. İ. Hakan Mert ve Dr. Şevket Aktaş'a; arazi çalışmalarında yardımlarını gördüğüm Sinem Günaydın, Yiğit Altınmekik, M. Gül Tavlı, Korhan Kınıklı ve Melike Tavlı'ya; arazi çalışmalarına katkısının yanı sıra verdiği ekipman desteğiyle yükümü hafifleten Özgür Çağlı'ya; antalar üzerine çalışmamı ilk olarak önerip beni bu konuda yüreklendiren Prof. Dr. Abdulkadir Baran'a; kütüphane çalışmaları ve teknolojik konulardaki yardımları için Barış Karadeniz'e; antalar üzerine Hellence ve Latince metinleri anlamamı kolaylaştıran Dr. Şenkal Kileci'ye; Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından verilen izinle gerçekleştirilebilen arazi çalışmaları için ilgili müze görevlileri ve çalışma yapılan antik kent ya da kutsal alanların kazı başkan ve başkan yardımcılarına; doktora öğrenimimin bir dönemini Erasmus öğrencisi olarak geçirdiğim Algiers 2 Üniversitesinde danışmanlığımı üstlenmesi, yayınlar konusundaki desteği ve Cezayir'deki kimi antik kentlerde yaptığım karşılaştırmalara katkıları için Nedjma Serradj'a; "kütüphane araştırma konaklama desteği" sağlayan AKMED'e; tezle ilgili teknik konularda yardımını esirgemeyen Dr. Elif Alten-Güler'e; kaynak talebimi geri çevirmeyen Laurence Cavalier'ye; her türlü destekleri için annem Sevinç, babam Gültekin Kaya'ya çok teşekkür ederim.

Özgür KAYA

GİRİŞ

Lykia Bölgesi'ndeki çalışmalara bakıldığında az sayıda yapı monografisi görülecektir. Mimari düzen uygulamalarıyla[1] ilgili olarak genellikle kent odaklı tezler gösterilebilecekken tüm Lykia'yı içine alan, kapsamı geniş mimari çalışmalarsa yaygın değildir. Antalara gelindiğinde bunlar, bilinen yapı elemanları olmasına karşın ayrıntıdan yoksun tanımlanmıştır. Bu nedenle olacak, sözü edilen elemanın araştırmacılarca ele alınışında tam bir ortaklıktan söz edilemez. Şu durumda öncelikle tanım sorunları üzerinde durulabilir.

Vitruvius'un (trans. 1931: III.2.2; IV.2.1; IV.4.1; V.1.8-9; VI.7.1) anlatımlarında antalar; önde duvar sonlandıran, pronaos ile ilişkili, çıkıntılı birer taşıyıcı eleman olarak görünmektedir. Çağdaş literatürde de genel anlamda aynı ölçütlerle tanımlanan bu eleman, bulunduğu konumla diğerlerinden ayrılan bir çeşit pilaster olarak da geçmektedir (Brown et al., 1906: 267; Robertson, 1929: 39; Dinsmoor, 1950: 387; Martin, 1965: 470; Brockmann, 1968: 6-7). Antik Çağ'daki anta adlandırmaları da elemanın konumuyla ilgili görünür. Hellencedeki "parastas" (çğ. parastades), *anything that stands beside* anlamındayken[2] Latincedeki "anta" (çğ. antae) ise etimolojik olarak *ante* (ön) sözcüğüyle ilişkilendirilmektedir[3].

Antalar çoğunlukla ön bölümlerle ilişkilendirilse de opisthodomos gibi -görünüm açısından pronaostan farksız- bir bölüm söz konusu olduğunda yapıların arkasında da tanımlanabilmektedir. Bu, amphi in antis plan tanımı yapılabilmesi adına da gereklidir. Anta konumunda olup yanlara doğru çıkıntı içermeden kaide ve/veya başlıklara sahip elemanların da anta tipolojisi değerlendirmelerinde yeri vardır (bk. böl. 1.2.1). Ancak antaları köşe pilasterlerinden ayıran sınır, açıklığa kavuşturulmalıdır. Gövde çıkıntılarının iki yanda da olmadığı ya da yalnızca dış yanda olduğu durumlarda anta tanımı yapılabilmesi için anta duvarlarının arasında en az bağımsız "in antis" sütunları (bk. böl. 3.6.1) ya da arşitrav derinliğinde (bk. böl. 3.6.2) bir mekân olması belirleyici alınabilir. Bu derinliğin, duvar uçlarının ön genişliği kadar olması da kabul edilebilirdir ki sütun ya da arşitrav buluntusu her zaman saptanamamaktadır. Ancak dikdörtgen gövdeli antalar (bk. böl. 1.2.4) varsa daha sığ mekânlar olması da olanaklıdır. Dolayısıyla asimetrik-Dor uygulaması (bk. böl. 1.2.3, 1.2.7) beklenmeyen yapılarda, dış yanda kaide ya da başlık yapılmışsa (Bunların yapımının, planlanan genişliği verecek kadar bitirilmiş olmasına dikkat edilmelidir.) bunların genişliği kadar bir iç genişlik de anta tanımı için yeterli görülebilir. Anta tanımına elveren antre derinliğine en

[1] Çalışmanın başlığında da geçen "mimari düzen uygulaması" ile anlatılmak istenen; Dor, Ion, Korinth gibi Antik Çağ mimari düzenlerinde kullanılmış eleman, bezeme, profil vb. tüm mimari uygulamalardır.

[2] Bu sözcük kullanılarak antalara benzer başka elemanlar da karşılanmaktadır. Pronaos gibi giriş bölümleri için de aynı sözcüğün kullanılabilmesi (Liddell and Scott, 1883: 1142; ayrıca bk. Hellmann, 1992: 322-324) ise anta ve mekân arasında kurulan ilişki açısından açıklayıcı olabilir.

[3] Brockmann, 1968: 7-8. Çağdaş literatürde mimari terim olarak da *ante* kullanılabilmektedir.

azından denk bir ölçünün, kaya mimarisine ait yapıların dış yanlarında da (gövde çıkıntısı yoksa ve özellikle Dor düzeni söz konusu değilse) aranması gerektiği belirtilmelidir. Ayrıca arşitrav ile ilgili ölçütün değerlendirilebilmesi için arşitrav alt yüzeyinin antre/pronaos tavanından ayrılmış olması da gerekmektedir. Bir başka tartışma götürür konu, pilasterlerin ileri uzanmayıp içe dönen duvar uçlarında bulunduğu, diğer bir deyişle pilasterlerin birbirine iç yanlardan değil ön yüzlerden baktığı durumlarda da anta tipolojisi izlenebilmesiyle ortaya çıkmaktadır. Aralarında sütun bulunup entablatür de taşıyabilen bu tür örnekler, oikos planıyla uygulanmış antalar olarak değerlendirilebilmekle (Brockmann, 1968: 26-27, 40-41) birlikte kapı parastadesine de (Hellmann, 1992: 322-324) yakın olup anta-mekân ilişkisi oluşturmadığından kanonik anta olarak görünmemektedir. Normal antalarla kullanıldıklarında (Roux, 1961: pl. 73; Michaud, 1977: pl. 66), yapının aynı yüzünde dört anta tanımı gerektirmek gibi bir anomaliye de neden olmamaları adına bunların anta olarak tanımlanmaması uygundur.

Bu noktada anta bölümlerinin ayrımı da yapılmalıdır. Antalar; kaide, gövde ve başlık olmak üzere en çok üç ana bölümden oluşabilir. Kaideli örneklerde gövde, dipte, apophygenin altında şerit ve astragalos gibi profillerle sonlanabilmektedir. Kimi örneklerde gövdenin üst bölümü, çıkıntılı fascia profilinden/profillerinden oluşan ya da şerit/astragalos gibi bir profille dipte sınırlandırılmış boyun bölümüne sahiptir. Gövdenin üst bitimi de apophyge üzerinde şerit ve astragalos gibi profillerden oluşabilmektedir (Lev.2.a). Ancak Arkaik gelenekteki Anadolu-Ion tipi başlıkların (Brockmann, 1968: 63-70, 160-162) yan bölümlerinde yer alan volütler[4], aşağıda astragalos biçiminde sonlandığından bu profilin başlık içerisinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği sorunu ortaya çıkmaktadır. Anadolu-Ion tipi başlıklı örneklerde de zamanla astragalos profilinin yanlarda da görülmesiyle (Brockmann, 1968: 83-84) volüt-astragalos ilgisinin kesilmesi ve Arkaik Dönem'de mimari standartların tam oturmadığı göz önünde bulundurulduğunda Arkaik mimarinin sözü edilen özelliğini yansıtanlar dışındaki örneklerde, belirtilen konumdaki astragalos profilinin gövde içerisinde değerlendirilmesi (Rumscheid, 1994.I: 325) uygun görünmektedir.

Araştırma Tarihçesi

Çizimler yardımıyla kısmen de olsa anta ayrıntılarının verildiği Lykia'daki ilk yapı olarak Telmessos'tan bir kaya mezarı (no. 10) saptanabilmiştir (Choiseul-Gouffier, 1782: pl. 68, 69.3). Ksanthos Nereidler Anıtı'nın 19. yy.daki keşfinin ardından yapının antalarına da değinilmeye başlandığı görülür (Fellows, 1848: 23; Falkener, 1851: 267, 271). Aynı yüzyılda

[4] Proto-Aiol ya da Aiol pilaster/paye başlıklarındaki benzer uygulama için bk. Wesenberg, 1971: abb. 115-128, 131, 153-154.

Ch. Texier (1849: 188, 196, 222, 227, pl. 169-171, 186-187, 189, 213-214; 1862: 668, 679-680; Texier and Pullan, 1865: 54, pl. 47) ise kimi Lykia yapılarının (no. 10-11, 25, 32-33) anta ayrıntılarını, çoğunlukla çizimler üzerinden göstermiştir. Texier tarafından Telmessos Amyntas Kaya Mezarı'nın anta ön yüzünde gösterilen yazıtın yerinin doğru verilmediğini, O. Benndorf ve G. Niemann (1884: 40, 62, 112, fig. 28, 41-42) ortaya koymuştur. Bu araştırmacılar, aynı mezarın[5] antalarıyla ilgili olarak kaide çizimi verip başlığa değinmenin yanı sıra Sidyma Sebasteionu'nun bir antasından da söz etmiştir. E. Petersen ve F. von Luschan (1889: 50, 53, 77-81, 90-91, 97-98, 152-153, Nr. 87, fig. 43, 53-59, 61, 63, 69-70, 72), Kekova-Simena buluntuları arasında anta (?) gövdeleri de göstermiş, Kitanaura Trokondas Heroonu'nun antalarına değinmiş, Rhodiapolis Opramoas Anıtı'nın antalarındansa yer yer ölçü ve çizim desteğiyle bahsetmiştir.

Sonraki yüzyılın ilk çeyreğindeki kimi yayınlarda Nereidler Anıtı'nın antaları da -yer yer yapının *Fouilles de Xanthos III*'te yapılacak kapsamlı restitüsyonundan farklı özelliklerle- izlenebilmektedir (Smith, 1900: 44, no. 935; Lethaby, 1915: 219-220; Niemann, 1921: 13, fig. 26-28, 36, taf. III; Krischen, 1923: 74-75, 77-78, abb. 3, taf. VIII-XII). Aynı zaman diliminde Dilettanti Topluluğu (1915: pl. XXVIII, XXXII-XXXIII), Telmessos ve Myra'dan birer mezarın (no. 10 ve 32) anta çizimlerini yayımlamıştır. M. R. Savignac (1917: 524-525, fig. 1-2, 4, pl. I.1) ise -W. W. Wurster'in (1981: 217-220, 225, abb. 3-6, taf. 72) daha ayrıntılı çalışacağı- Megiste'den bir kaya mezarının (no. 7) antalarına değinmiş ve anta ayrıntılarını çizimlerle göstermiştir. Ksanthos Mẽmruwi Kaya Mezarı'nın antalarından kalanlar da P. Demargne tarafından çalışılmıştır[6]. Limyra Heroonu'ndaki antalar üzerine J. Borchhardt'ın (1967: 155; 1970: 68; 1976: 49-50, 56; no. A 32, 476; abb. 12, 25-26; taf. 20.2, 25.7) aktardıkları oldukça kısıtlı olup bunlardan özellikle görseli paylaşılmayan başlıklarla ilgili olanların doğrulanması gerekmektedir (bk. s. 35). D. de D. Ferrero'nun (1969: 84, fig. 136, tav. XIII) çalışmasında ise Balboura Yukarı Tiyatro Sahnesi'nin antası üzerine veriler bulunabilir. Lydai Kuzey Heroonu'nun antasına değinmenin yanı sıra Lyrnai kaya mezarlarının (no. 5-6) antaları üzerine de bilgi veren P. Roos, Lyrnai'dakilere benzer uygulamaların görüldüğü başka kaya mezarıyla karşılaştırma da yapmıştır[7]. G. E. Bean, yer yer Lykia'daki antaların varlığını

[5] Telmessos'taki bu ve bir diğer kaya mezarının (no. 10-11) antalarına değinen bir başka isim G. Semper'dir (1863: 450-451).

[6] Demargne, 1958: 122-124, fig. 24, 26. Ksanthos'tan anta başlığı olarak gösterilen başka bir buluntunun (Shoe, 1936: pl. C.7) hyperthyron olduğu saptanmıştır (Coupel and Demargne, 1969: 114, dn. 12). Aynı araştırmacıların, Nereidler Anıtı'nın anta kaidesi olarak yorumlanan bir elemanla (Shoe, 1936: 180-181, pl. XXXVII.6) ilgili düzeltmeleri için ayrıca bk. Coupel and Demargne, 1969: 102, dn. 7.

[7] Roos (1969: 77), Lydai Güney Heroonu'nda da anta formundan söz etse de -yapının antresindeki tonozlu düzenlemeden olacak- burada kanonik anta görüntüsü yok gibidir (bk. dn. 73). Lydai'daki "tapınakların" ise anta

bildirmek ya da onlar üzerine gözlemlerini kısaca aktarmakla yetinmiştir[8]. Balboura yüzey araştırmaları kapsamında Dor Yapısı, Yukarı Tiyatro gibi yapıların antaları üzerine veriler aktarılmıştır[9]. Beydağları yüzey araştırmaları kapsamındaysa Kitanaura Trokondas Heroonu'nun en ayrıntılı yayını I. Pimouguet-Pédarros (2016: 81-82, 87-89, 91-92, fig. 35-37) tarafından yapılmış olup, burada yapının antalarından da özellikle bunlardaki kabartmalara dikkat çekilerek söz edilmiştir.

A. D. Brockmann'ın hazırladığı, yalnızca anta tipolojisini konu edinen tek kapsamlı çalışma olan *Die Griechische Ante*'de, Lykia'dan da (burada no. 1, 11, 13) katalog örnekleri bulunur. *Fouilles de Xanthos* serisinin P. Coupel ve P. Demargne tarafından kaleme alınan III. cildi ile E. Hansen ve C. Le Roy tarafından hazırlanan XI. cildinde ise Nereidler Anıtı[10] ve Letoon Leto Tapınağı'nın[11] saptanmış tüm anta bloklarının katalog bilgileri verilmiştir. Bu yapı monografileri kadar kapsamlı değilse de kimi çalışmalar içerisinde Lykia'daki başka yapıların antaları üzerine bilgilere de ulaşılabilmektedir[12]. Kimi çalışmalarda Lykia antaları, ayrıntılı olmasa da başka örneklerle de karşılaştırılmış[13] kimi çalışmalarda daha ayrıntılı karşılaştırmalara yer verilmiştir[14]. Lykia'dan antalara odaklı ise yalnızca iki çalışma görünmektedir. Ancak *Das Antenkapitell aus dem Palast von Zêmuri* ve *Patara'dan Geç Klasik*

uçlarından söz edilmiştir (Serdaroğlu, 2004: 57-58). Lyrnai örnekleri için bk. Roos, 1985: 27-30, pl. 14.4-6, 15.1, 71.4-5.

[8] Bean'in (1978: 40, 67, 71, 112, 133, 138) anta olarak söz ettiği örneklerden Tlos Bellerophontes Kaya Mezarı'nda yapımı çok az ilerlemiş pilasterler, dış yanlarda taslak olarak dahi izlenemeyip her zaman yeterli derinliğe sahip de görünmediğinden burada değerlendirilmemiştir.

[9] Coulton et al., 1988: 140-141, 144, fig. 7; Bier, 1994: 32, 35, fig. 2, 4-5, 6.2, pl. I.b. Meleagros Eksedrası'nın (MS 158-161) planında anta olarak tanımlanabilecek elemanlar yansıtılmışsa da bunlar metinde genellikle *pillar* olarak anılmıştır (Coulton et al., 1988: fig. 2-3; 1989: 41-46, 61, pl. VI.b-c). Burada -plana aykırı olarak- duvara dayalı antaların mı kastedildiği, sınıflandırılmamış çok sayıda yapı yıkıntısı nedeniyle arazide izlenememiştir. Yayınlarda gösterilen blokların tümüyle de arazi çalışmalarında karşılaşılmadığından yapıdaki anta varlığı doğrulanamamıştır.

[10] Yapının antaları, bu yayının biraz öncesi ve daha sonrasında da yer yer ele alınmıştır (Martin, 1965: 485; 1971: 331; Altekamp, 1991: 171-172, 263, 284, abb. 160; Takeda, 2010: 2964-2965, fig. 6, tab. 1). *Fouilles de Xanthos* yazarlarının, sözü edilen yayınında olanlardan ayrı bilgiler içermeyen yayınlarına burada değinilmemiştir.

[11] Fransız araştırmacıların önceki çalışmalarında ise bu tapınağın antalarıyla ilgili yüzeysel bilgilerle yer yer karşılaşılır. Anta başlığının genel tanımı için bk. Metzger, 1965: 104, fig. 5.

[12] Bk. Kyaneai Ksanthippos ve Neikostratos Anıtsal Mezarı (Gerner-Hansen, 1998: 26, 29, 33, 35, 38; abb. 9a, 11-12; taf. 5.1), Patara'dan Prostylos Planlı Yapı ve anıtsal mezarlar (Serdaroğlu, 2004: 89, res. 59-62, lev. XXIV-XXVI; Gülşen, 2010: 23, 26-27, 58, 66-67, kat. no. 8-11, blok no. 69, 78, 136-138, 147, lev. 43-45), Tlos Kronos Tapınağı (Uygun, 2018: 514 fig. 9-11), Arykanda Helios Propylonu (Sancaktar, 2019: 122-123, M6-7, 9, çiz. 3-5, lev. 18-19.a-b), Olympos Ion Tapınağı [köşe sütunu olarak (Olcay-Uçkan et al., 2019: 619, 621; Öncü, 2021: 307, dn. 17)], Myra'dan kaya mezarı (Tıbıkoğlu, 2021: 378, lev. 39.a, 39.d-e, DN.38) örnekleri. Epigrafik yayınlarda görülebilecek Belören'den (Myra territoriumu) bir bloğun, Eleuthera Tapınağı'nın antasıyla ilişkilendirilmesi için bk. Schuler and Öztürk, 2020: 68-69, abb. 1, 4-6.

[13] Bk. Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı (Knoblauch and Witschel, 1993: dn. 157; Berns, 2003: 179, taf. 4.4), Oinoanda L. Flavilla Anıtsal Mezarı (Hall et al., 1996: 113-116, fig. 3d), Patara Prostylos Planlı Yapı (Cavalier, 2005: 43), Tlos Tiyatro Tapınağı (Korkut et al., 2022: 34, 37, 50, fig. 11) örnekleri. Letoon Leto Tapınağı'nın antasındaki Lesbos kymationu ile ilgili bk. Alzinger, 1974: 122; Ganzert, 1983: 162-164, abb. 91.

[14] Bk. Patara Prostylos Planlı Yapı (Gültekin, 1998: 11, 20-23, 25, 33-34, 46, lev. 10, 34-37, 39, 40-41, 46-47, 49, 51; Şahin, 2018: 35, 141-143, 288-289, kat. no. 76-77, lev. 31b-c) ve Rhodiapolis Opramoas Anıtı (Kökmen-Seyirci, 2016: 121-130, 397, kat. no. 055, lev. 21) örnekleri.

Dönem ait bir Anta Başlığı adlı, sırasıyla J. Borchhardt ve F. Şahin'e ait bu çalışmalarda incelenen örneklerin (no. 2-3)[15] anta bloğu olduğu kesin değildir[16].

Amaç ve Kapsam

Çalışmanın ana amacı, Lykia Bölgesi'nde yer alıp mimari düzen uygulaması olarak incelenebilen antaların tipolojik, stilistik ve teknik ayrıntılarını, tarihsel ve yapısal bağlamlara oturtarak incelemek yoluyla literatüre katkıda bulunmaktır. Eleman odaklı olan çalışmada yapıların tarihlendirilmesi birincil amaç değilse de yeterli veriler saptandığında buna katkı sağlamak da amaçlanmaktadır. Yapıların atölye bağlantıları ve Lykia'nın diğer bölgelerle mimari etkileşimi de bu bakış açısıyla irdelenecektir.

Katalog örnekleri, Hellen ve Roma mimarisi içerisinde değerlendirilebilen -*Giriş*'te sınırları çizilmiş- kanonik antalar olarak belirlenmiştir. Hangi yapıya ait olduğu bilinmeyen ya da yapıdaki konumu açıklığa kavuşturulamamış buluntular (tüm yüzleri ve arkasındaki duvar gözlemlenebilenler dâhil); kapı parastadesi, kemer ayakları, çifti olmayan uç pilasterleri, taşıyıcı olmayan altar uçları[17], yüksek podyumlu yapıların merdivenlerinin yanlarındaki duvar uçları gibi pilaster tanımlaması içine girebilecek başka elemanlara da ait olabileceğinden genellikle kataloğa eklenmemiş, bunlardan gerek görüldüğünde söz edilmiştir. Ancak anta olması da olası bu tür örneklerden ikisi (no. 2-3), çalışmanın sonuçlarını etkileyecek önemde olması nedeniyle kataloğa alınmıştır. Antalar, mimari düzen uygulaması olarak ele alındığından mimari düzene sahip olmayan ya da bu açıdan buluntu vermeyen yapıların anta tanımına girebilecek elemanları kapsam dışında bırakılmıştır[18]. Böylelikle Lykia'daki mimari düzene sahip yapıların genel görüntüsü üzerine çıkarım yapmak da kolaylaştırılmıştır. Bu yapıların antalar aracılığıyla çözülebilmesi olası sorunlarına katkıda bulunmak da amaçlar arasındadır.

Zaman anlamında ise saptanabilen ilk örneklerden Severuslar döneminin bitimine kadarki sürece (hem katalog hem karşılaştırma örnekleri açısından) odaklanılmıştır. Ancak tarihlendirme önerileri Severuslar döneminin çok ötesine gitmeyen no. 34 de bir yanlışlığa düşülmemesi adına kataloğa eklenmiştir.

---

[15] No. 3, Z. Gider-Büyüközer (2022: 190, 195, 200) tarafındansa karşılaştırma örneği olarak ele alınmıştır.

[16] Yayınlarda anta olarak söz edilmesine karşın *Giriş*'te yapılan anta sınırlandırmasına uymayan ya da uyduğu kuşkulu olan diğer örnekler burada değerlendirilmemiştir. Bunların dışında Trysa, Kyaneai, Hoyran (Petersen and von Luschan, 1889: 11, 20, 24), Arykanda (Bayburtluoğlu, 1988: 188) ve Letoon'dan (Rumscheid, 1994.I: 326; 1994.II: 35, no. 128.5); görsel paylaşımı yapılmamış olup arazide de doğrulanamayan ancak yine anta olarak söz edilmiş örnekler de vardır.

[17] Altarlarda anta tanımı yapılmaması yönünde görüş için bk. von Gerkan, 1960: 159, dn. 28.

[18] Özellikle yerel ahşap işçiliği taklidi ya da tonozlu mezarlar gibi çoğunlukla fazlaca mimari düzen özelliği göstermeyen yapılarda bu tür örnekler olabileceği belirtilebilir. Anta dışı pilasterler ise karşılaştırma örneği olarak kullanılmıştır. Ancak bunların yer yer mimari düzen özelliği gösterse de yapı kapsamına girmeyen lahit ya da kaya nişi gibi örneklerde olanları, gerek görülmedikçe dikkate alınmamıştır.

Odaklanılan Lykia Bölgesi (Lev.1), kabaca, Anadolu'nun güneybatı bölümlerindeki Teke Yarımadası'dır. Sınırları daha açık çizmek içinse Claudius dönemi Lycia Eyaleti'nin yol bağlantılarını göstermenin dışında geleneksel Lykia coğrafyasını da yansıttığı sanılan Patara'daki anıt dikkate alınmıştır. Buna göre bölgenin batı sınırı, Dalaman Çayı'nın (Indos) biraz doğusundaki kuzey-güney yönlü dağlardır. Güneyde Akdeniz kıyılarının izlenmesiyle Phaselis'e[19] ulaşan doğu sınır, bu noktadan başlamak üzere dağları izleyip, Trebenna'yı da içine alarak sonlanmaktadır. Kuzeydeki son eyalet yerleşim yeri olaraksa Balboura görünmektedir. Ancak tarihsel bağlam göz önünde bulundurulduğunda bu sınır, Boubon'u da içine alacak biçimde genişletilebilir (Şahin ve Adak, 2014: 106-108, 178, 203, harita 2). Lykia kıyılarına yakın adalar da bölge coğrafyasında değerlendirilmelidir.

Yöntem

Lykia'daki antalar ilk bölümde tipolojik, ikinci bölümde stilistik anlamda incelenmiştir. Katalog örneklerinde az da olsa görülebilen heykeltıraşlık eserlerinin stilistik ayrıntılarına ise -çalışma mimari odaklı olduğundan- girilmemiş; bunlardan, bezeme ögeleri arasında söz edilmiştir. Yapıların atölye bağlantıları gibi tartışmalara katkısı olabilecek teknik ayrıntılar, üçüncü bölümde ele alınmıştır. Mimari düzen uygulaması olarak incelenebilecek diğer yapı elemanlarıyla antalar arasında olması beklenen teknik ilgi de bu noktada irdelenmiştir.

İlk üç bölümde bütünü anlamak için parçadan yola çıkan, antalara odaklı somut verilere dayanan yöntem; dördüncü bölümde tarihsel ve yapısal bağlantılar (işverenler, mimarlar, taş ustaları, atölyeler, anta dışı yapısal özellikler vb.) ışığında yapılan yorumlarla bütünden parçaya yönelmiştir. Böylece ilk üç bölümün verileri üzerine bir sentez ortaya konmuş[20], *Sonuç*'ta ise tez ileri sürülmüştür. *Sonuç*'taki önermeler daha çok, konuyla ilgili genel manzarayı ortaya koymaya yönelik olup 4. bölümün genel bir değerlendirmesi gibi düşünülebilecekken ilk üç bölümdeki daha spesifik noktalarla ilgili sonuçlar ise çoğunlukla *Genel Değerlendirme* alt başlıkları altında verilmiştir.

Metin içerisinde diğer pilasterler ile değerlendirme yapılırken, genelleme sonucu olarak birçok kez "pilaster" sözcüğüyle antalar da kastedilmiştir. Katalog sıralamasında öncelikle kronoloji, bu açık değilse yapı işlevi, konum, tipoloji gibi ölçütler belirleyici olmuştur. Genel

[19] Bu tezin kapsamına girebilecek Phaselis'teki tek yapı olarak Dor Tapınağı görünmektedir. Antaları, tezin son aşamaları sırasında açığa çıkartılmış olan bu yapı (Arslan ve Tüner-Önen, 2023: 118), kazı ekibi tarafından yayına hazırlanmaktadır. Dolayısıyla Phaselis, kapsam dışında bırakılmıştır. Kaldı ki koloni olarak kurulan bu kent, kimi zaman Pamphylia içerisinde de değerlendirilebilmekte olup Lykialı kimliğinden uzak bir görüntü sergilemektedir (Schläger et al., 1981: 31)

[20] Elemanların tipolojik, stilistik ve teknik ayrıntıları geniş tarih aralıkları verebildiğinden tarihleme de bu verilerin tarihsel ve yapısal bağlantılar ışığında yorumlandığı 4. bölümde yapılmıştır.

tartışmanın daha rahat izlenebilmesi için yapıların daha önce yapılmış tarihlendirme önerileri kataloğa konulmuş, bu tezin 4. bölümünde yeni bir öneri yapıldıysa o da önerilerin en sonuna eklenmiştir. Antaların bağlı olduğu yapıların mimari düzeni de (yer yer tartışmalarıyla) katalogda gösterilmiştir. Çalışma izni alınabilen ören yerlerindeki yapıların antaları ya da anta parçaları, teknik olanakların elverdiği ve saptanabildiği ölçüde bu tez kapsamında çalışılmıştır. Belirtilen koşulların kısmen ya da tamamen sağlanamadığı örneklerin[21] yanı sıra ilgili parçaları ya da tamamı Türkiye'de bulunmayan Nereidler Anıtı ile Megiste Kaya Mezarı (no. 1 ve 7), arazide eksiksiz izlenemeyip ayrıntılı yayını bulunan Letoon Leto Tapınağı (no. 13), çalışma izni alın(a)mayan Tlos ve Kyaneai'daki (no. 17, 27 ve 31) yapılar için de eleştirel bir gözle yayınlar izlenmiştir. Kesme taş bloklardan oluşturulmuş antalar, yapım tekniklerinin daha iyi anlaşılabilmesi adına, aynı blokta işlendiği diğer yapı ögeleriyle katalogda yer almıştır.

[21] Bunlardan Limyra Heroonu ve Lydai "tapınakları" gibi, yayınlarda aktarılan verileri yetersiz olanlar kataloğa eklenmemiştir. Yine kataloğa eklenmeyen Lydai Güney Heroonu ve Balboura Meleagros Eksedrası üzerine tartışma için bk. dn. 7 ve 9.

BİRİNCİ BÖLÜM
TİPOLOJİ

1.1. Kaideler

Dip bölümleri gözlemlenemeyenler (no. 2-3, 16-17, 21, 29) bir yana konulduğunda Belören Eleuthera Tapınağı ve Ksanthos Yapı B (no. 14 ve 18) dışındaki katalog yapılarında kaide saptanmıştır. Dor düzenindeki no. 14'te kaide kullanılmaması olağandır. Öte yandan Dor düzenindeki yapıların antalarında kaide kullanılması da çok şaşırtıcı görünmediğinden (Shoe, 1936: 180; Brockmann, 1968: 47-48) Balboura Yukarı Tiyatrosu'ndaki (no. 15) kaidenin, yapının mimari düzen tartışmasına çok katkı sağlamadığı belirtilmelidir.

1.1.1. Torus Tipi

Ksanthos'tan Nereidler Anıtı ve Mĕmruwi Kaya Mezarı, Arykanda'dansa Helios Propylonu'nda (no. 1, 4, 12) kaideler torus tipidir (Ginouvès, 1992: 71, pl. 36.3-5). Yenipınar [batı Lykia'da (Roos, 1985: 31, pl. 16.6, 72.1)], Pinara (Schweyer, 2002: pl. XII, fig. 21) ve Kyaneai'dan (Kupke, 1995: abb. 12) Ion düzeninde birer kaya mezarının pilaster kaidelerinin de aynı tipte olduğu anlaşılmaktadır. Belirtilen Lykia örneklerinde plinthos ile uygulanmış bu tipin, Arkaik Dönem'de toikhobates olarak kullanımı yaygın görünmektedir[22]. Özellikle Delphoi hazine yapılarındaki uygulamalar[23] ışığında diğer Arkaik-Ion antalarında da toikhobates profillerinin, anta kaidesi olarak sürdüğü düşünülmüştür[24].

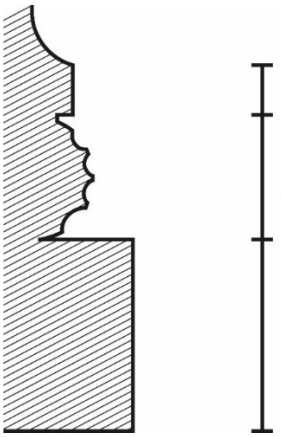

Fig. 1: Ksanthos Nereidler Anıtı (no. 1)

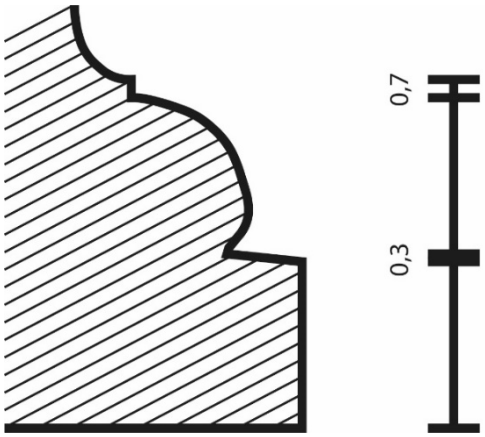

Fig. 2: Ksanthos Mĕmruwi Kaya Mezarı (no. 4)

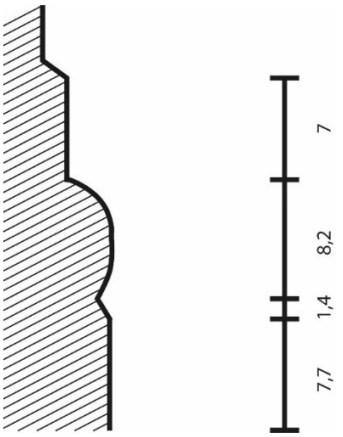

Fig. 3: Arykanda Propylon (no. 12.GD1)

[22] Shoe, 1936: 149-150, 180-181; Brockmann, 1968: 59-60; Schädler, 1991: 98, dn. 45-49; Ratté, 2011: 115-116, fig. 217-233; Ohnesorg, 2017: fig. 15. Birçok araştırmacı tarafından toikhobates olarak gösterilen benzer bir blok -daha sonra açığa çıkartılan benzer buluntularla birlikte- Ö. Özyiğit'e (2020: 160-161) göre Arkaik Phokaia Athena Tapınağı'nın arşitrav parçasıdır.

[23] Bk. Knidos, Massalia, Anonim (erken yayınlarda Klazomenai) ve Siphnos hazine yapıları. Sonuncu örnekte torus yerine büyük bir astragalos profili kullanıldığı (Dinsmoor, 1913: 11-16, fig. 2; Martin, 1965: 361-363) belirtilmelidir.

[24] Brockmann, 1968: 59-62. Bu tip kaidelerin antalarda daha geç kullanımının kuzey Karadeniz'de de görüldüğü belirtilmiştir (Bujskich, 2010: 19).

Nereidler Anıtı'nın (no. 1) Arkaik örneklerle bir başka yakınlığı, torus profillerine yatay yivler açılmış olmasıdır. Ancak bu düzenlemenin, Ilissos ve Nike tapınaklarıyla Erekhtheion (Stuart and Revett, 1825a: chap. II, pl. XII; Ross et al., 1839: pl. X; Stevens et al., 1927: fig. 17-18, pl. XVI, XVIII, XX.4) gibi Klasik Atina yapılarının Attika-Ion tipi kaidelerinde de uygulandığı belirtilmelidir.

1.1.2. Anadolu-Ion Tipi

Telmessos'tan bir kaya mezarında (no. 10) cavetto ve kyma reversa profilli kaideler kullanılmıştır. Bu tip, Larisa ve Khios'taki, Geç Arkaik Dönem ile ilişkilendirilen toikhobates buluntularından bilinmektedir (Boehlau and Schefold et al., 1940: 129, taf. 25.f, 41b.8; Boardman, 1967; 88, fig. 52, no. 36; Brockmann, 1968: 60). Labraunda propylonları (Jeppesen, 1955: 35, fig. 23, pl. IV.c-d, VIII.7), Priene Athena Tapınağı (Wiegand and Schrader, 1904: 95, abb. 63), Kos Asklepieionu Tapınak B (Schazmann, 1932: 35, taf. 20, Nr. 7-8), Priene Agorası'nın doğusundaki tapınak[25], Geç Klasik-Erken Hellenistik Dönem (Rumscheid, 1994.II: 27, no. 88) ya da MÖ 280 yıllarından olduğu önerilen Knidos Apollon Karneios Propylonu (Bankel, 2009: 10, 17-18, abb 27-28), MÖ IV.-III. yy.larla ilişkilendirilebilecek Iasos Naiskos A ve B[26] yapılarında ise bu tiple anta kaidelerinde karşılaşılır. Kimi zaman alt profilin kyma rekta olarak da değerlendirilebileceği kuşkusu olan örneklerle olmak üzere bu tip pilaster kaideleri, Karia Bölgesi'ndeki kaya mezarlarında da yaygındır[27]. Verilen örnekler, bu tipin; Karia-Ionia coğrafyasında, özellikle MÖ IV. ve erken III. yy.larda[28] kullanıldığını göstermektedir. Bunun yanı sıra anta başlıkları da gözlemlenebilen -kimi kaya mezarları[29] dışındaki- örneklerde

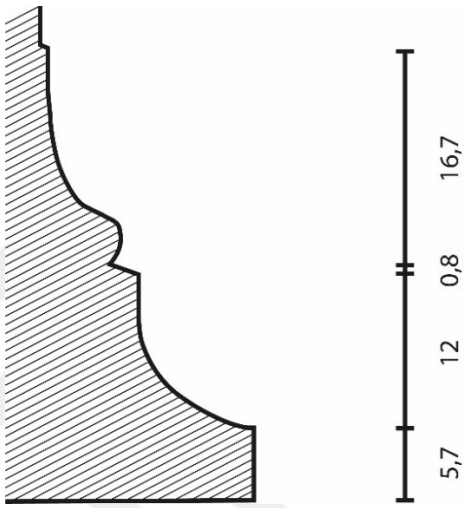

Fig. 4: Telmessos Kaya Mezarı (no. 10)

[25] Wiegand and Schrader, 1904: 141-142, abb. 111. Aynı kutsal alandan, aynı tipte bir başka kaide için bk. Shoe, 1936: 181, pl. XXXIX.2.
[26] Iasos'taki distylos tapınakta da benzer bir buluntu vardır (Masturzo, 2020: 46-47, fig. 13-15).
[27] Kaunos ve Idyma'dan üçer ya da dörder, Dalaman'dan bir kaya mezarı için bk. Kaya, 2018: 56-58, 61-62, kat. no. 10, 14, 15 (?), 18, 23, 29, 30 (?), 32, 34. Kaunos'tan bir anıtsal mezarda (?) da benzer uygulama (Varkıvanç, 1995: 105, abb. 22) olduğu anlaşılmaktadır. Kaunos'tan başka benzer buluntular için bk. Schmaltz, 1991: 165, abb. 16.
[28] Priene Agorası'nın doğusundaki, Asklepios ya da Zeus ile de ilişkilendirilen tapınak; en erken MÖ II. yy. ortasına [MÖ II. yy.ın II. yarısı (?)] tarihlendirilse de Priene Athena Tapınağı'nın etkisinde görünmektedir (Rumscheid, 1994.I: 197-198; 1994.II: 73, no. 303).
[29] Kaya, 2018: 64-66, kat. no. 10, 29-30, 32. Kaunos'taki ilgili iki kaya mezarına ait başlıkların ise Anadolu-Ion tipine yakın olduğu belirtilebilir (Roos, 1972: 73, F8, F30; Kaya, 2018: kat. no. 15, 18).

(Labraunda ve Priene'deki) Anadolu-Ion tipi başlıklar da görüldüğünden bu kaideler, Anadolu-Ion tipi olarak da anılabilmektedir (Brockmann, 1968: 81, kat. F. Nr. 8-9, 19-20). Anadolu-Ion mimarisini sütun kaidelerinde (Samos tipi ile) temsil eden Ephesos tipinin anta kaidesi olarak yalnızca Pergamon Gymnasion Tapınağı'nda saptanabildiği de (Schädler, 1991: 99, 103, abb. 5.f) dikkate alındığında bu kullanım uygun görünmektedir.

1.1.3. Cavetto-Torus Tipi

Myra, Araksa ve Telmessos'tan birer kaya mezarında (no. 8-9, 11) cavetto ve torus profilli kaideler kullanılmıştır. Lykia'da bu tip kaideler; Myra[30], Limyra[31], Antiphellos[32] ve Pinara'dan[33] kaya mezarlarının yanı sıra Antoninuslar döneminden Patara Merkez Agora Batı Stoa Kuzey Kapısı'nın (Aktaş, 2019: 787, fig. 5-9) pilasterlerinde de uygulanmıştır. Patara Mezar Kilisesi'ndeki, üç yanı işlenmiş bir buluntuda (kişisel gözlem) ve MS III. yy.dan Trebenna Akropolis Heroonu'nda[34] da benzer uygulama görülür. Karia Bölgesi'nden Kaunos'taki bir kaya mezarının pilaster kaidelerinden birinde de benzer profiller vardır[35]. Ancak anta kimliğindeki pilasterlerde bu tip kaidelerle sık karşılaşılmamaktadır[36]. Belirtilen profillere sahip sütun ve yer yer de pilaster kaideleri, MÖ V. yy. sonlarından III. yy. başlarına uzanan dönemde, çoğunlukla Peloponnessos ve Makedonya mimarisinde görülmektedir (Dirschedl, 2013: 395-401, taf. 68-70, beil. 29). Makedon örneklerinin MÖ IV. yy. sonu-III. yy. başı gibi görülmeye başlandığı anlaşılmaktadır.

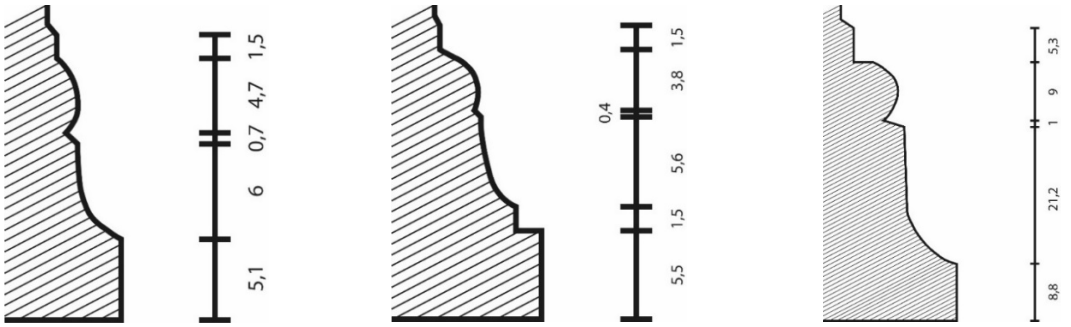

Fig. 5-7: Myra, Araksa ve Telmessos-Amyntas kaya mezarları (no. 8-9, 11)

[30] MÖ IV. yy.ın I. çeyreği (Bruns-Özgan, 1987: 115-121, F18) ya da 350-330 yıllarından olduğu önerilen Aslanlı Mezar'daki uygulama (Borchhardt et al., 1975: 112, no. 69, taf. 71D), iki ana profil arasında geçiş profili olmamasıyla farklıdır.

[31] Kuban, 2012: 139, no. I/7. Mimari düzen ve Lykia ahşap işçiliği ögelerinin bir arada yansıtıldığı iki kaya mezarı için ayrıca bk. Kuban, 2012: 235, 249, no. II/141, II/163.

[32] Dor düzeninde bağımsız bir yapı görünümü kazandırılmış (Erken Hellenistik Dönem'den olduğu önerilen) mezar için bk. Gülşen, 1998: 64, 71, fig. 4, 15-16.

[33] Dış cephe ayrıntısı olarak yalnızca kaidesi korunmuş mezar, bu tez kapsamındaki çalışmalar sırasında gözlemlenmiştir.

[34] Çevik et al., 2005: 56, A4, res. 107. Burada torusun ovolo benzeri olması, bunun başlık bloğu olabileceğini de düşündürmekle birlikte kaidelerde de bu tarz profillerle karşılaşılabilmektedir. Bk. dn. 35-36.

[35] Yapımı tamamlanmamış mezarda, kaidenin üst profili kanonik torus görünümünde değildir (Roos, 1972: 71, pl. 60.4, E36).

[36] Anadolu'da, MÖ III. yy.dan olabilecek Klaros Artemis Tapınağı'nda benzer bir uygulama olduğu -çizime göre- belirtilebilir (Schädler, 1991: 101, abb. 4e).

1.1.4. Attika-Ion Tipi

Letoon Leto Tapınağı, Limyra Pseudoperipterosu[37], Arykanda M. Aur. Makedon – Aristainete anıtsal mezarları, Rhodiapolis Opramoas Anıtı, Patara Prostylos Planlı Yapı ve Olympos Ion Tapınağı'nın (no. 13, 19-20, 23-25, 28) kaidelerinin yanı sıra Tlos Kronos Tapınağı'nın kaidelerinden biri[38] Attika-Ion tipidir. Arykanda'dan bir mezarda daha sözü edilen düzenlemenin olduğu belirtilmişse de (Bayburtluoğlu, 1988: 138) arazi çalışmaları sırasında bu saptama doğrulanamamıştır. Lykia'daki olası anta buluntularına bakıldığında Rhodiapolis Tiyatrosu'nun batısındaki duvarda devşirme malzeme olarak kullanılmış - olasılıkla Athena Tapınağı'ndan (Kızgut, 2012: 359)- örnekte, Balboura Meleagros Eksedrası'ndan buluntuda[39] ve Kadyanda antik kentinde Roma Dönemi Heroonu olarak gösterilen yapının ters biçimde toprağa saplanmış bloğunda da (kişisel gözlem) bu tip izlenebilmektedir. MS I. yy.ın I. yarısından Sidyma 17 No.lu Mezar (ön köşeler) (Benndorf and Niemann 1884: taf. XXII; Dardaine and Longepierre, 1985: fig. 9; Berns, 2003: 256; Cormack, 2004: 305), Ksanthos'tan bir Roma Dönemi [MS II. yy. (?)] Heroonu (Coupel and Demargne, 1976: 115, fig. 6-7) ve Pinara'daki podyumlu yapıda[40] ise Attika-Ion tipi kaideler, köşe pilasterlerinde kullanılmıştır.

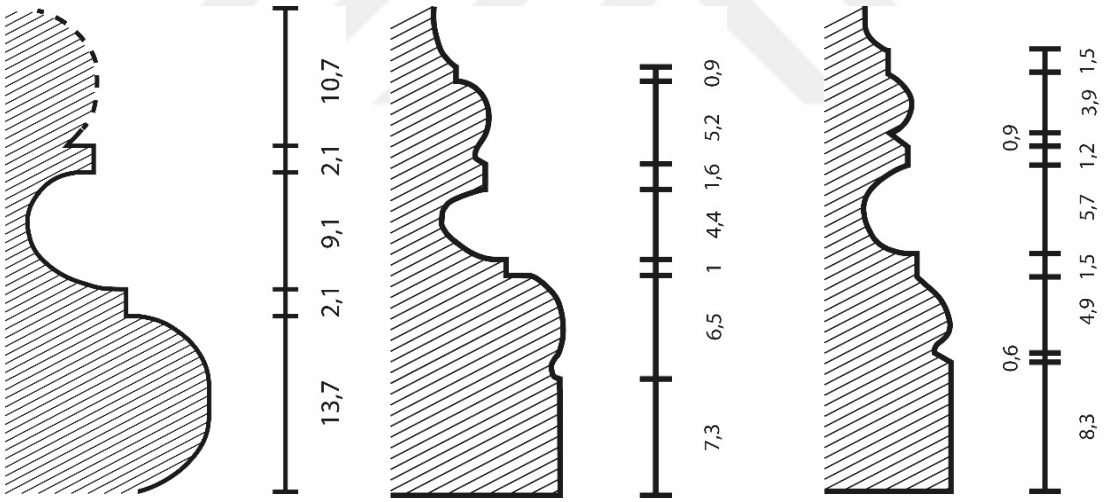

Fig. 8-10: Letoon Leto (no. 13.GD1), Arykanda (no. 20.GB1), Arykanda (no. 23.GD1)

Letoon Leto Tapınağı (no. 13), Balboura Meleagros Eksedrası ve Sidyma 17 No.lu Mezar'daki örneklerde plinthos yoktur. Kadyanda örneğinde plinthos gözlemlenememişse de

[37] Yapının incelenebilen kaidesinde (no. 19.1) alt torus gözlemlenmemekle birlikte yapıya ait yarım sütunların Attika-Ion tipi kaideli gösterilmesi [ÖAW-ÖAI. (2021). *Siedlungsarchäologie und urbanistik*. Erişim adresi: https://www.oeaw.ac.at/fileadmin/Institute/OEAI/PDF/Kommunikation/Jahresberichte/OeAI_Jahresbericht_2020_v2-30062021.pdf (erişim tarihi: 01.04.2023).] nedeniyle no. 19 da bu grupta değerlendirilmiştir.

[38] Yapı yayınında çok sayıda dışbükey profilli olduğu belirtilen no. 27.KB1'in çiziminin ters yapıldığı anlaşılmaktadır.

[39] Coulton et al., 1989: 42, fig. 9.A. Yapıda anta olup olmadığıyla ilgili tartışma için bk. dn. 9.

[40] Bu tez kapsamındaki çalışmalar sırasında gözlemlenen postamentli blok, Ü. Serdaroğlu'nun (2004: 69-71) *birinci tapınak* olarak adlandırdığı yapıya ait olmalıdır.

buluntu eksikliği olabileceğinden bu açıdan kesin saptama yapılamamıştır. Attika-Ion tipi anta kaideleri, Ilissos ve Nike tapınakları gibi Klasik Atina yapılarında plinthos olmadan (Brockmann, 1968: 75, dn. G.128) kullanılmaya başlanmıştır. Bu tip kaidelere plinthos eklenmesinin, Ephesos tipi sütun kaidelerinin etkisiyle gerçekleştiği düşünülmekle birlikte bu kullanım Anadolu için bile kesin bir kural durumu almamıştır (Dirschedl 2013: 327-328). Sütunlar üzerinden yapılan bu değerlendirme, yalnızca Lykia örneklerinin dahi gösterdiği üzere pilasterler için de uygun görünmektedir.

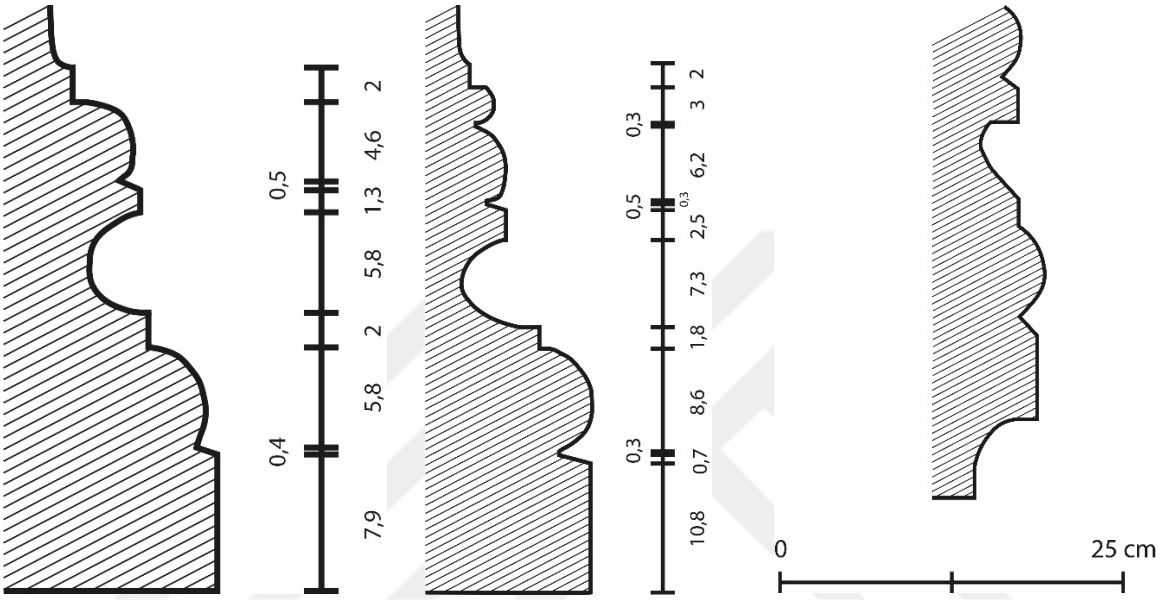

Fig. 11-13: Rhodiapolis (no. 24.GB1), Patara (no. 25.KD1), Tlos Kronos (no. 27.KB1)

Tlos Kronos Tapınağı'ndaki plinthosun (no. 27.KB1) alt bölümünde bir cavetto profili olması, bu örneği diğerlerinden ayırmaktadır. Yapının diğer anta kaidesi (no. 27.KD1) ile sütun kaidelerinde de aynı özellik görülmektedir[41]. Ayrıca farklı kaide tipine sahip Oinoanda'dan L. Flavilla Anıtsal Mezarı (no. 30) ve başka kaide buluntularında[42], Sidyma'dansa MS II.-III. yy.lardan olması olası 30 No.lu Mezar'ın dik ve eğik silmeli pilaster kaidelerinde de (Dardaine and Longepierre, 1985: 231-232, fig. 11; Cormack, 2004: 306, fig. 204) benzer uygulama saptanmıştır.

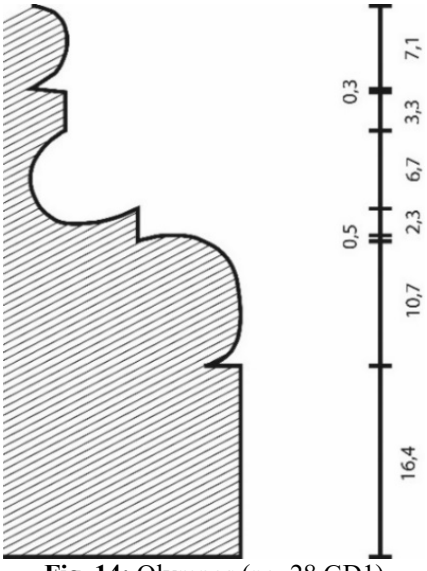

Fig. 14: Olympos (no. 28.GD1)

[41] Yapı yayınındaki çizimde sütunlardaki plinthos bölümleri kanonik biçimde gösterilmişse de fotoğraflar (Uygun, 2018: fig. 3-4, 9, 22-23) ve bu tez çalışması için arazide yapılan gözlemler ışığında bu yargıya varılmıştır.

[42] Bunlardan yayınlarda saptanamayan biri, no. 30 ile kaide tipi açısından da benzerdir (kişisel gözlem). Agoradaki Antoninus-Severuslar dönemleriyle ilişkilendirilen yapılardan Güneybatı Kemer'in ayaklarını oluşturan pilasterlerde saptananlar ise eğik silmeli kaidelerin altındadır (Coulton, 1986: 65, 89, fig. 3).

1.1.5. Dik-Eğik Silmeli ya da Bitirilmemiş Kaideler

Tlos Kronos Tapınağı'ndaki kaidelerden birinin (no. 27.KD1) yanı sıra Kitanaura Trokondas, Lydai Kuzey, Kyaneai Neikostratos, Myra Karabucak, Patara Akdam ve Marcia anıtsal mezarlarında (no. 22, 26, 31.II-34) dik ve eğik silmeli kaideler kullanılmıştır. Tlos Kronos Tapınağı'daki dik silmenin altında cavetto profili de vardır[43]. Myra Karabucak Mezarı'nda (no. 32) ise dik silmenin altında eğik şerit profili görülür. Burada anta kaidesi, toikhobates ve köşe pilasterlerinin kaidesi olarak da sürmekte olup belirtilen profil, özellikle arka bölümlerde daha sağlıklı izlenebilmektedir.

Patara örneklerinde (no. 33-34), eğik silmenin altı gibi üstünde de dik silme vardır. C. Berns (2003: 88-89, fig. 11.B), MS II. yy.ın II. yarısı ile ilişkilendirdiği bu tür örneklerdeki profillerin, Attika-Ion tipi kaide profillerinin yerini tuttuğu üzerinde durmuştur. Rhodiapolis'teki, yapımı tamamlanmamış devşirme bloğun bir yanında Attika-Ion tipi profilleri izlenirken (bk. böl. 1.1.4) diğer yanındaysa gözlemlenebildiği kadarıyla sözü edilen basit profillerin[44] olması, bu saptamayı desteklemektedir. MS I. yy.ın I. yarısından Sidyma 17 No.lu Mezar'ın (Benndorf and Niemann 1884: taf. XXII; Dardaine and Longepierre, 1985: fig. 9; Berns, 2003: 256; Cormack, 2004: 305) ön pilasterlerinde Attika-Ion tipi, arka pilasterlerinde ise belirtilen basit profilli kaidelerin olması da yine bu görüşü -tarihleme dışında- destekleyici bir veri olarak görülebilir. Sidyma'daki kaidelerde görülene benzer ayrım, Tlos Kronos Tapınağı'nın iki anta kaidesi (no. 27.KD1 ve KB1) arasında da vardır. Buradaki basit profilli kaidenin üst bölümünde de dik silme görülür. Blok kısa olduğundan bunun kaidenin mi yoksa gövdenin mi devamı gibi düşünüldüğü ilk bakışta açık değildir. Ancak diğer kaidenin yüksekliğiyle karşılaştırıldığında bu silmenin kaideye ait olduğu anlaşılmaktadır. Attika-Ion tipi kaidenin yapım aşamasını gösterdiği anlaşılan, Tlos örneğiyle benzer görüntüde bir mimari taslak buluntusu (Demirer ve Baytak, 2019: 488, fig. 2, 7-8), bu tip örneklerin Attika-Ion tipi kaideye dönüştürülmek üzere planlanmış olabileceğini kanıtlamaktadır. Ancak yapımı tamamlanmamış benzer Lykia buluntularının kaide biçimlendirilmesi yapılmış bölümlerinde; iki ana profili olan, değişik tipte örnekler de gözlemlenmiştir[45]. Bunlarda her ne kadar üstte dik

[43] Benzerleri bir üstteki paragrafta gösterilmiş bu uygulama, Tlos Tiyatro Tapınağı (no. 17) için de resmedilmiş gibidir (Korkut ve Özdemir, 2019: fig. 21). Ancak yapının daha sonraki yayınında *bases*'tan söz ediliyorsa da bununla kaideler kastedilmiyor olmalıdır ki restitüsyonda antalar kaidesizdir (Korkut et al., 2022: 34, fig. 9).

[44] En üstteki dik silme tamamen, onun altındaki eğimli bölüm kısmen izlenebilirken en altta plinthos ve olasılıkla torusun altlarına da karşılık gelmesi beklenen dik bölüm, hasardan dolayı izlenememektedir. Buna benzer ancak tüm profilleri izlenebilen Kyaneai Kuzeydoğu Kapısı'ndan bir blokta (Gerner-Hansen, 1996: 24, abb. 5) ise tamamlanmamış bölümün üstteki dik silmesinin üzerinde ufak bir eğik silme daha olduğu belirtilebilir.

[45] Bk. no. 12.KD1'in önündeki heykel kaidesi [H. Sancaktar'ın (2019: 126, Y3, lev. 17b, 19d) trokhilos ve torus olarak tanımladığı üst profiller, tek bir kyma rekta olarak değerlendirilmiştir.], Trebenna Solon ve Na Mezarı (Çevik et al., 2005: res. 125, 128), Patara Tiyatrosu ve Tiyatro Tapınağı (Piesker and Ganzert, 2012: 188, abb. 99-101, 198-200, taf. 35a-b) örnekleri. Ayrıca bk. no. 15.KD1.

silme bulunmuyorsa da Patara örneklerindeki (no. 33-34) oranların (bk. böl. 3.5.2), bunlardaki dik silmelerin kaide içerisinde düşünüldüğü noktasında kuşku yarattığı da dikkate alınmalıdır. Dolayısıyla üstte dik silmeli örneklerin Attika-Ion tipi ile ilişkilendirilmesi en olası seçenek gibi görünmekle birlikte bu tip kaidelerin (bunlar gerçekten bitirilmemişse) nasıl tamamlanmak üzere planlandığının tam olarak bilinemeyeceği anlaşılmaktadır.

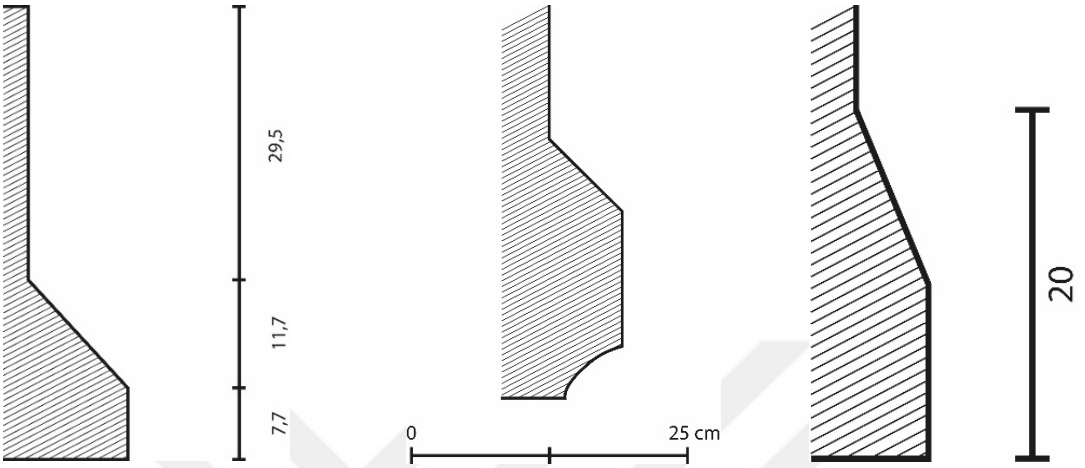

Fig. 15-17 Kitanaura (no. 22.GD1), Tlos Kronos (no. 27.KD1), Kyaneai (no. 31.II.GB1)

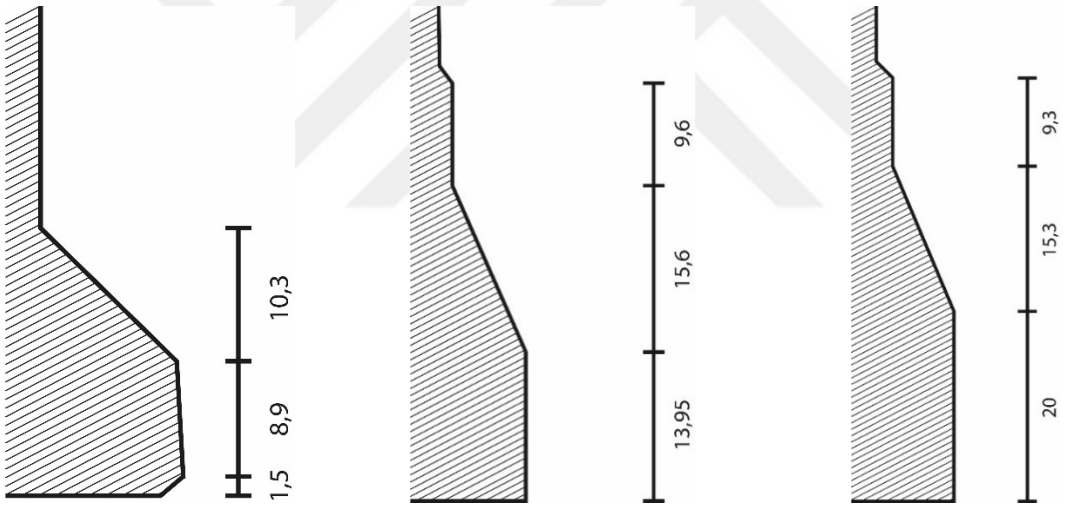

Fig. 18-20 Myra Karabucak (no. 32.KD1), Patara Akdam (no. 33.KB1), Patara Marcia (no. 34.GB1)

1.1.6. Diğer Uygulamalar

Lyrnai'dan bir kaya mezarındaki (no. 5) kaidelerin kyma reversa profilli olduğu kabul edilirse benzerlerinin batı Lykia'da Delikkavak, Karia Bölgesi'nde ise Kaunos'tan iki, Mergenli'den bir kaya mezarının (Roos, 1972: 71, pl. 3.1, 50.5-6, 60.2, B1, C2; 1985: 11, 43, pl. 34.2, 66; Kaya, 2018: lev. 9.1, kat. no. 1, 8, 20) pilasterlerinde de olduğu belirtilebilir. Bunların Arkaik örneklerle ilişkilendirilebileceği üzerinde durulmuştur[46].

[46] Roos, 1972: 73. Çoğunlukla toikhobates buluntusu olan Arkaik örnekler için bk. Brockmann, 1968: 60. Bunlardan Lykia ve Karia örneklerine en yakın görünen Larisa buluntusudur (Boehlau and Schefold et al., 1940: 129, taf. 41b.9, 11).

Megiste'deki kaya mezarı ile Oinoanda L. Flavilla Anıtsal Mezarı'nda (no. 7 ve 30) ise kaidelerin ana profili cavettodur. No. 7'de cavettonun altında, onun tamamlayıcısı gibi bir silme varken no. 30'da ise cavettodan çıkıntı yapan bir plinthos bulunur. Bu plinthosun alt bölümündeki cavetto düzenlemesinden yukarıda (böl. 1.1.4'ün son paragrafı) söz edilmiştir.

Balboura Yukarı Tiyatrosu'ndaki (no. 15), Attika-Ion tipinden üst torusun eksikliğiyle ayrılan kaide ise bölgede -şu an için- tek örnek olarak görünmektedir.

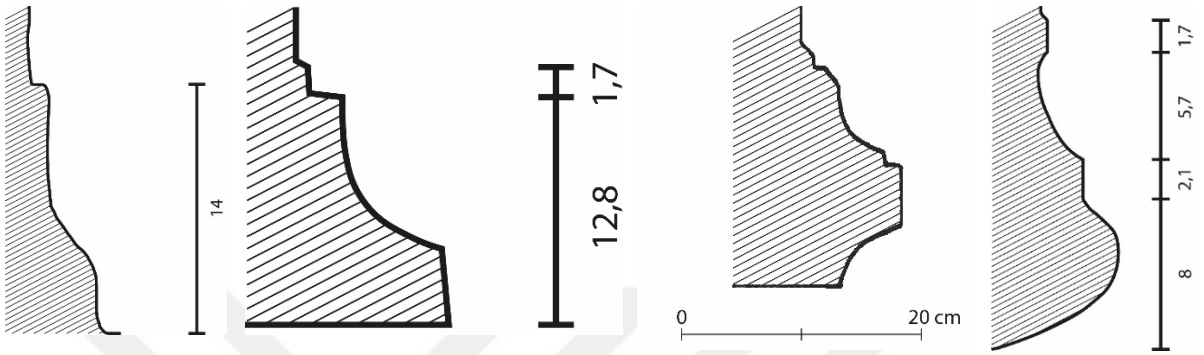

Fig. 21-24 Lyrnai (no. 5), Megiste (no. 7), Oinoanda (no. 30), Balboura Tiyatro (no. 15.KD1)

1.1.7. Genel Değerlendirme

Saptanabilen örnekler (Fig.25-26, Ek 2, s. 191), Roma Dönemi öncesinde anta kaide tipleri açısından Lykia'da standartlaşma olmadığına işaret etmektedir. Ancak bu çıkarım, daha çok kaya mezarları üzerinden yapılabilmektedir. Öyle ki genellikle güvenilir tarihlendirilemeyen bu yapılar (no. 4-11) dışarıda tutulduğunda Klasik (no. 1) ve Hellenistik dönemler için örnek az olduğundan (no. 12-15) genelleme yapmak çok doğru olmayacaktır. Öte yandan cavetto-torus tipinin, "pilaster" kaidesi olarak özellikle kaya mezarlarında yaygın göründüğüne dikkat çekilmelidir. Bunun ardındansa torus tipinin gelmesinde, olasılıkla Arkaik geleneğin sürmesinin payı vardır. Toikhobates buluntuları da düşünüldüğünde Roma Dönemi öncesindeki genel manzarada da Arkaik çeşitliliğin izleri olduğu akla gelebilir. Roma Dönemi'nde ise Attika-Ion tipinin standartlaştığı anlaşılmaktadır. Öyle ki bu dönemde altı yapının -olasılıkla bitirilmemiş ve en azından bir bölümü (belki de tümü) Attika-Ion tipine dönüştürülmek üzere planlanmış- dik ve eğik silmeli kaideleri[47] dışında, yalnızca Oinoanda L. Flavilla Anıtsal Mezarı'nda (no. 30) farklı tipte kaideler saptanmış olup geri kalan yedi katalog örneğinde (no. 19-20, 23-25, 27-28) Attika-Ion tipi saptanmıştır. Katalog dışı pilaster kaideleri de bu görüntüyü desteklemektedir.

[47] Bu tip kaideli yapıların, bu çalışma kapsamında gözlemlenememiş iki örneğinden (no. 26.KD1, 27.KD1) sonuncusunun Attika-Ion tipine dönüştürülmek üzere planlandığı açıkken (bk. böl. 1.1.5) geri kalan tümünün (no. 22, 31.II-34) antalarında yapım aşamalarının yeterince ilerlememiş olduğunun anlaşıldığına da (bk. böl. 3.2, 3.5.3) dikkat çekilmelidir.

Fig. 25: Geç-Klasik ve Hellenistik dönemlerde kaide tiplerinin Lykia'daki dağılımını gösteren harita

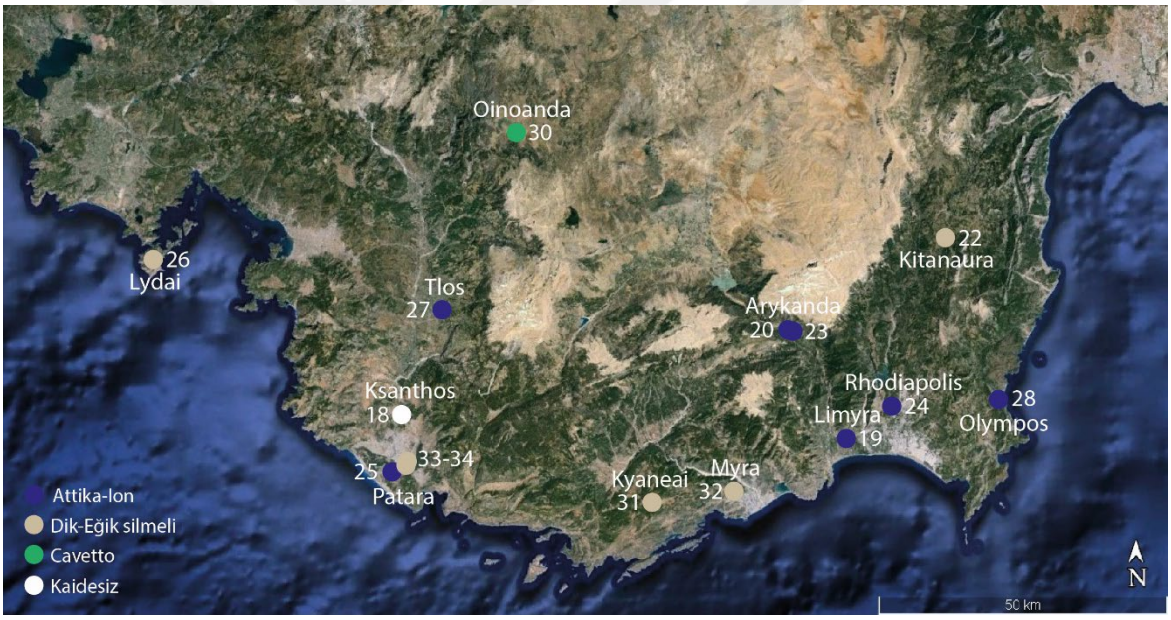

Fig. 26: Roma Dönemi'nde kaide tiplerinin Lykia'daki dağılımını gösteren harita

1.2. Gövdeler

1.2.1. Çıkıntısız Antalar

Lyrnai ve Telmessos'tan birer kaya mezarında (no. 6 ve 10) anta gövde çıkıntısı yoktur. Arkaik Ion yapılarının genel bir özelliği olarak görünen bu uygulama (Brockmann, 1968: 56-58), Labraunda'daki Hekatomnid yapılarından Zeus Tapınağı'nda da vardır (Hellström and Thieme, 1982: 31). Karia Bölgesi'nin Lykia sınırına yakın kaya mezarları (pilasterleri *Giriş*'teki anta ölçütlerine uyanlar) arasında Alacain Tepe'den bir (Henry, 2005.II.2: pl. 8), Kaunos'tan yedi örnekte de bu özellik görülür. Kaunos'takilerin dördünde (B6, B8-9, C12) anta

kaidelerinin ya da kaide yapmak için ayrılan bölümlerin -no. 10'daki gibi- yalnızca önde işlendiği görülürken, birinde (E17) yalnızca iç yanda işlenip ikisinde (C8, F10) hiç işlenmediği dikkat çekmektedir (Roos, 1972: 22, 25, 27, 33-34, 45, 53, 71, 73, pl. 27.2, 29.2, 30.2, 34.4, 36.2, 41.3, 43.6). Ksanthos Yapı B'de (no. 18) ise Labraunda'daki kimi Hekatomnid yapılarında olabileceği üzerinde durulan (Hellström and Blid, 2021: tab. 8.1), sıva kullanılarak anta çıkıntılarının görünürlüğünün ortadan kaldırılmasına benzer bir uygulamanın olabileceği anlaşılmaktadır. Ancak no. 18'deki GB anta, burada sıva kullanılarak ayrıca çıkıntı oluşturulmuş olabileceğini de düşündürmektedir.

1.2.2. Tek Yanı Çıkıntılılar

Ksanthos, Lyrnai ve Megiste'den birer kaya mezarıyla Arykanda Helios Propylonu, Ksanthos Yapı B (plan çizimine göre) ve Pinara Anıtsal Mezarı'nda (no. 4-5, 7, 12, 18, 29) anta gövdelerinin yalnızca iç yanları çıkıntılıdır[48]. Belirtilen uygulama, özellikle Ion düzeni için sıra dışı görünmektedir[49]. Lykia örneklerinin[50] yanı sıra Karia'daki kaya mezarları da bu yargıyla çelişki oluşturur gibidir. Ancak Karia'dakilerin çoğunda; sözü edilen uygulamanın, mezar yapımlarının tamamlanmamasıyla ilişkilendirilmesi olasıdır[51]. No. 4'teki çıkıntının, antanın iç yan genişliğini geçecek kadar çok olmasıysa aşırı ince anta duvarının yarattığı sıra dışı görüntünün ön bölüme yansımaması amaçlı olmalıdır. Tek yanı çıkıntılı Lykia örneklerinden ön ve yan genişliği birbirine yakın olan Pinara Anıtsal Mezarı dışındakilerde; ön genişliğin, yan genişliği belirgin biçimde aştığı belirtilebilir.

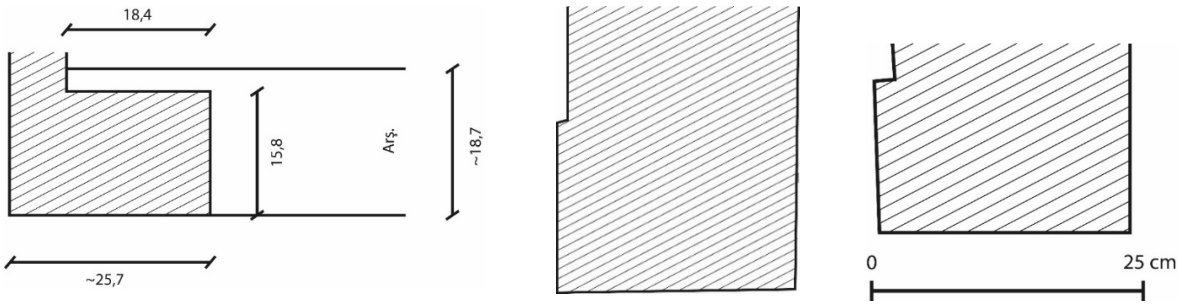

Fig. 27-29: Ksanthos Mêmruwi, Lyrnai ve Megiste kaya mezarları (no. 4, 5, 7)

[48] Lydai Kuzey Heroonu'nun (no. 26) iç yanında duvara dayalı anta görüntüsü varsa (bk. s. 66) çıkıntının da izlenemeyeceği belirtilmelidir.
[49] Saptanabilen en yakın konumdaki benzer örnek, Dor düzeninde varsayılan Labraunda Maussollos Stoası'nda (Delos Apollon Büyük Tapınağı ile karşılaştırılarak) gösterilmiştir (Hellström and Blid, 2021: 109, dn. 19).
[50] Mimari düzeni belirsiz no. 12 bir yana konulursa Lykia örnekleri Ion düzenindedir.
[51] Kaunos'taki yedi örnekten dördünün (B10, C2, F7, F30) kaideleri dış yanlarda işlenmemiş ya da kabaca işlenmiş olup Mezar F16 ve dış yanında yapımın daha az ilerlediği anlaşılan F8'de kaideler tamamlanmamıştır. Çizim üzerinden bu uygulamanın olduğu anlaşılan bir örnek ise (C50) Dor düzenindedir (Roos, 1972: 28, 51-52, 55, 57, pl. 32.2, 38.3, 44.3, 45.3, 46.3). Elmalı'dan iki mezar için bk. Roos, 2006: 60, pl. 61, 63.1. Lykia örnekleri üzerine çıkarım için bk. bu tezde böl. 1.2.7.

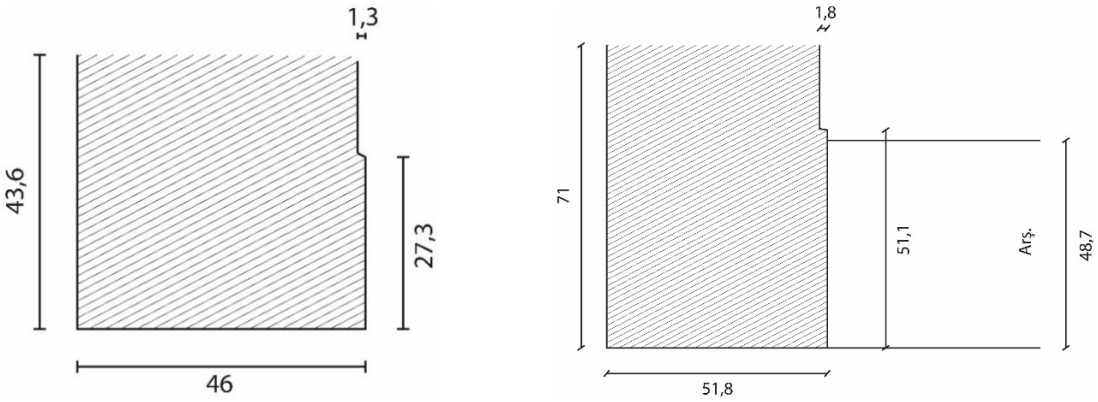

Fig. 30-31: Arykanda Propylon **(**no. 12.GD1), Pinara Anıtsal Mezarı (no. 29.GD1 -üstten ölçüm-)

1.2.3. Asimetrik Tip

Nereidler Anıtı, Balboura Yukarı Tiyatrosu, Tlos Tiyatro Tapınağı, Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı ve Rhodiapolis Opramoas Anıtı'nda (no. 1, 15, 17, 23-24) anta gövdelerinin iç ve dış yan ölçüleri, birbirlerinden belirgin biçimde farklıdır. Bunlardan no. 15'in, bu tipin geleneksel olarak uygulandığı (Martin, 1965: 476-478; Brockmann, 1968: 33-34) Dor düzeninde olması olasıyken no. 17'nin ise en azından entablatürü Dor düzenindedir.

Nereidler Anıtı'na (no. 1) gelindiğinde asimetrik gövdeler, uygulamanın Dor antalarından esinlenilerek görüldüğü düşünülen (Martin, 1965: 478-479) Ilissos ve Nike tapınakları gibi Ion düzenindeki Klasik Atina yapılarıyla ilişkilendirilmiştir. Ancak bu yapılarda gövdelerin ön ve iç yüzleri eşit genişlikteyken no. 1'de ön yüzler daha geniştir. Bu durumun, no. 1'de in antis sütunlarının bulunmamasıyla açıklanabilme olasılığına dikkat çekilmiştir (Brockmann, 1968: 71-72, dn. G.99, kat. E.2-3). Öte yandan Khios Emporio liman kutsal alanındaki, MÖ V. yy.ın II. çeyreğinden Ion tapınağının farklı tipte başlık bloğundaki asimetrik uygulamada da ön genişliğin, yan genişliklerden fazla olduğu görülür (Boardman, 1967: 80, fig. 38). Burada sözü edilen genişlikler arasındaki fark, no. 1'de görüleni de aşmaktayken uzun yan ile kısa yan genişlik arasındaki farksa no. 1'de görülenden o denli uzak değildir.

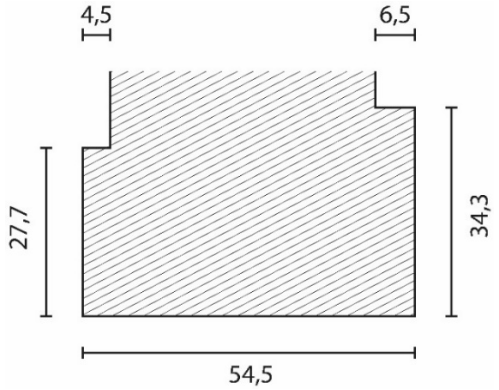

Fig. 32: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.KB3

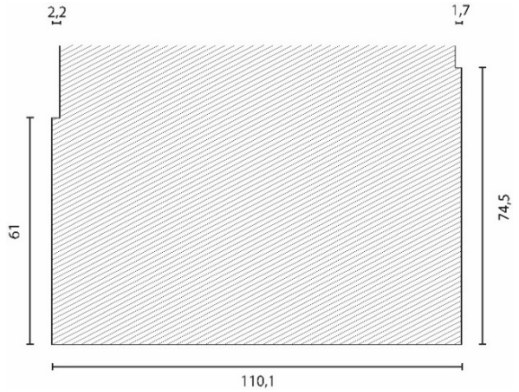

Fig. 33: Balboura Yukarı Tiyatro, no. 15.KD1

Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı ve Rhodiapolis Opramoas Anıtı'nda (no. 23-24) sıra dışı biçimde gövdelerin dış yanları, iç yanlarından geniştir[52]. No. 23'te antre derinliğinin, güneybatı bölümde (Lev.34.b) daha geniş anta yapmaya elvermeyecek kadar az olması, bunun nedeni olarak görünmektedir. No. 24'te ise iç yanları biraz daha geniş yapmak olanaklıysa da -yine antre derinliğinin az olması nedeniyle- görsel açıdan tuhaflık olmaması için böyle bir uygulamaya gidilmiş olmalıdır.

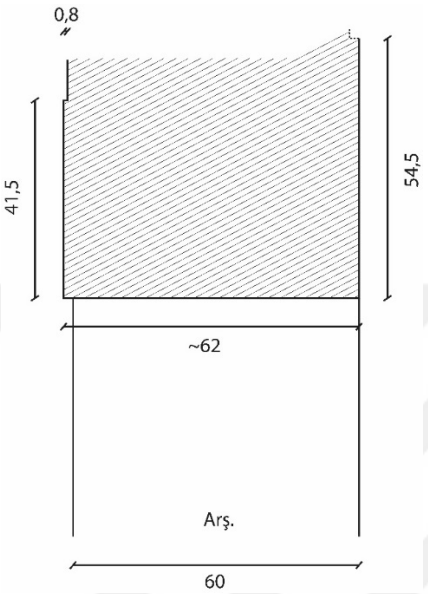

Fig. 34: Arykanda Aristainete Mezarı, no. 23.GD1

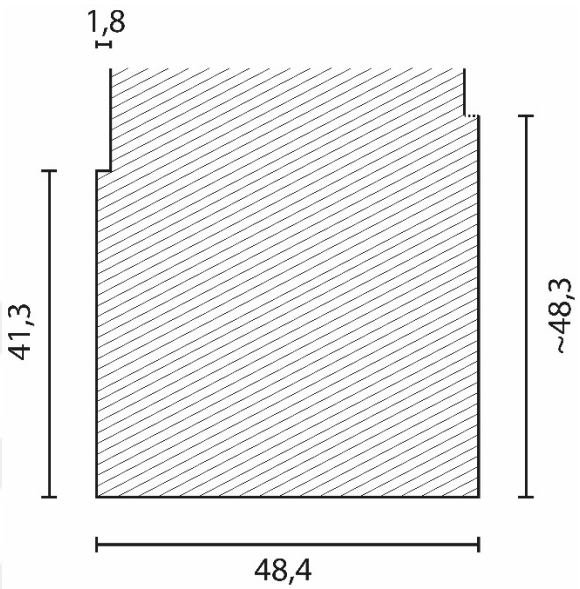

Fig. 35: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GD3

1.2.4. Simetrik Tip

Anta gövdelerinin iç ve dış yanlarının eşit genişlikte olması, simetrik tipte gövdeler oluşturur. Gövdenin ön yüzü, yanlara göre genişse dikdörtgen; yanlarla eşit genişlikteyse kare-simetrik tip meydana gelir (Martin, 1965: 478; Brockmann, 1968: 72; Wescoat, 2010: 75-76). Sütunsuz ya da in antis sütunlu yapılarda gövde yan genişliklerinin arşitrav derinliğine denk ya da yakın olması kare, arşitrav derinliğinden az olmasıysa dikdörtgen-simetrik tipi belirlemede yardımcıdır (Brockmann, 1968: 80; Hellström and Blid, 2021: 109-111, 114, 116-117, fig. 8.2, 8.4, tab. 8.1). Ancak ölçülerdeki küçük sapmaların, kuramlardaki kesinliğin yer yer gevşetilmesini gerektirdiği de unutulmamalıdır.

Dikdörtgen-simetrik gövde tipinin Lykia'da en açık gözlemlendiği örnek olarak Patara Mezar Kilisesi buluntusu (no. 2) saptanabilmiştir. Yayına göre Oinoanda L. Flavilla Anıtsal Mezarı'nda da (no. 30) bu özellik belirgindir. Kyaneai Neikostratos Anıtsal Mezarı'nda (no. 31.II) ön ve yan genişlik farkları önceki örnekler kadar belirgin görünmemekle birlikte yine bu

[52] Tlos Tiyatro Tapınağı'nın (no. 17) yayınındaki planlarda da aynı durum görülür. Ancak bunu denetleme olanağı bulunamadığından kesin bir saptama yapılamamaktadır. Katalog dışı örneklerden (bk. dn. 9) Balboura Meleagros Eksedrası'nın planıyla krş. Coulton et al., 1988: fig. 3.

tip izlenmektedir. Araksa ve Telmessos (Amyntas) kaya mezarlarının (no. 9 ve 11) anta gövdelerinde bir miktar asimetri (No. 9'daki, tipolojik tartışma gerektirecek kadar değildir.) görülmesine karşın bunların da dikdörtgen-simetrik tipte olduğu belirtilebilir. Öyle ki iç ve dış gövde genişliği arasındaki fark, no. 11'de görülene çok yakın olan Kos Asklepieionu Tapınak B'nin (MÖ 300-270) (Schazmann, 1932: 74, taf. 19-20.12; Rumscheid, 1994.I: 21) antaları için de bu tip tanımlanmıştır (Brockmann, 1968: 80; Hellström and Blid, 2021: 117, fig. 8.13). No. 11'de gövde ön genişliğinin, iç yan genişliğine oranı da Tapınak B'de olandan epey fazla oluşuyla buradaki dikdörtgen tipi pekiştirir. Telmessos'taki diğer bir kaya mezarında (no. 10) ise başlıkların yan-dip genişlikleri, burada gövde çıkıntıları işlenseydi dikdörtgen tipin oluşacağına işaret etmektedir (arşitrav derinliğiyle karşılaştırmak için bk. Lev.14.c-f).

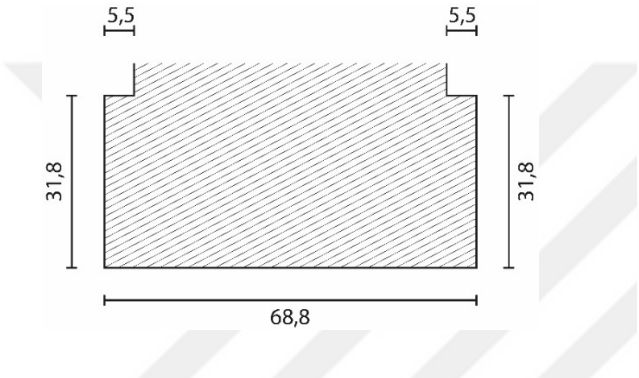

Fig. 36: Patara Mezar Kilisesi buluntusu (no. 2)

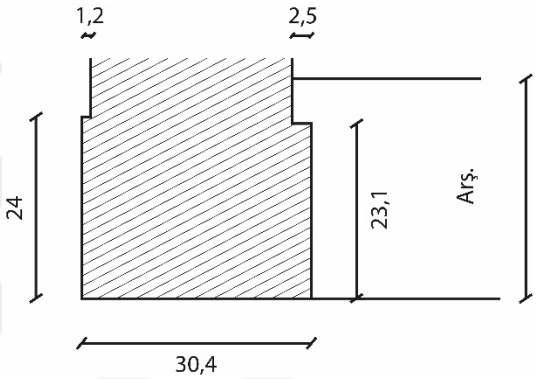

Fig. 37: Araksa Kaya Mezarı (no. 9)

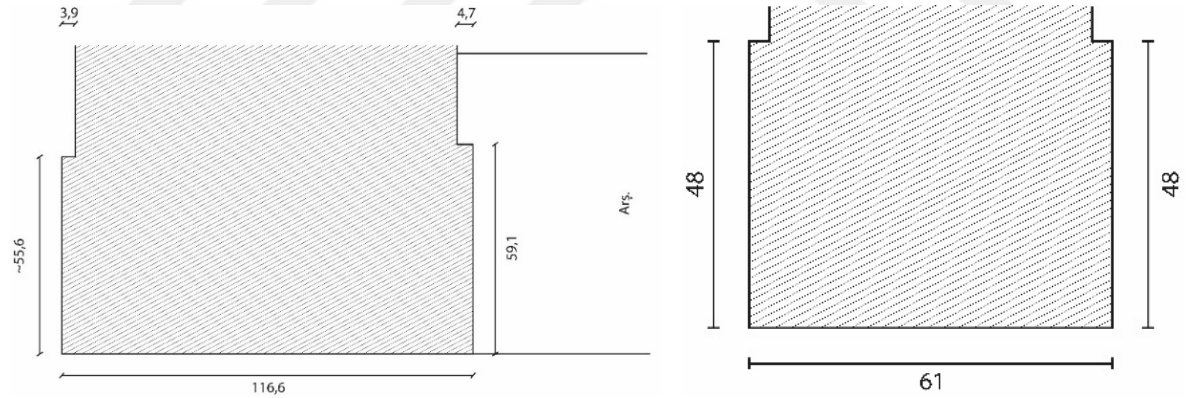

Fig. 38-39: Telmessos Amyntas Kaya Mezarı (no. 11) ve Kyaneai Neikostratos Mezarı (no. 31.II.GB1)

Myra'daki kaya mezarı, Letoon Leto ve Belören Eleuthera tapınakları, Balboura Dor Yapısı, Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı, Kitanaura Trokondas Heroonu ve Patara Prostylos Planlı Yapı'nın yanı sıra Myra Karabucak, Patara Akdam ve Marcia anıtsal mezarlarında (no. 8, 13-14, 16, 20, 22, 25, 32-34) kare-simetrik tipte gövdeler kullanılmıştır. Bunlara Lydai Kuzey Heroonu da (no. 26) eklenebilir görünmekle birlikte burada iç yan çıkıntının görünür olmayabileceği de anımsatılmalıdır (bk. dn. 48). Myra'daki no. 8'de arşitrav karşılaştırması, dikdörtgen-simetrik tipe işaret etse de buradaki anta ön genişliğinin, iç genişliğine oranı kare-simetrik tipte görülenlerle ilişkilendirilebilir olduğundan (bk. Ek 3) bu yapı da burada değerlendirilmiştir. No. 8 ve Letoon örneğini de kapsayan Ion düzenindeki

yapılarda bu gövde tipi, MÖ IV. yy. ortalarında Labraunda Andron A ve Priene Athena Tapınağı gibi yapılarda görüldükten sonra[53] olağan bir uygulama durumuna gelmiştir (Martin, 1965: 478; Brockmann, 1968: 72, 80; Wescoat, 2010: 75-76). No. 20, 25-26, 32-34 gibi acanthus bezemeli başlıklı yapılar için de bu tip gövdeler olağan karşılanmalıdır (Brockmann, 1968: 87). Dolayısıyla bu açıdan denetlenememiş Tlos Kronos Tapınağı'nda da (no. 27) kare-simetrik tip öncelikle beklenmelidir. Bu tipin Dor düzeninde kullanımı ise çeşitli gerekçelerle açıklanmaya çalışılmıştır. Balboura Dor Yapısı'nın (no. 16) yayınında aktarılan yapısal özellikleri, bu açıklamalardan (Hellström and Blid, 2021: 109) yalnızca Dor düzeninde Ion etkisiyle ilgili olanın (Martin, 1965: 478; Brockmann, 1968: 38) burada geçerli olabileceğine işaret eder. Aynı durum, Belören Eleuthera Tapınağı (no. 14) için de büyük olasılıkla geçerlidir.

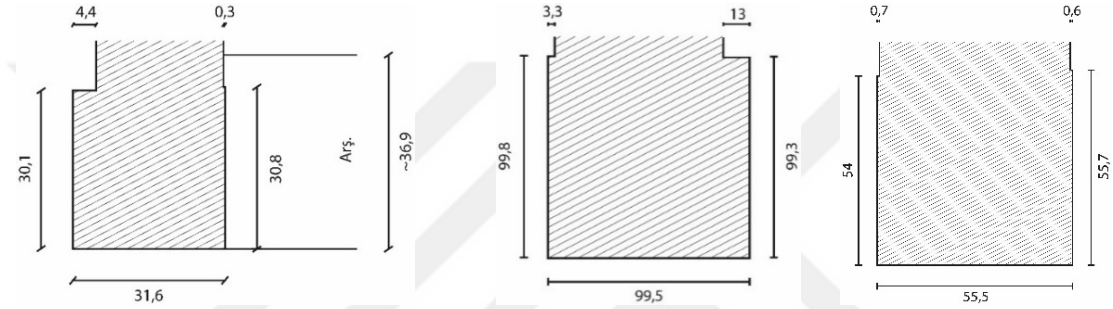

Fig. 40-42: Myra Kaya Mezarı (no. 8). Letoon (no. 13.GB2) ve Belören tapınakları (no. 14.GB1)

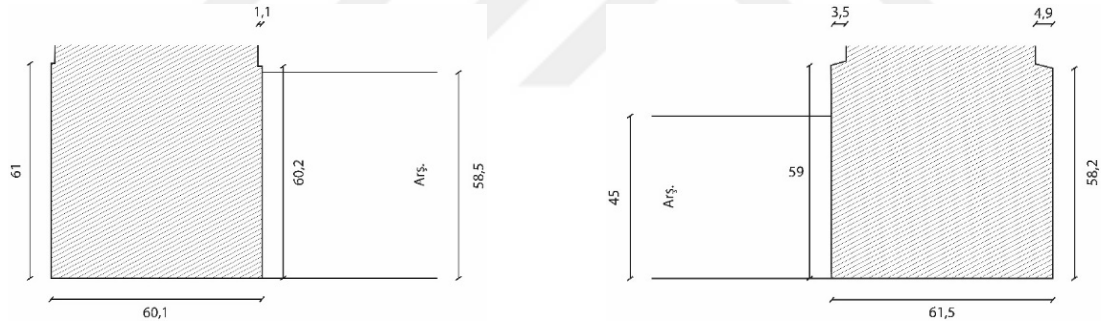

Fig. 43-44: Arykanda M. Aur. Makedon Mezarı (no. 20.GB1) ve Kitanaura Trokondas Heroonu (no. 22.GD1)

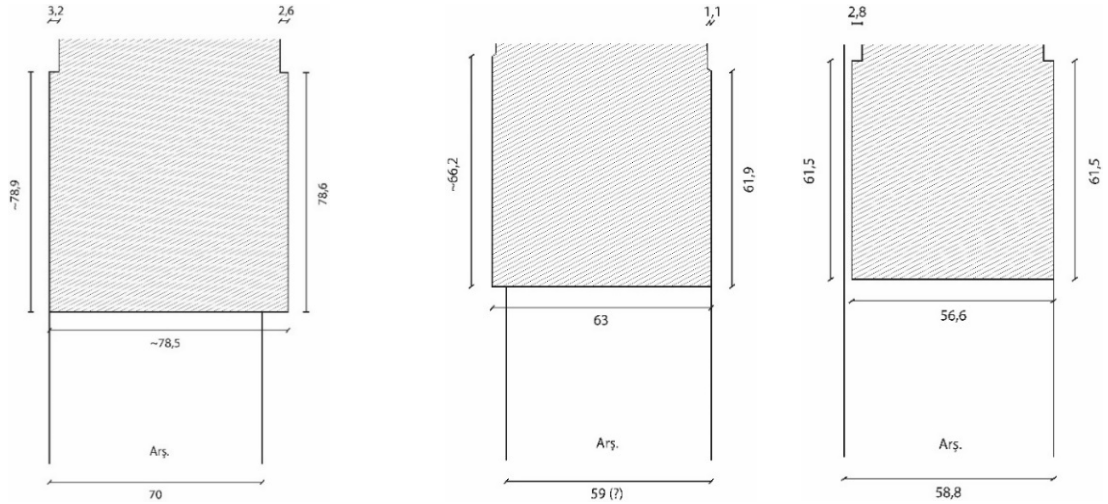

Fig. 45-47: Patara Prostylosu (no. 25.KD1), Akdam (no. 33.GB1) ve Marcia (no. 34.GB1) anıtsal mezarları

[53] Koenigs, 2015: 120; Hellström and Blid, 2021: 114. Bu konuda Samos Hera Tapınağı 2. dipteros evresi üzerine tartışma için bk. Brockmann, 1968: 58.

1.2.5. Yarım Sütunlular

Kapsayıcı bir tipolojik tanım olarak "yarım sütun" deniliyorsa da Limyra Pseudoperipterosu (no. 19) yak. $^{3}/_{4}$ sütunlara sahipken plan çiziminden (Fig.48) anlaşılana göre Olympos Ion Tapınağı'nda (no. 28) -büyük olasılıkla başlık blokları ve belki onlara yakın kimi bloklar (bk. dn. 56) dışında- yak. $^{2}/_{3}$ sütunlar kullanılmıştır.

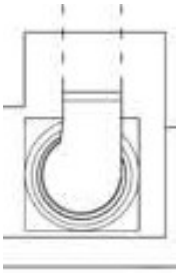

Fig. 48: No. 28.GD1, plan restitüsyonu

Olympos Ion Tapınağı'nın $^{2}/_{3}$ sütunlarının arkasında, alt bölümlerde, anta duvarlarına açılmış kemerli geçiş bölümleriyle ilişkili pilasterlerin olduğu anlaşılmaktadır (no. 28.GD2). Daha üst bloklarda da $^{2}/_{3}$ sütunların arkasında, yanlara çıkıntılı pilaster gövdesi ya da duvarlar yer yer gözlemlenebilmektedir (no. 28.GD3-4). Aynı bloğun her noktasında bunun açıkça izlenememesini, yapımın bitirilmemesiyle ilişkilendirebilmek olanaklı görünmektedir. Başlık bloklarının (no. 28.GB3 ve GD6) arkasındaysa pilaster ya da duvar çıkıntıları yoktur. No. 28'deki blok sıralaması da tam olarak netleştirilemediğinden kemer ayağının ulaşamadığı yükseklikteki yarım sütunların arkasında pilaster mi yoksa yalnızca duvar mı olduğu da aydınlatılamamıştır. Yarım sütunlu antaların pilaster gövdesi olmadan kullanımıyla yer yer karşılaşılmaktadır. Örneğin MÖ VI. yy.ın son çeyreğinden Selinous D Tapınağı'nın anta duvarı uçlarındaki yak. $^{3}/_{4}$ Dor sütunları, yarım sütunlu antaların henüz tam biçimlenmediği bir tarihten, öncü bir uygulama olarak görülmektedir (Brockmann, 1968: 91-92; Büsing, 1970: 39, 43, 78). Bununla birlikte Dor düzeninde benzer düzenlemenin daha sonra (MÖ IV. yy. sonu-III. yy. başı) Messenia Bölgesi'ndeki Thouria Asklepios ve Hygieia Tapınağı'nda da uygulanmış olabileceği anlaşılmaktadır (Sioumpara, 2015: 201, fig. 5). Korinth düzeninde ise Hierapolis'teki Tapınak A'nın MS I. yy.ın I. çeyreğine tarihlendirilen evresinde benzer uygulama gösterilmiştir. Sözü edilen son iki yapının pseudomonopteros planlı tanımlanması (Ismaelli 2017: 92-93, 334, fig. 182, 197), bu noktada önemli görünmektedir. No. 28'de görülene en yakın anta gövde düzenlemesinin[54] ise önceden MÖ I. yy. başlarına, son zamanlarda MÖ II. yy.ın III. çeyreğine tarihlendirilen Tivoli'den bir tapınakta (Sibylle)[55] saptandığı belirtilmelidir. In antis (Brockmann, 1968: 90) sütunlarına sahip no. 28'de yarım sütunların -genellikle- içe[56], pseudoperipteros planlı Tivoli tapınağında dışa doğru çapraz yerleştirilmesinden doğan ayrım,

[54] Burada gösterilenlerden farklı olarak yarım sütun gövdelerinin, arkasındaki duvara göre dar yapıldığı örneklerin olduğu da belirtilebilir. Buna Kilikia Bölgesi'nden (Demircili) örnekler (MS III. yy. başlarından) için bk. Cormack, 2004: 209, 211, fig. 78-79, 86.

[55] Delbrueck, 1912: 11, 16, abb. 13, 15, taf. VII; Ginouvès, 1992: 65, dn. 57, pl. 33.6; Hennemeyer, 2012: 234, 244. MS I. yy.ın II. yarısından Side Pseudoperipterosu'nda da benzer uygulama olabilecekse de burada anta kullanımı kesin değildir (Piesker, 2015: 169, 172-173, 181, abb. 13).

[56] En üstteki blokların (no. 28.GB3, GD6) -olasılıkla in antis sütunlarının başlıklarıyla uyumlu görünmeleri adına- alttakilerle (ya da belki bunların bir bölümüyle) uyumsuz olarak öne baktığı anlaşılmaktadır.

yapıların plan sistemleriyle ilgili görünür. Bu bakımdan Limyra Pseudoperipterosu'nun (no. 19), Tivoli örneğiyle benzer oluşu olağandır.

Olympos Ion Tapınağı'nda (no. 28) anta pilasterlerinin üst bölümlerdeki olası eksikliği, pronaosu stoa ile birleştiren kemerli düzenlemenin (Öncü, 2021: 307-310, fig. 6-8) bir sonucu olabilir. Lykia'da, özellikle stoa/porticuslar olmak üzere başka yapılarda da benzer kemerli düzenleme görülür. Bunlardan Claudius dönemine ait olabileceği üzerinde durulan Patara Odeion Stoası'nın yayınında anta buluntusu gösterilmemişken[57] Antoninuslar döneminden Merkez Agora Batı Stoası'nın (Aktaş, 2019) anta olması beklenebilecek noktalarında bu elemanlar bugün gözlemlenememektedir. Patara Kent Kapısı'nın güneyindeki, Antoninuslar dönemi ile ilişkilendirilen doğu ve batı porticuslarda da (İşkan ve Aktaş, 2019: 201, res. 5-6) anta saptaması yapılamamakla birlikte yarım sütunlu, pilasterli, kemerli düzenleme var gibi görünmektedir. Antoninus-Severuslar dönemlerinden Oinoanda agora stoalarında da kemerli düzenlemeler olduğu anlaşılmaktadır. Kompozit düzende yarım sütunlu pilasterlere sahip bu örneklerde (Coulton, 1986), sınıflandırılmamış çok sayıda yapı yıkıntısı nedeniyle, pilasterlerin anta olarak tanımlanmasını gerektirecek çiftlerinin olup olmadığını izlemek zordur. Trebenna Sebasteionu'nda ise kemerli düzenleme üzerine veri olmamakla birlikte içe dönen duvar uçlarında yarım sütunlu pilasterlerin kullanıldığı (Çevik et al., 2005: 40, res. 58, 67-69, 72) belirtilmelidir. Tam olarak yapının neresinde kullanıldığı belirlenemeyen benzer bir yarım sütunlu buluntu da Kadyanda'da saptanmıştır (kişisel gözlem). Rhodiapolis Batı Parodosu'nda, MS II. yy.ın I. çeyreğine tarihlendirilmiş yarım sütunlu bir pilaster başlığı da gösterilmiştir (Kökmen-Seyirci, 2016: kat. no. 050, lev. 18). Kaya mimarisinde ise cephe yanlarındaki yarım sütunlu kimi uygulamalar[58], kayaya bağımlılığın getirdiği bir sonuç olarak düşünülebileceğinden değişik bir bağlamda değerlendirilebilir.

1.2.6. Pilasterliler (?)

Kyaneai Ksanthippos Anıtsal Mezarı'ndaki (no. 31.I) gövde düzenlemesinin nasıl olduğu, somut verilerle aydınlatılamamıştır. Yapının anta duvarlarının yarım sütunlu olması (Gerner-Hansen, 1998: 29, abb. 12a, taf. 2.4), antanın da yarım sütunlu olabileceğini akla getirecektir. Ancak anta başlığına bitişik konsolun biçimi, bunun altına gelen bir

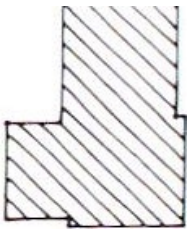

Fig. 49: No. 31.I, plan restitüsyonu

[57] Çizimlerde görülen tamamlamalar ise yarım sütun olmadan yapılmıştır (Korkut and Grosche, 2007: 70, abb. 103-105).

[58] Bk. Yenipınar [batı Lykia'da (Roos, 1985: 31-32, pl. 16.5, 17.1-2, Mezar 1)], Antiphellos (Texier, 1849: 200, pl. 198.II-IV), Limyra [Kuban, 2012: 91-92, Mezar II/150, II/151, III/43, IV/7, V/18 (?), V/21] ve Trysa (Petersen and von Luschan, 1889: 10, fig. 7) örnekleri.

eleman varsa -yapı yayınında önerildiği gibi- bu elemanın köşeli olmasını gerektirmektedir. Benzer bir kullanım, Patara Odeion Stoası'nın restorasyonu sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak yapı yayınında bu düzenleme yansıtılmamış olup (bk. dn. 57) restorasyonun nasıl yapıldığı üzerine bir yayın da saptanamadığından yanıltıcı olmamak adına bu yapı üzerinden değerlendirme yapılmayacaktır. Bölge dışındansa Aphrodisias Tiyatrosu Sahnesi'ndeki uygulamaya dikkat çekilebilir. MÖ 30-27 yıllarından bu örnekte, iç yana doğru uzanan ikinci pilasterlerin arkasında da duvar olması gibi bir ayrım bulunduğu belirtilmelidir (de Chaisemartin and Theodorescu, 2017: 30, 57; fig. 24-26; pl. 33.c-d, 62.a).

1.2.7. Genel Değerlendirme

Lykia'daki gövde tipleri incelendiğinde ilk bakışta çeşitlilik göze çarpar (Fig.50-51, Ek 3). Ancak farklı tipteki ilk (Geç Klasik) örneklerde (no. 1-2) ve tek yanı çıkıntılı gövde tipine sahip kaya mezarlarında (no. 4-5, 7) ön genişliğin, iç yan gövde genişliğini aşmasının yanı sıra gövde çıkıntısı olmayan iki kaya mezarından gözlemlenebilenin (no. 10) başlık genişliği (bk. s. 20), başlangıçta dikdörtgen görüntünün antalarda baskın olabileceğine işaret etmektedir. Güvenilir tarihlemesi olmayan Myra Kaya Mezarı'nda (no. 8) gövdeler kare-simetrik tipte tanımlanmışsa da buradaki arşitrav derinliğinin, antanın iç yan genişliğini aşması da bu yorumu destekleyebilir. No. 7 ve 8 dışında sözü edilen örnekler Ksanthos Vadisi ve batı Lykia'da olmakla birlikte bunlara Arykanda'dan Helios Propylonu'nun da (no. 12) eklenebileceği belirtilmelidir.

Kimi tiplerin oluşumunda, yapımın bitirilmemesinin payı olabileceğine de dikkat çekilmelidir. Öyle ki bu durum, kimi örnekler söz konusu olduğunda bir üst paragraftaki çıkarımı da destekleyebilir. Örneğin Lyrnai ve Telmessos'tan birer kaya mezarının (no. 6 ve 10) genel anlamda bitirilmemiş görüntüsü (bk. böl. 1.2.1, 3.2), bu örneklerde gövdelerin çıkıntısız olmasının da büyük olasılıkla çıkıntıların planlanan yapımına bir nedenle hiç başlanmamasından kaynaklanmış olabileceğini düşündürür. Benzer durum, tek yanı çıkıntılı gövdelere sahip örneklerden Lyrnai'daki diğer bir kaya mezarı (no. 5) ve Arykanda Helios Propylonu (no. 12) için de geçerli görünmektedir (bk. böl. 1.3.1, 3.2). Aynı gövde tipine sahip diğer örneklerden Ksanthos ve Megiste'dekinin de (no. 4 ve 7) kaya mezarı olması şaşırtıcı değildir. Öte yandan Ksanthos Yapı B (?) ve Pinara Anıtsal Mezarı (no. 18 ve 29) gibi Roma Dönemi örnekleri, tek yanı çıkıntılı gövdelerin kasıtlı olarak da kullanılabildiğine işaret etmektedir.

Asimetrik gövdeli beş örnekte ise kanonik bir Dor düzeni uygulaması saptanamamıştır (bk. s. 74). Bu örneklerden Nereidler Anıtı, Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı ve

Rhodiapolis Opramoas Anıtı'ndaki (no. 1, 23-24) uygulamanın sıra dışılığı, bu yapıların Dor düzeninde olmamasının yanı sıra kimi yapısal özellikleriyle de ilişkilendirilebilmiştir (bk. böl. 1.2.3). Buluntu eksikliğinden Balboura Yukarı Tiyatrosu (no. 15) için saptama yapılamazken Tlos Tiyatro Tapınağı'nda (no. 17) anta-triglyph uyumunun gözetilmemesi (bk. böl. 3.6.3), benzer duruma neden olarak gösterilebilir.

Lykia'da -tarihlendirmesi güvenli olmayan no. 8 bir yana konulduğunda- ilk olarak Hellenistik Dönem'den Ion ve ardından Dor düzenindeki yapılarda (no. 13-14 ve Hellenistik Dönem sonrasına da sarkması olası no. 16) saptanabilen kare-simetrik tipte gövdelerse Roma Dönemi'nde, mimari düzeni belirsiz no. 22'nin yanı sıra acanthus bezemeli başlıklı -saptanabilen- beş ya da altı yapıdan örneklerle [no. 20, 25, 26 (?), 32-34] baskın duruma gelmiştir. Yukarıda söz edilen no. 23 ve 24'ten en azından sonuncusunda yapısal durumun yol açtığı asimetri olmasa yine kare-simetrik tipin görüleceği de belirtilmelidir. Tek yanı çıkıntılı tipte gövdelere sahip, Ion düzenindeki iki Roma Dönemi örneğindeyse anta ön genişliğinin, yan genişliğine oranları; Ksanthos Yapı B'nin (no. 18) dikdörtgen, Pinara Anıtsal Mezarı'nın (no. 29) kare örneklere yakın olduğunu ortaya koymaktadır.

Antalarda pilaster (?) (no. 31.I) ya da yarım sütun kullanımı (no. 19 ve 28) ise Roma Dönemi'nde görülmeye başlar. Yarım sütunlu anta saptaması, Olympos Ion Tapınağı'nın (no. 28) planı üzerine tartışmaları in antis lehine çözüme kavuşturmasıyla da önem taşırken pilasterli kullanım, kesin verilerle ortaya konulup başka örneklerle de desteklenebilirse "pilasterli anta" gibi yeni bir tipolojik tanım gerektirecek olması bakımından önemlidir.

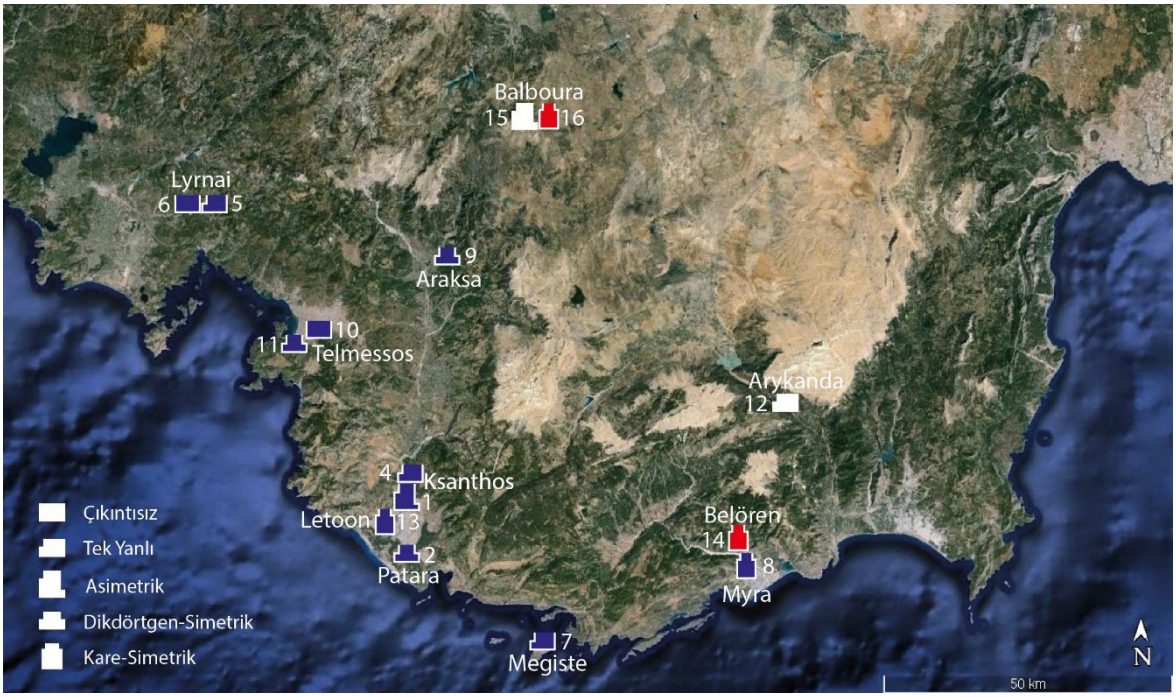

Fig. 50: Geç-Klasik ve Hellenistik dönemlerde gövde tiplerinin Lykia'daki dağılımını gösteren harita (Lacivert: Ion düzeni ya da mimarisi, kırmızı: Dor düzeni, beyaz: Mimari düzeni belirsiz)

Fig. 51: Roma Dönemi'nde gövde tiplerinin Lykia'daki dağılımını gösteren harita (Lacivert: Ion düzeni, yeşil: Acanthus bezemeli başlıklı, beyaz: Mimari düzeni belirsiz)

1.3. Başlıklar

1.3.1. Attika-Ion Tipi

Ion anta başlıklarının hem ön hem de yan yüzlerinde aynı profil düzeninin izlenebildiği örnekleri olan Attika-Ion tipi (Brockmann, 1968: 76), Lykia'da sıklıkla kullanılmıştır[59]. Ancak bu örneklerden Lyrnai'daki bir kaya mezarında (no. 5) antaların dış yanında başlık profillerinin bulunmadığı belirtilmelidir. Bu, kaya mimarisinde sık karşılaşılan bir bitirilmeme durumundan kaynaklanıyor olabileceği için no. 5'in başlıkları da Attika-Ion tipi örnekler arasında düşünülmüştür[60].

Üç ya da iki kymationu kabartma biçiminde işlenmiş başlıklar (no. 1-2, 13) Klasik Attika örnekleriyle ilişkilendirilebilecekken ovolo-cavetto profilliler (no. 7-8, 10-11, 17, 29), bunların basitleştirilmiş birer varyasyonu (Schädler, 1992: 280, 312) olarak düşünülebilir. No. 5 ve 9'un başlıklarında eski Anadolu-Ion mimarisinin izlerini de görmek olanaklıyken (bk. s. 41) Pergamon ovolosu üzerinde abacustan oluşan başlıklarınsa (no. 15-16, 21, 33-34) Attika örnekleriyle bağı olduğunu söylemek zordur. Ancak bunlardan özellikle *tip IV* olarak tanımlanan (Shoe, 1936: 22), no. 16'da görülen dışındaki, Pergamon ovololuların; profillerine

[59] Letoon Artemis Tapınağı'nda da bu tipin görüldüğü belirtilmekle (Rumscheid, 1994.I: 325-326; 1994.II: 35, no. 128.5) birlikte bu tez kapsamındaki arazi çalışmalarında bunu doğrulayacak bir buluntuyla karşılaşılmamıştır.

[60] Kaunos'tan bir kaya mezarında; başlığın dış yanında, ön yüzün üst profilindeki kymation -korunduğu kadarıyla- Attika-Ion tipinde olması gerektiği gibi izlenebilirken iç yanda Anadolu-Ion tipinden beklenen cavetto profilinin görülmesi (Roos, 1972: 25, 73, B8, pl. 9.4, 50.2), no. 5 için yapılan varsayım üzerine kuşku uyandırabilecekse de ayrı tipolojik tanım gerektiren özelliklerin aynı başlıkta görülmesi istisnai bir durumdur.

son biçimi verilmemiş, yapımı tamamlanmayan başlıklar olması da olasıdır[61]. Pergamon ovololu başlıkların yanı sıra ovolo-cavetto profilliler de -Dor sütun başlıklarıyla benzerliklerinden ötürü olacak- araştırmacılarca Dor düzeniyle ilişkilendirilebilmektedir. Ancak Dor tipi anta başlıklarının profili şahingagasıdır (Robertson, 1929: 39; Shoe, 1936: 174; Dinsmoor, 1950: 71). Bu profilin kullanımı zamanla azalsa[62] da Dor sütun başlıklarına benzer başlıklar yalnızca Dor düzenindeki yapıların pilasterlerinde kullanılmadığından (bk. s. 42-44) bu başlıkları Dor tipi olarak tanımlamak doğru olmayacaktır[63].

1.3.2. Anadolu-Ion Tipi

Anadolu geleneğinde pilaster başlığı, Lykia'da yalnızca Limyra'da (no. 3) saptanmıştır[64]. Bu tür Ion başlıklarında zamana göre ayrım bulunduğundan A. D. Brockmann (1968: 63-70), erken örnekleri Arkaik-Ion tipi altında ele almıştır. Limyra başlığının yan yüzlerinde volüt dışında süsleme olmaması, bu erken örneklerle uyumludur. Ancak başlığın, kymationların pulvinus yerine silmelere kabartma biçiminde işlenildiği ön yüzüyse daha sonraki örneklere yakındır[65]. Çizimden anlaşılana göre yanlardaki volütlerin, öndeki astragalos profiliyle ilgisiz oluşu da ileri bir özelliktir[66]. Genel olarak no. 3'tekine benzer ön ve yan yüz özelliklerine sahip başlıklar, Arkaik-Ion ile Anadolu-Ion tipi başlıklar arasında geçiş örnekleri (Wiegand and Knackfuss, 1941: 144) gibi değerlendirilebilecekse de bunlar için ayrıca yapılmış bir tipolojik tanım yoktur. Bu noktada Arkaik-Ion anta başlıklarının tümünün Anadolu geleneğinde olmadığı da belirtilmelidir. Dolayısıyla Anadolu geleneğindeki Arkaik başlıkların

[61] Patara Tiyatrosu'ndan, bir yüzü -çoğunlukla- Pergamon ovololu (bitirilmemiş) bırakılmışken diğer yüzünde profilleri biçimlendirilmiş bir pilaster başlığı için bk. Piesker and Ganzert, 2012: taf. 21e. Ayrıca bk. bu tezde böl. 1.3.5.

[62] MÖ II. yy.dan sonra şahingagası profilli bir anta başlığı saptanamamıştır (Shoe, 1936: 175-176; Gider-Büyüközer, 2020: 149, tab. 1). Karia'daki Rhodos Peraiası'nda, en erken Augustus döneminden olabileceği düşünülen bir kaya mezarında bundan söz edilmişse de mezardaki pilasterlerin anta kimliğinde olmadığı belirtilmelidir [Bu mezarın ve tarihi açık olmayan -yine Karia'daki (Panormos)- bir başka kaya mezarının pilaster başlıkları için bk. Kaya, 2019: 137, fig. 18-19].

[63] Örneğin Telmessos kaya mezarları (no. 10-11) (Semper, 1863: 450-451), Kitanaura Trokondas Heroonu (no. 22) (Petersen and von Luschan, 1889: 152; Cormack, 2004: 280; Pimouguet-Pédarros, 2016: 82) ve Patara Prostylos Planlı Yapı'nın (no. 25) (Texier, 1849: 196; 1862: 679) pilaster başlıkları, sözü edilen yapıların ilgisiz olduğu Dor düzeniyle ilişkilendirilmiştir. Benzer yaklaşım, Patara'daki anıtsal mezarlarda (no. 33-34) bir tür mimari düzen karışımı olduğunun düşünülmesine yol açmıştır (Gülşen, 2010: 121; ayrıca bk. Texier, 1849: 227, pl. 189.II-III).

[64] Arykanda'daki 11 No.lu Mezar'a ait anta başlıklarının Arkaik-Ion başlıklarını anımsattığı belirtilmiştir (Bayburtluoğlu, 1988: 188). Ancak başlıkla ilgili görsel ya da başka bir bilgi paylaşılmadığından bununla anlatılmak istenen başlık tipi anlaşılamamıştır ki bu noktada Arkaik-Ion tipi başlık beklenmemektedir.

[65] Anadolu-Ion tipi için bk. Brockmann, 1968: 82-86.

[66] Bu bağlantının kesildiği ilk örnek olarak Erken Klasik Dönem'den bir Khios örneği (des Courtils, 2011: fig. 4-5; Hoepfner, 2011: 55, abb. 28) görünmektedir. Bundan sonra ise Bodrum (Halikarnassos) Müzesi'nden MÖ V. yy.ın son çeyreği veya IV. yy.ın I. çeyreğine tarihlendirilen bir başlık (Ohnesorg, 2005: 160-161, taf. 74.2) ya da tarihlendirmesi daha güvenli olan Labraunda Maussollos (MÖ 377-352) Andronu'na (Hellström and Blid, 2019: fig. 108-111) kadar bu özellik saptanamamıştır. Sözü edilen örneklerde no. 3'te olandan farklı olarak astragalos profili yanlarda da sürdüğünden gövde içerisinde düşünülmelidir.

da Anadolu-Ion tipi altında genellenmesi (Rumscheid, 1994.I: 325), kavram kargaşasını engellemek açısından uygun görülebilir. Ancak öyle olmasa bile Limyra başlığının; yan yüzlerinde volüt dışında süsleme olmamasının[67], bunu yapmaya yetecek alan bulunmamasıyla ilişkilendirilebilecek olması ve genel görüntüsünün Arkaik örneklerle benzemediği dikkate alındığında -yayınındaki gibi- Anadolu-Ion tipi içerisinde değerlendirilmesi uygun olacaktır.

1.3.3. Ion Sütun Başlığı Tipi

Olympos Ion Tapınağı'ndaki (no. 28) başlıklar, Ion sütun başlıkları gibidir. Burada sütun başlıkları, diğer birçok yarım sütunlu antada olanın (Brockmann, 1968: 90-92) aksine, bunların arkasında ya da yanında pilaster başlığı olmadan kullanılmıştır. Kilikia Bölgesi'nden (Demircili) MS III. yy. başlarına tarihlendirilen iki anıt mezarda da (Cormack, 2004: 209, 211, fig. 78-79, 81, 86) görülen benzer uygulama, Tivoli'den MÖ I. yy. başlarına ya da son zamanlarda MÖ II. yy.ın III. çeyreğine tarihlendirilen bir tapınakta da olasılıkla vardır (Delbrueck, 1912: 11, 14, 16, abb. 13, 15; Hennemeyer, 2012: 234). Lykia'da benzer başlıklar, Patara'da (Augustus dönemi)[68] ve Phaselis Hadrianus Kapısı'nda (Bayburtluoğlu, 1985: 374, res. 5), köşe pilasterlerinde de saptanmıştır. Bu tip Ion başlıkları, yarım sütun düzenlemesi olmayan antalarda da görülebilmesine[69] karşın bunlar için oturmuş bir terminolojik adlandırma yoktur. Açıklayıcı görünen "Ion sütun başlığı tipi" adlandırması, bu noktada önerilebilir.

1.3.4. Acanthus Bezemeliler

Limyra Pseudoperipterosu'nun yanı sıra Arykanda M. Aur. Makedon, Kyaneai Ksanthippos ve Myra Karabucak anıtsal mezarlarında (no. 19-20, 31.I, 32) Korinth başlıkları gözlemlenmiştir. Tlos Kronos Tapınağı'nda (no. 27) gözlem yapılamamışsa da yine bu kullanım büyük olasılıkla vardır. Lykia'da; Ksanthos'tan, MS II. yy.ın I. yarısından önce olmadığı düşünülen Agora Sivil Bazilikası başlığı ve onunla aynı tipte değerlendirilen tiyatro başlığı[70], Rhodiapolis'ten MS II. yy.ın II. ve III. çeyreklerine tarihlendirilmiş batı parodosun

[67] Yan yüzünde kabartma bezemesi olmayan [bk. Kaunos'tan kaya mezarları (Roos, 1972: 73, B8, C2, F8, F16, F30; Kaya, 2018: 67-68, kat. no. 5, 8, 15, 17-18, lev. 10.4, 10.7, 11.1-3, 11.6), Hekatomnid döneminden Iasos Maussolleionu (Baldoni, 2014: 374-376, fig. 9) örnekleri] ya da yalnızca volütlü [MÖ 300 dolaylarına tarihlendirilmiş, Bodrum Müzesi'nden bir başlıkta (Rumscheid, 1994.II: 88, no. 361, taf. 190.3) görülen bu özellik, Hellenistik Dönem'den (?) olduğu önerilen Samos'tan bir başlıkta da (Kienast, 1992: 199-200, abb. 30) olasılıkla vardır.] örnekler, MÖ V. yy.dan sonra da yer yer görülebilmektedir.

[68] Bu tez kapsamında yapılan gözlemlere göre köşe pilasterine ait olması gerektiği anlaşılan blok için bk. Şahin, 2018: 99-100, kat. no. 43, lev. 21a.

[69] Bk. Pergamon'dan Hellenistik Dönem'e ait (Bohn, 1885: taf. XXIII, XXX), Suriye'den Roma Dönemi'ne ait örnekler (Krencker and Zschietzschmann, 1938: 4-5, 224, 251, 260, abb. 303-304, 330, 380, 398-399, taf. 3-4, 107-109, 112, 114).

[70] Cavalier, 2005: 80, pl. 6, 10, fig. 18, 36, CR538 ve TH039. Acanthus bezemeli ancak tipolojik olarak tanımlanamayan, Ksanthos'tan bir başka pilaster başlığı için bk. Cavalier, 2005: 102, pl. 15, fig. 55.

yanı sıra MS II. yy.ın III. çeyreğinden Asklepios-Hygieia Tapınağı[71] buluntuları ve Patara'dan erken Severuslar dönemine tarihlendirilmiş örnekler (Şahin, 2018: 133-134, 147-149, kat. no. 73, 84-90, lev. 30b, 33b-f, 34a-b) gibi pilaster başlıklarında da bu tip saptanmıştır[72]. MS II. yy.ın II. çeyreğine tarihlendirilen (Tietz, 2003: 127, dn. 59) Lydai Güney Heroonu'nun ön bölümlerinde de olasılıkla Korinth pilaster başlıklarının kullanıldığı belirtilmelidir[73].

Rhodiapolis Opramoas Anıtı'nda (no. 24) Korinthize başlıklardan s-volütlü olarak anılan tip görülmektedir. Anadolu'da kullanımı yaygın olan bu tipin, Aphrodisias ekolünden yayılmış olabileceği belirtilmiştir (Heilmeyer, 1970: 74-75, 103-104). Bu tipteki örneklerde bezeme farklılıkları olabilmektedir. Öyle ki no. 24.GD9'un ön ve dış yüzünde ana bezek olarak acanthus yaprağı, iç yanındaysa palmet işlenmesi; aynı başlıkta dahi bu durumun görülebileceğine örnek oluşturur. Ancak Ion kymationu[74] ve köşe acanthusları, sözü edilen tipin genel karakteristiği içerisinde görünmektedir. Yapının köşe pilasteri de (Lev.38.d) dikkate alındığında no. 24.GD9'un köşelerinde -öndekiler çoğunlukla korunamamış- birer acanthus bezemesi ve bunların arasında (dipte) korunamamış birer Ion kymationu olduğu söylenebilir.

Patara Prostylos Planlı Yapı'daki (no. 25) gibi kompozit yapıda başlıklar içinse çeşitli adlandırmalar kullanılmaktadır. Burada, acanthus sırasının üzerindeki bezemelerin stilize palmiye yaprağını yansıttığını öneren görüş (Coulton, 1976: 121-123) izlenerek acanthus-palmiye tipi adlandırması tercih edilmiştir. Roma Dönemi'nin bir başlık varyasyonu olan bu tip örnekler, *Blattkelchkapitelle* olarak adlandırılan başlıkların Anadolu tipi olarak da gösterilmiştir (Börker, 1965: 7-8, 197; ayrıca bk. Liljenstolpe, 1999: 93-94, tip I.1). Lykia'da bu tipte bir pilaster başlığı, Ksanthos'ta da görülmektedir. MS II. yy.ın I. yarısından olabileceği düşünülen bu örnekte (Cavalier, 2005: 37-38, 139, 198, pl. 2.6), stilize palmiye yapraklarının olduğu bölümün köşesinde palmet ve yukarıda Ion kymationu olması gibi uygulama farklılıkları vardır. Bu tip başlıklar, tapınaklarda saptanamamasıyla[75] da dikkat çekmektedir.

[71] Bunlara -biraz geç olabilecekse de tarihleme aralığı geniş olduğundan- MS III.-IV. yy.lardan Kuzey Kilise örneği de eklenebilir (Kökmen-Seyirci, 2016: 395-397, kat. no. 050-053, 056, lev. 18-20a-b, 22a,).

[72] Korinthize bir başlık olarak aktarılan Letoon Hadrianus Porticus-Eksedrası örneği için ayrıca bk. de Chaisemartin, 2012: 198, fig. 4.

[73] Yapının ön duvar ucundaki bloklar -gözlemlenebildiği kadarıyla- ardışık olarak biri enine tek ise diğeri diklemesine ve yan yana iki blok biçiminde yerleştirilmiştir. Bu ikili karakter, altta tonoz için taşıyıcı karakterde bir Korinth başlığı (Bent, 1888: 84; TAM II.1: 152), üst köşede epikranitisin ve arka köşe pilaster başlığının (Roos, 1969: fig. 35-36) devamı olan bir başka başlık olabileceğini düşündürmektedir.

[74] Perge Tiyatrosu'ndan (fotoğraftan anlaşılabildiği kadarıyla en az bir yanda), Ion kymationu olmayan aykırı bir örnek için bk. Türkmen, 2007: lev. 8.1.

[75] Misenum'dan bir sacellum istisnası, bu tipin lotus yaprağı bezemeli bir varyasyonuyla saptanmıştır (Liljenstolpe, 1999: 126, dn. 177a, 233). Lykia'da bu tip bir örneğin bulunduğu yapı Arykanda Sebasteionu olarak anılabilmekteyse de yazıtına göre kamusal olduğu anlaşılan bu yapının işlevi tam olarak belirlenememiştir (Şahin, 1994: 24, no. 18; Bayburtluoğlu, 2003 70-71; Sancaktar, 2019: 58, 130, lev. 51, M15).

Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı'na ait olması olası no. 23.GB6 (?) bloğunda üst bölümler izlenemediğinden tam bir tipolojik tanım yapılamamaktadır. Ancak başlığın alt bölümlerinden anlaşılana göre burada no. 25'teki gibi bir başlık tipi olması, en olası seçenektir.

1.3.5. Genel Değerlendirme

Anta parçası olduğu kesin olmayan Limyra buluntusu dışında Roma Dönemi öncesinden olup tipolojik açıdan denetlenebilen 11 yapıdan başlıkların tümü Attika-Ion tipidir (Fig.52, Ek 2, s. 191). Anta kimliği kazanmamış pilasterleri olduğundan katalogda yer almayan kaya mezarlarındaki örnekler de bunlara eklenirse (Kaya mezarlarındaki pilasterler, anta taklidi olarak da düşünülebilir.) bu sayının daha da artacağı belirtilmelidir (ayrıca bk. dn. 59). Roma Dönemi'nde Attika-Ion tipi, genellikle daha basit biçimlerde olmak üzere Ksanthos Vadisi'nden beş örnekte (no. 17, 21, 29, 33-34) görülebilecekken Lykia'nın genelinde acanthus bezemeli tipler baskın duruma gelmiştir (Fig.53, Ek 2, s. 192). Bu durum, aynı dönemdeki baskın kaide tipi de düşünüldüğünde genel mimari bağlamla bir tutarsızlık oluşturmamaktadır[76]. Belirtilen tipte başlıklara sahip yedi örnekten beşinde (no. 19-20, 24-25, 27.KB1) Attika-Ion tipi kaide gözlenirken iki örnekte (no. 31-32) bu eşleşmenin olmamasının ise kaide yapımının bitirilmemesinden kaynaklanması olasıdır.

Kaidelerle birlikte değerlendirme (bk. böl. 1.1.5, 1.1.7), Pergamon ovolosu ve abacustan (bir başka deyişle eğik ve dik silme) oluşan başlıkların bitirilmemiş olabileceğini de destekleyebilir. Örneğin Patara Akdam ve Marcia anıtsal mezarlarında (no. 33-34) hem kaide hem başlığın belirtilen biçimlerde olması, bu iki elemanın da bitirilmemiş olma olasılığını artırmaktadır. Balboura Yukarı Tiyatrosu'nun (no. 15) kısmen tamamlanmış kaidesinin, belirtilen biçimde başlıkla kullanılması da bu düşünceyi destekler. Bu yapıdaki köşe pilaster başlığının ve epikranitisin profilleri biçimlendirilmiş olduğundan anta başlığının da bunlarla aynı profillere sahip olmak üzere planlandığı düşünülebilir. Sonuç olarak mimari düzene sahip yapılarda dik ve eğik silmeden oluşan kaide ve başlıklar[77], genellikle yapımların bitirilmemesinden kaynaklı görünmektedir[78]. Öte yandan bu tür örneklerle sık karşılaşılması, bunların kasıtlı kullanıldığının düşünülmesine neden olacaktır. Eğer bir kasıt söz konusuysa belirtilen profiller görsel açıdan rahatsız edici olmadığından yapımın kasten o noktada bırakıldığı ileri sürülebilir.

[76] Korinth başlıklarıyla Attika-Ion tipi kaide kullanımı standart bir uygulama olarak görünmektedir (sütunlar üzerinden değerlendirme için bk. Dirschedl, 2013: 393). Acanthus-palmiye tipi başlıklarla ilgili değerlendirme için bk. Liljenstolpe, 1999: 122.

[77] Bu tür başlıklar Attika-Ion tipi içerisinde değerlendirildiğinden bunlardaki bitirilmeme, tipolojik tanım açısından farklılık yaratmamaktadır.

[78] Balboura Dor Yapısı'ndaki (no. 16) gibi daha ayrıntılı görünen başlıkların bitirilmiş olabileceği belirtilmelidir.

Başlık tiplerinin belirlenmesi, Lykia mimarisi üzerine kimi algıların değişmesini de gerektirir. Örneğin birçok araştırmacının Dor düzeniyle ilişkilendirdiği başlıkların Attika-Ion tipi olduğunun gösterilmesi; Tlos Tiyatro Tapınağı, Sidyma Sebasteionu ve Kitanaura Trokondas Heroonu'nun (no. 17, 21-22) Dor sütunlu restitüsyonlarının hatalı olabileceğini ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra no. 22'ye ait anta başlıklarının, yapının köşe pilasterleri örnek alınarak tamamlanması da hatalı olabilir. No. 17 ve 22'dekilerle benzer köşe pilaster başlıklı Patara Prostylos Planlı Yapı'nın (no. 25) acanthus-palmiye tipi anta başlıkları, sözü edilen restitüsyonlardaki olası hatalara açık kanıt oluşturması açısından önemlidir. Anta başlıkları, no. 25'in tapınak olmadığına işaret etmesiyle de önem taşır.

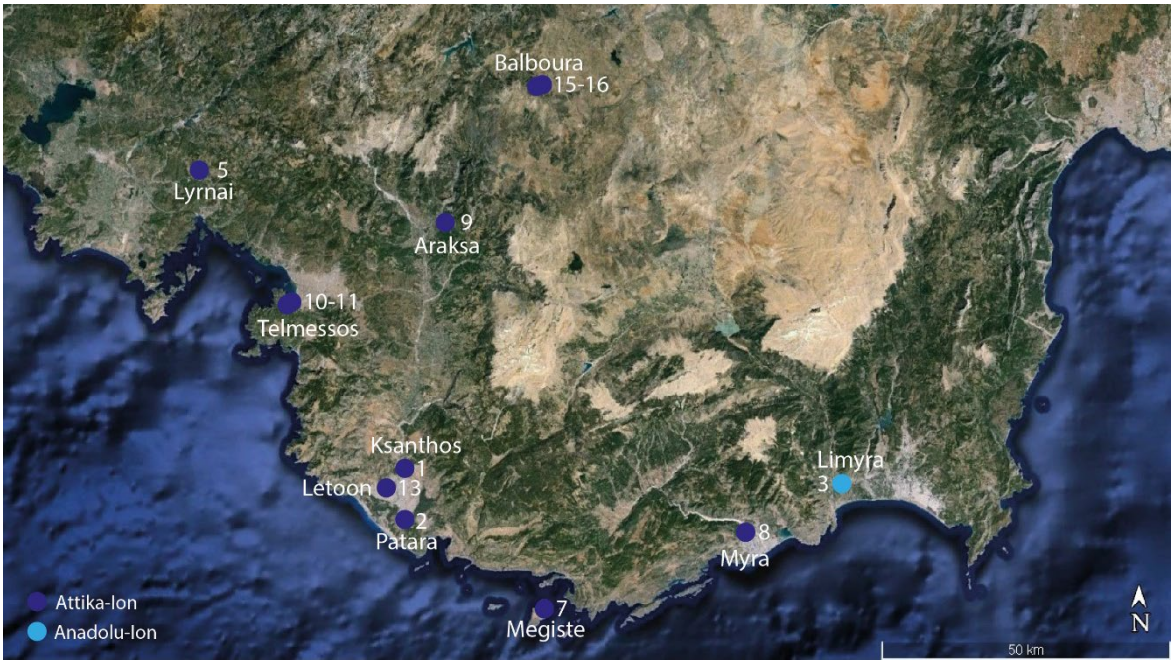

Fig. 52: Geç-Klasik ve Hellenistik dönemlerde başlık tiplerinin Lykia'daki dağılımını gösteren harita

Fig. 53: Roma Dönemi'nde başlık tiplerinin Lykia'daki dağılımını gösteren harita

İKİNCİ BÖLÜM
STİL

2.1. Gövdeler

2.1.1. Profiller

Lykia'da anta gövdelerini dipte (kaide üzerinde) sonlandıran profilleri[79] saptanabilmiş yapıların sözü edilen bölümlerinde genellikle şerit profili görülür. Bu profilin üzerindeyse altı örnekte (no. 1, 4, 19-20, 23-24) apophyge, dördü kaya mezarı olmak üzere beş örnekte (no. 7-9, 11, 30) apophygenin yerini tutan eğik şerit profili kullanılmıştır. Patara Prostylos Planlı Yapı'da (no. 25) şeridin altında bir de astragalos profili vardır. Arykanda Helios Propylonu'nda (no. 12) gövdeyi dipte bitiren profil, şerit profilini aşan yükseklikte göründüğünden dik silme olarak tanımlanabilir[80]. Patara Akdam ve Marcia anıtsal mezarlarında da (no. 33-34) benzer görünüm olmakla birlikte bu örneklerdeki dik silmelerin kaide içerisinde değerlendirilmesi daha olası görünmektedir (bk. böl. 1.1.5). Bu nedenle Patara örneklerinde gövdelerin eğik şerit profiliyle sonlandığı belirtilebilir. Telmessos'tan bir kaya mezarında (no. 10) ise eğik şerit profili belli belirsiz olduğundan dipte gövdeyi bitiren profil olmadığını belirtmek daha uygun olacaktır. Kitanaura Trokondas, Lydai Kuzey, Kyaneai Neikostratos ve Myra Karabucak anıtsal mezarlarının (no. 22, 26, 31.II, 32) bu noktalarında da herhangi bir profil işlenmemiştir. Balboura Yukarı Tiyatrosu'nda (no. 15) ise yalnızca apophyge izlenebilmektedir. Olympos Ion Tapınağı'nda (no. 28), dipte torusa yakın bir astragalos profili ile gövdenin sonlandırıldığı görülür ancak burada bitirilmemiş bir görüntü söz konusudur.

Anta gövdelerini tepede (başlık altında) sonlandıran profilleri[81] saptanabilmiş örneklere bakıldığında Myra ve Telmessos'tan birer kaya mezarının yanı sıra Tlos Tiyatro Tapınağı ve Pinara Anıtsal Mezarı'ndaki (no. 8, 11, 17, 29) ovolo-cavetto profilli başlıkların altında şerit profilinin kullanıldığı görülür[82]. Balboura Dor Yapısı'nda (no. 16) ise gövdeyi iki şerit profili sonlandırmaktadır. Ovolo-cavetto profilli başlıklı olup gövde üst bitiminde şerit profili olan Lykia'dan kaya mezarı pilasterleri de gösterilebilir[83]. Karia Bölgesi'ndeki kaya mezarlarında

[79] İlgili çizimler için bk. böl. 1.1.1-6, Fig.1-24.
[80] Benzer görüntü, katalog dışı örneklerden (bk. dn. 9) Balboura Meleagros Eksedrası'nda da (Coulton et al., 1989: pl. 49A) vardır.
[81] İlgili çizimler için bk. böl. 2.2.1, Fig.54-68.
[82] Kyaneai Kilise A'daki sarnıçta yer alan, no. 17'de görülene benzer bir buluntuda da (devşirme malzeme) bu uygulama gösterilmiştir (Kupke, 1993: abb. 14).
[83] Bk. Pinara'dan bir mezarın (Schweyer, 2002: pl. XII, fig. 21) yanı sıra Dor ve Ion düzenlerinin karışımı uygulamaları olan İnlice mezarı (Roos, 1985: pl. 11). Fotoğrafa göre Limyra'dan bir örnekte de bu uygulamanın olması olası görünmektedir (Kuban, 2012: abb. 59, no. II/5). Limyra'dan bir başka önekte ise (Kuban, 2012: 322-323, no. V/20) profillerin en iyi korunmuş olduğu iç yanın arka bölümlerinden anlaşıldığı kadarıyla (kişisel gözlem) benzer düzenleme olduğu söylenebilir. Belen Dağ'da gösterilen mezardaki, fotoğraf üzerinden tam olarak anlaşılamayan düzenlemenin de benzer olabileceği belirtilmelidir (Schweyer, 2002: pl. XIII, fig. 24). İki ovolo üzerinde abacustan oluşan başlıklı Myra örneği için bk. Borchhardt et al., 1975: taf. 70-71.

da bu profil, genellikle benzer profilli başlıklarla görülür[84]. Ovolo-cavetto profilli başlıkların altında şerit profili olan, MÖ II. yy.a tarihlendirilmiş çok sayıda Delos örneği gösterilmiştir (Shoe, 1936: 31-32, pl. XVII). Bu kullanımla Anadolu Dor mimarisinde de karşılaşılır. Öyle ki Lykia'nın anta dışı pilasterlerinde de bunlardan ikisi (Roma Dönemi başlarına tarihlendiği düşünülen Letoon Leto Tiyatrosu Batı Kapısı ve Soura Apollon Tapınağı örnekleri) saptanabilmektedir (Gider-Büyüközer, 2020: 140-141, 143-144, 151-152, fig. 18-19, 23-25, 29, 33).

Nereidler Anıtı, Araksa Kaya Mezarı, Letoon Leto Tapınağı, Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı, Rhodiapolis Opramoas Anıtı (?), Patara Prostylos Planlı Yapı, Kyaneai Ksanthippos Anıtsal Mezarı ve Myra Karabucak Anıtsal Mezarı'nda [no. 1.KD6, 9, 13, 20, 24 (?), 25, 31.I, 32] gövdeyi şerit üzerinde astragalos profilleri sonlandırmaktadır. Attika-Ion tipi başlıklı örneklerden Nereidler Anıtı'nın diğer blokları (no. 1.KB7 ve GD6), Patara Mezar Kilisesi buluntusu ve Megiste Kaya Mezarı'nda (no. 2 ve 7) ise gövdeyi tepede sonlandıran profil, yalnızca astragalostur. Yayınlardan anlaşılabildiği kadarıyla Lykia kaya mezarlarından Krya (Roos, 1985: 35-37, pl. 20.5, 72.5, no. 4-5) ve Myra'dan (Borchhardt et al., 1975: taf. 63; Schweyer, 2002: pl. XI, fig. 20) ikişer, Limyra'dan en az bir[85] örneğin pilasterlerinde de bu düzenleme görülür. Bunlara Karia Bölgesi'nden, Lykia sınırına yakın kaya mezarı örnekleri de eklenebilir[86]. Limyra buluntusunda (no. 3) ise astragalos profili yanlarda sürmediğinden başlık içerisinde düşünülmelidir. Tlos Kronos Tapınağı'nın (no. 27) yayınındaki çizimde, bu noktada astragalos ve onun üzerinde daha ufak profiller olmakla birlikte sıra dışı bu görüntü denetlenemediğinden no. 27 için bu açıdan kesin saptama yapılamamıştır.

Lykia'daki Attika-Ion tipi başlıklı ve gövdesini tepede yalnızca astragalos profilinin sonlandırdığı yukarıda gösterilen antalardan hiçbirinde (bu özelliğin görüldüğü saptanan kaya mezarı pilasterlerinde de), bu profilin altında apophyge yoktur. Belirtilen kullanımla, sofa tipi

[84] Pasanda, Idyma ve Thera'dan birer örnekte bu düzenleme, ovolo-cavettolu başlıklarla görülürken Idyma'dan üç örneğin başlıklarında fazladan birer ovolo profili daha vardır ve bunlardan A2 no.lu mezarda apophyge de -olasılıkla yapım tamamlanmadığından- görülmez. Karia'daki Elmalı'dan yine apophygesiz ve başlık profilleri farklı olan bir örneğin ilgili noktasında da şerit profili kullanılmıştır (Roos, 1985: pl. 30.1; 2006: 47, 54, 58, pl. 17.1, 21.5, 23.2, 26.4, 28.1-2, 30.4, 66.2, 66.5; Kaya, 2018: 213, 221, 224-225, 227, 229, 233, 237, kat. no. 19, 25, 28-30, 32, 35, lev. 14.1-7, 15.1-4, 15.7-8, 16.1-5). Kyma reversa ve abacustan oluşan başlıklı Tabai ve tek ovolo profili altında olasılıkla şerit profilini biraz aşan dik silme olan Mergenli örnekleri için bk. Kaya, 2018: kat. no. 20, 42, lev. 13.6, 41.5-6.

[85] Kuban, 2012: 163, abb. 97, no. II/22. Bu grupta ele alınıp alınamayacağı tam anlaşılamamış Limyra'dan bir mezar için ayrıca bk. Kuban, 2012: 235, no. II/141.

[86] Bunlardan Kaunos'taki altı mezardan B8'de, yapımı tamamlanmadığı anlaşılan başlıklardan birinin altında apophygesiz şerit profili görülmekteyken daha çok tamamlandığı anlaşılan diğer başlığın altındaki profilin ise -hasardan dolayı tam anlaşılamasa da- olasılıkla astragalos olduğu belirtilmelidir. Kaunos'taki mezarlarla ilişkili görünen Dalaman'dan bir kaya mezarında da şeridi andıran profil, bitirilmemiş bir astragalos olarak düşünülebileceğinden sözü edilen mezar da bunlar arasına eklenmelidir (Roos, 1972: 72, pl. 50.2-4, 60.6, 60.8, B6, B8-10, C2, C12; 1985: 38-39, pl. 72.3; Kaya, 2018: kat. no. 4-8, 10, 23, lev. 12.3-9, 13.1-5).

başlıklı yapılarda karşılaşmak olanaklıdır[87]. Ion başlıklı yapılara bakıldığında ise astragalos profilinin Arkaik Dönem'de Anadolu-Ion tipi başlıkların bir parçası olduğu görülmekte (bk. s. 2) ancak -Samos altar modelindeki (Buschor, 1958: 6, abb. 3) apophygesiz uygulama göz ardı edilirse- buluntu eksikliğinden bunların gövde bağlantıları bilinememektedir. Anadolu-Ion başlıklarıyla benzer Aiol başlıklı örnekler için de sözü edilen eksiklik genellikle geçerliyse de bunlardan MÖ VI. yy. öncesine gitmediği düşünülen Tamassos'taki (Kıbrıs) mezarlarda (Wesenberg, 1971: 68, abb. 130-131) çoklu astragalos profilinin apophyge olmadan kullanıldığına dikkat çekilebilir. Anadolu dışından Ion başlıklı örneklerde saptanabilen az sayıda uygulama da Arkaik Dönem pilasterlerinde apophyge kullanımının olmadığına işaret etmektedir[88]. Klasik Dönem'de ise Arkaik geleneğin genellikle izlenildiği anlaşılmaktadır. Öyle ki Erekhtheion'daki pilasterlerden[89] önce apophygeli örnek saptanamamış, Atina Ilissos ve Nike tapınaklarının yanı sıra Parthenon'da da astragalos profili, apophyge olmadan kullanılmıştır[90]. Anadolu'da ise apophygeli ya da şerit profili üzerine işlenmiş astragalos uygulamasının erken örneklerine bakıldığında Nereidler Anıtı (no. 1.KD6)[91] öncelikle dikkat çekmektedir. Labraunda'daki Hekatomnid yapılarında da eski (apophygesiz) uygulamayı izlediği anlaşılan Maussollos Andronu'ndan sonra Andron A, Zeus Tapınağı ve propylonlarda (doğu ve güneydeki) apophygeli ya da şerit profili üzerine işlenmiş astragalos uygulamasına geçilmiştir (Jeppesen, 1955: pl. VII; Hellström and Thieme, 1982: pl. 14-15.1, 49; Hellström and Blid, 2019: fig. 95-96, 98-99, 462-469). Aynı gelişimin, bunlarla çağdaş Priene Athena

[87] Bk. MÖ 520-450 yıllarından (Dinsmoor, 1950: *Chronological List of Greek Temples*) Selinous G ya da T Tapınağı (Hittorf & Zanth, 1870: pl. 77, 79), MÖ 360 dolaylarından Oropos Amphiaraion Stoası (Coulton, 1968: fig. 12, pl. 49.c; Coulton, 1976: 269), Halikarnassos Maussolleionu (Lethaby, 1908: 50, 53, fig. 40), MÖ III. yy.ın III. çeyreğinden Segesta Tiyatrosu (Bulle, 1928: 131, taf. 22.L, 31.b) örnekleri. Didyma Apollon Tapınağı'ndaki sofa tipi başlıklar için bu özellik çizim üzerinde gösterilmişse de (Texier and Pullan, 1865: pl. 6-8) fotoğraflarda (Wiegand and Knackfuss, 1941: taf. 114-132) doğrulanamamaktadır.

[88] Bk. 535-530'dan Delphoi'daki Massalia Hazine Yapısı (Demangel and Daux, 1923: 78, fig. 62), Gela'dan MÖ VI. yy. sonlarına ait olabilecek bir Ion yapısı (fotoğraftan anlaşıldığı kadarıyla) [B. A. Barletta'nın (1985) Gela'daki başlıkla karşılaştırdığı Metapontion'dan bir blokta da (Adamesteanu et al., 1975: 26, fig. 1) bu özellik görülür.]. MÖ 535-525 yıllarından, Dor sütun başlıklı Naksos Sangri Tapınağı'ndaki benzer düzenlemede ise astragalos profilinin yalnızca önde işlenmesinin yanı sıra başlığa bağlı görünmesi gibi farklılıklar vardır (Ohnesorg, 2017: 60, fig. 17).

[89] Bu yapının Korai bölümündeki kapı pilasterinde ise astragalos profili, apophyge olmadan uygulanmıştır (Shoe, 1936: 64, pl. XVI.2, XXIX.1; Stevens et al., 1927: pl. XVI; XVIII; XX; XXIII; XXVI; XXXVI.1, 3, 5). MÖ V. yy. ortalarına tarihlendirilen ancak pilaster parçası olduğu kesin olmayan apophygeli Lokroi buluntusu için ayrıca bk. Dinsmoor, 1950: 137-138, fig. 49; Shoe, 1952: 111, pl. XVIII.2; Costabile et al., 2006: 17, 28, fig. 38.

[90] Stuart and Revett, 1825a: chap. II, pl. XII; 1825b: chap. I, pl. X; Ross et al., 1839: pl. X; Shoe, 1936: 63-64, pl. C.10, XVI.1, LVII.7. Bu özellik, Attika'da, Parthenon'da görülen dışındaki kimi MÖ V. yy. Dor başlıklarının altında da izlenebilir (Brockmann, 1968: 50). Erken Klasik Dönem'e ait olduğu düşünülen bir Khios örneği (Hoepfner, 2011: 55, abb. 28), Delos'tan Geç Klasik Dönem ya da MÖ V. yy.ın II. yarısından olduğu önerilen pilaster ya da taç bloğu (Ohnesorg, 1989: 413, taf. 41.6; Gruben, 1998: dn. 303, abb. 56d) ve MÖ 348 öncesinden olduğu belirtilen bir Olynthos buluntusunda da astragalos profili, apophyge olmadan kullanılmıştır. MÖ yak. 373 yılından Delphoi XIV No.lu Hazine Yapısı'nda bu düzenleme, yarım Dor sütunlu anta ile görülmektedir (Shoe, 1936: 30, 64, pl. XXIX.2, LXXVI.35).

[91] Bloğun çiziminde görülen apophyge, fotoğraflarda gölge nedeniyle denetlenememektedir. Ancak astragalos altında şerit profilinin gözlemlenmesi de değişen tasarımı anlatmak adına yeterlidir.

Tapınağı'nda da olduğu anlaşılmaktadır (Koenigs, 2015: 119, 363, no. 506, abb. 107-108, taf. 40). Ancak bu süreçte apophygesiz uygulamalar ortadan kalkmamıştır. Klasik Dönem sonundan Tegea Athena kutsal alanı buluntusu (Shoe, 1936: pl. XVI.3; Norman, 1984: 191-194, pl. 30, fig. 8) ile Hellenistik Dönem başından Sardeis Artemis Tapınağı'ndaki[92] uygulamalar, pilaster başlıklarında apophyge olmadan astragalos profili kullanımının yaygın olduğu dönemin sınırını çiziyor gibidir.

Lyrnai (Yapımı tamamlanmamış no. 6 değerlendirilmemiştir.) ve Telmessos'tan birer kaya mezarı dışında Balboura Yukarı Tiyatrosu, Sidyma Sebasteionu ve Patara Marcia Heroonu'ndaysa (no. 5, 10, 15, 21, 34) tepede gövdeyi sonlandıran bir profil işlenmemiştir.

2.1.2. Bezemeler

Nereidler Anıtı; Lyrnai, Araksa ve Telmessos'tan kaya mezarları; Tlos Tiyatro Tapınağı; Olympos Ion Tapınağı (no. 1, 5, 9, 10 (?), 11, 17, 28) ve -mimarlıktan çok heykeltıraşlık eseri olan kabartmalar[93] da bezeme olarak değerlendirilirse- Kitanaura Trokondas Heroonu'nda (no. 22) kabartma olarak işlenmiş gövde bezemeleri vardır. Balboura Meleagros Eksedrası'nın olası antalarındaki (bk. dn. 9) bezemeler de (Coulton et al., 1989: 42, fig. 9.A, pl. VI.b) bunlara eklenebilir. Limyra Heroonu için de rozetli anta başlık buluntusundan söz edilmiştir (Borchhardt, 1967: 155). Ancak yayınlarda bu buluntunun görseliyle karşılaşılmaması, bunun gerçekte arşitrav (Borchhardt, 1970: taf. 7) gibi başka bir elemana ait olabileceği kuşkusu uyandırmaktadır. Bunlara ek olarak konsol uygulaması olan ya da gövde sonunda profil bezemesi görülen örnekler de (no. 20 ve 28) bu bölümün sonunda değerlendirilecektir.

Patara Mezar Kilisesi buluntusunda (no. 2) ise boya ile yapılmış bezemeler olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar, buluntunun boyun bölümünde, özellikle inci dizisinin altına gelen noktalarda ayırt edilebilen, yanlara açılmış lotus-palmet bezemeleri gibi görünmektedir (Lev.7.e). Benzer konumda anthemion bezemeli pilasterler, Atina Erekhtheion (Stevens et al., 1927: pl. XVIII; XX; XXIII; XXVI; XXXVI.1, 3, 5) ve Hellenistik Rhodos Aphrodite Tapınağı'nda (Rumscheid, 1994.II: 77-78, no. 317.3, taf. 172.1) saptanmıştır. MÖ V. yy. ortalarına tarihlendirilen ancak anta parçası olduğu kesin olmayan bir Lokroi buluntusunda da bunun görüldüğü belirtilebilir (Dinsmoor, 1950: 137-138, fig. 49; Costabile et al., 2006: 17, 28, fig. 38). Öte yandan no. 2'deki bezemeler bütüncül biçimde gözlemlenemediğinden burada,

[92] Yapının MÖ 320 dolaylarından olduğu düşünüldüğü (Butler, 1925: 142, ill. 47-48, 119, pl. 2) gibi yapımına MÖ 281'de başlanmış olabileceği yönünde görüş de (Yegül, 2010: 370-373) vardır.
[93] Hasar nedeniyle mimari düzene sahip olup olmadığı belirlenmeyen Myra'dan bir kaya mezarının anta iç yanında da benzer uygulama olduğu belirtilmiştir (Borchhardt et al., 1975: 147, no. 96, taf. 80.B).

Tegea Athena Tapınağı'nın kimi noktalarında görülene (Dugas et al., 1924: pl. LXXIX-LXXX, LXXXV.D, LXXXVIII.C, XCIII.A) benzer, kıvrıkdal gibi başka bitkisel bezemelerin kullanılma olasılığı da dışlanamamaktadır.

Nereidler Anıtı'ndaki rozetlerin (no. 1.GD6, KD6, KB7, GB7) görünümü, çiçeğe benzemektedir. Bunlarda sekizer ana ve ara yaprak bulunur. Yaprakların yüzeyi, içten dışa doğru yükseldiği anlaşılan ancak fotoğraf üzerinden gözlemlenebildiği kadarıyla çok belirgin olmayan kıvrıma sahiptir. İçbükey işlenmiş ana yapraklar, dışta oval sonlanmaktadır. Ara yapraklarsa ana yapraklar arasında sıkışmış durumdadır ve bunların *ovarium*'dan (ortada yuvarlak biçimli çiçek yumurtalığı) çıkışları görülebilmektedir. Yaprak sayısı değişik görünmesine karşın no. 1'de görülenlere en yakın stilde rozetlere sahip olup antaya ait olduğu düşünülen parçalar, Samos Hera Tapınağı 2. dipteros evresinde (Polykrates Tapınağı ya da Heraion IV olarak da geçmekte)[94] ve bundan sonra da Ephesos Artemisionu'nda [Erken Klasik Dönem (?)][95] saptanabilmiştir. Aydın Arkeoloji Müzesi'nde Hellenistik Dönem Alabanda buluntusu olarak sergilenen Anadolu-Ion tipi başlıklı iki pilasterde ise no. 1'dekilere yakın bezekler, yer yer sekizer yaprakla işlenmiştir. MÖ IV. yy. sonu-III. yy. başlarından Kos Kharmyleion'da da görülen benzer rozetlerden kimilerinin, Anadolu-Ion tipi başlıklı anta arkasındaki duvarda (Schazmann, 1934; 127, abb. 6.18; Rumscheid, 1994.II: 77, no. 316.8, taf. 170.7) yer aldığı belirtilebilir. Erken Klasik Dönem'den bir Khios pilasteri (Hoepfner, 2011: 55, abb. 28) ve Erken Hellenistik Dönem'den olma olasılığı belirtilen (Kızıl and Rumscheid, 2006: 212) Knidos Ionik "Vestibül" (*Dilettanti*, 1840: chap. I, pl. XV, XVII) (restitüsyona göre) örneklerindeki, Anadolu-Ion tipi başlık altında kullanılmış benzer rozetler ise ana yapraklarında orta damar uygulamasıyla no. 1'dekilerden ayrım göstermektedir. MÖ 198/197 yılına tarihli yazıtı bulunup anta gövdesi olabileceği üzerinde durulan, Euromos Zeus kutsal alanından bir bloktaki (Rumscheid, 1994.I: 17; 1994.II: 21, no. 62, taf. 46.3) rozetler de belirgin kıvrımlı olduğu anlaşılan yaprak yüzeyleri dışında no. 1'dekilere oldukça yakındır. Pergamon Asklepieionu'nun Attika-Ion tipi başlıklı köşe pilasteri ya da antasının gövde bölümünde benzer rozetler, onar yaprak ile uygulanmıştır ve burada da yapraklar, kıvrımlarıyla (Ziegenaus and De Luca, 1975: taf. 87) no. 1'dekilerden ayrılır. Asklepieion'da tavan kaseti olarak da öncekine benzer ancak sekizer yapraklı olmasıyla (Rumscheid, 1994.II: 53, no. 190.10, taf.

[94] Uzun bir yapım süreci olan bu tapınağın, pronaos duvarına ait olduğu ve Geç Arkaik Dönem'e tarihlendiği düşünülen friziyle ilişkilendirilen anta başlıklarından (Gruben, 2001: 363-364) dolayı, belirtilen parçaların da (Buschor, 1958: 16, beil. 12, 13.2; Brockmann, 1968: 67, dn. G.73) aynı tarihten olduğu düşünülebilir. Aynı yerden benzer buluntularla ilgili değerlendirmeler için bk. Buschor, 1958: 17-18, beil. 16.2, 17; Brockmann, 1968: 67; Gruben, 2014: 144-146, taf. 104-105.

[95] Ohnesorg, 2001: 195, abb. 9. Burada sütun başlığında kullanılmış, MÖ 500 dolaylarından olduğu düşünülen benzer rozetler (Ohnesorg, 2001: 186, abb. 2-4, 6-8) ise sekizer yapraklıdır. Ancak bunların, belirgin kıvrımlı yüzeye sahip olmalarıyla no. 1'dekilerden ayrıldığı belirtilmelidir.

117.3) no. 1'de görülenlere daha yakın bir örnek de vardır. Attika-Ion tipi başlıklı bir başka yapı olan ve MÖ I. yy. başlarından olduğu düşünülen Kibyra Zeus Soter Tapınağı'ndaki (Özüdoğru, 2020: 294, 329) anta gövdesinde yer alan rozetler de sekizer yapraklı olmakla birlikte bunların stilleri oldukça değişiktir. Lykia'da ise Limyra Heroonu'nun arşitravındaki örneklerin (Borchhardt, 1970: taf. 7), no. 1'dekilerle aynı elden çıkmışçasına benzerlik gösterdiği belirtilmelidir.

Çiçek görünümlü rozetlerin pilaster gövdesinde kullanımı, Lykia'daki Ion düzeninde kaya mezarlarından Myra (boyayla yapılmış) (Texier 1849: pl. 226) ve Limyra'daki (Kuban, 2012: 89, 138-139, abb. 98) birer örnekte de görülür. Bu tip rozetler Karia Bölgesi'nde Idyma ve Thera'dan birer kaya mezarının pilaster gövdelerinde de görülmekle birlikte Idyma'dakinin stili oldukça değişiktir (Roos, 2006: 36, 38, 51, pl. 17.1, 26.4). Mezarlarda bu kullanım, öte dünya ile ilgili beklentilerle de ilişkilendirilebilmektedir (Borchhardt et al., 1975: 135).

Tlos Tiyatro Tapınağı'nda da (no. 17) çiçek biçimli rozetler gösterilmiştir ancak bunların görünümünün, diğerlerinden ayrıldığı anlaşılmaktadır. Buradakine oldukça benzer blokta ve aynı konumda işlenmiş bezemeler, Kyaneai Kilise A'daki sarnıçtan bir devşirme malzemede (Kupke, 1993: abb. 14) ve Dor düzenindeki Soura Apollon Tapınağı'nın bir köşe pilasterinde de gözlemlenmiştir. MÖ 25 dolaylarından olabileceği önerilen Apollon Tapınağı'nda rozet için ayrıldığı düşünülen bu örnekler (Gider-Büyüköz er, 2020: 141-142, fig. 23), Tlos'takilerden yapımı bitmemiş olanların biri gibi disk biçimindedir. Arykanda'da, odeionun önündeki agoraya açılan kemerli girişlerden doğudakinde devşirme malzeme olarak kullanılmış, yine Tlos'ta görülene çok benzer bloklarda da disk biçimli bezemeler vardır (kişisel gözlem). Benzer bir uygulamanın, Trysa'da yer alan Dor düzenindeki bir yapıda da olduğu belirtilmiştir (Petersen and von Luschan, 1889: 11).

Lyrnai ve Araksa'dan birer, Telmessos'tan bir ya da iki [no. 5, 9, 10 (?)[96], 11] kaya mezarının gövdelerindeki bezemelerse phialeye benzemektedir. Karia'da Idyma ve Kaunos'tan dörder [Bunların dışındaki iki Kaunos mezarında (B9 ve C12) ise disk biçiminde olan bezemelerin, tamamlansaydı phiale biçiminde olabileceği üzerinde durulmaktadır.], Pasanda'dan bir kaya mezarının pilaster gövdelerinde de bu bezeme görülmektedir. Lyrnai ve Telmessos örnekleri, gösterdiği profil özellikleri açısından birbirleri ve Karia'dakilerden ayrılsa da (Roos, 1972: 90-91, B1, B6, B8, B10, fig. 6; 1985: 44-45, pl. 29.5, 30.1; 2006: 45-47, 52-53, A2, A4, D6, D9) phiale bezemesi, özellikle Lykia-Karia sınırına yakın kaya mezarlarının pilaster gövdelerinde sıkça uygulanmış görünmektedir. Kaunos'tan bir anıtsal mezarda (?) da

[96] Krs. Akurgal, 1961: abb. 82; ayrıca bk. Brockmann, 1968: dn. G.147.

benzer uygulamanın (Varkıvanç, 1995: 105, abb. 21) olduğu belirtilebilir. Samos Altar Modeli (Buschor, 1958: 6, abb. 3) ve Klazomenai'dan (Ulusoy, 2018: 220, fig. 4-5) Anadolu-Ion tipi başlık altında görülen ya da başlıkla bulunmuş benzer bezemeler, bu uygulamanın pilasterlerde Arkaik Dönem'de de kullanıldığını göstermeleri bakımından önemlidir. Daha geç örnekleri de olan phiale bezemelerinin kurban/adakla ilişkilendirilmesi (Rumscheid, 1994.I: 280-281), mezarlarda sıklıkla kullanılmaları için bir açıklama olarak görülebilir. Öte yandan mezar dışı yapılarda da phiale bezemelerinin benzer anlamda kullanılabildiği anlaşılmakta olup bu tarz kullanımın görüldüğü örneklerden kimilerinin (Frazer, 1990: 200-209), Lykia mezarlarının da ilintili olabileceği (bk. böl. 4.2) II. Ptolemaios döneminden olduğuna dikkat çekilebilir.

Kitanaura Trokondas Heroonu'ndaki (no. 22.GD2, 4-5) gibi, gövde bölümlerinde heykeltıraşlık eserleriyle bezenmiş antalar ise azdır. Bu noktada başlığın hemen altındaki (boyun gibi, pilasterlerde bezemelerin sıklıkla görüldüğü) bölümlerde yer alan heykeltıraşlık eserlerinin[97], no. 22'de görülenlerden ayrı tutulduğu belirtilmelidir. Konum açısından no. 22'de görülenlere en benzer Lykia örnekleri; Antiphellos'taki, Dor düzeninde bağımsız bir yapı görünümü kazandırılmış (Erken Hellenistik Dönem'den olduğu önerilen) kaya mezarının köşe pilasterlerinde gösterilebilir. Buradaki, yapım amacı tam aydınlatılamayan (Gülşen, 1998: 64, 66-67, 71, fig. 13-14) hilal biçimli kabartmalar pelta (?) olarak düşünülürse bunların no. 22'de görülenlere benzer mantıkla kullanılmış olması olası görünür. Kitanaura'daki düzenlemeye en benzer örneklerse (miğfer ve kalkan kabartmalı) Karia'da, Geç Klasik Dönem'den olabilecek, Bağarcık Kale'deki Zeus Akraios ve Thea Akre Tapınağı'nda saptanmıştır (Herda, 2020).

Olympos Ion Tapınağı'nın antasındaki yarım sütunun boyun bölümünde (no. 28.GD6) bitkisel bezeme bulunur. Bu konumdaki bitkisel bezemeler, sütunlarda tüm Antik Çağ boyunca görülebilmektedir (Baran, 2007). No. 28'in gövdelerindeki konsollar da -işlevsel özellikleri (Öncü, 2021: dn. 17) dışında- birer bezeme ögesi olarak düşünülebilir. Konsol düzenlemesi, Suriye kökenli olarak gösterilmektedir (Ward-Perkins, 1994: 305). Bu bakımdan, MS 151 yılına tarihlenen Atil'den bir tapınağın sütunları dışında antalarında da bu düzenlemenin olduğuna (Butler, 1903: 343, 345, fig. 121) dikkat çekilebilir.

Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı'nda (no. 20) ise gövdenin tepe profilinde urgan bezemesi kullanılmıştır. Augustus döneminden örnekler ışığında bu bezeme, Ephesoslu ustaların buluşu olarak gösterilmiştir (Karaosmanoğlu, 1996: 25-28). Ancak belirtilen

[97] Örnek olarak bk. MÖ 69-60 yıllarından Pergamon Diodoros Pasparos Eksedrası (Schazmann, 1923; taf. XVI; Rumscheid, 1994.II: 60, no. 228.3, taf. 132.5-6). Aydın Arkeoloji Müzesi'nde Hellenistik Dönem Alabanda buluntusu olarak sergilenen çift kymationlu başlık buluntusunda, belirtilen nokta dışında başlığın yan yüzlerinde de heykeltıraşlık eserleri vardır. Bu müzede, aynı yapıdan olduğu anlaşılan, yan yüzlerinde benzer eserler olan başka buluntular da yer almaktadır.

bezemenin kullanımı oldukça eskiye gittiğinden (Baran, 2010: 90, 156-157) bu yargı, Roma Dönemi Anadolu mimarisinde bezeme için bir yeniden keşif olarak düşünülürse belki kabul edilebilir görünmektedir. Bu açıdan bakıldığında çoğunun no. 20'deki başlıklarla ilgisi gösterilmiş olan (bk. böl. 2.3) Ephesos'tan kimi başlıkların caulis düğümlerinde urgan bezemesinin olması (Alzinger, 1974: 85-89, abb. 111, 115-117, 119-120) önemsenebilir.

2.1.3. Genel Değerlendirme

Gövdeyi bitiren profillerin olmamasının, bitirilmeme durumlarının sık görüldüğü kaya mezarları (no. 5 ve 10) ve yapımı bitirilmemiş olabilecek kaide (no. 22, 26, 31.II, 32) ya da başlıklı (no. 15, 21, 34) yapılarda dikkat çekmesi, bu durumun bitirilmemeyle açıklanabileceğine işaret etmektedir. Alt bölümlerinde apophyge yerine eğik şerit profilinin kullanıldığı örneklerin (no. 7-9, 11, 30, 33-34) çoğu için de benzer bir çıkarım yapmak olanaklı gibidir. Ovolo-cavetto profilli başlıklarla gösterilen uygulama, gövdeyi tepede sonlandıran profil için başlık profillerinin de belirleyici olabileceğini düşündürmektedir. Üstte astragalos ile sonlanan gövdelerde, bu profilin altında apophyge ve/veya şerit profili olup olmamasıysa tarihlendirme açısından yardımcı olabilecek önemde görünmektedir.

Bezemelere gelindiğindeyse Lykia'da saptanabilen ilk örneklerin görüldüğü Nereidler Anıtı'nın (no. 1), yukarıda gösterilen rozet stiline sahip, Attika-Ion tipi anta başlıklı ilk yapı olarak görünmesi önemlidir. No. 1'in bu noktada Anadolu-Ion mimari geleneğini izlediği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte gövde bezemelerinin, özellikle mezar yapıları için simgesel anlamları olabileceği de belirtilmelidir.

2.2. Ion Tipi Başlıklar

2.2.1. Profiller

Nereidler Anıtı'nın başlıklarından biri (no. 1.KD6) ve Letoon Leto Tapınağı'nın (no.13.GB17) gözlemlenebilen başlığındaki profiller ortaklık göstermektedir. Bu başlıklarda abacus görevi gören bölümlerin cavetto profilli olması, Attika-Ion tipi için olağandır (Brockmann, 1968: 76, 78). Sözü edilen profil

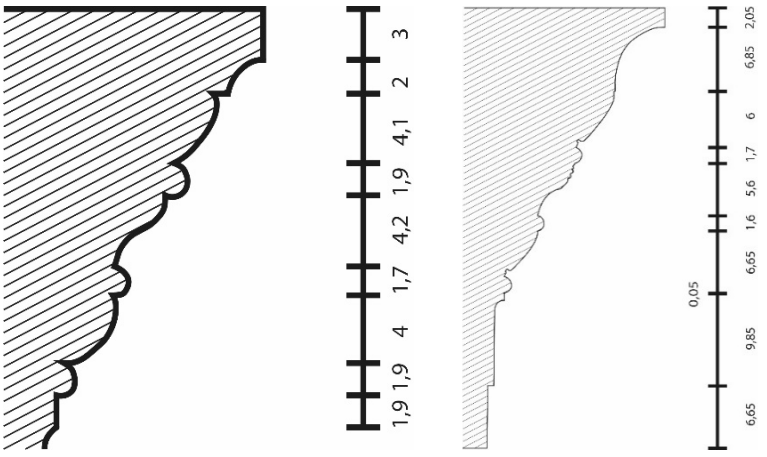

Fig. 54-55: No. 1.KD6 ve no. 13.GB17

düzeni, Kaunos'tan bir kaya mezarı [Kaya, 2018: 198, lev. 12.3-4, kat. no. 7; P. Roos (1972: 28, 72), bu mezardaki (B10) profillerden birini farklı tanımlamıştır.] ve MÖ I. yy. başlarından olduğu düşünülen Kibyra Zeus Tapınağı'nın (Özüdoğru, 2020: 294, 329) antalarında da saptanmıştır. Ancak ilk örnekte -no. 1 ve 13'tekinin aksine- ana profiller arasında astragalos kullanılmamıştır. Son örnekte ise cavetto profilli uygulama olup olmadığı -hasardan dolayı- bilinememektedir. Bir astragalos eksiğiyle olmak üzere benzer profiller, Sagalassos Antoninus Pius Kutsal Alanı Propylonu'ndan bir pilaster başlığında da görülmektedir (Vandeput, 1997: pl. 33.2-3).

Nereidler Anıtı'nın diğer bir başlığında (no. 1.KB7) görülen, Anadolu-Ion tipinde yaygın profil düzeniyse ana hatlarıyla Limyra başlığında da (no. 3) görülür. Ancak no. 3'te, no. 1'dekinin aksine, Anadolu-Ion tipi başlıklarda yaygın olan (Brockmann, 1968: 83, dn. G.173) düz abacus bölümü yokken kymation aralarında astragalos olmaması[98] ise belirtilen başlık tipi ve profil düzeniyle uyumludur. Öyle ki bu profil düzeninin -biri no. 1'de olmak üzere kimi Attika-Ion tipi anta başlıklarında[99] olduğu gibi- kymation aralarında astragalos ile uygulandığı Anadolu-Ion tipi tek bir başlık saptanabilmiştir[100].

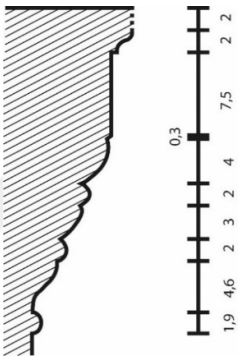

Fig. 56: No. 1.KB7

[98] Bk. Erken Klasik Dönem'den Khios örneği (Hoepfner, 2011: 55, abb. 28); Milas Müzesi'nden, MÖ V. yy. sonu-IV. yy. başına tarihlendirilmiş başlık (Baran, 2010: 67-70, lev. 60); Labraunda'daki Hekatomnid yapılarından Maussollos Andronu, Zeus Tapınağı, Güney Propylon ve Doğu Propylon'un anta başlıkları (Hellström and Blid, 2021: fig. 8.7); MÖ 350-323 yıllarından Priene Athena Tapınağı anta başlığı (Wiegand and Schrader, 1904: abb. 64-65; Rumscheid, 1994.I: 179; 1994.II; 69, no. 293.14); MÖ IV. yy. sonu-III. yy. başlarından Kos Kharmyleion (Schazmann, 1934; 127; Rumscheid, 1994.II: 77, no. 316.8, taf. 170.5-7), MÖ 250-225 yıllarından Didyma Apollon Naiskosu (Wiegand and Knackfuss, 1941: taf. 189-190; Rumscheid, 1994.II: 13, no. 33.5, taf. 30.3-7, 31.2), MÖ II. yy.dan -fotoğraflarından anlaşıldığı kadarıyla- Samos ve Priene gymnasionları (Rumscheid, 1994.II: 75, 81, no. 308.11, 335.33; taf. 167.6-7, 178.5-7) örnekleri. Hasardan dolayı hangi eleman olduğu ve üst profilleri tam tanımlanamayıp yan bölümleri gözlemlenemediğinden tipolojik tanımı da yapılamayan ancak benzer profil özellikleri gösteren Antandros'tan Arkaik (Polat et al., 2017: res. 7), Delos'tan Geç Klasik Dönem ya da MÖ V. yy.ın II. yarısına ait olduğu önerilen (Ohnesorg, 1989: 413, taf. 41.6; Gruben, 1998: dn. 303, abb. 56d) parçalar da vardır. Alt profilleri gözlemlenemeyen, en geç MÖ 450'den olduğu düşünülen Samos'tan bir parça (Schede, 1912: 200, taf. XV) ve üst profilleri gözlemlenemeyen, Olbia Pontika'dan bir MÖ IV. yy. ortası örneğinde de (Bujskich, 2010: 40, taf. 135.1) bu profil düzeninin olması olasıdır. MÖ 300 dolaylarına tarihlendirilmiş bir Bodrum Müzesi başlığınınsa (Rumscheid, 1994.II: 88, no. 361, taf. 190.2) profil düzeni tam anlaşılamamıştır. MÖ IV. yy. sonu ya da III. yy. başlarına tarihlendirilen, yan yüzleri gözlemlenemediğinden tipolojik tanımı kesin olarak belirtilemeyen Mylasa buluntusu bir paye başlığı için bk. Kızıl and Rumscheid, 2006.

[99] MÖ 285-281 yıllarından Samothrake II. Ptolemaios Propylonu (Frazer, 1990: 143, fig. 62-64) ve MÖ II. yy.dan Termessos N5 Tapınağı [Bu yapı, çizime göre burada değerlendirilmekle birlikte fotoğraf üzerinden (Büyükkolancı, 1996: 120, lev. 147, 149) başlıktaki orta profilin kyma reversa olmasından kuşku duyulduğu da belirtilmelidir.] örneklerinde -no. 1 örneğinden farklı olarak- abacus görevi gören cavetto profili de olduğu belirtilmelidir. Abacus bölümü hasardan dolayı gözlemlenemeyen, MÖ III. yy.ın II. yarısına tarihlendirilmiş Samothrake *Miletoslu Adağı*'nın tipi belirlenemeyen pilaster başlığı parçası için bk. Wescoat, 2010: 88-89, fig. 7.23-24. MÖ 276 öncesinden Miletos Dionysos Tapınağı'ndaki benzer parçalardaysa (Rumscheid, 1994, II: 43, no. 149.4, taf. 98.3) astragalos yoktur ve ortadaki anthemion bezemesine ait profilin ovolo olup olmadığı tam anlaşılamamıştır.

[100] Türkkuyusu'ndan (Halikarnassos) bu başlığın ayrıntılı tarihlendirilmesi yapılmamışsa da Hekatomnidler döneminden olduğu önerilmiştir (Baran, 2010: 69, lev. 62.5). Ancak buradaki gibi -Attika-Ion tipi özelliği olan-

Patara Mezar Kilisesi buluntusundaki (no. 2) profil düzeni, Klasik Atina örneklerinde de görülmektedir[101]. Sidon Ağlayan Kadınlar Lahdi'nin pilasterlerinde de bu Attika örneklerinin izlendiği anlaşılmaktadır[102]. Epidauros Tholosu'ndan bir pilaster başlığında (Roux, 1961: pl. 44.3) ise Lesbos kymationunun altındaki inci dizisinin altında yer alan şerit profili göz ardı edilirse aynı uygulama söz konusudur.

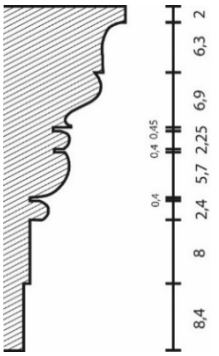

Fig. 57: Patara (no. 2)

Lyrnai ve Araksa kaya mezarlarının (no. 5 ve 9) anta başlıklarındaki profil düzeninin en yakın kökeni olarak Arkaik Anadolu-Ion tipi başlıklardaki üçlü volüt pulvinusu (Brockmann, 1968: 65-66; Rumscheid, 1994.I: 325; Gruben, 2001: 405) düzenlemesi gösterilebilir. Öyle ki no. 9'daki profiller, kanonik ovolodan çok pulvinusu andırmaktadır. Didyma örneklerinde (Pontremoli and Haussoullier, 1904: pl. XVIII; Shoe, 1936: 19-20, pl. X.3-4; Wiegand and Knackfuss, 1941: 144, taf. 207, 209) izlenebildiği üzere olasılıkla Geç Arkaik-Erken Klasik Dönem'de bu pulvinus görüntüsü, ovolo profiline dönüşmüştür. Samos (Tölle-Kastenbein 1974, 75-76, abb.118/119, Z. 66) ve Lokroi'dan (Dinsmoor, 1950: 137-138, fig. 49; Costabile et al., 2006: 17, 28, fig. 38) MÖ V. yy. ortalarına tarihlendirilen üçer ovolo profilli buluntuların anta olabilecekleri de belirtilmekle birlikte ait olduğu eleman kesin olarak tanımlanamamaktadır. MÖ IV. yy. içerisinde, Büyük İskender'in gelişi öncesine tarihlendiği düşünülen Kaunos'tan bir kaya mezarı (Roos, 1972: 20, 72, B1, pl. 2.4, 50.1) ise bunlara Karia Bölgesi'nden örnek oluşturmaktadır. Ancak burada başlık tipi (Attika-Ion) için olağan uygulamalar (Brockmann, 1968: 76-78) olarak ovolo profilleri arasında astragalos bulunmakta[103] ve bu profillerin üzerindeki abacus görevi gören bölüm cavetto profilliyken no. 5 ve 9'da bu Attika özelliklerinden yalnızca ikincisi gösterilebilmektedir.

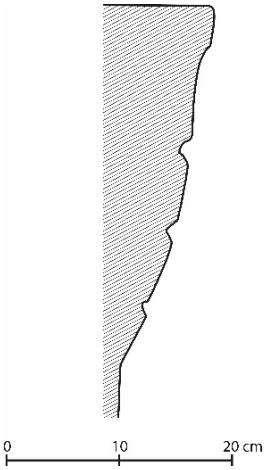

Fig. 58: No. 5

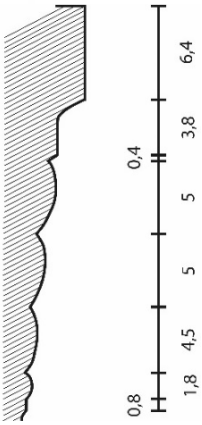

Fig. 59: No. 9

kymationlar arasında astragalos uygulamasının Anadolu-Ion tipi başlıklarda kullanımı, Hellenistik Magnesia yapılarında ortaya çıkmış görünmektedir (Brockmann, 1968: 84, dn. G.178). Başlığın Ion kymationundaki gibi ince yaprak kenarları da MÖ III. yy. ortaları ila MÖ II. yy. ortaları arasıyla ilişkilendirilmektedir (Rumscheid, 1994.I: 255-256). MÖ IV. yy. ve öncesi pilaster ve paye başlıklarındaki kymation köşelerinde, buradakinin aksine, palmetlerin ters yerleştirilmiş olması da (bk. dn. 118) düşünüldüğünde bu başlığın Hellenistik Dönem'den olması daha olası görünmektedir.

[101] Bk. Ilissos (Stuart and Revett, 1825a: chap. II, pl. XII) ve Nike tapınaklarıyla Erekhtheion (Shoe, 1936: 63, 174, pl. 16.1) örnekleri.

[102] Brockmann, 1968: 78; R. Fleischer (1983: 25, taf. 10.3) tarafından Sidon örneklerinin, Aristonautes Steli'ndeki başlıklarla benzerliğine de dikkat çekilmiştir.

[103] Lokroi örneğinde de bu özellik görülür.

Megiste'den bir, Telmessos'tan iki kaya mezarının (no. 7, 10-11) başlıkları, ovolo üzerinde cavetto ve şerit profillerinden oluşmaktadır. Anta kimliği kazanmamış pilasterleri olan Elmalıyurt'tan (Boubon dolayları) (Seyer, 2008: pl. VIII) bir, Limyra'dan birkaç[104] kaya mezarındaki başlıklarda da belirtilen profil düzeni görülür. Bunlara Pasanda Thera ve Idyma'dan birer Karia kaya mezarının pilaster başlıkları da (Roos, 1985: 44-45, pl. 72.7; Roos, 2006: pl. 17.1, 27.1, 66.1, 66.4; Kaya, 2018: 71, kat. no. 19, 31, 35, lev. 15.5-8, 16.1-5) eklenebilir. Bu düzendeki başlıklar -saptanabildiği kadarıyla- Ion düzeninde MÖ IV. yy.da ortaya çıkmış, MÖ II. yy.da Delos'ta sık görülmenin yanı sıra hem Anadolu hem Hellas'ta düzenli bir kullanım görmüştür (Shoe, 1936: 29, 174; 1952: 111). Bu tür başlıkların Dor düzeniyle de kullanıldığı (Gider-Büyüközer, 2020: 140-141, fig. 17-20) belirtilmelidir.

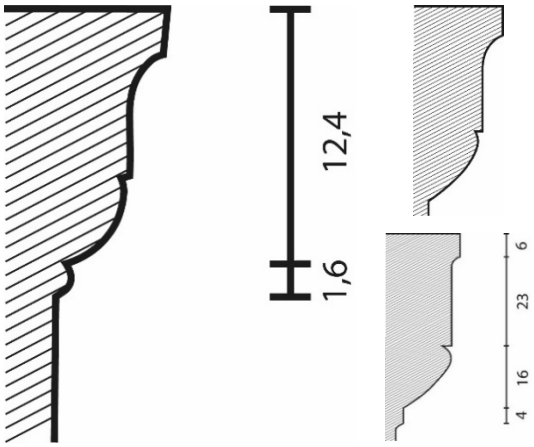

Fig. 60-61: No. 7, 10-11

Myra'dan bir kaya mezarı, Tlos Tiyatro Tapınağı ve Pinara Anıtsal Mezarı (no. 8, 17, 29), yine ana profilleri ovolo ve cavetto olan başlıklara sahiptir. Ancak bunların en üstteki profillerini, cavettoyu tamamlayan şerit yerine abacus olarak tanımlamak daha uygun görünmektedir. Bu tür örnekleri bir öncekilerden (şerit profilli) ayırmak her zaman kolay değilse de Lykia'da Delikkavak, İnlice[105], Kyaneai (Benndorf and Niemann 1884: fig. 66), Pinara ve Belen Dağ'dan (?)[106] birer kaya mezarının pilaster başlıklarında da belirtilen profil düzeni olduğu söylenebilir. Bunlara Karia'daki Idyma'dan bir kaya mezarının pilaster başlıklarını da (Roos, 2006: pl. 26.4, D2; Kaya, 2018: kat. no. 30, lev. 15.4) eklemek olanaklıdır. Kaya mezarları dışında Lykia'da (Dor düzenindeki yapılardan paragraf sonunda söz edilecektir.) Kitanaura Trokondas Heroonu (Lev.32.d), MS I. yy.ın I. yarısından Sidyma 17 No.lu Mezar

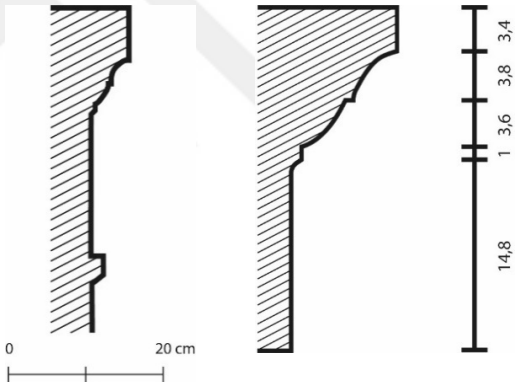

Fig. 62-63: No. 17 ve 29.GD3

[104] Kuban, 2012: 89, 281, abb. 59, 97, no. II/5, II/22, II/141 (?), II/163, III/23 (?). V/20 no.lu mezarın fotoğrafında (Kuban, 2012: 323) cavettoyu tamamlayan şerit profili oldukça kalın görünmesiyle abacusu andırsa da bu görüntü, üst bölümlerin tıraşlanmadan bırakılmasından kaynaklandığından (kişisel gözlem) sözü edilen mezar da bu grupta değerlendirilmelidir.

[105] Batı Lykia'daki bu mezarlardan İnlice'de yer alanda Dor ve Ion düzenlerinin karışımı uygulamalar olduğu belirtilmelidir (Roos, 1985: 11, pl. 71.1-2).

[106] Belen Dağ'daki profiller, fotoğraf üzerinden tam anlaşılamamıştır (Schweyer, 2002: pl. XII-XIII, fig. 21, 24).

(Dardaine and Longepierre, 1985: fig. 9; Berns, 2003: 256; Cormack, 2004: 305), MS 130-131'den Phaselis Hadrianus Kapısı[107], Balboura Güney Yamaç (olası) Mezarı (Hallett and Coulton, 1993: fig. 7.L) ve Antoninus Pius dönemi öncesinden olması olası Nemesis Tapınağı (Coulton et al., 1988: 127, 130, fig. 5.A), Patara Tiyatrosu (Texier, 1849: pl. 184-185) ve Prostylos Planlı Yapısı, Olympos Ion Tapınağı (Lev.41.d, 43.g), MS erken III. yy.dan Balboura Agora Kuzey Kapısı (Coulton et al., 2012: 131, fig. 6.13.a), Oinoanda Agorası'ndaki Antoninus-Severuslar dönemleriyle ilişkilendirilenler[108] gibi yapıların pilaster ya da paye başlıklarında da bu profiller görülür. Lykia'ya komşu bölgeler Pisidia ve Pamphylia'dan da bu tip Roma Dönemi başlıklarına dikkat çekilebilir[109]. Anta başlığı olarak benzer örnekler, kaya mezarları göz ardı edildiğinde Anadolu'da en erken MÖ II. yy.da, Ephesos'tan Ion düzenindeki bir çeşmede saptanabilmiştir (Shoe, 1936: 32, pl. XVII.29). Bu profil düzeni, Anadolu'daki Dor düzenli yapıların pilaster ve paye başlıklarında ise Erken İmparatorluk Dönemi'nde ortaya çıkmış görünmektedir[110]. Bu erken örneklerin Lykia'da olanlarından Letoon Tiyatrosu Batı Kapısı'nın pilaster başlıkları, abacusun altında, cavettoyu tamamlayan şerit profiline sahip olmamasıyla[111] Lykia'daki anta başlıklarıyla benzerken Soura Apollon Tapınağı örneği ise bu profile sahiptir.

Balboura'dan Yukarı Tiyatro ve Dor Yapısı, Sidyma'dan Sebasteion, Patara'dansa Akdam ve Marcia anıtsal mezarlarında (no. 15-16, 21, 33-34) Pergamon ovolosu ile abacustan oluşan başlıklar kullanılmıştır. Balboura Dor Yapısı örneğinde, başlığın ana ögeleri arasında

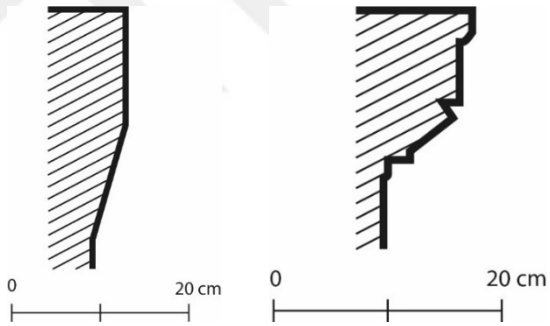

Fig. 64-65: No. 15.KD2 ve 16

[107] Bu örnek (Schläger et al., 1981: 153, taf. 43.2), profillere kabartma bezemeler işlenmesi ve abacusun taç profillerine sahip oluşuyla ayrım göstermektedir.
[108] Bunlardan birinin ait olduğu Kuzeydoğu Kemeri'nde Dor düzeni elemanlarının da kullanılmış olması olasıdır (Coulton, 1986: 75-76, 89, fig. 4, 8).
[109] Bk. Kremna'dan MS I. ya da erken II. yy.a tarihlendirilen Güney Mezar, MS 120 dolaylarından Hadrianus Bazilikası ve MS II. yy.ın II. yarısından olabilecek Sütunlu Cadde (Mitchell et al., 1995: 66, 75, 137, fig. 14.p, 16-17, pl .3, 25-26, 75); MS 114 dolaylarından olabilecek Adada İmparatorlar (C) Tapınağı (Büyükkolancı, 1996: 45, lev. 16), MS 160-180 yıllarından Sagalassos Yukarı Agora Nymphaionu (kabartma bezemeli olmasıyla değişiklik içeren pilaster başlığı için bk. Vandeput, 1997: 105, pl. 42.6) ve Perge Tetrapylonu olarak bilinen yapı (kişisel gözlem) örnekleri.
[110] Gider-Büyüközer, 2020: 141-145, fig. 21-27, 29-32. Fig. 28'de Perge Demetrios ve Apollonios Zafer Takı olarak gösterilen yapının tetrapylon olması gerektiği anlaşıldığından bu yapı, bir önceki dipnotta değerlendirilmiştir.
[111] Benzer bir örnek Arykanda'da, odeionun önündeki agoraya açılan kemerli girişlerden doğudakinde devşirme malzeme olarak kullanılmış bloklarda da görülür (kişisel gözlem). Ancak blokların ait olduğu yapının mimari düzeni bilinmemektedir. Kyaneai Nekropolis Bazilikası'nın (Kilise A) nartheksinde yer alan sarnıçtaki benzer buluntu ise hem Ion hem Dor düzeninde devşirme malzemelerle bulunduğundan (Kupke, 1993: 22-23, abb. 14) bunun ait olduğu yapının mimari düzeni de belirsizdir (burada Ion düzeninin daha olası göründüğü üzerine bk. böl. 3.7).

geçiş profili (ya da Pergamon ovolosunun üstünde girinti) ve yukarıda abacus tacı da bulunmaktadır. Benzer düzenleme; MS 54-59 yıllarından, Dor düzenindeki Ephesos Nero Stoası pilaster başlığında da (Wilberg and Keil, 1923: fig. 138; Steskal et al., 2010: 194, taf. 233.2) daha küçük geçiş profiliyle olmak üzere vardır. Lykia'da yer alan, no. 16'da gösterilen dışındaki anta başlıklarındaysa Pergamon ovolosundan doğruca abacusa geçilmektedir (krş. Shoe, 1936: 22, tip IV). Bu düzendeki başlıklar, bölgede -kaya mezarları[112] dışında- MS I. yy.dan Sidyma No. 32 (Dardaine and Longepierre, 1985: fig. 10, pl. IV.6; Berns, 2003: 257), MS II. yy.ın II. çeyreğine tarihlendirilen (Tietz, 2003: 127, dn. 59) Lydai Güney (Roos, 1969: fig. 35-36) ve geç Antoninus-erken Severuslar döneminden Balboura Doğu (Hallett and Coulton, 1993: 44, 54-58, fig. 4, pl. IV.a) gibi Dor düzeninde olmayan anıtsal mezarların pilaster başlıklarında da saptanmıştır. Dor düzenindeki yapılardansa -kemer ayağı gibi noktalardaki kullanımlar dikkate alınmazsa- MS I. yy. sonu-II. yy. başlarına tarihlendirilen Sidyma Flavia Nanne Anıtsal Mezarı'ndaki (Dardaine and Frézouls, 1985: 216, no. 15) örnekler gösterilebilir[113].

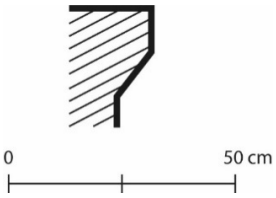

Fig. 66: Sidyma (no. 21)

Fig. 67: Patara (no. 33)

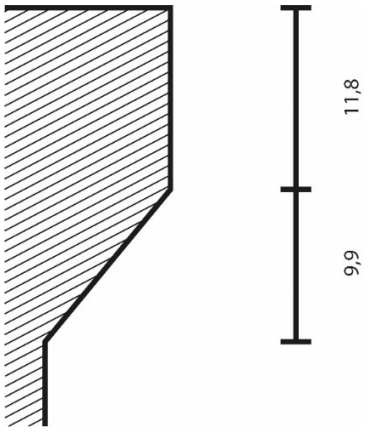

Fig. 68: Patara (no. 34.GB4)

2.2.2. Bezemeler

Nereidler Anıtı (no. 1.KD6) ve Letoon Leto Tapınağı'nda (no. 13.GB17) görülen bezeme düzeninin aynı biçimde saptanabildiği tek pilaster başlığı, MÖ I. yy. başlarından olduğu düşünülen Kibyra Zeus Tapınağı'nın antasına (Özüdoğru, 2020: 294, 329) aittir. Nereidler Anıtı'nın bir diğer anta başlığında (no. 1.KB7) görülene benzer bezeme düzeni ise Milas Müzesi'nden, MÖ V. yy. sonu-IV. yy. başına tarihlendirilmiş, Anadolu-Ion tipi bir başlıkta bulunmaktadır (Baran, 2010: 67-70, lev. 60). Ancak bu örnek, kymationlar arasında inci dizisi olmamasıyla no. 1.KB7'den ayrılır. Aynı kymationlara sahip olup üstteki ile ortadaki kymation arasında inci dizisi de barındıran Attika-Ion tipi bir pilaster başlığıysa Erekhtheion'un Korai (güney) bölümünde görülür (Stuart and Revett, 1825b: chap. II, pl. XXXIV; Stevens et al.,

[112] Bk. çizime (Texier, 1849: pl. 199) göre Antiphellos'un yanı sıra batı Lykia'dan -fotoğraflardan tam sınanamadığından kimilerine kuşkuyla yaklaşılabilecek- Delicein ve Yenipınar'dan birer, Hippokome'den -biri Dor sütunlarına sahip olmakla birlikte Ion düzeni özellikleri de gösteren- yedi (Roos, 1985: 15-17, 27, 31, pl. 4.1, 4.3-4, 5.2, 13.1-2, 13.4, 17.4-5, 38.2, 39.6, 40.3, 40.6, 41.3, 49.2, 54.4; 2008: fig. 1-2) örnek.

[113] Anadolu'nun diğer bölgelerinde saptanan, tümü MS I. yy. ortasından sonraya ait Dor düzenindeki yapılardan benzer pilaster ve paye başlıkları için ayrıca bk. Gider-Büyüközer, 2020: 147.

1927: pl. XXVI, XXXVI.1). Ancak bu örnekte Lesbos kymationu, alt yerine üst profilde olmasıyla ayrım göstermektedir. Olbia Pontika'dan MÖ IV. yy. ortasına tarihlendirilmiş bir başlığın (Bujskich, 2010: 40, taf. 40.2, 135.1-2), gözlemlenebilen alttan ilk iki bezemesi hem no. 1.KB7 hem de Limyra başlığında (no. 3) görülenle uyumludur. Bu örnek, Anadolu-Ion tipi olup inci dizisi barındırmamasıyla Limyra örneğine daha yakındır.

Antandros'tan Arkaik bir parçada gözlemlenebilen bezemeler de (Polat et al., 2017: res. 7) Limyra örneğindeki (no. 3) gibidir. Bu bezeme düzeninin Attika-Ion tipi ile kullanıldığı Tegea Athena Alea kutsal alanı (Buradaki üst bezemede lotusun yanında palmet yerine rozet bulunması gibi ufak bir ayrım bulunmaktadır.) (Dugas et al., 1924: 50, pl. LXXVII, LXXXVIII.D), Augustus döneminde tamamlandığı düşünülen (Erim, 1986: 57) Aphrodisias Aphrodite Tapınağı (*Dilettanti*, 1840: chap. II, pl. 20; Texier, 1849: pl. 152) ve Iulius-Claudiuslar döneminden olabilecek Termessos N3 Tapınağı'ndan[114] başlıklarda, Ion kymationunun altında inci dizisi olmasıyla Limyra örneğinden ayrım görülmektedir. Ephesos'ta, milat dolaylarına tarihlendirilmiş, propylonun önündeki mermer caddenin güney ucundan başlık (Alzinger, 1974: 98, abb. 138) ise bu açıdan no. 3 ile uyumludur. Pilaster başlığı olup olmadığı bilinmeyen Antandros örneği dışında karşılaştırma örneklerinin tümünde, Attika-Ion tipi başlıklarda genellikle görüldüğü gibi[115], anthemionun ters yerine düz işlenmiş olması da Limyra başlığındaki uygulamayla uyum göstermektedir. Anadolu geleneğindeki başlıklarda ise üst üste iki anthemionlu ya da aynı anthemionda hem ters hem düz bezekli örnekler[116] dışında bu özellik, Hellenistik Dönem öncesinde yalnızca Samos[117] ve Ephesos'tan (Shoe, 1936: 21, pl. E.4; Ohnesorg, 2005: 157-160; ayrıca bk. Brockmann, 1968: 83, dn. G.174) örneklerde saptanabilmiştir.

Patara başlığındaki (no. 2) bezeme düzeni, Erekhtheion'un -Korai bölümü dışındaki- pilasterlerinden bilinmektedir (Stuart and Revett, 1825b: chap. II, pl. XXII, XXV; Stevens et al., 1927: pl. XVIII; XX; XXIII; XXXVI.3, 5). Aynı düzenin Atina Nike Tapınağı'nda ise boyayla yansıtıldığı belirtilmiştir (Ross et al., 1839: 11, pl. X, fig. 2-3; Lethaby, 1908: 158, fig. 158). Sidon Ağlayan Kadınlar Lahdi'nin pilasterlerinde de -inci dizisi dışında- bu Attika

[114] Büyükkolancı, 1996: 129-130. N3 Tapınağı'nın (antik kent tabelasında Küçük Artemis Tapınağı) sözü edilen başlığı, tapınağın hemen yanındaki yıkıntılar arasında, bu tez çalışması için gözlemlenmiştir.
[115] Bu tip başlıklara sahip yapılardan yalnızca Samothrake II. Ptolemaios Propylonu (Wescoat, 2010: fig. 7.9-10) ve Termessos N5 Tapınağı'nda (Büyükkolancı, 1996: 120, lev. 149) ters anthemion saptanabilmiştir.
[116] Theodorescu, 1967: fig. 16-19, 21; Ohnesorg, 2005: 139-141, taf. 71.3-4; Koenigs, 2007: taf. 89.4-6. Bu özelliğin görüldüğü, Aydın Arkeoloji Müzesi'ndeki bir Alabanda başlığının Geç Klasik ya da Hellenistik Dönem'den olabileceği belirtilmekle birlikte ayrıntılı tarihlendirmesi yapılmamıştır (Hellström and Blid 2019, 257, dn. 747).
[117] Heraion'dan bir örnek (Buschor, 1958: abb. 11; Gruben, 2014: 139-141, taf. 100-101, 110) dışında bunun olabileceği iki buluntu da (Isler and Kalpaxis, 1978: 39-41, A 1-2, beil. 31.d-32.a) gösterilmiştir.

örneklerinin izlendiği anlaşılmaktadır (Brockmann, 1968: 78; Fleischer, 1983: 25, taf. 10.3). Patara'daki bezeme düzeni, Epidauros Tholosu'ndan bir pilaster başlığında da görülmektedir (Roux, 1961: pl. 44.3). Erekhtheion ve Epidauros örneklerindeki köşe palmetlerinin, Patara örneğindeki gibi ters durmasına da dikkat çekilmelidir. Bu özellik; MÖ IV. yy. ve öncesine ait, köşe palmeti saptanan tüm pilaster ya da paye başlıklarında yinelenmiş görünür[118]. Lykia Bölgesi'nde köşe palmeti gözlemlenebilen bir diğer örnek olan Letoon Leto Tapınağı'nda da (no. 13) palmetler ters durmaktadır. Nereidler Anıtı'nın (no. 1) çeşitli noktalarında da hem ters hem düz köşe palmeti görüldüğü[119] belirtilebilir.

Kabartma olarak işlenmiş bezemeleri olmayan ancak kymationa uygun profilleri gözlemlenebilen yapılarda (no. 5, 7-11, 17, 29), bugün saptanamamışsa da boyayla yapılmış bezemeler olabileceği de unutulmamalıdır.

Limyra başlığının (no. 3) yan yüz düzenlemesinin gözlemlenebilir bölümlerine bakıldığında ise volüt saplarının çıkış düzenine tam olarak benzer bir örnek saptanamamıştır. No. 3'te, başlığın üzerinde yer alan heykeltıraşlık eserleri de yine bezeme ögesi olarak ele alınabilir. Burada kısmen gözlemlenebilen eserin, kanatlı bir mitolojik yaratığı yansıttığı anlaşılmaktadır. Anta başlıkları üzerinde konumlanmalarının yanı sıra görünümleriyle de Limyra'da olana en yakın uygulamaların, büyük olasılıkla Labraunda Maussollos Andronu'nda olabileceği ortaya konulmuştur. Limyra ve Labraunda'daki -Ege'de uzun süredir bilinen protomlarla da karşılaştırabilecek- bu figürlerde, Pers etkisi olduğu düşünülmektedir (Hellström and Blid, 2019: 257-261). Sidon'daki protomların da yine Pers etkisine dikkat çekilerek Lykia'dakilerle ilişkilendirilmesi (Stucky, 1988: 125; 2002: 79-80), bu noktada önemli görünmektedir. Girit'teki Amnisos Zeus kutsal alanında, MÖ 540/30-500 dolaylarından bir örnekte de böyle bir kullanımın benzer bir konumda (altar yanağı) olabileceğinin önerildiği (Ohnesorg, 2005: 199-200, abb. 104), Lykia'da ise Myra'dan bir kaya mezarının pilaster başlığı

[118] Bk. MÖ 535-530'dan Delphoi'daki Massalia Hazine Yapısı (Demangel and Daux, 1923: 78, fig. 62), olasılıkla MÖ 500-490'dan Paros Merdivenli Büyük Altarı (Gruben, 1982: 190, abb. 26-27, 30), olasılıkla Geç Arkaik-Erken Klasik Dönem'den Lesbos Mytiline Arkeoloji Müzesi (Ohnesorg, 2005: 133-134, 203, taf. 70.4-5), MÖ V. yy. sonu-IV. yy. başına tarihlendiği önerilen Milas Müzesi (Baran, 2010: 67-70, lev. 60-61), Labraunda Maussollos (MÖ 377-352) Andronu (Hellström and Blid, 2019: fig. 107), MÖ 350-323 yıllarından Priene Athena Tapınağı (Wiegand and Schrader, 1904: abb. 65; Rumscheid, 1994.II; 69, no. 293.14, taf. 152.2), Geç Klasik-Erken Hellenistik Dönem'den Karadeniz'deki Khersonesos (Bujskich, 2010: 41, taf. 43.1, 135.5, ayrıca bk. s. 42 taf. 137.1), MÖ 320 dolaylarına tarihlendirilen Sardeis Artemis Tapınağı (Butler, 1925: 142, ill. 119, pl. 2; tapınağın MÖ 281 sonrasından olabileceği yönünde görüş için bk. Yegül, 2010: 370-373) örnekleri. Epidauros Kuzey Propylonu örneği, L. T. Shoe'ya (1936: 29-30, pl. XVI.5) göre MÖ IV. yy. sonlarından olmakla birlikte bunun MÖ III. yy.ın I. yarısından olabileceği üzerinde de durulmaktadır (Roux, 1961: 267, 274, pl. 78.1). Hellenistik Dönem'den olduğu belirtilen bir Pergamon örneği için ayrıca bk. Pinkwart and Stammnitz, 1984: 23, 108, A 6, taf. 16.a-b. Tegea Athena kutsal alanından pilaster başlığındaki tamamlanmadığı anlaşılan uygulamada, palmetler köşede değilse de ters durmaktadır (s. 55, Fig.73). MÖ yak. 430-420'den Rhamnous Nemesis Tapınağı'nın Dor başlığı için de bu özellik resmedilmiştir (*Dilettanti*, 1817: chap. VI, pl. 6, 9; Miles, 1989: 217, 226-227, dn. 121).

[119] Coupel and Demargne, 1969: pl. 24-25, 53, XXX. No. 1'deki anta başlıklarının köşeleri, hasar nedeniyle, bu açıdan gözlemlenememektedir.

üzerinde aslan kafası figürünün olduğu (Borchhardt et al., 1975: 129, 132-135, taf. 70.B-C, 71.A-B; Borchhardt, 2001: 182, taf. 20.2) belirtilebilir.

2.2.2.1. Ion Kymationu[120]

Nereidler Anıtı'ndaki başlıklardan birinin (no. 1.KB7) yanı sıra Patara ve Limyra başlıklarındaki (no. 2-3) Ion yapraklarının dip bölümleri ovaldir. Ancak bu özellik, geniş bir tarih aralığında görülebildiğinden, tarihleme ölçütü olarak değerlendirilmemektedir (Rumscheid, 1994.I: 254). Nereidler Anıtı'nın bir diğer başlığında (no. 1.KD6) ise Ion yapraklarının dipleri daha sivri görünürken Letoon Leto Tapınağı'nın (no. 13) başlığında bu sivrilik rahatça gözlemlenebilmektedir. No. 13'te yaprak kenarları, üstte çok keskin biçimde içe eğrilir. Sivri yaprak dipleri Klasik Dönem'den, içe eğrilen yaprak kenarları ise MÖ III. yy.dan bu yana tüm Antik Çağ'da görülebilmektedir (Rumscheid, 1994.I: 254-255; 1994.II: *Beilage* C). Ancak yaprak kenarlarının bu denli keskin kıvrılmasının alışıldık bir görüntü olmadığı belirtilmelidir.

Letoon başlığında (no. 13.GB17) ön yüzün özellikle güneybatı üst köşesine doğru, yaprak kenarları çok daha incedir. Limyra başlığında da (no. 3) yaprak kenarları, oldukça ince yapılmış görünmektedir. Bu stili F. Rumscheid (1994.I: 255-256), MÖ III. yy. ortalarından MÖ II. yy. ortalarına kadarki süreci içine alan bir tarihleme ölçütü olarak değerlendirmiştir. Labraunda Maussollos (MÖ 377-352) Andronu'nun anta başlıklarında da (Hellström and Blid, 2019: fig. 107-108) benzer bir görüntü varsa da bunun aşınmayla ilgili olabilecek olması, aynı durumun Limyra başlığı için de geçerli olabileceğini düşündürmektedir. Patara başlığında (no. 2) ise Ion yaprak kenarları, ara yaprak yüzeyleri gibi, eksen bölümlerinde keskindir.

Nereidler Anıtı'ndaki başlıklardan biri (no. 1.KD6) ve Patara başlığında (no. 2) ara yapraklar -aşağıdan yukarı düşünüldüğünde- Ion yapraklarının orta bölümlerine doğru yanlara açılarak yaprak kenarlarıyla birleşir ve temasını sürdürerek yukarıda sonlanır. Yaprak kenarları arasında benzer yöntemle yaratılan genişçe alan, Lykia'da, Limyra'dan bir MÖ IV. yy. Ion yapısı (Cavalier, 2012: fig. 3; 2020a) ve Letoon Leto Tapınağı'nın kimi bloklarında da (Hansen and Le Roy, 2012: fig. 8.8-9; 8.17-18) görülmektedir. Erekhtheion (Stevens et al., 1927: pl. XVIII; XX.2-3, 8; XXIII; XXVI.4; XXXVI.1, 3, 5; XXXVII.8) ve çizimlere göre Atina Nike (Ross et al., 1839: pl. IX, fig. 2) ile Rhamnous Nemesis (*Dilettanti*, 1817: chap. VI, pl. 6, 9) tapınaklarının pilaster başlıkları dışında Sidon Ağlayan Kadınlar Lahdi'nin kimi başlıklarında[121] da bu düzenleme vardır. Yukarıda daha dar aralıklı olmakla birlikte

[120] Kymationlarla ilgili terminoloji için bk. Lev.2.b. Bezemeler için bk. Lev.5-8, 20.
[121] Bu özelliğin daha belirgin olduğu başlıklar için bk. Fleischer, 1983: taf. 23, 30, 32.

Halikarnassos Maussolleionu ve Labraunda Zeus Tapınağı (Rumscheid, 1994.II: 21, 31, no. 64, 115.3, 115.8, taf. 48.2, 64.2-3, 64.7) gibi Hekatomnid yapılarında da gözlenen bu özellik, Epidauros Tholosu'nda da olup Hellenistik Dönem'de yaygınlaşmış görünür[122].

Limyra başlığında (no. 3) ise Ion kymationundaki ara yapraklar ince-uzun yapıda olup yukarıda, Ion yaprak kenarlarının arasındaki oldukça küçük alanlara sıkışmış durumdadır. Benzer uygulama, fotoğraflardan anlaşılana göre, Nereidler Anıtı'ndaki başlıklardan birinde de (no. 1.KB7) olmalıdır. Pilaster başlıkları için Geç Arkaik-Erken Klasik Dönem'de ortaya çıkmış görünen[123] bu özellik; Labraunda Maussollos Andronu (Hellström and Blid, 2019: fig. 107-108), Kaunos'tan bir kaya mezarı (Roos, 1972: pl. 9.6, B8), MÖ 221-180 yıllarından Magnesia Zeus Tapınağı ve MÖ II. yy.dan Priene Aşağı Gymnasionu başlıklarında da izlenebilmektedir (Rumscheid, 1994.II: 40, 75, no. 141.5, 308.11, taf. 88.3, 167.6). Letoon Leto Tapınağı'nın (no. 13) başlığında Ion yaprak kenarlarının keskin kıvrımı, ara yaprakların yukarıda sıkışmış bir görüntüde olmasına neden olsa da buradaki stilin, yukarıda söz edilenle ilgili olmadığı açıktır.

Letoon başlığının iç yanındaki üst Ion kymationunda ara yaprakların en üstü, eksen çizgilerinin ikişer yanında matkapla delinmiştir. Alt Ion kymationunda da yer yer bu özellik gözlemlenebilmektedir. Nereidler Anıtı'nda (no. 1), KD6 bloğunun ön yüzündeki alt kymationda da benzer delikler var gibi görünmekle birlikte hasardan dolayı kesin saptama yapılamamaktadır. Ion kymationunda benzer matkap delikleri; Miletos'tan MÖ 300-250 yıllarına, Samos Gymnasionu'ndan MÖ II. yy.a tarihlendirilmiş pilaster başlıklarının yanı sıra MÖ II. yy.ın II. çeyreğinden Pergamon Büyük Altar arşitravı ve MS 4/3 yılından Ephesos Mazaeus Mithridates Kapısı'nın hyperthyronunda da görülür (Rumscheid, 1994.II: 16, 49, 57, 81, no. 42.17, 170.1, 209.1, 335.33, taf. 39.2, 108.1, 124.5, 178.5, 178.7). Augustus döneminden Lagina Batı Propylonu anta başlığındaki (Yılmaz, 2004: 36, res. 1) Ion kymationunun tek bir ara yaprağında da uygulanmış gibi görünen bu özelliğin, MÖ 300 dolaylarından Didyma Apollon ve MÖ 276 öncesinden Miletos Dionysos tapınaklarında da uygulanmış olabileceği -fotoğraflardan (Rumscheid, 1994.II: 10, 43, no. 32.9, 149.10, taf. 22.2, 97.4) anlaşıldığı kadarıyla- belirtilebilir. Tegea Athena kutsal alanından bir buluntuda ise matkap delikleri, ara yaprakların üst değil de orta bölümlerinde işlenmiştir[124].

[122] Rumscheid, 1994.I: 255; Epidauros örnekleri için ayrıca bk. Roux, 1961: pl. 44.3-4.
[123] Bk. Didyma (Pontremoli and Haussoullier, 1904: pl. XVIII; Schede, 1912: 200-201; Wiegand and Knackfuss, 1941: 144, taf. 207, 209) ve Khios örnekleri (Hoepfner, 2011: 55, abb. 28).
[124] Videoda [Tegea Arkeoloji Müzesi. (2023). *Temple of Athena Alea and Skopas*. Erişim adresi: http://www.tegeamuseum.gr/en-us/ancienttegea/templeofathenaaleaandskopas.aspx (erişim tarihi: 19.03.2023).] gözlemlenebilen bu delikler, olasılıkla, altara ait gösterilen (Dugas et al., 1924: pl. LXXXVI) bloktadır ve alttan açıldıkları için önden ayırt edilememektedir.

Patara başlığında (no. 2) köşe palmetlerinin yanındaki Ion yaprak kenarları, bugün en iyi -karşıdan bakıldığında- sağ yanda (Lev.7.b) gözlemlenebilene göre, biri iç diğeri dışa dönenen sürgünler gibi kıvrılarak kanca biçimli volütler oluşturur. Bu özelliğin buradaki gibi uygulandığı başka bir örnek saptanamamıştır. Ancak Lykia örneklerinden Nereidler Anıtı'nın batı hyperthyronundaki[125] alt Ion kymationunun korunmuş köşesinde, yaprak kenarının köşe palmetiyle birleşerek benzer bir görüntü oluşturduğu belirtilebilir.

2.2.2.2. Lesbos Kymationu

Bir üstteki paragrafta söz edilen volütlü düzenlemenin benzeri, Patara başlığının (no. 2) Lesbos kymationunda da görülmektedir. Ancak burada -yandan (Lev.7.b) gözlemlenebilene göre- dışa dönen volüt, yaprak kenarına büyük olasılıkla değmekle birlikte doğrudan onun parçası değildir. Yine de bu dışa dönen volütün, Erekhtheion'daki pilaster başlıklarındaki uygulamalarla (Stuart and Revett, 1825b: chap. II, pl. XXII, XXV; Ganzert, 1983: abb. 63; Stevens et al., 1927: fig. 132, pl. XVI, XIX-XX.2, XXIII, XXVI, XXXVI) oldukça benzer görüntü oluşturduğu belirtilmelidir. İçe dönen volüt açısından en yakın uygulama ise Tegea Athena kutsal alanındaki pilaster başlığında saptanmıştır (s. 55, Fig.73). Ancak Atina ve Tegea'da, bu volütlerden önce son birer ara yaprağın işlenmiş olması gibi, no. 2'deki uygulamadan ayrılan noktalar da yok değildir. Benzer özellikte en erken pilaster başlığı ise MÖ 535-530'dan, Delphoi'daki Massalia Hazine Yapısı'nda gösterilmiştir (Demangel and Daux, 1923: 78, fig. 62; Altekamp, 1991: abb. 79-80). Ancak bu örnek, no. 2'de görülenden oldukça değişik bir düzenlemeye sahiptir. Pilaster dışındaki örneklere bakıldığında aynı anda hem iç hem dışa dönen volütlü uygulamanın görülmesi bakımından Tegea Athena kutsal alanından bir toikhobates parçasındaki bezeme (Dugas et al., 1924: pl. LXXIV, LXXXVIII.B) önemsenebilir. Sidon Ağlayan Kadınlar Lahdi (Fleischer, 1983: 24, taf. 8; 12-17), Halikarnassos Maussolleionu (Lethaby, 1908: fig. 32), MÖ 356 sonrasında yeniden yapılan Ephesos Artemis Tapınağı ve MÖ 290-270 yıllarından Belevi Anıt Mezarı'nda da (Rumscheid, 1994.I: 260; 1994.II: 8, 14; no. 28.14, 38.2; taf. 15.2, 6; 34.6) bu uygulamanın varyasyonları vardır[126].

Nereidler Anıtı (no. 1.KD6 ve KB7) ve Patara (no. 2) başlıklarının Lesbos kymationlarında yaprak ayaları dışbükeydir. Anadolu'nun olağan tarzında bunlar içbükeyken güney İtalya'da erken örnekleri görülen dışbükey olanlar, Hellas ile ilişkilendirilmektedir

[125] Coupel and Demargne, 1969: 128, pl. 53, XCVI. MÖ VI. yy.ın son çeyreğinden olabilecek Paros Küçük Anta Yapısı'na ait olduğu düşünülen Ion kymationlarındaki, stil olarak oldukça farklı volüt düzenlemeleri için ayrıca bk. Gruben, 1982: 192, abb. 32.

[126] Priene Athena Tapınağı'ndan olup MÖ 110 dolaylarına (± 30 yıl) tarihlendirilen örnekte (Rumscheid, 1994.I: 182; 1994.II: no. 293.3, taf. 143.5) volüt, yaprak kenarının devamı değil ona bir eklenti biçiminde olmasıyla diğer örneklerden ayrılır.

(Ganzert, 1983: 139, 142, 152-155, 159-160; Rumscheid, 1994.I: 258-259). Dolayısıyla Anadolu-Ion tipindeki Limyra başlığında (no. 3) yaprak ayalarının içbükey olması doğaldır. Letoon Leto Tapınağı'ndaki (no. 13) başlıkta ise orta damarlarla yaprak kenarları arasında kurulan bağlantıların[127], içbükey yaprak ayasına dışbükey bir görüntü kattığı söylenebilir.

Patara buluntusu ve Letoon Leto Tapınağı'nın (no. 2 ve 13) başlıklarında çift kıvrımlı yaprak kenarları kullanılmıştır. Nereidler Anıtı'nın (no. 1) KB7 bloğu fotoğraf üzerinden sağlıklı gözlemlenemese de özellikle bloğun ön yüzünün orta noktaları ve kuzey bölümlerinde çift kıvrımlı yaprak kenarlarına daha yakın görüntü olduğu belirtilmelidir. Anadolu geleneği[128] olarak gösterilen bu özelliğin, no. 2 ve belki 1.KB7'deki gibi Hellas geleneğinde dışbükey yaprak ayalarıyla kullanımı (Ganzert, 1983: 149-150, 160, 191, abb. 36), pilaster başlıkları dikkate alındığında Epidauros Tholosu (Roux, 1961: pl. 44.3) ve Tegea Athena kutsal alanı (Dugas et al., 1924: 50, pl. LXXVII, LXXXVIII.D) örneklerinde de görülmektedir. Sidon Ağlayan Kadınlar Lahdi'nin pilaster başlıklarında da yer yer bu özellik var gibiyse de kimi başlıklarda tek kıvrımlı uygulamaya daha yakın görüntü olduğu belirtilmelidir. Ancak bu lahdin farklı noktalarında, dışbükey yaprak ayasıyla çift kıvrımlı yaprak kenarlarının bir arada kullanımı açıktır (Fleischer, 1983: taf. 10.3, 12-18, 23-24, 29-30, 32-33, 35).

Limyra başlığı (no. 3) ve gözlemlenebildiği kadarıyla Nereidler Anıtı'nın (no. 1) KD6 bloğunda[129], Lesbos yaprak kenarları tek kıvrımlıdır. Bir başka deyişle bu örneklerde yaprak kenarları, göz bölümünü oluşturan kıvrımlardan sonra bir daha belirgin olarak kıvrılmadan, dipte sivri biçimde birleşmektedir. Kıskaç biçimli kymationlar (*Scherenkyma*) dışarıda tutulduğunda bu Arkaik bir özellik olarak görünmekle birlikte Klasik Attika yapılarında da görülmekte, Augustus döneminde ise değişik bölgelerde yinelenebilmektedir[130]. Lykia'ya bakıldığında Limyra'dan bir MÖ IV. yy. Ion yapısında da (Cavalier, 2012: 135, fig. 4; 2020a) görülen uygulama, MS 4-14 yıllarına (Ganzert, 1984: 175, 177; Rumscheid, 1994.II: 36, no. 131.7, taf. 77.1) tarihlendirilmekle birlikte Arkaik-Klasik izlenimli Lesbos kymationuna sahip G. Caesar Kenotaphosu'nda da bulunur (Ganzert, 1983: 197). Ancak bu örneklerin, dışbükey

[127] Benzer bir görüntünün MÖ II. yy.dan Termessos N5 Tapınağı'nın anta başlığında da olduğu (Büyükkolancı, 1996: 120, lev. 149) belirtilebilir.
[128] Sözü edilen Lykia örnekleri, bu özelliği Anadolu için kanonikleşme yoluna sokan ilk örnekler arasında göründüğünden bunları Anadolu geleneğiyle ilişkilendirmek yanıltıcı olabilir.
[129] Bir üst paragrafta değerlendirilen KB7 bloğunun kimi noktalarında da tek kıvrımlı yaprak kenarlarının olabileceği belirtilmelidir.
[130] Ganzert, 1983: 133, 140-141, 148, 186, 191, 196-197, abb. 36. Atina Nike Tapınağı'nın anta başlığında boyayla yapılmış kymationun bir çiziminde (Lethaby, 1908: 158, fig. 158) tek kıvrımlı, daha erken bir çiziminde (Ross et al., 1839: 11, pl. X, fig. 2-3) ise çift kıvrımlı düzenleme görülür. Ağlayan Kadınlar Lahdi ile ilgili değerlendirme ise bir üstteki paragrafta yapılmıştır.

yaprak ayalı olmalarıyla (Kenotaphostaki uygulama "hafif şişkinlik" biçiminde açıklanmıştır.) no. 3'ten ayrıldığı belirtilmelidir.

Patara başlığındaki (no. 2) göz bölümlerinin alt noktalarında Lesbos yaprak kenarı kıvrımları, ara yaprakları çok sıkıştırmayan, geniş alanlar bırakmaktadır. Nereidler Anıtı bu açıdan sağlıklı gözlemlenememişse de no. 1.KB7'nin ön yüzünün güney bölümlerinde benzer uygulamanın olası göründüğü belirtilmelidir[131]. Paros Tapınak B örneği (Gruben, 1982: abb. 18.c-d), bu uygulamanın Arkaik Dönem'de de bilindiğini göstermekteyken çizime güvenilirse Ion tipi anta başlıklarında ilk kullanımı, Atina Nike Tapınağı'nın boyayla yapıldığı belirtilen bezemelerinde (Ross et al., 1839: 11, pl. X, fig. 2-3; Lethaby, 1908: 158, fig. 158) olmalıdır. Sidon Ağlayan Kadınlar Lahdi'ndeki, çoğunlukla benzer görünen uygulamalara da dikkat çekilebilir (Fleischer, 1983: taf. 10.3, 12-18, 24, 29, 33, 35). Bu açıdan Lykia'da önemli bir benzer örnek de MÖ IV. yy.dan, Ion düzeninde bir Limyra yapısında saptanmıştır (Cavalier, 2012: fig. 4; 2020a).

Limyra buluntusunda ve Letoon Leto Tapınağı'nın (no. 3 ve 13) başlıklarında ise aynı bölgeler, ikişer parmak arasında sıkıştırılmışçasına daraltılmıştır. Pek çok benzeri olan bu uygulamanın pilaster başlıklarında uygulanmışlarından Labraunda Hekatomnid yapıları (Hellström and Blid, 2021: fig. 8.7) ve Tegea Athena kutsal alanındaki (Dugas et al., 1924: pl. LXXVII, LXXXVIII.D) örneklere dikkat çekilebilir.

Letoon Leto Tapınağı'nın (no. 13) başlığındaki Lesbos yapraklarının orta damarları, yaprak kenarlarının birleşim noktalarından çıkıp dik biçimde yükseldikten sonra üst bölümlerde oldukça etli yapıda olmak üzere iki yana ayrılır ve yukarıdaki inci dizisiyle temas edip aşağı doğru -yaprak kenarlarına değmeden- eğilir. Başlığın ön yüzünün en batısında gözlemlenebilen iki Lesbos yaprağının orta damarlarında eğrilme görülmediği ve buradaki örneklerin daha az etli olduğu da belirtilmelidir. Patara başlığında (no. 2) yaprak orta damarları, ayaların dip bölümlerinden çıkıp yaklaşık orta bölümlerinde iki yana ayrıldıktan sonra yaprakların üst köşelerine kadar açılmayacak bir açıyla kymationun en üstünde sonlanır. Bu bakımdan no. 2, Epidauros Tholosu ve özellikle de Sidon Ağlayan Kadınlar Lahdi'ndeki uygulamalarla ilişkilendirilmiştir (Şahin, 2020: 28). Ancak Sidon örneğinin kimi noktalarında "V" biçimli görünen[132] orta damarlardansa yukarıdaki eğriliği belirgin olanlarla[133] daha kolay benzerlik kurulabileceği belirtilmelidir. Öyle ki kimilerinde çatal arasında kabarıklık olması gibi bir ayrım bulunmasına karşın bunlarda orta damar konturlarının genellikle daha belirgin olması da

[131] Kymationun kuzey bölümlerindeki uygulamaların ise no. 3 ve 13 için bir alt paragrafta aktarılan uygulamayla karşılaştırılabilir gözüktüğü belirtilmelidir.
[132] Fleischer, 1983: taf. 12-13, 16. Taf. 14.1'de B4/5-7, taf. 14.2'de B6-7/8 figürlerinin altındakiler.
[133] Fleischer, 1983: taf. 15-16.3, 17. Taf. 14.1'de B1-4, taf. 14.2'de B8-13 figürlerinin altındakiler.

no. 2'deki uygulamayla daha benzerdir. Öte yandan Epidauros'taki konturlar belirgin değildir (Defrasse and Lechat, 1895: 109). Her ne kadar sağlıklı gözlemlenemese de aynı durumun Nereidler Anıtı'nda da (no. 1.KB7) geçerli olduğu anlaşılmaktadır.

Letoon Leto Tapınağı (no. 13) başlığının Lesbos kymationundaki gözlerin orta bölümü matkap kullanılarak delinmiştir. Benzer düzenlemeye Hellenistik Dönem'den örnekler vermek olanaklıdır[134].

2.2.2.3. Anthemion

Limyra başlığında (no. 3) lotus ve palmetleri bağlayan kıvrıkdalların, palmetlerin altında kancaya benzer sonlanan volüt biçimi aldığı anlaşılmaktadır. İçe dönen bu volütler dışında, aynı daldan ayrılan sürgün gibi dış yanlara dönenler de vardır. Buna benzer erken bir örnek -tam olarak Limyra'daki gibi olmasa da- Parthenon'da (Billot, 1994: 21, pl. 4.c) izlenebilirken Erekhtheion'da bunların yaprak biçimi belirgindir (Stevens et al., 1927: pl. XXXVI). Anadolu'da ise bu özelliğin saptanabildiği en erken örnek, Labraunda Maussollos Andronu'nun anta başlığındadır (Hellström and Blid, 2019: fig. 108). Yine bir Hekatomnid yapısı olan Maussolleion'da bu özellik, daha sağlıklı gözlemlenebilmektedir (Dinsmoor, 1908: fig. 2, 6-7).

Limyra başlığında lotusların yan yaprakları, buluntunun yayınında, yukarıda birleşerek kemer biçimi oluşturur resmedilmekle birlikte hasardan dolayı bunun artık gözlemlenemediği de belirtilmiştir. Boylarından anlaşıldığı kadarıyla orta palmet yaprakları, yukarıda lotusların yan yaprakları düzeyine çıkacak ya da -bu yan yapraklar birleşiyorsa- lotus kemerlerine değecek kadar yükselmez göründüğünden çizimdekine (s. 55, Fig.72) benzer bir görüntü, no. 3'te beklenebilir. Ancak saptanabilen diğer pilaster ya da paye başlıklarındaki anthemionlara bakıldığında -Istros'tan (Histria) MÖ V. yy. başlarına ait, aynı bezemede orta palmet yapraklarından kimisinin lotus kemerlerine dokunup kimisinin dokunmadığı parça[135] dışında- palmetlerin orta yapraklarının ya da lotus tomurcuklarının, lotusların oluşturduğu kemerin

[134] J. Ganzert'in (1983: 165, dn. 172, abb. 98-99) MÖ II. yy.ın I. yarısı tarihini önerdiği Limyra'dan yuvarlak yapı örneği, olasılıkla Ptolemaion'a ait olduğundan, MÖ III. yy. içerisinde düşünülmelidir (Rumscheid, 1994.I: 92-98; Stanzl, 2012: 333). Lagina Hekate Tapınağı'nın MÖ 300 dolaylarına tarihlendirilen pilaster başlıkları, MÖ 278-270'ten Olympia Ptolemaioslar Adak Sütunu, en erken MÖ 200-150'ye tarihlendirilen Selge Zeus Kesbelion Tapınağı, Magnesia Artemis Tapınağı'ndan MÖ II. yy.ın II. yarısına tarihlendirilen kymation (Rumscheid, 1994.I: 138, 200; 1994.II: 83, 92, no. 122.10, 137.4, 340.4, 372.3, taf. 72.6, 73.1, 78.6, 182.3-4, 198.1-4), Rhodos'tan MÖ II./I. yy.a tarihlendirilen altar kaidesi (Ganzert, 1983: 166, dn. 174, abb. 101), MÖ II. yy.dan Termessos N5 Tapınağı hyperthyronu ve anta başlıkları (Büyükkolancı, 1996: 120, lev. 148-149) ile MÖ I. yy. başlarından olduğu düşünülen Kibyra Zeus Tapınağı'nın anta başlığında da (Özüdoğru, 2020: 294, 329) bu özellik görülür.

[135] Mărgineanu-Cârstoiu, 1993: 52-58, abb. 9-10, 14. Istros'tan bir başka örnekte de bu özellik resmedilmiş olmakla birlikte korunmuş parçanın (Theodorescu, 1967: fig. 16-17, 20-21), bunun sağlıklı gözlemlenmesine elvermediği anlaşılmaktadır. Almiros başlığınınsa fotoğrafı (Altekamp, 1991: 457, abb. 15.a), bu açıdan sağlıklı değerlendirme yapmaya elvermemektedir.

üzerine çıkmakta ya da bu kemerlere dokunmakta olduğu görülür[136]. Dolayısıyla sağlıklı gözlem yapılmadan, no. 3'ün bu açıdan yorumlanmasının yanıltıcı olabileceği anlaşılmaktadır.

2.2.2.4. Eksen Uyumu

Patara Mezar Kilisesi buluntusundaki (no. 2) bezemeler arasında genel anlamda eksen uyumu olmadığı görülür. Ancak no. 2'nin ön yüzünün orta noktasında, inci dizisinin dikey ögeleri ve Ion kymationunun ara, Lesbos kymationunun ana yapraklarının hemen aynı eksende olduğu göze çarpmaktadır. İlk bakışta Limyra başlığının (no. 3) bezemelerinde de üst bölümde eksen uyumu çok düzenli görünmese de orta noktada no. 2'deki gibi bir simetri görülmektedir. Benzer görüntü, Geç Arkaik-Erken Klasik Dönem'den olabilecek Didyma başlıkları (Pontremoli and Haussoullier, 1904: pl. XVIII; Schede, 1912: 200-201; Wiegand and Knackfuss, 1941: 144, taf. 207, 209) dışında Labraunda Maussollos Andronu'nda da vardır (s. 55, Fig.71). Nereidler Anıtı (no. 1) için de böyle bir gözlem aktarılmıştır (Altekamp, 1991: 172). Ancak fotoğraflardan anlaşıldığı kadarıyla burada, üstteki kymationlar uyumu bozmaktadır. No. 1.KD6'nın ön yüzündeki alt ve orta kymation arasındaysa, çizimde (Niemann, 1921: abb. 26) görülene benzer biçimde, Attika-Ion tipi başlıklarda yaygın kullanılan stilde eksen uyumu (Brockmann, 1968: 77; ayrıca bk. bu tezde dn. 140) olabileceği (oldukça aşınmış bezemeler sağlıklı incelenememişse de) belirtilmelidir.

Limyra başlığındaki (no. 3) eksen uyumu, ufak sapmalar göz ardı edilirse, orta noktada gösterilenle sınırlı değildir. Burada Lesbos ve Ion kymationlarının; ara yapraklarla ara, ana

[136] MÖ geç VI. yy.dan Kos örneğinde (Shoe, 1950: 356, fig. 5.9, pl. 109.2) lotus kemeri ile orta palmet yaprağı arasında ufak bir bağlantı var gibidir. Bodrum Müzesi'nden MÖ 425-375 arasına tarihlendirilen bir başlık parçası (Ohnesorg, 2005: 160-161, taf. 74.2) dışında Labraunda'daki Hekatomnid yapılarından Maussollos Andronu (Hellström and Blid, 2019: fig. 107-108), Zeus Tapınağı (Hellström and Thieme, 1982: pl. 15.1) ve propylonların (Jeppesen, 1955: pl. 7.1, 3, 5) anta başlıkları ile Türkkuyusu'ndan (Halikarnassos) (Baran, 2010: 69, lev. 62.5) Hellenistik (bk. dn. 100) bir başlık bu açıdan sağlıklı gözlemlenemese de bu örneklerde de sözü edilen özelliğin olmasının mümkün göründüğü belirtilmelidir. Ayrıca bk. Erythrai'dan Arkaik paye -fotoğraftan anlaşıldığı kadarıyla- (Koenigs, 2007: taf. 89.4) ve pilaster (MÖ geç VI. yy.) başlıkları (Akurgal, 1979: fig. 38), Geç Arkaik-Erken Klasik Dönem'den olabilecek Didyma (Pontremoli and Haussoullier, 1904: pl. XVIII; Schede, 1912: 200-201; Wiegand and Knackfuss, 1941: 144, taf. 207, 209) ve Khios (Hoepfner, 2011: 55, abb. 28) örnekleri, Antandros'tan Arkaik bir olası pilaster parçası (Polat et al., 2017: res. 7), Ephesos'tan MÖ 475 dolaylarına ait olduğu önerilen bir parça (Ohnesorg, 2005: 157-160, taf. 73.3), MÖ 350-323 yıllarından Priene Athena Tapınağı anta başlığı (Rumscheid, 1994.I; 179; 1994.II; 69, no. 293.14, taf. 151.4; 152.4, 6, 8), Aydın Arkeoloji Müzesi'nde Hellenistik Dönem Alabanda buluntusu olarak sergilenen üç kymationlu bir başlık, MÖ 300 dolaylarına tarihlendirilmiş bir Bodrum Müzesi başlığı (Rumscheid, 1994, II: 88, no. 361, taf. 190.2), Lagina Hekate Tapınağı'nın MÖ 300 dolaylarına tarihlendirilen pilaster başlıkları (Rumscheid, 1994.I: 138; 1994.II: no. 122.10, taf. 72.6, 73.1), MÖ IV. yy. sonu ya da III. yy. başlarına tarihlendirilen Mylasa'dan paye başlığı (Kızıl and Rumscheid, 2006), Magnesia Tiyatrosu'ndan MÖ 290-270 yıllarına tarihlendirilen bir başlık (Rumscheid, 1994, II: 42, no. 146.1, taf. 93.5), MÖ 276 öncesinden Miletos Dionysos Tapınağı'ndan parça (Rumscheid, 1994, II: 43, no. 149.4, taf. 98.3), MÖ 250-225 yıllarından Didyma Apollon Naiskosu anta başlığı (Wiegand and Knackfuss, 1941: taf. 189-190; Rumscheid, 1994, II: 13, no. 33.5, taf. 30.4, 31.2), MÖ II. yy.dan Termessos N5 Tapınağı anta başlığı (Büyükkolancı, 1996: 120, lev. 149), Hadrianus döneminden Ephesos Limanı Orta Kapısı başlıkları (Wilberg et al., 1923: 200-213, fig. 204).

yapraklarla ana yapraklar aynı eksende olacak biçimde yerleştirildiği görülür. Anthemion ise ardışık palmetlerden birinin, altındaki kymationların ana yapraklarını; diğerinin, altındaki ara yaprakları ortalamasıyla bu uyuma lotuslar dikkate alınmadan eklenmiştir. Lesbos ve Ion kymationlarının oluşturduğu gibi eksen uyumu, Anadolu-Ion tipi başlıklarda sıklıkla görülmektedir[137]. Attika-Ion tipi anta başlıklarına sahip yapılardansa Atina Nike [çizime (Ross et al., 1839: pl. X, fig. 3) göre yalnızca dış yan][138], MÖ 320 dolaylarından Sardeis Artemis[139], MÖ II. yy.dan Termessos N5 ve Iulius-Claudiuslar döneminden N3 (Büyükkolancı, 1996: 120, 129-130, lev. 149; ayrıca bk. bu tezde dn. 114) tapınaklarıyla MÖ 285-281 yıllarından Samothrake II. Ptolemaios Propylonu'nda [alt ve orta kymation (Frazer, 1990: 143, fig. 62-63)] gözlenir. No. 3'teki anthemionun oluşturduğu gibi bir eksen uyumu ise yalnızca Tegea Athena kutsal alanından bir pilaster başlığında saptanabilmiştir (Fig.73).

Letoon Leto Tapınağı'nda (no. 13), başlığın üst bezemesindeki Ion yapraklarıyla onların altındaki Lesbos kymationunun ara yaprakları, eksen uyumu oluşturmaktadır. Bir başka deyişle eksen uyumu, üstteki ara yapraklar ile alttaki Lesbos yaprakları arasındadır. Bu kymationların altındaki inci dizilerinde yer alan ikişerli dikey ögeler de üstlerindeki yaprak diplerinin ortasına denk gelecek biçimde yerleştirilmiştir. Alttaki Ion kymationu ise bezemenin ara yaprakları üzerinden başlıktaki eksen uyumuna katılmışken ana yaprakların dipleri, gövdeyi sonlandıran

[137] Samos'tan MÖ 590-560 dolaylarına tarihlendirilen bir adak başlığı parçasında ufak sapmalar dışında uyum görünür (Walter et al., 2019: 136-137, C234, taf. 32.4-5, zeichn. 62.o). Ancak parçanın geri kalanında uyumun daha da bozulup bozulmadığı belirsizdir. MÖ V. yy. sonu-IV. yy. başından olduğu önerilen Milas Müzesi başlığında da benzer durum vardır (Baran, 2010: 67-70, lev. 60). Olasılıkla Geç Hellenistik Dönem'e ait, Bargylia'dan bir başlıkta ise (alt ve orta kymationlarda) yine yer yer ufak sapmalar görülse de başlığın bütününde uyum amaçlanmış gibidir. Augustus döneminden Magnesia Agorası Doğu Stoa Propylonu'ndan bir başlıkta anthemion daha serbest işlenmiş olmasıyla farklı bir görüntüde olmakla birlikte üst ve orta kymation arasında benzer görüntü olduğu söylenebilir (Aynı yerde eksen uyumunun daha başarılı göründüğü benzer bir başlık daha gösterilmiştir.) (Rumscheid, 1994.II: 8, 41; no. 26, 142.4-5; taf. 11.9; 90.3, 5). Istros'tan MÖ V. yy.ın II. ya da III. on yıllarına tarihlendirilen parçalar arasında ise bu uyumun olduğu sanılmaktadır (Theodorescu, 1967: fig. 14-16, 20-21; Ohnesorg, 2005: 182-183). Ayrıca bk. Erken Klasik Dönem'den bir Khios örneği [alt ve orta kymation (Hoepfner, 2011: 55, abb. 28)], Labraunda'daki Hekatomnid yapılarından Zeus Tapınağı ile güney ve doğudaki propylonların (Jeppesen, 1955: pl. 4.e, 7; Hellström and Blid, 2021: fig. 8.7) anta başlıkları, MÖ 350-323 yıllarından Priene Athena Tapınağı anta başlığı (Wiegand and Schrader, 1904: abb. 65; Rumscheid, 1994.I; 179; 1994.II; 69, no. 293.14), Türkkuyusu'ndan (Halikarnassos) (Baran, 2010: 69, lev. 62.5) Hellenistik (bk. dn. 100) başlık, Aydın Arkeoloji Müzesi'nde Hellenistik Dönem Alabanda buluntusu olarak sergilenen üç kymationlu bir başlık, MÖ 300 dolaylarına tarihlendirilmiş bir Bodrum Müzesi başlığı (Rumscheid, 1994.II: 88, no. 361, taf. 190.2), MÖ IV. yy. sonu-III. yy. başlarından Kos Kharmyleion başlığı (Schazmann, 1934; 122, 127, abb. 7.2; Rumscheid, 1994.II: 77, no. 316.8, taf. 170.5), Lagina Hekate Tapınağı'nın MÖ 300 dolaylarına tarihlendirilen pilaster başlıkları, Miletos'tan MÖ 300-250'ye tarihlendirilen başlık, Magnesia Tiyatrosu'ndan MÖ 290-270 yıllarına tarihlendirilen pilaster başlıkları, Samos'tan biri MÖ 290-260 bir diğeri Erken İmparatorluk Dönemi'nden adak başlıkları, Priene (orta ve üst kymationda) ve Samos gymnasionlarından MÖ II. yy.a tarihlendirilmiş başlıklar (Rumscheid, 1994.I: 138; 1994.II: 33, 42, 49, 75, 80-81, no. 122.10, 145-146, 170, 308.11, 332.2-333.1, 335.33, taf. 72.6; 73.1; 93.3, 5; 108.1; 167.6; 177.1, 3; 178.5, 7), Hadrianus döneminden Ephesos Limanı Orta Kapısı başlıkları (Wilberg et al., 1923: 200-213, fig. 204). En az iki yanı gözlemlenemeyen başlıklar, tipolojik olarak kesin biçimde tanımlanamadığından burada değerlendirilmemiştir.

[138] Bir başka çizimde (Lethaby, 1908: 158, fig. 158) simetrinin tam tutturulamadığı görülmektedir.

[139] Butler, 1925: 142, ill. 119, pl. 2. Tapınak yapımının MÖ 281'de başladığı yönünde görüş için bk. Yegül, 2010: 370-373.

inci dizisindeki dikey ögelerle uyumludur. Ara yapraklar da aşağıdaki dikey ögelerle aynı uyuma sahip olup üstte ise ardışık ara yapraklardan biri dikey, diğeri yatay ögeyle uyumludur. Ardışık iki ara yapraktan biri, üstteki Lesbos kymationu ile eksen uyumuna sahip değilken diğeri ise tutarlı bir sıra izleyerek ana ya da ara yaprakla uyum gösterir. Üst ve orta kymationun oluşturduğu eksen uyumu, Attika-Ion tipi başlıklarda yaygın görülen düzenlemeye[140] sahipken alt kymation ile oluşturulanın ise benzeri saptanamamıştır.

Fig. 69: Patara (no. 2)

Fig. 70: Didyma

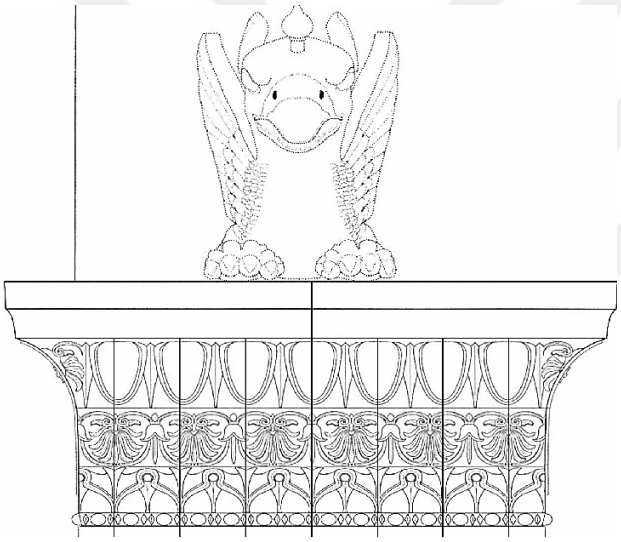

Fig. 71: Labraunda Maussollos Andronu

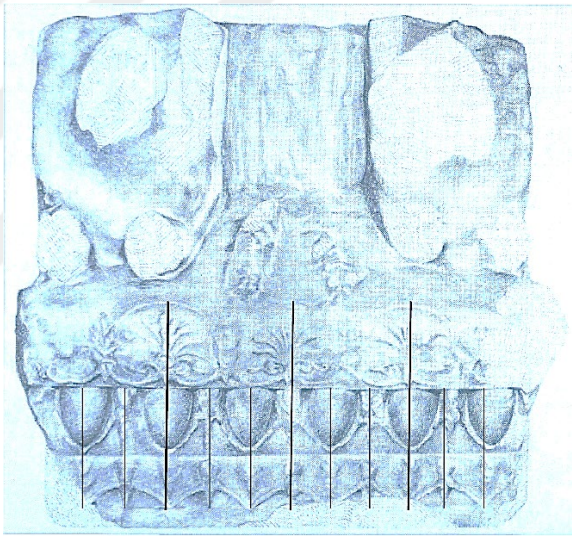

Fig. 72: Limyra (no. 3)

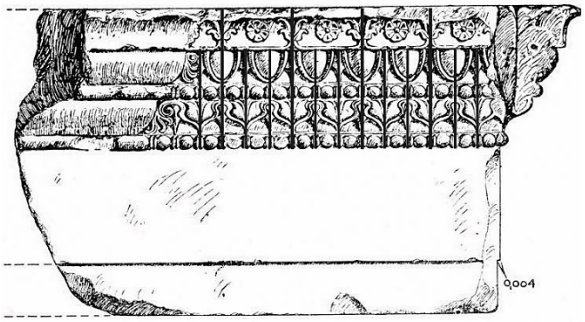

Fig. 73: Tegea Athena kutsal alanı

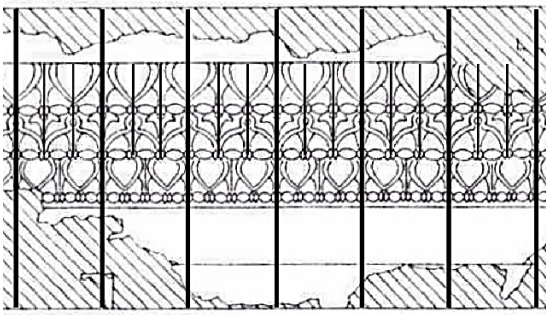

Fig. 74: Letoon Leto Tapınağı (no. 13)

[140] Bk. Atina Nike Tapınağı (ön yüz) (Ross et al., 1839: pl. X, fig. 2), Erekhtheion (Stuart and Revett, 1825b: chap. II, pl. XXII, XXV, XXXIV; Stevens et al., 1927: pl. XVI; XVIII; XX; XXIII; XXXVI.1, 3, 5), Tegea Athena kutsal alanı (alt ve orta kymation) (Fig.73), MÖ 285-281 yıllarından Samothrake II. Ptolemaios Propylonu [üst ve orta kymation (Frazer, 1990: 143, fig. 62-63)], MÖ 200 dolaylarından Amorgos (Hoepfner, 1972; Ohnesorg, 2005: 124-125), MÖ 197 sonrasından Pergamon Yukarı Gymnasion Tapınağı (Schazmann, 1923: taf. 25; Rumscheid, 1994.II: 59, no. 220.6, taf. 129.7), MÖ I. yy. başlarından olduğu önerilen Kibyra Zeus Tapınağı (Özüdoğru, 2020: 294, 329), Augustus döneminde tamamlandığı düşünülen (Erim, 1986: 57) Aphrodisias Aphrodite Tapınağı (*Dilettanti*, 1840: chap. II, pl. 20; Texier, 1849: pl. 152) örnekleri.

2.2.3. Genel Değerlendirme

Nereidler Anıtı'nın yanı sıra Lyrnai ve Araksa kaya mezarlarında (no. 1.KB7, 5, 9) Attika-Ion tipi başlıklar bulunmasına karşın bu başlıkların profil düzeninde Anadolu özellikleri görülmektedir. Patara buluntusunda (no. 2) benzer durum, Attika-Ion tipi başlıkta Anadolu örnekleriyle ilişkilendirilebilecek kısmi eksen uyumu olmasıyla izlenir. Anadolu-Ion tipindeki Limyra buluntusunun (no. 3) ise bezeme düzeninde yer yer Attika-Ion tipi başlıklarda görülenlerle yakınlıklar dikkat çekmektedir. No. 1, 2 ve 3'ün Lesbos kymationlarında farklı stillerin bir arada kullanımı da benzer biçimde eklektik görüntü oluşturmaktadır.

Tarihleme açısındansa bezemeler geniş aralıklar gösterebilmekle birlikte genel çerçeveyi çizmek adına fikir verebilir. Bu bakımdan Letoon Leto Tapınağı (no. 13) Hellenistik Dönem ile ilişkilendirilebilir görünmekteyken no. 1, 2 ve 3'ün daha erkene giden özellikleri de vardır. Sözü edilen son üç örneğin ilgili göründüğü diğer bölgelerden yapılar da bunların Hellenistik Dönem öncesinde düşünülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bakımdan no. 3'teki sıra dışı eksen uyumunun Tegea örneğiyle ilgisi, son derece önemlidir.

2.3. Acanthus Bezemeli Başlıklar[141]

Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı'nda (no. 20), GB7 bloğunun ön yüzündeki sağlam bezemelerden anlaşılana göre alt sıradaki acanthuslardan birinin alt loplarındaki en az iki yaprak dişinin[142] uçları, komşu acanthustakiler ile birbirine değmektedir. No. 20.GD7'de ise hasardan dolayı kesin saptama yapılamasa da ön yüzde birer dişin, eskiden büyük olasılıkla birbirine değiyor olduğu ve aynı durumun iç yan için de geçerli olabileceği söylenebilir. Bloğun dış yüzünde ise bu bağlantının olmadığı anlaşılmaktadır. Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı'nın (no. 23) köşe pilasterinde de yaprak uçları, no. 20'de görülene benzer biçimde birleşir[143]. Patara Prostylos Planlı Yapı'daki (no. 25) KD8 bloğunun iç yanında korunmuş olan ortadaki acanthus ile arkadaki arasında da bu ilgi izlenebilmektedir. Bloğun dış yanında alt loplar yeterli korunamamışken ortadaki acanthus ile arkadakinin orta loplarındaki ikişer yaprak dişinin uçlarının birbirine değdiği görülür. No. 25.KB8'de ise köşe acanthusları yapılmamış olduğundan acanthusların arası epey açıktır. Bu aralıklara, stilize yaprak olarak tanımlanabilecek üçgen biçimli kabartılar yerleştirilmiştir. Yaprak uçlarının birleşmesi, MS II. yy. ortalarıyla ayırt edilmeye başlandığı belirtilen Aphrodisias ekolünün bir özelliği olarak gösterilebilmektedir (Heilmeyer, 1970: 97, 99). Ancak MS 107-114 yıllarından Labraunda

[141] Bu bölümde kullanılan terminoloji için bk. Lev.2.c.
[142] En altta gözlemlenemeyen bir diş daha olasılıkla vardır. Krş. Lev.29.d.
[143] Lev.34.d'de görünen yüzde hasardan dolayı bu izlenemese de başlığın diğer yüzünde izlenebilmektedir.

Kuzey Stoası örneği[144] ile Lykia'da MS II. yy.ın I. yarısından olabilecek kimi başlıkların[145] yanı sıra Lykia'ya komşu Pamphylia Bölgesi'nden Perge Güney Hamam başlıkları (Vandeput, 1997: 38, pl. 105.2) gibi Hadrianus döneminden kimi örneklerde de [Pülz, 1989: 116-117, 170-171, taf. 30.6-10, kat. nr. 145-147, 148 (?), 149 (?)] bu özellik saptanmıştır. Benzer özellikte başlıklara, Augustus dönemine tarihlendirilen Anadolu örnekleri de gösterilmiştir[146]. Bu bakımdan Lykia'dan, kuşkulu da olsa MS I. yy.ın I. yarısına tarihlendirilmiş örneklere[147] ayrıca dikkat çekilebilir. Roma Dönemi öncesinden, stilistik olarak Lykia örneklerinden uzaklaşan örnekler burada değerlendirilmese de verilen örnekler üzerinden de bu uygulamanın, MS II. yy. ortasından itibaren yalnızca yaygınlaştığının belirtilebileceği ve ekolden bağımsız olarak da düşünülebileceği[148] anlaşılmaktadır. Yukarıda söz edilen no. 20.GD7 (dış yan) ve 25.KB8 dışında Tlos Kronos Tapınağı (no. 27), Kyaneai Ksanthippos Anıtsal Mezarı (no. 31.I) ve Myra Karabucak Anıtsal Mezarı'nda da (No. 32'de, no. 25.KB8'deki gibi acanthuslar arasında stilize yapraklar da görülür.) alt sıradaki acanthusların arası açıktır. Bu özellikse daha basit süsleme yapan, yerel atölyelere bağlı çalışanlarla ilişkilendirilebilmektedir (Heilmeyer, 1970: 101-102).

Arykanda M. Aur. Makedon Mezarı'nın (no. 20) özellikle GD7 bloğunun dış yanından anlaşılana göre acanthusların ikinci yaprak sırasının da birinciler gibi kalathosun dibinden ya da ona yakın bir noktadan başladığı belirtilebilir. Bu, Anadolu'da Augustus dönemi sonlarına kadar süren bir özellik olarak gösterilmiştir (Vandeput, 1997: 49). Bilinen diğer Lykia örnekleri de bu saptamayla uyumludur[149]. Ancak az da olsa MS II. yy.da da bu tip örnekler görülür. Bunlardan Ephesos Celsus Kütüphanesi'nin alt katından örneklerde bu özellik Roma etkisi[150] olarak görülebilecekken Pergamon Kızıl Avlu'dan pilaster başlığı (Heilmeyer, 1970: taf. 26.1)

---

[144] Paylaşılan fotoğrafta (Liljenstolpe and von Schmalensee, 1997: 131, fig. 15), alt loplardaki ikişer diş dışında, orta lopların yalnızca en alt dişlerinde birleşme görülürken bu tez için yapılan gözlemlere göre bunun bir üstteki dişlerde de olabildiği belirtilmelidir.

[145] Bk. Rhodiapolis Batı Parodosu'ndan MS II. yy.ın I. çeyreği (Kökmen-Seyirci, 2016: 108, kat. no. 050, lev. 18), Ksanthos'tan MS II. yy.ın I. yarısı [Cavalier, 2005: 198, pl. 2, A327 (?), DEP002, DEP003 (?)], Patara Tiyatrosu'ndan geç Hadrianus-erken Antoninuslar dönemine (Şahin, 2018: kat. no. 46-48, lev. 21d, 22a-b) tarihlendirilen başlıklar.

[146] Bk. Stratonikeia Tiyatrosu (Mert, 2008: 73, 75, 118, abb. 34-35) ve Hierapolis Arkeoloji Müzesi örneklerinin (Söğüt, 2005: 352, res. 5-6) yanı sıra geç Augustus dönemine tarihlendirilen Ephesos'tan bir bazilika örneği (Alzinger, 1974: 88, abb. 118.b).

[147] Bk. Patara (Şahin, 2018: 105, 107, 271-272, kat. no. 45, lev. 21c) ve Rhodiapolis (Kökmen-Seyirci, 2016: 88, 94-95, 390, kat. no. 036, lev. 15a) örnekleri.

[148] Pergamon-Ephesos ekolüyle ilişkilendirilen Pergamon Traianus Tapınağı Stoası'nda da bu özellik görülür (Heilmeyer, 1970: 93-94, taf. 27.2). Krş. Ephesos Liman Gymnasionu örneği (Plattner, 2003: abb. 11).

[149] Bk. Letoon Leto Tapınağı'ndan (no. 13) Korinth başlığı (Hansen and Le Roy, 2012: fig. 7.11-13), Ksanthos'tan Hellenistik Dönem sonu ya da Roma Dönemi başından olduğu üzerinde durulan bir başlık (Cavalier, 2005: 124-125, pl. 22, fig. 69, DEP001), Patara Tiyatrosu'nda devşirme malzeme olarak kullanılmış Hellenistik Dönem (Piesker and Ganzert, 2012: 197, 204, taf. 45d) ya da MS I. yy.ın I. çeyreğine tarihlendirilen (Şahin, 2018: 271, kat. no. 44, lev. 21b) buluntu.

[150] Thür, 1989: 97; Vandeput, 1997: 136, pl. 86.1. Yapı tarihi (MS 113-117) ve yapıdaki İtalya etkisi için ayrıca bk. Strocka, 1978.

için böyle bir saptama yapılamasa da bu yapıdaki yabancı özelliklerin, burada Roma'dan getirtilen mimar ve işçilerin çalışmış olabileceğini düşündürdüğü (Radt, 2002: 207) belirtilmelidir. Tlos Kronos Tapınağı ve Myra Karabucak Mezarı'ndaki (no. 27 ve 32) ikinci sırada yer alan acanthuslar ise ilk sıradakilerin alttan ikinci loplarının orta bölümlerine yakın bir yükseklikten başlamaktadır.

Arykanda M. Aur. Makedon Mezarı'nda (no. 20) acanthus gözleri, üçgene yakın biçimdedir. Anadolu'da -kimi ters kalp biçimli olarak da tanımlanabilecek- buna (başlıkların genel görüntüsü de düşünüldüğünde) en yakın örnekler; Ephesos'tan, genellikle geç Augustus dönemine tarihlendirilen başlıklarda[151] saptanabilmiştir. Ayrıca Hierapolis Arkeoloji Müzesi'nden, bu Ephesos örnekleriyle karşılaştırılıp yine biri Augustus sonrasına (MS I. yy.ın II. çeyreği) tarihlendirilmiş başlıkların (Söğüt, 2005: 352-353, res. 4-6) yanı sıra MS I. yy.ın I. çeyreğinden Hierapolis Tapınak A (Ismaelli, 2017: 334, fig. 457-458, 467) ve geç Augustus dönemine tarihlendirilmiş Laodikeia örneklerine de (Yener, 2014: 131, fig. 3) dikkat çekilebilir. Lykia Bölgesi'nde ise Patara'dan üçgen ya da damla biçimine benzetilebilecek gözlere sahip geç Augustus-Tiberius dönemine tarihlendirilmiş örnekler vardır[152]. Arykanda Aristainete Mezarı'nın köşe pilaster başlığında da üçgen gözler olmakla birlikte buradaki stil (Lev.34.d), no. 20'de görülenden oldukça değişiktir. Kyaneai Ksanthippos Mezarı'nın (no. 31.I) anta başlığı çiziminde dış yandaki gözlerin biçimi üçgene benzer resmedilmişken ön yüzün çizim ve fotoğrafındaki gözler ise yuvarlak biçimli görünmektedir. Yuvarlak boşluk biçimindeki gözlerin, Hellenistik Dönem'den Geç Roma Dönemi'ne uzanan zaman aralığında görülebildiği belirtilmiştir (Walker, 1979: 104).

Patara Prostylos Planlı Yapı (no. 25.KB8), Myra Karabucak Mezarı (no. 32) ve olasılıkla Tlos Kronos Tapınağı'nda (no. 27) ise göz yerine uzun-ince biçimli boşluklar kullanılmıştır. Bu kullanımın, Arykanda Aristainete Mezarı'ndan olduğu sanılan başlıkta da [no. 23.GB6 (?)] bulunduğu anlaşılmaktadır. Anta başlığının köşe acanthusları hasarlı olan Rhodiapolis Opramoas Anıtı'nda (no. 24) ise sözü edilen düzenleme köşe pilasterinde (Lev.38.d) gözlemlenebilmektedir. No. 25.KD8'in üst ve yer yer orta bölümlerinde benzer uygulama söz konusuyken alt ve yer yer orta bölümlerinde daha çok damlayı andıran gözler izlenmektedir. Uzun-ince boşluklar, Hadrianus döneminde Aphrodisias'ta gelişip ufak değişikliklerle Severuslar döneminde de sürdüğü belirtilen acanthus stiliyle ilişkilendirilmiştir

[151] Bunlardan bir bazilika örneğinin Augustus döneminin ötesine geçtiği belirtilmektedir (Alzinger, 1974: 49, 86-89, abb. 112-120). Ephesos'tan acanthus-palmiye tipi başlıklarda görülen ve Augustus döneminin biraz ötesine geçen (genellikle MS I. yy.ın II. çeyreği) benzer örnekler (yer yer gözlerin damla biçimi, üçgenden baskın) için ayrıca bk. Alzinger, 1974: 93-94, abb. 125; Thür, 2014: 142-143, 146-148, taf. 44-47.

[152] Koçak and Şahin, 2020: 208, 213, fig. 24-25. MS II. yy.ın III. çeyreğine tarihlendirilmiş bir örnekle de (Şahin, 2018: 273-274, kat. no. 49, lev. 22c) karşılaştırma yapılabilir.

(Coulton, 1986: 84). Ancak sözü edilen tarih aralığının hemen öncesinde ve Flaviuslar döneminde de bu tip ya da bu eğilimde örnekler görülebildiğinden (Vandeput, 1997: 34, pl. 84.1-85.1, 96.3; Jes et al., 2010: abb. 62-63) Hadrianus döneminden Severuslar dönemine uzanan süreçte, bu özelliğin ancak yaygın olduğu belirtilebilir. Damla biçiminde gözlerin ise bir sonraki paragrafta anlatılacak -no. 25'in de taşıdığı- uygulama ile kullanıldığı kimi başlıklar[153], bu iki özelliğe de sahip örneklerin Pergamon-Ephesos örnekleriyle/ekolüyle ilişkilendirilebileceğini düşündürmektedir.

Rhodiapolis Opramoas Anıtı'ndaki köşe pilaster başlığının (Lev.38.d) köşe acanthusları [Korunma durumu nedeniyle anta başlığı (no. 24.GD9) bu açıdan gözlemlenememektedir.], Patara Prostylos Planlı Yapı'nın (no. 25) anta başlıklarındaki genel acanthus karakteri ve Myra Karabucak Mezarı'ndaki (no. 32) başlığın acanthuslarının alt lopları (Üst loplardaki yaprak dişleri, alttakiler kadar yatay değildir.) arasındaki bir ortaklığa dikkat çekilmelidir. Sözü edilen acanthusların alt loplarından dikey ya da çapraz uzanan ikişer yaprak dişinin uçları, yaklaşık çeyrek daire biçimi oluşturan üstteki lopların yatay uzanan en alt yaprak dişlerine değmektedir. Benzer örneklerin, Anadolu'da Hadrianus döneminden beri uygulanmış olduğu genellikle aktarılır[154]. Ancak bunun Traianus döneminde de örnekleri olduğu belirtilmelidir[155]. Yalnızca çalışılmış kimi örnekler dikkate alındığında dahi Lykia'da da (Ksanthos[156], Patara[157],

[153] Bk. Ephesos'tan Traianus Nymphaionu, Celsus Kütüphanesi (bk. dn. 155), Vedius Gymnasionu [köşe acanthusunda (Steskal and La Torre et al., taf. 208.1; ayrıca bk. bu tezde dn. 154)], Hadrianus Tapınağı; Pergamon'dansa Hadrianus ile ilişkilendirilen (Radt, 2002: 199-200, 204) Kızıl Avlu örnekleri (Heilmeyer, 1970: taf. 25.1-2, 26.4).

[154] Çok sayıda örneğin önemli başlık üretim merkezlerinde olanlarından MS 123-138 yıllarına ait Pergamon Asklepieionu Kuzey Porticusu, MS 147-149 yıllarından Ephesos Vedius Gymnasionu ve MS II. yy. ortalarından Aphrodisias Bazilika A'dakilere dikkat çekilebilir (Vandeput, 1997: 35, 39, 100, pl. 88.2, 97.3, 101.5, 120.1-2; ayrıca bk. Hoffmann, 2011: 72; Strocka, 2012: 256-257). Ephesos Vedius Gymnasionu'nda, Rhodiapolis'teki (no. 24) ile aynı tip başlıklarda da (Steskal and La Torre et al., 2008: 278-279, taf. 190.5, 208.1, 380.3) bu özellik görülebilmektedir.

[155] Bk. MS 102-114 yıllarından Ephesos Traianus Nymphaionu (Quatember, 2011: 49, 55, taf. 32.3, 33.1-2, 33.5-6), MS 113-117 yıllarından (Strocka, 1978) Celsus Kütüphanesi (Heilmeyer, 1970: taf. 25.1, 28.1-2) örnekleri. Yukarıdaki yatay uzanan yaprak dişlerine alttan birer dişin değdiği örneklerin değerlendirilmediğine dikkat edilmelidir.

[156] MS III. yy.ın I. çeyreğinden önceye ait olmadığı düşünülen Sivil Bazilika başlığı ve onunla aynı tipte değerlendirilen tiyatro başlığının yanı sıra olasılıkla MS II. yy. sonrasından bir başlığın (Cavalier, 2005: 80, 140 pl. 6, 10, fig. 17-18, 36, 75, CR538, DPY030, TH039) kimi noktalarında da görülen bu özellik, hasardan dolayı tam olarak anlaşılamasa da tiyatrodan MS II. yy. ve 160-180 yıllarına tarihlendirilmiş başlıklarda da büyük olasılıkla vardır (Dönmez, 2022: kat. no. 051, 053, lev. 168.a-169.a-b).

[157] Bk. MS II. yy.ın III. çeyreğinden Liman Caddesi buluntusu ve erken Severuslar döneminden bir pilaster başlığı (Şahin, 2018: 276-277, 287, kat. no. 54, 73, lev. 24b, 30b).

Oinoanda[158], Arykanda[159], Rhodiapolis[160], Kyaneai[161], Myra ve Limyra[162]) çok sayıda benzer uygulama olduğu söylenebilir.

Rhodiapolis Opramoas Anıtı'ndaki (no. 24) başlığın dış yanındaki acanthusun yaprak kenarlarında matkap kullanılarak oluşturulmuş tırtıklı görüntü, bezemenin daha kötü korunduğu ön yüzdekine göre daha açıktır. Korunma durumu iyi olmadığı için güvenli tanımlanamasa da (Bu nedenle stilistik değerlendirme no. 24 üzerinden yapılmıştır.) Arykanda Aristainete Mezarı'nda da [no. 23.GB6 (?)] benzer matkap işçiliği var gibidir. *Feingezahnter Akanthus* olarak da anılan bu stilin, kökeni daha eskiye dayandırılmakla birlikte, MS II. yy.dan beri bilinip Severuslar döneminde yaygınlaştığı belirtilmiştir (Rohmann, 1995; Strocka, 2012: 236, dn. 174). Ancak bunların tümünün no. 24'teki ile benzer olduğu söylenemeyip Rhodiapolis'teki diğer örnekler[163] dışında yakın çevreden ilgi kurulabilecek ilk örnekler; (başlıklardaki uygulamalara odaklanılırsa) MS 141 sonrasından Myra Tiyatrosu (Knoblauch and Özbek, 1996: 203, abb. 15-16), MS II. yy. ortalarından Side Nymphaionu'ndaki (Büyük Kapı'nın karşısı) kompozit başlıklarda gösterilebilir. Side örneği gibi Severuslar dönemi öncesinden bir başka Pamphylia Bölgesi örneğinin Perge Agorası'nda olduğunun belirtildiğine[164] de dikkat çekilmelidir. Ayrıca Side Nymphaionu'nda çalışanlarla aynı atölyeden ustaların çalışmış olabileceği önerilen ve MS II. yy. ortaları ya da II. yarısına tarihlendirilen Aspendos Nymphaionu'nda da bu acanthus stili kullanılmıştır[165]. No. 24'teki ile

[158] Agoradaki Antoninus-Severuslar dönemlerinden yapılarda yer yer bu özellik görülür. Buradaki kimi örneklerde ise hasardan dolayı bunun izlenemiyor olabileceği belirtilmelidir (Coulton, 1986: fig. 5b, pl. VII.b).

[159] Bk. Traianus (?) Tapınağı [Yapılan yazıt-yapı eşleştirmesi doğruysa onarımdan geçtiği anlaşılan yapıya ait olduğu düşünülen başlığın (Bayburtluoğlu, 2003: 73. Yazıt için bk. Şahin, 1994: 18-19, no. 16) MS 141 sonrasından (Sancaktar, 2019: 19) olması olasıdır.] ve MS II. yy. sonuna tarihlendirilmiş Sebasteion (?) (Sancaktar, 2019: 58, 130, lev. 51, M15) buluntuları.

[160] Batı parodostan MS II. yy.ın I. ve III. çeyreklerine, Kuzey Kilise'den MS II. yy.ın II. çeyreğine, Asklepios-Hygieia Tapınağı'ndan MS II. yy.ın III. çeyreğine tarihlendiği önerilen buluntularla MS III.-IV. yy.lardan (?) olabileceği önerilen konsol buluntusunda görülen bu özellik, MS III. yy.ın I. çeyreğine tarihlendirilen gymnasion buluntusunda da (Kökmen-Seyirci, 2016: 389, 395-396, 503, kat. no. 033-034, 050-052, 321, lev. 13b-14, 18-20a, 107b) hasardan dolayı tam olarak anlaşılamasa da- büyük olasılıkla vardır. Lykia'dakilerin, bu özellik için öncü örneklerden olduğunu düşünmek zor olduğundan MS II. yy.ın I. çeyreğine tarihlendirilenin, biraz daha geçe tarihlenebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

[161] MS III. yy.dan olduğu düşünülen buluntu için bk. Gerner-Hansen, 1996: 27, taf. 34.3.

[162] Myra Tiyatrosu ve Limyra'dan MS II.-III. yy. örnekleriyle uyumlu görünen Korinth başlıkları için bk. Peschlow, 1998: 67-68, taf. 18.1-2. Myra Tiyatrosu'ndan, MS 141 sonrasında yapıldığı düşünülüp Aphrodisias ekolüyle ilişkilendirilen kompozit başlıklarda da (Borchhardt et al., 1975: 58-59, taf. 23.A-B; Knoblauch and Özbek, 1996: 203, abb. 16) aynı özellik görülür. Sözü edilen son başlıkların Pamphylia atölyesinin etkisinde yerel üretimler olduğu yönünde görüş için bk. Özdilek, 2016: dn. 126.

[163] Opramoas Ailesi Anı Yapısı dışında MS II. yy.ın III. çeyreğine tarihlendirilmiş bir cadde buluntusu için bk. Kökmen-Seyirci, 2016: kat. no. 310, 314, 322, lev. 101e, 103b, 107c.

[164] Kramer, 1983: 160, 164; Rohmann, 1995: dn. 22; Side örneği için ayrıca bk. Mansel, 1978: res. 109.

[165] No. 24'tekilere, L. Vandeput'un (1997: 39, 140, pl. 78.2, 117.2) paylaştığı örnekte görülenlerden daha yakın örnekler de bu nymphaionda vardır (kişisel gözlem). Atölye ile ilgili ayrıca bk. Kramer, 1983: 157.

aynı başlık tipinde olup bu acanthus stiline benzer noktada sahip örneklerle ise Anadolu'nun önemli başlık üretim merkezlerinin tümünde karşılaşılabilmektedir[166].

Feingezahnter acanthusun Lykia'daki örnekleri arasında, Ksanthos Tiyatrosu'ndan bir kaide üzerinde görülenlere ayrıca dikkat çekilebilir. Çünkü Severuslar dönemine tarihlendirilen bu örnekler (Cavalier, 2005: 56, 64-65, 212, pl. 5.16, TH298-299), rüzgârda savrulan acanthus stiline de sahip olmasıyla Arykanda Aristainete Mezarı'ndan başlıkla [no. 23.GB6 (?)] bir başka ortaklık daha taşımaktadır. Bu iki stilin bir arada görüldüğü başlıklara sahip Anadolu yapıları arasında; Severuslar döneminden Hierapolis (Sobrà, 2012: 190, fig. 12-13), Caracalla döneminden Perge scaenae fronslarının yanı sıra geç Severuslar döneminden Perge Severuslar Çeşmesi (F4) de (Türkmen, 2007: 139-140, 147, kat. no. 49-50, 57) saptanmıştır.

Patara Prostylos Planlı Yapı'daki başlıklardan no. 25.KB8'de acanthus kanalları, yapının diğer başlığında (KD8) olanlara göre daha sığ işlenmiş olmasıyla daha az ışık-gölge etkisi yaratmaktadır. Bu bakımdan Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı'nda da (no. 20) kanalların genellikle çok derin görünmediği belirtilebilir.

Myra Karabucak Mezarı'ndaki (no. 32) başlığın alt sıra acanthuslarının orta damarlarında kıvrımlı birer kazıma motif vardır. Bugün yapının köşe pilasterinde daha iyi gözlemlenebilen bu özellik, Myra Tiyatrosu'ndan bir başlıkta da saptanmıştır (Lev.53.a-e). Rhodiapolis'teki gymnasion ve tiyatronun MS 200-225 yıllarına tarihlendirilen başlıklarının yanı sıra kastron duvarından, MS III.-IV. yy.lardan (?) olabileceği önerilen konsol buluntusunda da bu uygulamayla karşılaşılmıştır (Kökmen-Seyirci, 2016: 105, 277, 310, 503, kat. no. 034, 044, 321). Pamphylia'da, Perge Agora Tholosu'nun Septimus Severus dönemine tarihlendirilmiş bir konsol buluntusunda da benzer özellik görülür (Türkmen, 2007: 98, kat. no. 8). Bunun olduğu belirtilen Ephesos'tan bir örneğinse ne tarihlemesi yapılmış ne de görseli paylaşılmıştır (Cavalier, 2005: 212, dn. 3). Bu özellikte bir başlık, Cezayir'deki Djemila Müzesi'nde de bulunmaktadır[167] (Lev.53.g).

Arykanda M. Aur. Makedon Mezarı'nda (no. 20) caulisler yivlidir. Hellenistik Dönem'de bir kural olduğu belirtilen bu uygulama, Lykia'da, Ksanthos'tan Hellenistik Dönem sonu ya da Roma Dönemi başından olduğu üzerinde durulan bir başlıkta gösterilmesinin (Cavalier, 2005: 124-125, pl. 22, fig. 69, DEP001) yanı sıra Letoon Leto Tapınağı (no. 13)

[166] Bk. MS II. yy.ın I. çeyreğinden Ephesos Yamaç Ev 2 Mermer Salonu (Koller, 2002: 125, 135, taf. 72-79), MS 147-149 yıllarından Ephesos Vedius Gymnasionu (Steskal and La Torre et al., 2008: 2, 278-279, 309, taf. 190.5, 208.1, 380.3), Hadrianus döneminden Pergamon Asklepieionu stoaları (kuzey ve batı) (Hoffmann, 2011: 68, PK 2, PK 4-5, taf. 10.5, 10.7-8; Strocka, 2012: 235-236, abb. 42-43) ve Aphrodisias'tan (Yalnızca MS II. yy.dan örnekler için bk. Dillon, 1997: 762, 767, C1, C7, fig. 29, 35) pilaster başlıkları.

[167] Tunus kıyılarının hemen karşısındaki bir adada yer alan Meninx'teki bir acanthus (Ferchiou, 1983: fig. 1-2) orta damarında ise daha ayrıntılı bir kıvrıkdal bezemesi saptandığı belirtilebilir.

(Hansen and Le Roy, 2012: fig. 7.11-13), Patara Tiyatrosu'nda devşirme malzeme olarak kullanılmış Hellenistik Dönem (Piesker and Ganzert, 2012: 197, 204, taf. 45d) ya da MS I. yy.ın I. çeyreğine tarihlendirilen (Şahin, 2018: 271, kat. no. 44, lev. 21b) başlık, Kyaneai'dan bir buluntu (kişisel gözlem), Limyra'dansa tarihlendirilmemiş bir örnek (Seyer, 2016: 530, abb. 14) ve Erken İmparatorluk Dönemi'nden Ornimythos Takı'nda (Quatember et al., 2021: 338, LT 2-3, taf. 3-5) saptanabilmiştir. Yivli caulis, Erken İmparatorluk Dönemi sonrasında, Anadolu'da seyrek görülmektedir (Heilmeyer, 1970: 85; Pülz, 1989: 116). Arykanda Aristainete Mezarı'nın pilaster başlığında caulisler yivsizken (Lev.34.d) Myra Karabucak Mezarı (no. 32) ve -sağlıklı gözlemlenememişse de- olasılıkla Kyaneai Ksanthippos Mezarı'nda (no. 31.I) caulis işlenmemiş, ilgili noktalara yüzeysel üçgen biçimi verilmiştir. Stilize yaprak olarak da düşünülebilecek olmakla birlikte çoğunlukla üçgen prizmaya benzetilen bu son uygulama, en azından Hadrianus döneminden beri olağandır (Ismaelli, 2017, 399). Lykia'da ise bu tür örneklerin MS II. yy.ın II. yarısında yoğunlaştığı görülür[168].

Arykanda M. Aur. Makedon Mezarı'nda (no. 20) hem volüt hem de heliksler, kalathos dudağının üzerine çıkarak abacusu destekler görünmektedir. Sağlıklı gözlemlenebilen diğer örneklerde (no. 24, 27, 32) ise heliksler daha aşağıda yapılmışken bunlardan Myra Karabucak Mezarı'ndakiler (no. 32), kalathos dudağının hemen altına ulaşmaktadır. Hem volüt hem heliksleri bu açıdan gözlemlenebilmiş olan, çalışılmış Lykia örnekleri; no. 32'de olana benzer uygulamaların, bölgede en çok Patara'da[169] görüldüğüne işaret etmektedir.

No. 25.KD8'de acanthusların üzerindeki stilize palmiye yaprakları, ana yapraklar arasında ara yapraklarla işlenmiştir. No. 25.KB8'de ise ara yapraklar yok ya da belli belirsizdir.

Arykanda M. Aur. Makedon Mezarı ve Tlos Kronos Tapınağı'nda (no. 20 ve 27) abacuslar, stilize palmiye yapraklarıyla bezenmiştir. Bu bezemenin üzerinde; no. 20.GB7'de Ion kymationu (çok az korunmuş), no. 27'de ise urgan bezemesi olduğu anlaşılmaktadır. Palmiye yapraklı düzenleme, Lykia'da pilaster başlığı olarak Letoon Hadrianus Porticus-

[168] Bk. Rhodiapolis'teki Kuzey Kilise'den MS II. yy.ın II. çeyreğine, batı parodostan MS II. yy.ın III. çeyreğine tarihlendirilen buluntular (Kökmen-Seyirci, 2016: 389, 395, kat. no. 033, 051, lev. 13b, 19); Patara'daki Maslak II, Liman Caddesi, Kent Bazilikası ve ATG Yüzey Dolgu Tabakası'ndan MS II. yy.ın III. çeyreğine tarihlendirilen buluntuların yanı sıra MS II. yy.ın II. yarısına tarihlendirilen Liman Caddesi buluntusu (Şahin, 2018: 273-277, kat. no. 49-54, lev. 22c-24); Ksanthos'taki MS II. yy. ya da 160-180'e tarihlendirilen tiyatro başlıkları (Dönmez, 2022: 153, 205-207, kat. no. 051, 053-055, lev. 168.a-169), MS III. yy.ın I. çeyreğinden önceye ait olmadığı düşünülen Sivil Bazilika ve onunla aynı tipte değerlendirilen tiyatro başlığı (Cavalier, 2005: 80, pl. 6, 10, fig. 18, 36, CR538 ve TH039).

[169] Bk. MS I. yy.ın I. yarısından (?) Liman Kilisesi dolgu toprak buluntusu, MS II. yy.ın III. çeyreğinden bazilika, Liman Caddesi ve bir yüzey dolgu tabakası buluntusunun yanı sıra MS III.-IV. yy.lardan olabileceği düşünülen başlık buluntusu (Şahin, 2018: 105, 107, 271-272, 274-276, 279, kat. no. 45, 50, 52-53, 58, lev. 21c, 23a, 23c, 24a, 25c).

Eksedrası'nda (de Chaisemartin, 2012: 198, fig. 4) ve Ksanthos Tiyatrosu'ndan MS 160-180 yıllarına tarihlendirilmiş örnekte de saptanmıştır ancak bu özellik, tarihleme için yararsızdır[170].

Patara Prostylos Planlı Yapı'daki (no. 25) abacuslarda ise alışılmadık birer profil-bezeme düzeni vardır. Mızraksı yaprak bezemeleri, KD8 bloğunda yapının hyperthyronundaki aynı bezemeyle uyumlu biçimde yatay olarak izlenirken KB8 bloğunda çapraz yerleştirilmiştir. İkinci örneğin dış yanından gözlenebilene göre yaprak bezeklerinin ortasında -yine diğer bloktan farklı olarak- abacus çiçeği de kullanılmıştır.

Patara Prostylos Planlı Yapı, Kyaneai Ksanthippos Mezarı ve Myra Karabucak Mezarı'nın (no. 25, 31.I, 32) başlıklarındaki gibi basık ve geniş görüntü, Aphrodisias ekolüyle ilişkilendirilen (Heilmeyer, 1970: 98) bir özelliktir. Ancak sütunlara göre anta başlıklarında bu görüntünün -ekolden bağımsız olarak- yapısal anlamda daha beklenebilir olduğu belirtilmelidir.

2.3.1. Genel Değerlendirme

Gözlemlenemeyen no. 19.3 bir yana bırakıldığında acanthus bezemeli anta başlıklarının en erken örnekleri, Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı'nda (no. 20) görünmektedir. Stilistik inceleme, bunların daha çok geç Augustus döneminden olduğuna işaret etmekle birlikte Tiberius dönemine de uzanabileceğini düşündürür. Kyaneai Ksanthippos Anıtsal Mezarı'ndaki (no. 31.I) örnek sağlıklı gözlemlenememişken no. 23.GB6 (?) bloğu, Severuslar dönemine verilebilir. Diğer örneklerdeki (no. 24-25, 27, 32) acanthus stillerini ise MS II. yy. boyunca ve Severuslar dönemi içerisinde görebilmek olanaklıdır. Bu durum, özellikle erken çalışmalarda Aphrodisias ekolüyle ilişkilendirilen uygulamalara (bk. yukarıda) kuşkuyla yaklaşmayı gerektirmektedir. Sözü edilen dönem boyunca, oldukça geniş bir coğrafyada uygulandığı görülen ilgili acanthus bezemelerinin, genel bir Anadolu stilini yansıttığı söylenebilir. Öyle ki buluntu sayısı arttıkça Pergamon-Ephesos ve Aphrodisias gibi öne çıkarılan ekollerin stilleri arasındaki ayrımların çok belirgin olmadığı anlaşılmaktadır. Bu ekoller üzerine çeşitli kuşkularını dile getiren araştırmacılar da vardır (Thür, 1989: 98; Plattner, 2003: 247, dn. 47). Yine de acanthus bezemelerinin herhangi bir ekole bağlanması gerekiyorsa stilistik incelemenin, bu açıdan tek başına yeterli görünmediğine dikkat edilmelidir.

[170] Cavalier, 2005: 51, 57, TH296. Ksanthos örneğinin tarihi için bk. Dönmez, 2022: 153, 206, kat. no. 053, lev. 169.a-b.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YAPIM TEKNİKLERİ

3.1. Malzeme

İncelenen elemanların malzemesi, laboratuvar incelemesinden geçirilememiştir. Yayınlar izlendiğinde ise bu konuda söz edildiği saptanan örneklerin neredeyse tümümün kireç taşından (no. 2, 7, 10-17, 20-25, 27, 30, 32-34) olduğu görülür. Yalnızca Nereidler Anıtı'nın (no. 1) antalarında mermer kullanımı belirtilmiştir. Ch. Fellows (1848: 6), bunun Paros mermeri olabileceği üzerinde de durmuştur. Özellikle heykeltıraşlık eserleri üzerinden yapılan analizler, no. 1'de Paros mermerinin yanı sıra başka taş çeşitlerinin de kullanımını ortaya koymuştur. No. 1 ve benzer çeşitliliğin görüldüğü Halikarnassos Maussolleionu'ndaki ithal malzeme, onu işleyenlerin Hellas kökenli ya da orada deneyimi olan kişiler olabileceği üzerine ipucu olarak da değerlendirilmektedir (Higgs, 2006: 165-166, 179, 200-202).

3.2. Taşçı Aletleri ve Anathyrose

Lykia'daki 12 yapının antalarında dişli tarak kullanımı belirgindir (Fig.75-86). Ancak zamanın etkileri (bazen de ayrıntısız yayınlar) yer yer gözlem yapmayı zorlaştırdığından gerçekte bu sayının daha çok olduğu düşünülebilir.

Fig. 75-80: No. 8-10, 19.1, 20.GB1, 23.GB5

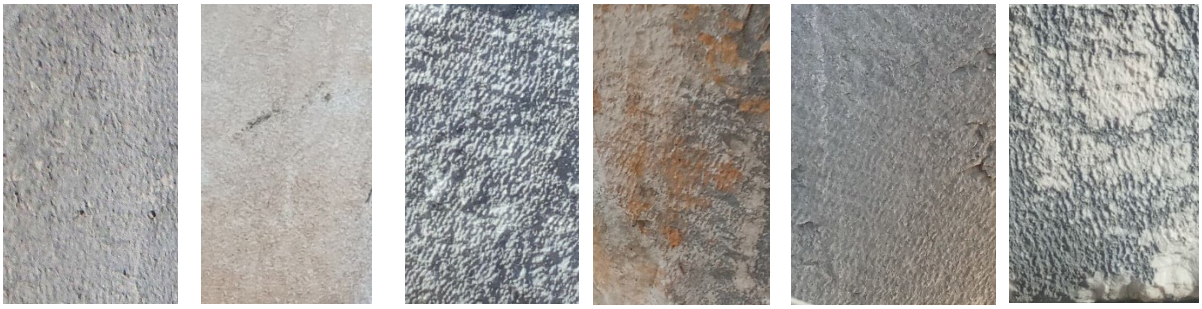

Fig. 81-86: No. 25.KB2, 28.GD1, 29.KD1, 32.KD1 (duvar), 33.GB2, 34.GB1

Bu örnekler arasından Olympos Ion Tapınağı'nın (no. 28) $^{2}/_{3}$ sütunlarında, Myra Karabucak Anıtsal Mezarı'nın bir bloğunda (no. 32.KD2) ve Patara Marcia Heroonu'nun (no. 34) özellikle GB4 bloğunda ise murç ya da külünk izleri de olduğu belirtilmelidir. Dişli tarak kullanımı da yapımda son aşamaya geçilmediğini göstermekteyken daha kaba aşamaya işaret

eden murç/külünk kullanımının (Adam, 1995: 37-38, fig. 45.2, 45.5, 45.7) Belören Eleuthera Tapınağı'nda (no. 14) ve taş cinsinden dolayı göz yanılgısı yoksa Arykanda Helios Propylonu ile Balboura Yukarı Tiyatrosu'nda da (no. 12 ve 15) olduğu anlaşılmaktadır (Fig.87-92). Sözü edilen yapılardan Arykanda'dakinin kimi bloklarının (no. 12.GD1 ve KD1) en altında gözlemlenen kaba bırakılmış bölümlerin yanı sıra Olympos, Myra ve Patara Akdam'dakilerde (no. 28.GD1, 32.KD2, 33.GB1) görülen mahmuzlar da bitirilmemiş yapımı desteklemektedir. Kyaneai Ksanthippos ve Neikostratos Anıtsal Mezarı (no. 31) arazide gözlemlenememişse de yapının II. evresinde daha kaba yüzey işçiliği olduğunun belirtildiğine (yapı yayınında) dikkat çekilmelidir.

Fig. 87-92: No. 12.KB2 (?), 14.GB1 (duvar), 15.KD2, 28.GD1, 32.KD2 (duvar), 34.GB4

Kimi anta bloklarının arka (no. 1.KD6, KB3, 7; 3; 19.1-2; 23.GD2; 28.GD6), alt (no. 1.KB6; 3) ya da üst (no. 1.GD1; 19.2; 33.GB3; 34.KB1, GB1) yüzeylerinde anathyrose gözlemlenebilmektedir. Belören Eleuthera Tapınağı'nda (no. 14) anathyrosenin dış yüzeylerde görülmesi ise yapısal olarak anlamsızdır. No. 14.GD? bloğunda (Eğer bu gerçekten GD bloğuysa burada anathyrose iç yanda olmalıdır.) bunun yazıt çerçevesi olarak görülmesi, diğer örneklerdeki uygulamanın da yapısaldan çok görsel anlam taşıdığını düşündürmektedir.

3.3. Bloklar

Kaya mimarisinin gereği monoblok işlenen antalar [no. 4 (?), 5-11] dışında bu açıdan denetlenebilen Lykia'daki antaların tümü (no. 1, 12-15, 17-20, 22-26, 28-34), kesme taş bloklardan oluşturulmuştur. Bunlara katalog dışı örneklerden Limyra Heroonu da (Borchhardt, 1976: abb. 25-26, taf. 20.2) eklenmelidir.

Torus tipi kaideye sahip bağımsız yapılarda [Nereidler Anıtı (no. 1) ve Arykanda Helios Propylonu (no. 12)] torus profilleri, gövdelerin alt bölümleri ile aynı blokta işlenmiştir. No. 12'de plinthos bölümleri de bu bloklardan ayrılmamıştır. Torus tipi toikhobates ya da antalara sahip Arkaik yapılarda genellikle orthostates ile kaidenin ayrıldığı izlenirken Delphoi Anonim Hazine Yapısı'nda orthostatesin en alt ögesi olan astragalos, torus ile birleşiktir (Dinsmoor, 1913: 14; Martin, 1965: 363; Brockmann, 1968: 59, dn. 21, 23). Gövde ile torusun birleşik

işlendiği ilk örnekler olaraksa Erekhtheion'a ait Attika-Ion tipi kaideli pilaster blokları (Stevens et al., 1927: fig. 19, pl. XVI, XXVI) saptanmıştır.

Nereidler Anıtı'nın (no. 1) torus-gövde blokları, orthostates bloklarının devamı niteliğinde, diklemesine iki eş bloktan oluşmaktadır. Benzer düzenleme MÖ yak. 430-420'den (Miles, 1989: 221-227) Rhamnous Nemesis, MÖ 425-417'den (Dinsmoor, 1950: 148, *Chronological List of Greek Temples*) Delos Atinalılar tapınaklarıyla MÖ I. yy.ın ilk yarısından (Étienne and Varène, 2004: 63-65, fig. 41, 94, 99) Klaros Apollon Kutsal Alanı Propylonu'nda da vardır (Martin, 1965: 485, fig. 220). Bu yapıların Dor düzeninde olmasının yanı sıra no. 1'den önceye tarihlenen ikisinden birinin Attika Bölgesi'nden, diğerinin Atinalılarla ilgili bir yapı oluşu dikkat çekicidir.

Letoon Leto Tapınağı'nın (no. 13) GD2 bloğu için verilen ölçüler, burada yalnızca anta gövdesi olduğunu; bir başka deyişle bloğun, arkasındaki duvardan ayrı işlendiğini göstermektedir. Bugün hasardan dolayı doğrulanamayan bu uygulama, duvara dayalı anta tekniğine aittir. No. 13'ün GD2 dışındaki bloklarınınsa ardışık olarak birindeki anta arkasında yer alan duvar genişken diğerindeki oldukça dardır [krş. Patara Akdam Anıtsal Mezarı (no. 33)]. Bu görüntü, no. 13 ile benzer (Cavalier and des Courtils, 2021) bir yapı olan Samothrake II. Ptolemaios Propylonu'ndaki düzenlemeyi[171] anımsatabilir. Ancak orada, ardışık bloklardan biri duvara dayalıyken diğeri, arkasında duvar ile işlenmiştir ve duvara dayalı bloklar, diğerlerine göre yüksek olmalarıyla dikkat çekmektedir. No. 13'e gelindiğinde yalnızca GB2 ve GD2 blokları, yükseklikleriyle diğerlerinden ayrılır.

Lydai Kuzey Heroonu'nun (no. 26) KD2 bloğunda gözlemlenebildiği kadarıyla anta gövdelerinin arkasındaki duvar, antre duvarı olarak ya izlenememekte ya da çok az izlenebilmektedir. Bu da iç yanda duvara dayalı anta görüntüsü ya da ona yakın bir görünüm oluşturmaktadır (KD1, çalılar nedeniyle, bu bakımdan gözlemlenememiştir.). Dış yandaki duvar sıralarının konumlanışı izlendiğinde ise KD2'nin üstünde olması gereken anta bloklarının, -büyük olasılıkla- arkasındaki duvarla monoblok olarak işlenmemiş, dolayısıyla da duvara dayalı anta tekniğinde olduğu düşünülebilir. Ancak bunların, arkasında çok dar duvar bölümleriyle işlenmiş olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Ion tipi başlıklardan yalnızca Limyra'dan bir örnek (no. 3), gövdenin üst bölümlerinden ayrı işlenmiştir. Başlıkları no. 3 gibi Anadolu-Ion tipinde olan yapılarda, Arkaik örneklerin[172] izlenmesiyle olacak, astragalos profili dışında gövde üst bölümünün başlıktan ayrı işlenmesiyle

[171] Frazer, 1990: 54-57. Samothrake'deki duvara dayalı düzenlemeler için genel olarak bk. Wescoat, 2010.

[172] Arkaik Dönem'de -Samos Altar Modeli (Buschor, 1958: 6, abb. 3) göz ardı edilirse- gövde üst bölümü ile başlığın birlikte işlendiği bir örnek saptanamamıştır. Arkaik gelenekte astragalos profilinin, başlığın parçası olmasıyla ilgili ayrıca bk. s. 2.

sık karşılaşılır. Bunların birlikte işlendiği Anadolu-Ion tipi ilk örnek olaraksa Erken Klasik Dönem'den bir Khios buluntusu (Hoepfner, 2011: 55, abb. 28) görünmektedir. Daha sonra bu birlikte işlenme özelliğinin belirtilen tiple kullanımı -bilindiği kadarıyla- ilk olarak MÖ IV. yy. ortalarında görülmeye başlanmıştır. Bu dönemlerde bir Olbia Pontika örneği (Bujskich, 2010: 40, taf. 135.1-2) dışında Labraunda propylonları ve Zeus Tapınağı'nda da karşılaşılan bu özellik, bunlardan önce yapılan Maussollos Andronu'nda ise bulunmamaktadır (Hellström and Blid, 2021: fig. 8.7).

Acanthus bezemeli başlıklı örneklerden Arykanda M. Aur. Makedon, Aristainete ve Kyaneai Ksanthippos anıtsal mezarlarında [no. 20, 23.GB6 (?) ve 31.I.KD6] gövdeyi yukarıda sonlandıran profiller, başlıkla aynı bloktadır. No. 20'de bu durum, köşe pilasterinde de izlenebilirken no. 23'te ise köşe pilaster başlığı ayrı bir blok olarak görünmektedir (Lev.29.d, 34.d). Bu tip -buluntu veren- diğer antalarda [no. 24-25, 27, 32 (yapıdaki yarım sütunlarla[173] benzer olduğu düşünülürse no. 19 da)] başlıklar, gövdeden ayrı birer blok olarak işlenmiştir. Son örnekler, belirtilen başlık tipleriyle izlenen genel uygulamayla uyumluyken Arykanda ve Kyaneai'dakilere benzer uygulamanın, Lykia'da, geç Augustus-Tiberius dönemine tarihlendirilmiş Patara örneklerinde de (Koçak and Şahin, 2020: 213, fig. 24-25) -fotoğraflardan anlaşılana göre- olduğu belirtilmelidir.

Olympos Ion Tapınağı'nda (no. 28) boyun ve başlık bölümleri aynı blokta işlenmiştir. Ion sütun başlığı tipinde antalara sahip, MÖ 197-159 yıllarına tarihlenen Pergamon Athena Kutsal Alanı Propylonu[174] ve Suriye'den üç Roma tapınağında da (Krencker and Zschietzschmann, 1938: 4-5, 224, 260, abb. 330, 398-399, taf. 3-4, 112, 114) aynı uygulamanın olduğu anlaşılmaktadır. Bu bakımdan no. 28, MS II. yy.a tarihlendiği önerilen sütun başlıklarıyla da (Baran, 2007: 76-77, fig. 41-44) uyumlu görünmektedir.

3.4. Yatay ve Dikey Bağlayıcılar

Nereidler Anıtı (no. 1.GD4, 6; KD4, 6; KB3, 6-7; GB3-4, 6), Limyra buluntusu (no. 3) ve eğer bloğun üst yüzeyindeki yuva, diğer örneklerdekilerle aynı işlevdeyse Patara Mezar Kilisesi (no. 2) buluntusunda düz biçimli, uzun-ince dikdörtgen görünümde zıvana yuvaları vardır. Kyaneai Neikostratos Anıtsal Mezarı'ndaki (no. 31.II) benzer görünümlü yuvalar, çizim üzerinden gözlemlendiğinden bunların işlevleri yorumlanmamıştır. Letoon Leto Tapınağı [no.

[173] [ÖAW-ÖAI. (2021). *Siedlungsarchäologie und urbanistik*. Erişim adresi: https://www.oeaw.ac.at/fileadmin/Institute/OEAI/PDF/Kommunikation/Jahresberichte/OeAI_Jahresbericht_2020_v2-30062021.pdf (erişim tarihi: 26.10.2023).]

[174] Bohn, 1885: taf. XXX-XXXI; Rumscheid, 1994.II: 51, no. 187.4, taf. 112.5. Benzer düzenlemenin buradaki stoada da olduğu anlaşılmaktadır (Bohn, 1885: taf. XXIII).

13.GD1 (?)], Limyra Pseudoperipterosu (no. 19.1-2), Olympos Ion Tapınağı (no. 28.GB3, GD5-6) ve Patara Akdam Anıtsal Mezarı'ndaysa (no. 33.GB3) kareye yakın ya da genişçe dikdörtgen biçimli zıvana yuvaları saptanabilmektedir. Patara Marcia Heroonu'ndaki (fotoğraf ve çizimlere göre yuva izlenebilen bloklar: No. 34.GB3, KB3-4; krş. GB2, 4) uygulamaların da bu grup içerisinde değerlendirilmesi olası görünmekle birlikte tez kapsamında incelenemeyen bu uygulamalar üzerine kesin bir yargıda bulunulamamaktadır.

Nereidler Anıtı'nda [no. 1.GD1; KD2; KB3; GB2-3, 4 (alt yüzeyde ve olasılıkla bu tipte), 5] "T" biçimli zıvana yuvaları da yer yer kullanılmıştır. Bu kullanım, Klasik Attika yapılarının etkisine bağlanmaktadır (Coupel and Demargne, 1969: 157). Öte yandan bu tip zıvana yuvalarının daha önce Delphoi'daki Knidos ve Atinalıların hazine yapılarında da görüldüğü (Orlandos, 1968: 118-119) belirtilmelidir.

Nereidler Anıtı'nda [no. 1.GD4; KD6 (?); KB3, 7; GB3, 5-6] ve Limyra başlığında (no. 3) "T" biçimli kenet yuvaları gözlemlenmiştir. Bunların birleştiği bloklardaki eşleri de düşünüldüğünde belirtilen örneklerde çift "T" biçimli kenetlerin kullanıldığı söylenebilir. Arkaik Dönem'de de kullanıldığı bilinen bu tip kenetler, MÖ V. ve IV. yy.da yaygın görünmektedir (Orlandos, 1968: 106-110). Tlos Tiyatro Tapınağı'nda (no. 17) ise kırlangıçkuyruğu tipi kenet yuvaları gözlemlenmiştir. Geçmişi çok eskiye giden bu uygulama, Arkaik Dönem'de yaygın olup Klasik ve Hellenistik dönemlerde de görülebilmektedir (Orlandos, 1968: 102-105). Belören Eleuthera Tapınağı (no. 14.GD?), Limyra Pseudoperipterosu (no. 19.1), Olympos Ion Tapınağı (no. 28.GD6), Kyaneai Neikostratos Anıtsal Mezarı (no. 31.II) ve resimlerden anlaşılabildiği kadarıyla Patara Marcia Heroonu'nda (no. 34.KB3-4, GB3; resmi görülmeyen bloklar için ayrıca bk. KB5, GB2) ise tüm Antik Çağ'da görülebilen, "π" tipi kenetler (Orlandos, 1968: 109-110) olduğu anlaşılmaktadır.

3.5. Matematik

3.5.1. Ölçü[175]

Nereidler Anıtı'nda kullanılan ölçü için değişik öneriler getirilmişse de 29,4 ya da 29,3 cm'lik Attika ayağı ön plana çıkmaktadır (Coupel and Demargne, 1969: 88-89; Mühlbauer, 2006: 507-508). Yapının anta ölçümleri de çeşitli noktalarda bunu doğrular görünür ancak değişik sonuçlarla da yer yer karşılaşılmaktadır. Örneğin anta gövde genişliklerine bakıldığında özellikle dip ve tepe bloklardaki ölçülerin, statik ilgi nedeniyle modülü ya da onun katlarını yansıtması beklenebilir. Bu bakımdan no. 1.KD2 bloğunda iç yan genişliğin -Erekhtheion'un batı yüzündeki uygulama (Stevens et al., 1927: pl. XX.3) gibi- Dor, KD6 bloğunda ise Attika

[175] Metni daha rahat izleyebilmek için bk. bölüm sonundaki Tab. 1.

ayak ölçüsünü vermesi ilginçtir. Buradaki Dor ayağı kullanımını, Erekhtheion ile başka ortaklıklar da desteklemektedir. No. 1.GB2 ile Erekhtheion'un doğu bölümünün güney yanındaki pilasterin torus-gövde bloğu eş yüksekliktedir. Aynı ilgi, no. 1.KB7 ile Erekhtheion'un kuzey bölümünün batı yanındaki pilasterin başlık-boyun bloğu (Stevens et al., 1927: pl. VI-VII) arasında da vardır. MÖ 409'a tarihlenen yapı yazıtının da yardımıyla Erekhtheion'un pilasterlerindeki planlama ve kullanılan ayak ölçüsü aydınlatılmıştır (Wesenberg, 2013: 701-702). Buna göre üstteki blokların yüksekliği, yak. 32,5 cm'lik Dor ayak ölçüsünün 1,5 katı kadarken torus-gövde bloğunun yüksekliği, aynı ölçünün 3 katıdır. Nereidler Anıtı'nda torus-gövde bloklarının üzerindeki bloklardan KB7 dışındakilerin yüksekliği, belirtilen ayak ölçüsünün 1,5 katından biraz farklıdır. Ancak Erekhtheion'un metrik ölçümlerinde de sapmalar görülür ve Nereidler Anıtı'ndaki blok yükseklikleri de birbirinden çok uzak olmayıp bunların kimisiyse birbiriyle eşittir. Bu noktada ayak ölçüsüne göre idealize edilen toplam anta yüksekliği denetlenerek sağlama yapılabilir. No. 1'de 3 ayaklık torus-gövde bloğu üzerine her biri 1,5 ayaktan dört blok eklendiğinde toplam yükseklik 2,925 m olmaktadır. Burada kaide tipi, Erekhtheion'da görülenden değişik olup oradaki torus-gövde bloğu altındaki kaide bloğunun ölçüsüyle buradakinin (plinthos) aynı yöntemle hesaplanmadığı anlaşıldığından ulaşılan yüksekliğe plinthosun metrik ölçüsü eklenebilir. Bu da 3,102 m'lik bir anta yüksekliği ortaya çıkarmaktadır ve ölçülen anta yüksekliğinden 3,2 cm'lik bir sapma gösterir. Erekhtheion'da ise aynı hesaplama milimetrik sapma gösterdiğinden no. 1'deki hata payı yüksek görülebilir. Ancak no. 1'de kayıp bloklar ve yapı yayınındaki ölçülerde ise yer yer tutarsızlıklar olduğu da atlanmamalıdır. Ayrıca KD2, GB2 ve KB7 bloklarında sözü edilen ölçülerin Erekhtheion'dakilerle aynı olması da tesadüf olmamalıdır.

Yükseklikleri hemen aynı olan Patara ve Limyra buluntularında da (no. 2-3) bu kez Attika ölçüsüyle olmak üzere 1,5 ayağa yakın değerler saptanmıştır. Ancak bunların yapı bağlantısı bilinmediğinden fazla yorum yapılamamaktadır. Letoon Leto Tapınağı'nda ise bloklar, Nereidler Anıtı'ndakine benzer planlamanın burada olup olmadığını sorgulamaya elvermektedir. Bu yapıda da Attika ayağından söz edilmişse de (Hansen and Le Roy, 2012: 219, 229) anta yüksekliği, 32,7 cm'lik Dor ayağının antalarda kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir. En alttaki gövde bloklarının üzerindeki bloklar, burada da birbirine yakın yükseklikler içermektedir. Sözü edilen blokların toplam yüksekliği (7,516 m), blok sayısına (15) bölündüğünde ortalama blok yüksekliği olarak 50,1 cm alınabilir. Bu da her ne kadar bir miktar yüksekse de en yakın olarak yine 1,5 ayaklık bir değer göstermektedir. Kaide ve en alt gövde blokları birlikte düşünüldüğünde ise 5 ayaklık ölçüye ulaşılmaktadır. Alt ve üst gövde genişliklerini veren bloklarda da Dor ayak ölçüsünü destekleyen değerler olduğu belirtilebilir.

Ancak bu hesaplamaya göre ulaşılan idealize anta yüksekliği, gerçek anta yüksekliğinden 15,55 cm düşük olduğundan buradaki sapma kabul edilebilir olmaktan uzaktır. Dolayısıyla tapınağın antalarındaki ayak ölçüsü için fikir yürütülebilir görünmekle birlikte anta planlamasının matematiksel olarak nasıl yapıldığı karanlıkta kalmaktadır.

Belören Eleuthera Tapınağı'ndaki (no. 14) blok yükseklikleri, ortalama olarak biraz daha yüksek görünmekle birlikte Letoon Leto Tapınağı'ndaki (no. 13) ölçülerle karşılaştırılabilirdir. Arykanda Helios Propylonu'nda (no. 12) KD2 ve KB2 bloklarıysa, daha yüksek olmalarıyla, yukarıda gösterilen yapıların gövde bloklarından ayrılmaktadır.

Kimi kaya mezarlarının (no. 4, 7, 8-9) anta yüksekliklerinde ise Attika ayak ölçüsünü görmek olanaklıdır. Bunlardan Araksa'daki örneğin gövde genişliğinde de bu ölçü olup arşitrav derinliğinde buna yakın bir değer saptanmıştır (bk. Ek 1). Telmessos'tan no. 10'da ise 35 cm'lik ölçü, daha net sonuçlar vermektedir. Ancak bu mezarın oran yakınlıkları olan (bk. böl. 3.5.2) Telmessos Amyntas Mezarı'nda (no. 11) bu ölçünün saptanamaması, no. 10 için yapılan gözleme de kuşkuyla yaklaşmayı gerektirebilir.

Balboura Yukarı Tiyatrosu'nda; önerilen iki anta yüksekliğinden kısa olan alınırsa Dor, uzun olan alınırsa Attika ayağı kullanılmış gibidir. Antadaki diğer ölçülerin daha çok Attika ayağını destekler göründüğü ancak bu noktada fazla veri olmadığı belirtilmelidir. Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı'nda ise anta yüksekliği 15 Attika ayağıdır. Bu yapının anta bloklarının yükseklik ve genişlik ölçülerinde 2 Attika ayağı ya da ona yakın ölçülerle sık karşılaşılmaktadır. Yükseklik açısından değilse de yer yer benzer blok ölçülerinin görülebildiği Kitanaura Trokondas Heroonu'nda da kimi kez 29,1 cm kimi kez 29,4 cm gibi görünen Attika ayağı kullanılmış olmalıdır. Lydai Kuzey Heroonu'nun (no. 26) verilen tek ölçüsünden de 29 cm'lik modül üzerinden 2 ayak ölçüsüne ulaşmak olanaklı görünmekle birlikte yukarıdaki bloklarda bu ölçünün daralmasının bekleneceği belirtilmelidir. Bloklarında 2 Attika ayak ölçüsünün sık görüldüğü bir başka yapı da Myra Karabucak Anıtsal Mezarı'dır. Kyaneai Ksanthippos ve Neikostratos Anıtsal Mezarı'nın (no. 31) genişlik ölçülerinin de (ön yüz) yine 2 ayaklık ölçü dolaylarında olduğu anlaşılmaktadır. Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı'nda (no. 23) GB5 bloğu 2 Attika ayağı yüksekliğindeyken diğer bloklarda bunun üstünde ve altında değerler saptanabildiğinden kullanılan ayak ölçüsü tam olarak belirlenememiştir.

Rhodiapolis Opramoas Anıtı'nda (no. 24) blok yükseklikleri son örneklere göre düşük olup daha önceki 1,5 Dor ayağını yansıtan örneklerle karşılaştırılabilir görünmektedir. Pinara Anıtsal Mezarı'nın bir bloğunda ise 1,5 Attika ayağı ölçüsünde yükseklik saptanmakla birlikte burada başlık bloklarının bundan alçak, alttaki bloklarınsa yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Patara'daki yapılara gelindiğinde [Akdam örneğinde (no. 33) ayak ölçüsü tam yorumlanamasa

da] blokların genellikle yüksek olması dikkat çekmektedir. Bunlardan Prostylos Planlı Yapı'nın anta gövdelerinde genelde 3 ayağın biraz altında yükseklikler [krş. duvar sırası yükseklikleri (Gültekin, 1998: 23)] görülmekle birlikte 3 ayak ölçüsü de saptanmıştır. Marcia Heroonu'nda ise 3 ve 3,5 Attika ayağını bulan blok yükseklikleriyle karşılaşılmaktadır.

Tablo 1: Ayak Ölçüleri ile ilgili Veriler

Yapı (no.)	Yükseklik-Genişlik	Modül (cm)	Ayak Ölçüsü	Ölçülen (cm)	İdeal Ölçü (cm)	Sapma (cm)
Nereidler Anıtı (1)	Anta yük.	29,3	10,5	307	307,65	0,65
	Kaide yük.		1	29,2	29,3	0,1
	Plinthos ön gen. (GD1)		2,5	73,3	73,25	0,05
	KD6 iç gen.		1	29,5	29,3	0,2
	GD6 iç gen.		1	29,8	29,3	0,5
	Başlık + astragalos yük. (KB7)		1	29,3	29,3	-
	KD2 iç gen.	32,5	1	32,5	32,5	-
	GB2 yük.		3	97,5	97,5	-
	KB7 yük.		1,5	48,5	48,75	0,25
Patara Buluntusu (2)	Blok yük.	29,3	1,5	43,2	43,95	0,75
Limyra Buluntusu (3)	Blok yük.	29,3	1,5	42,9	43,95	1,05
Ksanthos Kaya Mezarı (4)	Anta yük.	29,4	7,5	~220,5	220,5	-
Megiste Kaya Mezarı (7)	Anta yük.	29,4	5,75	169,4	169,05	0,35
Myra Kaya Mezarı (8)	Anta yük.	29,4	10,5	309,5	308,7	0,8
Araksa Kaya Mezarı (9)	Anta yük.	29,4	6,5	191	191,1	0,1
	GD gövde üst gen.		1	29,4	29,4	-
Letoon Leto Tapınağı (13)	Anta yük.	32,7	28	914,8	915,6	0,8
	GD2 ön gen.		3	98,9	98,1	0,8
	GB1+2 ve GD1+2 yük.		5	163,2	163,5	0,3
	GB17 ön ve iç gen. (dip)		2,75	90	89,925	0,075
Balboura Tiyatro (15)	Anta yük. (1)	32,7	5,5	180 (?)	179,85	0,15
	Anta yük. (2)	29,4	8	235 (?)	235,2	0,2
	KD1 ön gen.		3,75	110,1	110,25	0,15
	KD2 yük.		3,75	110	110,25	0,25
Tlos Tiyatro Tapınağı (17)	Anta yük.	29,4	16	470	470,4	0,4
Arykanda M. A. Makedon Mezarı (20)	Anta yük.	29,4	15	441	441	-
	GB2 yük.		2	59,5	58,8	0,7
	GB3 yük.		2	59	58,8	0,2
	GD2-3 yük.		2	59,8	58,8	1

Yapı (no.)	Yükseklik-Genişlik	Modül (cm)	Ayak Ölçüsü	Ölçülen (cm)	İdeal Ölçü (cm)	Sapma (cm)
Kitanaura Heroon (22)	Anta yük.	29,1	12,5	364,1	363,75	0,35
	GD1 kaide yük.		/1,5	19,4	19,4	-
	GD1 dış gen.		2	58,2	58,2	-
	GD1 plinthos dış gen.	29,4	2,5	73,9	73,5	0,4
	GD1 gövde yük.		1	29,5	29,4	0,1
	GD1 iç gen. (krş. diğer gövde blokları gen.)		2	59	58,8	0,2
Patara Prostylos (25)	KD2 yük.	29,6	3	88,8	88,8	-
Pinara Anıtsal Mezarı (29)	GD2 ön gen. (krş. diğer gövde blokları gen.)	29,4	1,75	51,6	51,45	0,15
	KD2 yük.		1,5	43,9	44,1	0,2
	KD3 dış gen.		6,5	190,8	191,1	0,3
Oinoanda Mezar (30)	Anta gen.	29,5	3	88,5	88,5	-
Myra Karabucak Mezarı (32)	Anta yük.	29,4	18,75	~550	551,25	1,25
	KD1 yük.		3	88,2	88,2	-
	KD2 yük.		2	58	58,8	0,8
	KD3 yük.		2	59,1	58,8	0,3
	KD3 ön gen.		2	~58	58,8	0,8
Patara Marcia Heroonu (34)	KB2 yük. (krş. KB3)	29,4	3,5	103	102,9	0,1
	KB4-GB3 yük.	29,4	3	88	88,2	0,2
	GB2 gen. (krş. GB1, 4; KB3, 5)		2	58	58,8	0,8

3.5.2. Oran

Anta yüksekliklerinin, kaide ve başlık yüksekliklerine oranları incelendiğinde (Grf. 1) Nereidler Anıtı, Araksa Kaya Mezarı ve Balboura Yukarı Tiyatro Sahnesi'ndeki (no. 1, 9, 15) düşük değerler göze çarpmaktadır. Bu noktada no. 15'in katalogdaki tek tiyatro örneği olmasına dikkat çekilmeliyken no. 9'unsa kaya mezarı olması açıklayıcıdır. Öyle ki Karia Bölgesi'ndeki kaya mezarlarında da benzer düşük oranlarla karşılaşılabilmektedir. Bu bakımdan Nereidler Anıtı da kaya mezarlarına yakın görünmektedir[176]. Arkaik Dönem'den başlık oranı için buluntu

[176] Yapımı bitirilmemiş kaideler güvenli ölçü vermediğinden dışarıda tutulursa kaide oranı (kaide üstündeki iki şerit profili ile 9,278) no. 1'deki orana (kaide üstündeki tek şerit profili ile 9,056) yakın bir örnek, Idyma'dan bir kaya mezarında saptanmıştır (Roos, 2006: 46, A4; Kaya, 2018: kat. no. 29). Gövdeyi sonlandıran astragalos ya da şerit profillerinin yüksekliği de başlık yüksekliğine eklenerek hesaplanmış Kaunos'tan iki (oran: 10,4 ve 10,692), Idyma'dan bir kaya mezarının (oran: 10,281) başlık oranları (Roos, 1972: 28, 31, B10, C2, pl. 32.1; 2006: 54, D9; Kaya, 2018'de kat. no. 7-8 ve 32), no. 1.KB7'nin de astragalos profilli ölçüsüyle oluşan orana (10,478) yakındır.

eksikliği varsa da Delphoi Siphnosluların Hazine Yapısı'ndan gösterilen, gövdeyi sonlandıran astragalos profili ile başlık yüksekliğinin oluşturduğu -yaklaşık olarak hesaplanılabilen- oran (13,503), no. 1.KD6'da da başlık ve onun hemen altındaki astragalos profilinin oluşturduğu orana (13,465) çok yakındır. Ancak sözü edilen hazine yapısındaki kaide oranıysa (Daux and Hansen, 1987: 153, pl. 69, 71), yüksek bir değer göstermesiyle, standartların oturmadığı Arkaik Dönem'de bu açıdan çeşitlilik olabileceğine işaret etmektedir.

İncelenebilen diğer kaya mezarlarına bakıldığında Megiste ve Telmessos örneklerinin (no. 7, 10-11) yine basık olmakla birlikte yukarıda gösterilenlerden genellikle yüksek oranlı olduğu görülür (Grf. 1). Telmessos örnekleri, özellikle kaide oranlarıyla birbirine çok yakınken kaide oranı bunlarda görülenlere yakın Megiste Kaya Mezarı ile no. 11'in başlık oranları hemen aynıdır. Ksanthos Mẽmruwi ve Myra kaya mezarlarında (no. 4 ve 8) ise kaide oranları yüksek ve birbirine yakındır. Myra örneğinde başlıkların da kaidelerden az bir orana sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Lyrnai'dan bir kaya mezarında (no. 5) ise -çizimden anlaşılana göre- kaide oranları yüksekken başlık oranları epey basık görünmektedir.

Letoon Leto Tapınağı (no. 13), yüksek oranlarıyla dikkat çekmektedir (Grf. 1). Tlos Tiyatro Tapınağı'nda (no. 17) ise daha yüksek başlık oranı olduğu anlaşılmaktadır. Her ne kadar bu tapınakta Dor tipi başlıklar yoksa da yüksek oranlar, Dor düzeniyle olağan görünmektedir (krş. Brockmann, 1968: tab. 2/1). İncelenebilen acanthus bezemeli anta başlıklı yapılarda (no. 24-25, 31.I-32) ise basık başlık oranlarına dönüş görülmektedir. Blok yüksekliklerinden anlaşılana göre Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı ve çizime güvenilebilirse Tlos Kronos Tapınağı (no. 20 ve 27) için de aynı durum geçerlidir. Rhodiapolis Opramoas Anıtı ve Patara Prostylos Planlı Yapı'da (no. 24-25)[177] başlık dışında kaide oranları da hemen aynıdır. Bu yapılarda kaide oranları, başlık oranlarının yak. 2 katı kadarken[178] bunlardaki kaide tipinin izlenemediği Myra Karabucak Anıtsal Mezarı'nda (no. 32) 3 katı dolaylarındadır. Patara Marcia Heroonu'nda (no. 34) ise kaide ve başlık oranları arasında 2 kat dolaylarındaki fark, kaide oranı düşük olacak biçimde uygulanmıştır. Bu sonuçta, başlık tipindeki farklılık etkili olmalıdır. Başlık oranı incelenemeyen Patara Akdam Anıtsal Mezarı'nda (no. 33) kaide oranı, no. 34'te görülenden biraz yüksektir. Bu mezarda, no. 34'te olduğu gibi, üst bölümdeki dik silmenin (bk. böl. 1.1.5) yüksekliği de kaide oranına yansıtılmıştır. Ancak bu bölüm çıkartılarak

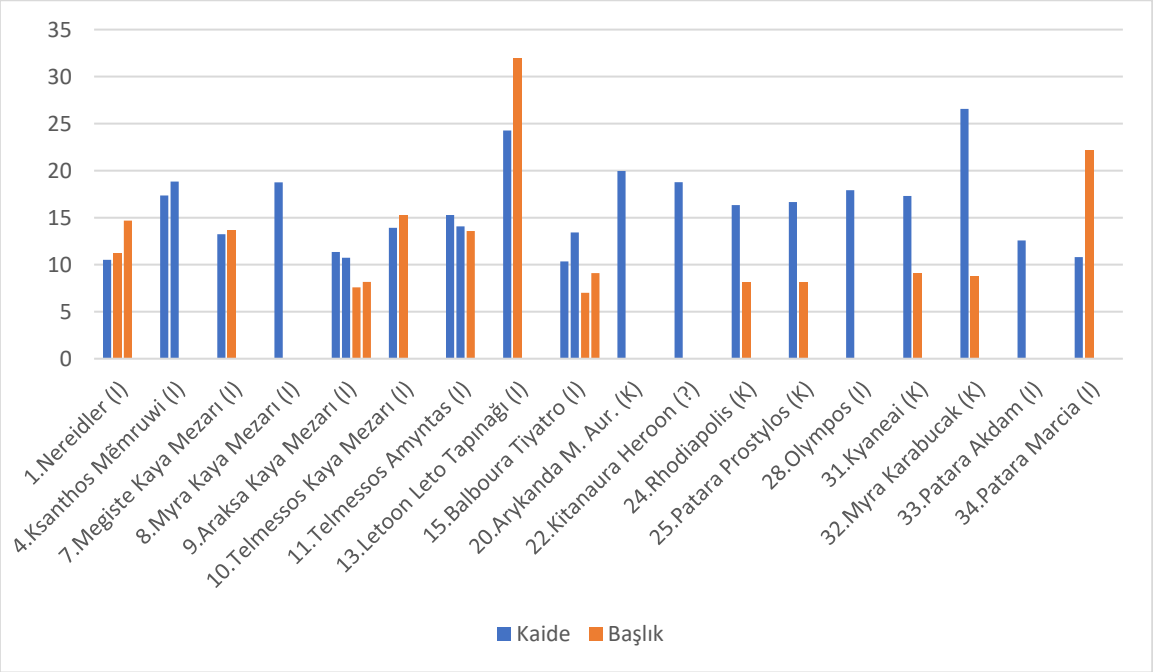
No. 9'un GD başlık oranına (8,162) yakın oran (8,25), Turgutreis'ten bir kaya mezarında (Henry, 2005.II.1: 298; 2005.II.2, pl. 297; Kaya, 2018: kat. no. 38) bulunurken GD başlığına gövdeyi sonlandıran astragalos profili eklenince oluşan orana (7,64) ise Elmalı'dan (iç Karia) bir kaya mezarındaki oran (7,809) yakındır. Elmalı'daki mezarın verilen başlık yüksekliğinde (Roos, 2006: 59, no. 4; Kaya, 2018: kat. no. 27) olasılıkla en altta gövdeyi bitiren profil de vardır. Ancak bu yoksa mezarın oranı bu kez no. 9'un GB oranıyla (7,594) ilişkilendirilebilir.

[177] No. 25'teki oranlar, postament dikkate alınmadan hesaplanmıştır.

[178] Kyaneai Ksanthippos ve Neikostratos Anıtsal Mezarı'nda da (no. 31) bunlardan uzak olmayan bir görüntü varsa da buradaki kaide ve başlık oranlarının, yapının iki ayrı evresinden elde edildiği unutulmamalıdır.

hesaplandığında no. 24 ve 25'te görülenlerle hemen aynı oranlarla karşılaşılması dikkat çekicidir.

Grafik 1: Anta Yüksekliklerinin, Kaide ve Başlık Yüksekliklerine Oranları

Kaynak: bk. Ek 1

I: Ion tipi başlıklı, K: Acanthus bezemeli (Korinth, Korinthize ya da kompozit) başlıklı

Asimetrik gövde oranlarında saptanan sıra dışılıklardan da söz edilmelidir. Öyle ki A. D. Brockmann'ın (1968: tab. 1) tablosundaki asimetrik anta gövdeli Dor yapılarında; antaların iç genişlikleri, dış genişliklerinin çoğunlukla iki katı dolaylarında olup tablodaki en düşük orana sahip ve erken bir örnek olan Delos Heraion'daki oran (üstten alınan ölçüye göre: 1,569) dahi Lykia'da saptananların tümünden yüksektir [Ek 3'te yer almayan Tlos Tiyatro Tapınağı da (no. 17) çizimler üzerinden bu değerlendirmeye eklenebilir.]. Ion düzenindeki Atina Ilissos ve Nike tapınaklarında da bu oranın 3 dolaylarında (Brockmann, 1968: dn. G.98-99, kat. E.2-3) olduğu belirtilmelidir.

Patara Mezar Kilisesi buluntusu ve Telmessos Amyntas Kaya Mezarı'nda (no. 2 ve 11) gövde ön genişliğinin, iç genişliğine oranı; diğer Lykia örneklerinden belirgin biçimde yüksektir (bk. Ek 3). Bu örneklerde görülene yakın bir oran, Samothrake II. Ptolemaios Propylonu'nun anta gövdelerinde de vardır (Frazer, 1990: 55, pl. XXXII-XXXIII). Bu yapıdaki orana dikkat çekilmesinin nedeni, no. 11'in gövde yan genişlikleri (iç/dış gen.) arasında görülene oldukça yakın bir orana (dış/iç gen.) sahip olan Kos Asklepieionu Tapınak B'nin de II. Ptolemaios ile ilişkilendirilen bir yapı olmasıdır (Schazmann, 1932: taf. 19; Hoepfner, 1984: 358-361).

Yapısal anlamda çeşitli ilgilere işaret eden kimi oranlar da saptanmıştır. Buna göre Telmessos örneklerinde (no. 10-11) anta kaide yüksekliği ve anta gövde genişliği arasında 1'e

3 oranının kullanıldığı görülürken sütun alt çapı ile sütun kaidesi yüksekliği arasında yak. 1'e 1 oran ortaklığının görülmesi dikkat çekicidir (bk. Ek 1). Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı'nda (no. 23) ise GB1 bloğunun apophyge bitiminden ölçülen anta alt genişliğiyle GB6 (?) bloğunun alt genişliği arasındaki oranın, sütun alt çapıyla üst çapı (Saner, 2001: 210) arasındaki oranla hemen aynı olduğu görülür.

3.5.3. Anta Gövdelerinde Daralma

Anta gövdelerindeki daralma (bk. bölüm sonundaki Tab. 2), birçok Lykia örneğinde sağlıklı (en alttan en üste) incelenemediyse de bunun en çok Letoon Leto Tapınağı'nda olduğu anlaşılmaktadır. Sözü edilen tapınağın, bölgedeki yapılar arasında bilinen en yüksek antalara sahip örnek olduğuna, bu noktada dikkat çekilmelidir. Nereidler Anıtı'ndaysa anta daralmasının kesintisiz izlenebildiği tek nokta olan KD bloklarının iç yanında 3 cm'lik daralma gözlemlenmiştir. Aynı antanın dış yanında gözlemlenebilen bloklardaki daralma izlendiğinde benzer ölçünün burada da olabileceği önerilebilir. GB bloklarının dış yanında da aynı ya da biraz daha az bir ölçü beklenebilecekken iç yanındaki daralma 4,2 cm'den olasılıkla biraz daha çoktur. KB bloklarında ise yandaki daralmaların, yapının diğer antalarında görülenleri aştığı anlaşılmaktadır. Öyle ki no. 1.KB3'ten daha yüksek bir blok olan KB2'de daralmanın daha çok olması bekleneceğinden bu bloğun iç yanında 7 cm'ye yaklaşan, dış yanında ise 5 cm dolaylarında daralma olması beklenebilir. Ön yüzlerdeki daralmanın da yaklaşık olarak hesaplanması olanaklıdır. No. 1.KD4'ün ön yüzündeki yak. 1 cm'lik daralmanın, bu blokla benzer yükseklikte olması beklenen KD3'te de olduğu düşünülebilir. Bunlardan daha yüksek olan KB2'de, sözü edilen blokların iki katı kadar daralma olabileceği de düşünülürse ön yüzdeki toplam daralmanın 5,5 cm dolaylarında olması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Benzer bir hesaplama, hemen aynı değerin GB antanın ön yüzünde de olabileceğini gösterecektir. KB antanın ön yüzünde ise bunlardan biraz daha az bir değer olabileceğinin anlaşıldığı belirtilmelidir. Nereidler Anıtı için yapılan bu değerlendirme, KD ve GB bloklarındaki daralmanın, sayısal değer anlamında Labraunda propylonlarıyla benzer olabileceğini ortaya koymaktadır (Jeppesen, 1955: 11, 35). Letoon Leto Tapınağı'ndaki daralmanın sayısal benzerleriyse Priene Athena Tapınağı (Koenigs, 2015: 119, abb. 105) ve onun ardından kare-simetrik antalı kimi Hellenistik Dönem örneklerinde gösterilmiştir[179].

Lykia'daki diğer yapılarda genellikle tam olarak ulaşılamayan daralma ölçüsünün, gözlemlenebilen bloklar ışığında çoğunlukla Nereidler Anıtı'nda görülenleri aşmayacak değerlerde olduğu belirtilebilir. Kitanaura Trokondas ve Patara Marcia heroonlarının kimi

[179] Çeşitli yapılardaki değerler için bk. Brockmann, 1968: 74, 81, dn. G.117, 158.

noktalarında ise yukarı doğru daralma değil, genişleme olduğu dikkat çeker. Myra Karabucak Anıtsal Mezarı'nın KD antasının iç yanında da saptanan ters yönlü daralma, burada fazla blok denetlenemediğinden (diğer kimi örneklerdeki gibi) yanıltıcı olabilir. Ancak burada ters yönlü daralmanın beklenebilir olduğu üzerine de veriler vardır. Örneğin bu mezardaki KD2 bloğunun dış yan gövde çıkıntısı, bir üstteki bloğun (KD3) çıkıntısıyla aynı hizadayken alt bölümde blok daha geniş bırakıldığı için bir alttaki bloğun (KD1) çıkıntısıyla bu uyum izlenmez. Bu durum, KD2'nin yapımının hem KD1 hem KD3'ün yapımından sonraya bırakıldığını göstermektedir. Dolayısıyla blokların yapım sıralamasında değişkenlik olabileceği ve bunun da ters görünen gövde daralması gibi sıra dışılıklara yol açabileceği akla gelecektir. Yukarı doğru gövde genişliğinin artmasının bitirilmeme durumundan kaynaklanma olasılığını, Kadyanda antik kentinde Roma Dönemi Heroonu olarak gösterilen yapının ters biçimde toprağa saplanmış pilaster [anta (?)] bloğu da destekler. Öyle ki bu bloğun, gövdenin duvardan çıkıntısının daha kaba işlendiği üst bölümleri, alt bölümlerine göre daha geniştir (kişisel gözlem).

Tablo 2: Anta Gövdelerinde Daralma

Yapı (no.)	Ön Yüz (cm)	İç Yan (cm)	Dış Yan (cm)
Ksanthos Nereidler Anıtı (1)	2,4 (KD4-6) 3 (KB3-7) 3,3 (GB3-6)	3 (KD2-6) 3,8 (KB3-7) 4,2 (GB2-6) ~1,7 (GD3-6)	1 (KD4-6) 2,7 (KB3-7) 1,6 (GB3-6) ~1,5 (GD3-6)
Araksa Kaya Mezarı (9)	-0,3 (GB, boyun bölümünden) 1,4 (GD, boyun bölümünden)	0,1 (GB, boyun bölümünden) 0,7 (GD, boyun bölümünden)	0,5 (GB, boyun bölümünden)
Arykanda Helios Propylonu (12)	2,8 (KD1-2)	-0,2 (KD1-2) -0,1 (KB1-2)	
Letoon Leto Tapınağı (13)	9,5 (GB2-17 boynun altından) 8,1 (GB2-17 boyundan) ~9,4 (GD2-GD16)	9,3 (GB2-17 boynun altından) 7,9 (GB2-17 boyundan) 9,4 (GD2-16)	8,5 (GB2-17 boyundan) 8,5 (GD2-16)
Belören Eleuthera (14)	2,5 (GB1-4)	1,2 (GB1-4)	2 (GB1-4)
Balboura Tiyatro (15)	0,8 (KB1)		
Ksanthos Yapı B (18)		0 (GB1-2) 0,2 (GD1-2)	
Arykanda M. Aur. Makedon Mezarı (20)	1,3 (GB1-4)	0,3 (GB1-4)	
Kitanaura Heroonu (22)	-0,5 (GD1-5)	0,5 (GD1-5)	-0,9 (GD1-5)
Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı (23)	2,1 (GB1-3)	-0,6 (GB2-5) ~3 (GD1-2)	0,5 (GB1-3)
Rhodiapolis Opramoas Anıtı (24)	~2,5 (GB1-8)	3 (GD2-5)	~2,3 (GD3-8)
Patara Prostylosu (25)		0,1 (KD1-3)	-1,5 (KD1-2)
Pinara Anıtsal Mezarı (29)	2,4 [GD1 (üst) - KD3] 1,8 [KD1 (üst) - KD3]	1,5 [KD1 (üst) - KD3]	
Myra Karabucak Anıtsal Mezarı (32)	~2 (KD2-3)	-0,8 (KD2-3)	
Patara Akdam Anıtsal Mezarı (33)	2 (KB2-4) 1,1 (GB1-3)	2 (KB2-4) 4,3 (GB1-3)	0,6 (KB1-2) 0,2 (GB1-3)
Patara Marcia Heroonu (34)	-1,4 (GB1-4)		-2,8 (GB1-4)

3.6. Antalar ile İlgili Elemanlar

3.6.1. Sütun

Vitruvius'a (trans. 1931: IV.4.1) göre antalarla sütunlar aynı kalınlıkta olmalıdır. A. D. Brockmann (1968: 7), burada antaların iç yan genişliğinin kastedildiğini düşünmektedir. Bu bakış açısına göre ilgi, arşitravın yükünü antalar ile paylaşan in antis sütunlarıyla kurulmalıdır (Martin, 1965: 476, dn. 5; Brockmann, 1968: 34). Ancak sözü edilen uyum, Lykia örneklerinde saptanamamıştır. Antaların ön genişliğiyle sütun çapları arasında da eşitliğin, mimari bir kural olmadığı anlaşılmaktadır[180]. Lykia'da bu karşılaştırmanın yapılabildiği örneklerde genellikle anta ön genişliklerinin, sütun çaplarını aştığı gözlemlenmiştir (bk. Ek 1). Letoon Leto Tapınağı'nın peristasisindeki sütun çaplarının, in antis sütunlarının aksine, antaların genişliğini aştığı belirtilebilir. Belören Eleuthera Tapınağı'nın (no. 14) biraz ilerisindeki Dor sütunlarının çapının da anta genişliklerini aştığı görülse de bu sütunların no. 14'e ait olup olmadığı tam olarak bilinmemektedir. Ksanthos Mẽmruwi Kaya Mezarı'nda ise -hasardan dolayı kesin saptama yapılamasa da- bu ölçülerin eşit ya da çok yakın olması olası görünmektedir.

Sütun kaide ve başlıklarıyla antaların aynı bölümlerinin yükseklikleri karşılaştırıldığında ise az sayıda örnekte uyum görülmektedir (bk. Ek 1). Bunun Olympos Ion Tapınağı'nda olması, tipolojik gerekliliktir. Nereidler Anıtı'nın KD6 bloğundaki başlıkla sütun başlığı, Ksanthos Mẽmruwi Kaya Mezarı (GB) ve Letoon Leto Tapınağı'nınsa kendi içlerinde olmak üzere kaideleri arasında bu uyum saptanmıştır.

MÖ IV. yy. ortalarında Mimar Pytheos ile başladığı genel olarak kabul edilen sistemde ise antalar, in antis sütunları dışında peristasisin ön ve yan sütunlarından kendilerine en yakın olanlarıyla da eksen uyumuna sahiptir. Lykia'da bu açıdan incelenebilecek örneklerden Nereidler Anıtı'nda (no. 1) bu uyum yokken Letoon Leto Tapınağı'nda (no. 13) anta ve sütun eksenleri birbirine yakınsa da bu özelliğin katı biçimde uygulanmadığı görülür (Hansen and Le Roy, 2012: 219, 229, fig. 12.2, pl. 26). No. 13 ile çağdaş olabilecek (Cavalier and des Courtils, 2021: 107-108) Kaunos Korinth Tapınağı'nın plan restitüsyonu kesinleştirilmiş olarak yapılamamışsa da (Held and Wilkening-Aumann, 2017: 215, abb. 6, 17), anlaşıldığı kadarıyla burada da bu uygulamanın katı biçimde uygulanmadığı belirtilebilir.

3.6.2. Arşitrav

In antis sütunlu yapılarda, antaların iç genişliğiyle arşitrav derinliklerinin uyumuna dikkat çekilmiştir (Martin, 1965: 476; Brockmann, 1968: 34, 71, 80). İlgili Lykia örneklerinden kimilerinde (No. 20 ve 22'ye sütun buluntusu olmayan no. 29 da eklenebilir.) görülebileceği

[180] Dor düzeninden kimi örnekler için bk. Brockmann, 1968: 35-37, tab. 1.

gibi anta iç genişliğinin arşitrav derinliğini aşmasıysa taşıyıcılık anlamında sorunlu bir görüntü yaratmayacaktır. Ancak kimi örneklerde arşitrav derinliği, anta iç genişliğini aşmaktadır. Bunlardan Telmessos Amyntas Kaya Mezarı'nda (no. 11), belirtilen ölçüler arasındaki fark oldukça fazladır. Anta gövde çıkıntıları işlenmemiş olan, in antis planlı Telmessos no. 10 kaya mezarında da başlığın dip genişliğiyle arşitrav derinliği karşılaştırıldığında benzer bir görüntü ortaya çıkmaktadır (Lev.14.c, f). Araksa'daki kaya mezarında (no. 9) arşitravın yükünü antalarla paylaşan sütunlar yoksa da arşitrav, bir antadan diğerine uzandığından no. 9'da da arşitrav derinliğinin, anta iç genişliğini aşmasına dikkat çekilebilir. Ancak burada, no. 11'deki kadar büyük fark yoktur ve benzer durum, Ksanthos Mẽmruwi ile Myra kaya mezarları (no. 4 ve 8) için de geçerlidir (bk. Ek 1 ve 3). In antis sütunlu yapılarda arşitrav derinliğinin anta genişliğini fazlaca aşması, yapısal olarak anlamsız görülmüştür (Brockmann, 1968: 80). Ancak benzer özellikte Hekatomnid mimari geleneğindeki Ion yapıları üzerinden bu düşünceye karşıt görüş de ortaya konulmuştur (Hellström and Blid, 2021: 114, 116-117, tab. 8.1). Hellenistik Dönem'de bu uygulamanın, Pergamon ve çevresindeki in antis sütunlu yapılarda Dor düzeniyle de kullanılabildiği anlaşılmaktadır[181]. İlgili Lykia örnekleri[182] ise kaya mezarı olduğundan yapısal anlamsızlık tartışmalarına çok katkı sağlamamaktadır. Öyle ki kaya mimarisine ait bu yapılardaki statik sorunların, bağımsız yapılardaki kadar olması beklenmemelidir.

Prostylos planlı yapılarda ise arşitrav derinliğiyle anta ön genişliği arasında uyum beklenebilir (Brockmann, 1968: 38, 72). Lykia'da bu bakımdan incelenebilen dört örnekten (no. 23, 25, 33-34) yalnızca Patara Marcia Heroonu'nda arşitrav derinliğinin, anta ön genişliğini aştığı görülür. Ancak burada da çok fark yoktur ki apophyge konumundaki profil de eklendiğinde gövde genişliği, arşitrav derinliğini aşmaktadır. Prostylos planlı örneklerden Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı'nda gövde yan genişliklerinin, arşitrav derinliğinden az olmasıysa (bk. Ek 1 ve 3) ön genişliklerin, arşitrav derinliğiyle ilişkili olarak belirlenmiş olabileceği kanısını güçlendirmektedir.

Arşitrav taçlarına bakıldığında ise Patara Akdam ve Marcia anıtsal mezarlarındakilerin (no. 33-34), anta başlıklarıyla aynı profillerden oluştuğu görülür[183]. Balboura Dor Yapısı'nda ilgili elemanların profilleri aynı değilse de benzerdir (no. 16). Anta dışı örnekler de

[181] MÖ 302 sonrasından (Rumscheid, 1994.I: 29) Mamurt Kale Tapınağı'nda görülen (Conze and Schazmann, 1911: 20, abb. 5.6-9, taf. IV) bu özellik, MÖ 330-325 yıllarından olduğu düşünülen (Radt, 2002: 157) Pergamon Athena Tapınağı'nda da olasılıkla vardır (Bohn, 1885: 15-18, taf. XII).

[182] Dikdörtgen-simetrik gövdelere sahip diğer üç örnekte (no. 2, 30, 31.II) plan sistemi tam olarak belirlenememiştir (bk. Ek 3).

[183] Bu uyuma friz taçları ve kapı çerçevesi de eklenebilir (Texier, 1849: 227, pl. 189.II-III, VI-VII; Gülşen, 2010: kat. no. 37-62, 92-94).

değerlendirildiğinde pilaster başlıklarıyla arşitrav taçları arasındaki profil uyumunun yaygın olduğu belirtilebilir[184].

3.6.3. Dor Frizi

Anta gövdelerinin dış yanlarının, üzerlerinde konumlanan triglyphler ile hizalanması sonucunda bunların genişliklerinin aynı ya da yakın olması, sık karşılaşılan bir uygulamadır (Martin, 1965: 476, fig. 217; Brockmann, 1968: 34-35, tab. 1; Wescoat, 2010: 75, 94-95, dn. 67). Ancak Lykia'da bu karşılaştırmanın yapılabildiği örneklerden Balboura Dor Yapısı (Coulton et al., 1988: 140) ve Tlos Tiyatro Tapınağı'nda (Korkut et al., 2022: 40, fig. 15) bu uygulamanın gözetilmediği anlaşılmaktadır. Belören Eleuthera Tapınağı'ndaki (no. 14) - konumları her ne kadar belirlenememişse de- triglyph buluntularının, anta dış yanının yarı ölçüsünden biraz daha dar olduğu görülmüştür. Antanın gövde tipi de düşünüldüğünde sözü edilen uyumun burada da gözetilmediği belirtilebilir. Bu uygulama, katalog dışı örneklerden (bk. dn. 9) Balboura Meleagros Eksedrası'nda da beklenmemelidir (Coulton et al., 1988: fig. 3-4; 1989: 42, 44).

3.7. Genel Değerlendirme

Teknik özellikler, yapılarda çalışanların kimliği üzerine fikir verici olabilmektedir. Birbirinden ayrı özellikler birlikte düşünüldüğünde Lykia örnekleri arasında bu açıdan çıkarım yapmaya en uygun yapının Nereidler Anıtı (no. 1) olduğu belirtilebilir. No. 1'deki birçok özellik (bk. böl. 3.1, 3.3-4, 3.5.1) burada Atina ekolünden zanaatçıların [yalnızca onlar değilse de (bk. dn. 186)] çalıştığı yönünde düşünceleri destekler görünmektedir. Özellikle yapının antalarında yer yer Erekhtheion'daki ölçülerin kopyalandığının açığa çıkartılması, bu noktada şimdiye kadar ortaya konulan en açık kanıt olarak gösterilebilir.

Genel anlamda yerel malzeme kullanılması ise olağan bir durum olup malzemeyi işleyenlerin kimliği üzerine her zaman açıklayıcı değildir.

Lykia'daki antalarda genellikle 29,4 cm ve dolaylarındaki Attika ayak ölçüsü kullanılmış görünür. Ancak özelikle kaya mezarlarında kesme taş bloklar kullanılmadığından fazlaca sınanamayan bu sonuçlara yer yer kuşkuyla yaklaşılmalıdır. Kesme taştan

[184] No. 33 ve 34'te profillerin yapımının bitirilmediği düşünülebilecek dahi olsa Patara Prostylos Planlı Yapı'daki (no. 25) pilaster başlığıyla arştirav tacının uyumu (Lev.41.d), Patara'daki sözü edilen mezarların profillerinin de bitirilseydi büyük olasılıkla benzer olacaklarını düşündürmektedir. No. 25'in yanı sıra Lykia'da Sidyma 17 No.lu Mezar (Benndorf and Niemann 1884: taf. XXII; Dardaine and Longepierre, 1985: fig. 9), Balboura Nemesis Tapınağı (Coulton et al., 1988: fig. 5.A), Balboura Agorası'ndaki kemerli yapılar (Coulton, 1986), Patara Tiyatrosu (Texier, 1849: pl. 184) ve Olympos Ion Tapınağı'nın (Lev.43.g) pilaster başlıklarıyla arşitrav taç profillerinde de uyum saptanmıştır.

örneklerdeyse her zaman düzenli izlenemese de MÖ IV. yy. ve Hellenistik Dönem'de 1,5 ayak dolaylarında olan ortalama blok yükseklikleri, Roma Dönemi'nde -tüm örnekler için olmamakla birlikte- 2-3 ayak dolaylarına çıkmış görünmektedir. Letoon Leto Tapınağı (no. 13), aynı yapının değişik noktalarında değişik ayak ölçülerinin kullanılabileceğine işaret ediyorken Nereidler Anıtı (no. 1), bunun aynı elemanın değişik noktalarında olabileceğini göstermesi bakımından önemlidir.

Oranlamalara bakıldığında ise kaide ve başlık yükseklikleriyle ilgili olanlarda dönem, yapı işlevi, mimari düzen ve tipoloji gibi ölçütlerin belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada, Roma Dönemi'nde başlık oranlarının kaide oranlarından genellikle düşük görünmesinde, acanthus bezemeli başlıkların yaygınlaşmasının etkili olduğuna dikkat çekilebilir. No. 24 ve 25 arasındaki ilgi, anta oranlamalarında postamentin dikkate alınmadığı yönünde bir sonucu da gerektirir görünmektedir (bk. dn. 177). Elbette bu yargının genellenebilmesi için sütunların da eklenebileceği başka örneklerle de desteklenmesi gerekmektedir.

Antaların diğer mimari düzen uygulamalarıyla ilgisi ile ilintili olarak da -yukarıda yer yer çıkarımlar yapıldıysa da- yalnızca Lykia örnekleri, genel kurallar belirlenebilmesi adına yeterli olmayacaktır. Öte yandan dağınık yapı elemanları arasında bağ kurmaya yarayabilecek bir özellik örneklendirilebilir. Buna göre Kyaneai Kilise A'daki sarnıçta devşirme malzeme olarak kullanılan pilaster [anta (?)] başlığının, (ölçü vb. gibi verilerin yokluğunda) profil uyumu dikkate alındığında (bk. böl. 3.6.2) aynı yerdeki buluntulardan (Kupke, 1993: 21-23, abb. 11-14) Dor frizindense Ion arşitravı ile ilişkili olması daha olası görünmektedir. Profil uyumunun birincil kanıt oluşturduğu söylenemeyecekse de gerekli durumlarda araştırmacılar için yol gösterici olabilmesi mümkündür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TARİHSEL VE YAPISAL BAĞLANTILAR
-TARİHLENDİRME-

4.1. Klasik Dönem

Nereidler Anıtı (no. 1) öncesinde mimari düzene sahip bir yapı, Lykia'da henüz inandırıcı biçimde ortaya konulamamıştır. Kesin bir kanıta dayanmamakla birlikte no. 1'in Dynastes Erbbina (Arbinas) için yapıldığına genellikle inanılır. Ancak bu yapının, Karia Bölgesi'ndeki -özellikle Halikarnassos Maussolleionu gibi- Hekatomnid yapılarının etkisinde olabileceği yönünde düşünceler de ortaya konulmuştur (Lethaby, 1915: 223-224; Rumscheid, 1994.I: 95, dn. 186; Pedersen, 2013: 132-141). Bu noktada no. 1'deki basık oranların da Karia'daki kaya mezarlarında görülenlerle yakınlaştığı anımsatılmalıdır. Özellikle Kaunos'tan bir kaya mezarıyla (B10) kurulan benzerlikler dikkat çekicidir (bk. s. 39-40, dn. 176). No. 1, Karia'daki kaya mezarları için prototip olarak gösterildiğinden (Roos, 1975: 95) bu yakınlık olağan karşılanabilir. Ancak tarihleme konusundaki kuşkular, bunların aynı atölyeye bağlı çalışanların elinden çıkmış olabileceğini de düşündürür. Kaunos B10 Mezarı'nın Labraunda andronlarıyla benzerlikleri üzerinden no. 1 ile de Hekatomnid yapıları arasında bağ kurulabileceği akla gelecekse de kaya mezarlarının da andronlardan önce mi sonra mı yapıldığının açık olmaması (Roos, 1989: 68), sağlıklı bir saptamaya engel olmaktadır.

Oran değil ölçü anlamında ise Nereidler Anıtı'ndaki (no. 1) antaların kimi noktalarında Erekhtheion örneklerinin kopyalandığı anlaşılmaktadır (bk. böl. 3.5.1). Limyra'dan bir MÖ IV. yy. Ion yapısında da aynı durumun saptanması[185], bu noktada atölye bağlantıları kurulabileceğine işaret eder. Erekhtheion'daki pilaster başlık blokları örnek alınarak oluşturulduğu anlaşılan Patara buluntusunun da (no. 2) sözü edilen atölyeyle ilişkilendirilmesi olanaklı görünmektedir. Aynı atölyeden zanaatçıların, Sidon'da çalışmış olabileceği üzerine de güçlü veriler vardır[186]. Kimi araştırmacıların no. 1 ile arasında atölye bağlantısı da kurduğu[187] Sidon'daki Lykia Lahdi, bu zanaatçıların Lykia'dan Sidon'a geçtiğini düşündürebilir. Ancak

[185] Cavalier, 2020a. Limyra Heroonu ile Atina Nike Tapınağı arasında da benzer bir ilgi olabileceğine işaret eden bir saptama için ayrıca bk. Borchhardt, 1970: dn. 14. Limyra Heroonu ve no. 1 arasında önemli bir benzerlik için ise bk. bu tezde s. 37.

[186] Ağlayan Kadınlar Lahdi (lahdin Lykia'daki pilaster başlıklarıyla ilgisi için bk. böl. 2.2.1-2; 2.2.2.1-2), Erekhtheion ve no. 1 arasındaki yakınlıklar için bk. Koenigs and Philipp, 1996: 134, 138, 142. Ešmun kutsal alanından, Atina Nike Tapınağı ve Erekhtheion ile ilişkilendirilen buluntular için bk. Stucky, 2002: 74-83; ayrıca bk. Pedersen, 2013: 132. Ešmun kutsal alanındaki tapınağın mimarı olarak bir Hellen'in düşünülmesi (Cavalier, 2020a) gibi no. 1'de de Attikalı bir ekibin çalışmış olabileceği üzerinde durulmaktadır (Krischen, 1923: 89; Dinsmoor, 1950: 256-257; ayrıca bk. bu tezde böl. 3.7). P. Coupel ve P. Demargne (1969: 157-159) ise no. 1'in yapımından başlıca sorumlu olarak Ionialıları görmektedir.

[187] Schuchhardt, 1927: 145-147; Borchhardt, 1976: 138. B. Schmidt-Dounas (1985: 96-99) iki mezar arasındaki benzerlikleri kabul etmekle birlikte atölye ilgisine karşı çıkmaktadır.

bu durum, Lykia Lahdi'nin MÖ 390-385'e tarihlendirildiği[188] de dikkate alındığında Lykia'daki ilgili mimarlık eserlerinin, son zamanlarda düşünülenlerden erken tarihli olma olasılığını artıracaktır. Öte yandan Lykia'da olana benzer biçimde Attika mimarisini izleyen Sidon örneklerinden Ešmun kutsal alanındaki tapınağın MÖ 380-360 (Stucky, 2002: 76), Ağlayan Kadınlar Lahdi'nin MÖ 367-361/358 yıllarına (Fleischer, 1983: 61-63) tarihlendirilmesi de önemsenmelidir. Öyle ki bunların *terminus ante quem*'leri, Lykia için yeni bir dönemin başlangıcıyla (Jacobs, 1993: 65) örtüşmektedir. Sözü edilen Hekatomnid dönemidir ve Ešmun kutsal alanı ile Karia (Halikarnassos ve Labraunda) arasında mimari heykeltıraşlık eserleri üzerinden ilgi kurulması da (Stucky, 1988: 124-125) bu bağlamı pekiştirir. Dolayısıyla Atina ekolünden olduğu anlaşılan zanaatçıların, Sidon'dan Anadolu'ya gelmiş olması da olasıdır[189].

Patara buluntusuyla (no. 2) oldukça benzer kapı pilaster başlığı dışında da Erekhtheion ile kimi yakınlıkları (Möbius, 1927: 181, beil. XXI) olan Epidauros Tholosu'nun da buradaki atölye bağlamıyla ilişkilendirilebileceği düşünülebilir. Epidauros yapı programlarıyla ilgili son çalışmalara bakıldığında Tholos'un Erekhtheion ile ilgili bölümlerinin MÖ 369-362 yıllarına tarihlendirildiği (Prignitz, 2014: 105) görülecektir. Bu da aynı Atina ekolünden zanaatçıların bir bölümünün Sidon, bir bölümünün Epidauros'tan Anadolu'ya gelmiş olabileceğini düşündürmektedir. Hekatomnid yönetiminde bu tip bağlantılara örnek olarak Karia'da çalışmış ünlü heykeltıraşlar gösterilebilir (Vitruvius, trans. 1931, 1934: II.8.11; VII.intro. 13; Plinius, trans. 1971: XXXVI.30-31). Bunlardan Timotheos'un, Atina Nike korkuluğu ve Erekhtheion'un ustalarından eğitim almış olabileceğinin düşünülüp Epidauros'ta çalıştığının bilinmesi (Prignitz, 2014: 212, 227, 240-244, dn. 268), bu noktada önemlidir. Skopas'ın Epidauros (Østby, 2014: 347; ayrıca bk. Ridgway, 1997: 122) ve Lykia'da (Urlichs, 1861: 67; Ridgway, 1997: 97; Bruns-Özgan, 2016: 490) görev almış olabileceği yönünde düşünceler, Bryaksis'in ise Lykia'da çalıştığı üzerine yazılı belgeler de (Schuler, 2016) düşünüldüğünde mimari anlamda da hem Karia hem Lykia'da çalışmış kişilerin olabileceği akla gelecektir.

Karia'dakilerle doğrudan ilgili[190] tek Lykia örneği olan Limyra başlığı (no. 3), Tegea örneğiyle yakınlığıyla da (bk. s. 45, 51; öz. böl. 2.2.2.4, Fig.73) bu noktada önemlidir. Öyle ki Epidauros Tholosu ile de ilişkilendirilen (Østby, 2014: 341-346) bir yapı olan Tegea Athena Tapınağı'nın mimarının Skopas olduğu bilinmektedir (Pausanias, trans. 1935: VIII.45.5).

[188] Bunun yanı sıra değişik tarihleme önerileri için bk. Schmidt-Dounas, 1985: 100-117.
[189] Eğer öyleyse "Sözü edilen zanaatçılar Lykia'da çalışmaktayken Sidon'daki işverenlerinden aldıkları sipariş üzerine Lykia Lahdi'ni Lykia'da yapmış olabilirler mi?" gibi, burada yanıtlanamayacak bir soru ortaya atılabilir.
[190] Tipolojik ortaklık ve -özellikle Mausollos Andronu ile olmak üzere- başka benzerlikler için bk. böl. 1.3.2, 2.2.2.4, 3.3; s. 40, 48, 51, öz. 46.

Üstelik bu tapınağın dolaylarında Hekatomnidlerden Idrieus ve Ada kabartmasının bulunması (Foucart, 1911: 145, fig. 1), yapıda görev alanların Karia bağlantısını destekler. Şu durumda no. 3'ün ait olduğu yapının mimarının da Skopas olabileceği[191] akla gelebilir. Elbette bu konuda yeterli kanıt yoktur ve no. 3'teki başlık tipi, Skopas'ın eserinde beklenmeyebilir. Ancak değişik coğrafyalarda eser verdiği bilinen Skopas'ın, farklı kökenlerden ustalarla çalışmış olması olağandır. Bu bakımdan Tegea'daki kabartmanın, Anadolu'daki görevlerinden sonra Hellas'a giden Skopas'ın yanında yer alan bir Karialının adağı olabileceği yönündeki görüşlere (Jongkees, 1948: 32) dikkat çekilebilir. Kabartmanın, Athena Tapınağı'nın yeniden yapımına Hekatomnidlerin desteklerini belirten bir belgeye ait olabileceği de önerilmiştir (Waywell, 1993: 80, 83, 85). Bu görüş izlendiğinde Hekatomnidlerin Tegea'ya yalnız maddi değil çalışan anlamında da destek verdiğinin düşünülebilecek olması (Tandy, 2013: 71), belirtilen kentlerin mimari bağlantılarının anlaşılmasında aynı biçimde açıklayıcı olacaktır. Bu noktada Limyra başlığının Anadolu-Ion ve özellikle Labraunda mimarisiyle ilgisi düşünüldüğünde Skopas ile çalışmış olabilecek Karialı ustaların, no. 3 üzerinde de emekleri olması olası görünmektedir.

Tüm bunlar, Anadolu ve Hellas'tan grupların, Lykia'daki mimari çalışmalarda birlikte kullanıldığına işaret etmektedir. Bu durum, Nereidler Anıtı'nın (no. 1) KB7 ve KD6 bloklarındaki farklılıklar için de açıklayıcı olabilir. Öyle ki KB bloğunun Anadolu örneklerine daha yakın olması, farklı başlıklarda çalışan ustaların değişik kökenden olabileceğini akla getirecektir[192]. Lykia'da yaygın görünmeyen Hellen mimarisinin uygulanması için, mezarı yaptıranın dışarıdan bir atölyeye bağlı zanaatçılar getirmiş olması, bu noktada bir açıklama olarak görünebilir. Öyle ki Erbbina ve onun babası Kheriga'nın (Gergis) Hellen etkisi gösteren uygulamaları da bilinmektedir (Bousquet, 1992: 170-171). Ancak savaşların ve dynastesler arasında çekişmelerin olduğu, son yılları ise Satrap Ayaklanması ile geçen bu dönem, geniş çaplı yapı projeleri için fırsat yaratmamış olabilir. Özellikle de Ksanthos ve Limyra arasındaki çekişme (Keen, 1998: 136-170), Ksanthos Vadisi ve Limyra'da ortak bir mimari program olamayacağını düşündürmektedir. Batı Anadolu'nun geneli için de benzer bir manzaradan söz etmek olanaklıdır. Çoğunlukla Atina'nın üstünlüğüyle geçen MÖ V. yy.da, Batı Anadolu sanatında durgunluk olduğu anlaşılmaktadır. Bu süreçteki olumsuz koşulların, MÖ 387-386'daki Antalkidas Barışı ile sona erdiği düşünülür. Ion mimarisinin yeniden canlanması da

[191] Skopas'ın Limyra'daki bir yapıyla olası ilgisi üzerine Lesbos kymationu ışığında değerlendirmeler de yapılmıştır (Cavalier, 2015: 247-248; yapı üzerine son öneriler için bk. Cavalier, 2020a). Ancak bu Ion yapısına ait Lesbos kymationunun, yaprak ayaları dışında Tegea örnekleriyle (Dugas et al., 1924: pl. LXXXVI-LXXXIX, XCIII) çok ilgili olduğunu söylemek zordur.

[192] Eğer bu, iki başlığın yapımı arasındaki olası zaman farkından kaynaklı bir usta farklılığı değilse ustaların birbirinden belli ölçüde bağımsız çalıştığına da işaret eder. No. 1'in heykeltıraşlık eserlerinde de benzer biçimde özgür çalışmalarına dikkat çekilen, biri Hellas'tan diğeri yerel, iki atölyeye bağlı çalışanların görev aldığı düşünülmektedir (Childs & Demargne 1989, 374-376).

(Ion Rönesansı) bu süreçte, Hekatomnidlerin öncülüğüyle gerçekleşmiş görünmektedir (Pedersen, 2013: 129-130). Hekatomnidlerin dışarıdan zanaatçı getirebilmesi, Satrap Ayaklanması sonrasında olanaklı duruma gelmiş olmalıdır[193]. Lykia'nın bu sürece eklenmesi için uygun ortamın da yine aynı tarihte oluşmuş olması mantıklıdır. Lykia'da Hellen mimarisinin yaygınlaşmasının, bu anlamda daha köklü bir geleneği olduğu anlaşılan Karialıların yönetimi altında gerçekleşmiş olması da şaşırtıcı olmayacaktır. Ayrıca farklı grupların bir arada çalışması, Hekatomnidlerin yoğun yapı programı için bir gereksinim olup bilinen bir durumdur. Hekatomnidlerin Lykia'yı topraklarına katmasıyla genişleyen şantiye alanının, ek çalışana gereksinim doğurarak bu sonuca yol açan etmenlerden olması da mantığa uygundur. Ancak Hekatomnid mimarisinin Lykia'daki etkisi kısmi görünmektedir. Genel anlamda Karia ve Lykia mimarisindeki ayrımların (Pedersen, 2013: 131-132), bu iki bölgede değişik mimarların görev almış olmasıyla açıklanması olanaklıdır. Hekatomnidler, Karia'da Satyros ve Pytheos (Vitruvius, trans. 1931, 1934: VII.intro.12) gibi, daha çok Anadolu-Ion uygulamalarını izleyen mimarları kullanmıştır. Attika-Ion uygulamalarının baskın göründüğü Lykia'ya ise dışarıdan getirtilen mimarlar yönlendirilmiş olmalıdır. Bu kişilerin belli oranda bağımsız hareket eden, değişik kökenlerden ustalarla çalışması, Lykia mimarisindeki eklektizm için de açıklayıcı olacaktır.

Burada tartışılan örneklerin bulunduğu kentler, Hekatomnidlerle doğrudan bağlantılar göstermeleriyle de dikkat çekmektedir. Ksanthos için Letoon Üç Dilli Yazıtı (Metzger et al., 1979), Patara'da Labraundalı Zeus kültü (Engelmann, 2007: 134), Limyra'da ise *labrys* işlenmiş stel üzerinden önde gelen bir Karialının olduğu düşünülen tümülüs (Borchhardt, 1978: 190-191); bu bağlara örnek gösterilebilir. Şu durumda Patara'daki buluntunun (no. 2) Zeus Labraundos kültüne hizmet eden bir yapıya ait olma olasılığı da akla gelecektir[194]. Limyra buluntusunun[195] (no. 3) ait olabileceği yapı olaraksa burada oluşturulan bağlamla uyumlu olduğu bilinen [Limyra Heroonu için söz edilen başka buluntular olduğu dikkate alınırsa (Borchhardt, 1970: 68)] tek örnekten söz edilebilir. Kimi buluntulardan bilinen bu yapı,

[193] Yukarıda söz edilen heykeltıraşların, Maussolleion'da MÖ 360-350 yıllarında görev aldığı üzerine görüşler için bk. Ridgway, 1997: 145, 248, 252.
[194] Kapıya ait Epidauros (Roux, 1961: pl. 44.3) ve kapı ile de ilişkilendirilebilen Tegea (Pakkanen, 2014: 365, fig. 17) örnekleriyle yakınlığı, no. 2'nin de bir kapı pilasterine ait olabileceğini akla getirmektedir. Eğer öyleyse bu belki no. 2'nin diğer örneklere göre daha dikdörtgen görüntüde olması (bk. Ek 3) için de açıklayıcı olabilir.
[195] Labraunda Maussollos Andronu ile ilgisi, no. 3'ün anta parçası olduğu yönündeki düşünceyi destekler görünmektedir. Öyle ki heykeltıraşlık eserlerinin, yapıların aynı konumlarında kullanılmasının daha olası olduğu düşünülebilir. Myra Aslanlı Mezar'daki heykeltıraşlık eserinin altındaki pilaster de anta taklidi olarak düşünülebileceğinden bu kanıyı güçlendirmektedir (bk. s. 46-47).

Dynastes Perikle ile ilişkilendirilmekle[196] birlikte bu noktada kesin kanıt yoktur ve sözü edilen yapının, Lykia'daki Hekatomnid döneminden olmaması için bir neden görünmemektedir.

Tüm bu veriler ve stilistik değerlendirmeler ışığında tarihlendirme yapılacak olursa öncelikle Limyra buluntusunun (no. 3) Labraunda Maussollos Andronu ile Tegea Athena kutsal alanı örnekleri (bk. s. 55, Fig.71-73) arasında tarihlendirilmesi için yeterince neden ortaya konulduğu belirtilebilir. Lykia'nın Hekatomnid egemenliğine girdiği tarih ise buluntu için *terminus post quem* olarak uygun görünmektedir. Tegea ile ilgili kabul gören tarihleme önerisi [MÖ 345-335 (Norman, 1984: 191-194)] *terminus ante quem* olarak alındığında no. 3, MÖ 360-345 yıllarına tarihlenmelidir. Erekhtheion etkisi ağır basan Patara buluntusunun (no. 2) tarihlendirilmesinde ise Sidon örnekleri ve Epidauros Tholosu önemlidir. Atina ekolünden zanaatçıların Sidon ve Epidauros'tan sonra Lykia'da çalıştığı düşünüldüğünde no. 3 için belirlenen *terminus post quem*'in, no. 2 için de uygun olduğu görülecektir. Kaldı ki Epidauros Tholosu'nun Tegea Athena Tapınağı, Sidon'un ise Karia ile ilgisi (bk. öz. s. 46, 82); no. 2'nin de no. 3 ile ilgili olmasını gerektirir görünmektedir. No 2 ve 3'ün ölçüleri de (bk. Tab. 1) bu ilgiyi destekler. Dolayısıyla no. 2'nin de MÖ 360-345 yıllarına tarihlendirilmesi olanaklıdır. Yine Erekhtheion ile açık ilgisi görülen (bk. öz. böl. 3.3, 3.5.1) Nereidler Anıtı'nın da (no. 1) -yalnızca anta özelinde düşünülürse- bu bağlam içerisinde değerlendirilmesinde sakınca yok gibidir. Ancak birçok buluntu içeren no. 1'in kapsamlı bir yeniden değerlendirilmesi yapılmadan bu konuya temkinli yaklaşılmalıdır. Dolayısıyla buradaki değerlendirmelerin; no. 1'in Hekatomnid mimarisini etkileyen değil, ondan -kısmen- etkilenen bir yapı olduğu yolundaki önerileri desteklediğini belirtmekle yetinilebilir. Öte yandan no. 1'in burada oluşturulan bağlamın dışında kalması durumunda no. 2'nin, dolayısıyla da no. 3'ün, tarihinin öne çekilmesinin gerekebileceği de belirtilmelidir. Bu koşullar ise özellikle Lykia-Tegea bağlantılarının açıklanmasını zorlaştıracaktır.

4.2. Hellenistik Dönem

Hellenistik Dönem'e ait ilk örneklerin kaya mezarı olması olasıysa da tarihlendirilmesi güç (Roos, 1972: 94-95; 1985: 50-51; Fedak, 1990: 98) olan bu yapılar için sınırları daraltmak, her zaman kolay değildir. Genel anlamda kaya mezarlarının (no. 4-11) MÖ IV.-III. yy.lar içerisinde düşünülmesi olanaklı göründüğünden bunların kimilerinin Geç Klasik Dönem'den olabileceği de belirtilmelidir. Bu noktada tarih sınırlandırmasının biraz daha daraltılabileceği örnekler üzerinde durulabilir. İlk olarak Telmessos örneklerinden no. 10'dan önce, üzerine daha

[196] Ön çalışmalarda Erken Hellenistik Dönem ile ilişkilendirilen (Cavalier, 2012) Ion yapısı üzerine son öneriler için bk. Cavalier, 2020a.

çok veri olan no. 11'in incelenmesi uygun olacaktır. Bu mezar, Makedon adı (Amyntas) içerdiği belirtilen yazıtı nedeniyle genel olarak Büyük İskender'in gelişinden sonraya tarihlenmektedir. Mezarın yeniden kullanımı için yazıtın sonradan eklenmiş olabileceği tartışılmakla (Schmaltz, 2009: dn. 18, 35) birlikte buradaki anta kaide tipinin Makedon mimarisiyle ilişkilendirilebilir olmasının, Makedon adıyla tutarlı bir bağlam oluşturduğu belirtilmelidir. Kaide tipi, MÖ IV. yy. sonu-III. yy. başlarının (bk. böl. 1.1.3), no. 11 için *terminus post quem* olabileceğine işaret etmektedir. Bununla uyumlu bir diğer veri de mezar sahibinin babasının Makedon adı taşımamasıdır. Şu durumda Amyntas'ın, İskender'in gelişinden önce doğmuş olması (Rumscheid, 1994.I: 94) ve dolayısıyla mezarının yapımına MÖ III. yy.dan önce başlanması, düşük bir olasılıktır. No. 11'in antalarının kimi noktalarındaki II. Ptolemaios dönemi ile uyumlu görünen özellikler (bk. s. 37-38, 74), bu noktada bağ kurmak için yeterli görülmeyebilir. Ancak II. Ptolemaios'un Telmessoslulara verdiği güvence (Wörrle, 1978), İskender sonrasındaki kargaşanın ardından, kentte no. 11 gibi mezarların yapılması için uygun ortamın bu dönemde sağlanmış olabileceğini de akla getirmektedir. Ayrıca no. 11'in sütunlarında Attika-Ion tipi kaidelerin olması da II. Ptolemaios yapılarıyla birlikte düşünüldüğünde mimarlık tarihi açısından uygun bir bağlam[197] oluşmaktadır. Sonuçta no. 11, doğrudan II. Ptolemaios'un yapı projeleri arasında gösterilemeyecekse de ilgili dönemin mimari yapılarıyla etkileşim içerisinde görünmektedir.

Telmessos'taki no. 10'unsa kaidelerinde Anadolu, başlıklarında Attika-Ion tipi kullanımı dikkat çekmektedir. Bu açıdan mezar, Karia Bölgesi'ndeki Idyma ve Kaunos'tan, MÖ IV. yy.ın sonlarından olduğu önerilen[198] kaya mezarlarıyla ilişkilendirilebilirdir. Bu durum; no. 10'un, no. 11'den biraz daha erkene tarihlenebileceğini gündeme getirmektedir. Ancak Karia'daki kaya mezarlarının tarihleri de kesin değildir ve Telmessos'taki mezarlar arasındaki özellikle oran yakınlıkları (bk. böl. 3.5.2), eğer sonradan bir örnek alma durumu yoksa, bunların birlikte planlanmış olabileceğini düşündürür. No. 10'daki kaide tipi, başlıkların dikdörtgen görüntüsüyle düşünüldüğünde burada Hekatomnid mimarisinin etkisinden söz etmek olanaklı gibidir. Kos örneği (bk. böl. 1.1.2, 1.2.4) ise bu etkinin II. Ptolemaios döneminde de sürdüğünü göstermektedir[199]. Mezardaki sütun kaidelerinin Makedon mimarisiyle

[197] Myra Aslanlı Kaya Mezarı için heykeltıraşlık kabartmaları üzerinden yapılan MÖ IV. yy.ın I. çeyreği (Bruns-Özgan, 1987: 115-121, F18) ya da MÖ 350-330 (Borchhardt et al., 1975: 112, no. 69, taf. 71D) tarihleme önerilerinden biri doğruysa bu mezar, Attika-Ion tipi kaidelere (yarım sütunlarda) sahip (Texier, 1849: pl. 225-226; Fedak, 1990: 99), istisnai bir erken Anadolu örneği olarak durmaktadır.

[198] Kaya, 2018: 173, 180, kat. no. 10, 29, 32. Idyma'dan bu özellikte bir örneğin, bunlardan biraz daha geç tarihli olduğu düşünülmüştür (Kaya, 2018: 180-181, kat. no. 30).

[199] No. 10'daki kaide tipine sahip Knidos Apollon Propylonu da II. Ptolemaios'la ilişkilendirilmiştir (Bankel, 2009: 17-18) ancak bu konuda farklı görüşler de vardır (Rumscheid, 1994.II: 27, no. 88). II. Ptolemaios ile ilgili mimarlık eserlerinde Hekatomnid etkisinin sürmesine ilişkin Olympia'dan veriler için bk. Pedersen, 2004: 161-162.

ilişkilendirilebilir (Miller, 1973: 194-197; Ginouvès, 1992: 74, pl. 38.7) görünmesi de no. 10'un Hellenistik Dönem içerisinde düşünülmesini desteklemektedir.

Kaide tipleri ve ayrıca Araksa'daki için gövde tipi, Myra'daki için arşitrav karşılaştırması dikkate alındığında no. 9 ve 8 kaya mezarlarının da Telmessos Amyntas Mezarı (no. 11) ile aynı bağlamda değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışılabilir görünmektedir. Bu mezarlardaki gövde tipi ya da arşitrav derinliğinden az olan gövde yan genişlikleri, bunların plan sistemleri (bk. Ek 3) için değil, prostylos plan için olağan gösterilmiştir (Brockmann, 1968: 72; Wescoat, 2010: 76). Ancak Labraunda'daki Maussollos Andronu, Zeus Tapınağı ve propylonlar (güney ve doğudaki) gibi yapıların yanı sıra bunlardan biraz daha geç tarihli olduğu düşünülen Iasos'taki distylos in antis tapınak ile Kos Asklepieionu Tapınak B gibi yapılar üzerinden, Hekatomnid mimari geleneğindeki in antis planlı Ion yapıları için de bu özelliğin sıra dışı olmadığı ortaya konulmuştur[200]. Kos'taki örnek, II. Ptolemaios ile de ilişkilendirilen bir yapıdır ve bu kralla ilişkilendirilen diğer yapılarda da -her zaman in antis planla değilse de- dikdörtgen anta gövdeleri görülebildiği (Hoepfner, 1990: 358-361, abb. 2) belirtilmelidir. Bu noktada Araksa ile ilgili bir yazıt da değerlendirilebilir. Tarihlemesi oldukça tartışmalı olan bu yazıt, sıklıkla Ptolemaioslarla ilişkilendirilmekte olup en erken II. Ptolemaios dönemi içerisinde düşünülmektedir (Maiuri, 1929: 313-315, no. 1; Wiemer, 2002: 266-267, dn. 35-36). Eğer öyleyse bu belge, Araksa ile Telmessos'un bu dönemlerde benzer bir yönetim sistemine (Wörrle, 1988: 119-122) sahip olduğunu göstermektedir. Bu durumun, birbirine yakın konumdaki (Ksanthos Vadisi'nin kuzeyi ve batı Lykia) sözü edilen yerlerin mimari yakınlıkları üzerine açıklayıcı olabilmesi de olasıdır. Ancak Araksa örneğindeki eskiyi anımsatan özellikler (bk. s. 41), saptama yapmayı güçleştirmektedir. Myra'da ise no. 8 dışında Aslanlı Mezar'da da belirtilen kaya mezarlarıyla aynı kaide tipinin olması önemsenebilir. Öyle ki Aslanlı Mezar'da bu özelliğin, Makedon örneklerinden önceye giden -aralarında Lykia'daki Klasik Dönem örnekleriyle yakınlıkları yukarıda gösterilen Tegea Athena kutsal alanından bir örneğin de olduğu- Peloponnessos yapılarıyla (bk. böl. 1.1.3) ilişkili olması olasıdır[201]. Dolayısıyla Lykia'nın bu orta bölümünde, batıdaki örnekler için olabileceklerden ayrı etkileşim noktaları da olası görünmektedir.

Kaide ve başlık profilleri, dikdörtgen görüntü oluşturan ön ve iç-yan gövde genişlikleri, oran yakınlıkları gibi etmenler düşünüldüğünde Telmessos Amyntas Mezarı (no. 11) ile aynı bağlamda değerlendirilebileceği akla gelecek bir kaya mezarı da Megiste'dedir (no. 7). Ancak bu mezarda biraz daha eskiye gidebilecek özellikler olduğu da anımsatılmalıdır (bk. böl. 2.1.1).

[200] Hellström and Blid, 2021: 109, 114, 116-117, tab. 8.1. Dor düzeni için bk. böl. 3.6.2.
[201] Bu mezarın Peloponnessos ile ilişkili olabileceği üzerine ayrıca bk. Fedak, 1990: 99.

Arykanda Helios Propylonu (no. 12) üzerine kısıtlı veriler aracılığıyla yeni bir saptama getirmek zordur. Tarihi üzerine değişik görüşler olan Letoon Leto Tapınağı'nınsa (no. 13) MÖ III. yy.da Lykia'ya genel anlamda egemen görünen Ptolemaioslarla ilişkilendirilmesi olanaklı görünmektedir. Öyle ki son yıllardaki çalışmalar, no. 13 ile Limyra Ptolemaionu'nun aynı atölyeye bağlı kişilerce yapılmış olabileceğini ve bunların II. Ptolemaios döneminden yapılarla ilişkisini inandırıcı biçimde ortaya koymuştur (Cavalier and des Courtils, 2021). Antalarda da yer yer bunu destekleyebilecek veriler olmakla birlikte (bk. s. 66, dn. 134, böl. 3.6.1) başlıkların kısıtlı bir alanda ve oldukça seyrek görülen profil-bezeme düzeni, burada yalnızca yabancı bir atölyeye bağlı çalışanların görev almadığını düşündürmektedir. No. 1'deki gibi 13'te de Attika ve Dor ayak ölçülerinin bir arada kullanılma olasılığı da (bk. böl. 3.5.1) bu düşünceyi destekleyebilir. Geniş bir coğrafyada yürütülen yapı çalışmalarına (Hoepfner, 1990: 362-364) bağlı olarak II. Ptolemaios ya da onun adına işleri yürütenlerin Letoon'a kısıtlı sayıda zanaatçı gönderdiği düşünülürse yerli ve yabancı grupların burada bir arada çalışması, bir gereklilik olarak da görünecektir.

MÖ II. yy.a gelindiğinde Seleukoslarla ilgili buluntu saptanamadığından Magnesia Savaşı sonrasına bakılmalıdır. Apameia Antlaşması ile Lykia'nın geneli Rhodos'a bırakılmıştır (MÖ 188-167) (Magie, 1950: 19, 110, 524) ve Belören Eleuthera Tapınağı'nın (no. 14) yazıtı, bu dönemle ilişkilendirilmektedir. No. 14'ün antaları üzerinden yorum yapmak zorsa da yapının Dor düzeninde olması, bu noktada önemsenebilir. Her ne kadar Dor yerleşimi olan Rhodos Adası'nda, ilgili dönem için etnik kökenin mimariye yansıdığı pek söylenemeyecekse de (Shoe, 1950: 339) Rhodos'un ana karadaki toprakları için durumun değişik olması mümkündür. Öyle ki Karia Bölgesi'nde yer alan kaya mezarlarında seyrek görülen Dor düzeninin Rhodos Peraiası'ndaki (yine Karia içerisinde) kullanımında, Rhodos'un propagandist tutumunun payı olabileceği düşünülmüştür (Kaya, 2019: 143). Benzer durum, Lykia için de geçerli olabilir. Dor ve Ion düzenlerinin karışımı uygulamaları olan, batı Lykia'da yer almakla birlikte Birleşik Rhodos Peraiası'nın da parçası olduğu anlaşılan İnlice'deki kaya mezarında Rhodoslu bir *epistatas* ile ilgili yazıt bulunması[202], bu düşünceyi desteklemektedir. Lykia'da Rhodos egemenliğinin huzursuzluk yaratmış olup çok sağlam görünmemesinin de (Magie, 1950: 109-110) Rhodos'un bu tutumu için itici bir güç oluşturduğu düşünülebilir.

Apameia Antlaşması sonrasında Milyas Bölgesi'ndeki Pergamon egemenliğinin ise bu dönemde Lykia içerisinde görünmeyen Balboura'da, Yukarı Tiyatro (no. 15) üzerindeki olası

[202] TAM II.1: 163; Fraser and Bean, 1954: 55. Mezar için bk. Roos, 1985: 23-25. Lykia kıyılarının hemen karşısındaki Megiste (Dor lehçesiyle Megista) Adası'nın da Birleşik Rhodos Peraiası'na ait olduğu anlaşılmakla (Fraser and Bean, 1954: 54-56, 97) birlikte buradaki kaya mezarının (no. 7) Ion düzeninde olduğu belirtilmelidir. Ancak bu mezar, MÖ II. yy.dan önce yapılmış olmalıdır.

etkisinden söz edilmiştir (Bier, 1994: 45-46). Ancak bu noktada kanıtlar çok yeterli değildir. No. 15'in antasına bu açıdan bakıldığında Balboura Dor Yapısı'ndaki (no. 16) gibi Pergamon ovolosunun kullanımı dikkat çekmektedir. Yapımı normal ovoloya göre kolay olan bu profilin, kısa sürede çok sayıda yapı ile uğraşmak durumunda olan Pergamonlu mimarlarca geliştirildiği öne sürülmüştür (Shoe, 1936: 22). Ancak sözü edilen profil, no. 15'te yapımın bitirilmemesiyle de ilişkilendirilebilir görünmektedir (bk. böl. 1.3.1, 1.3.5). Öte yandan no. 15'in kanonik görünümün dışına çıkan kaidesinin de bu bakımdan ipucu verdiği düşünülebilir. Öyle ki Balboura'da olandan değişik biçimde kyma profili de olsa torus üzerinde -no. 15'teki gibi- tek profil barındıran kaidelerin kullanımı, Hellenistik Pergamon'da yaygın görünmektedir[203]. Balboura'daki Pergamon etkisi daha açık ortaya konulabilirse no. 15 ve 16'nın MÖ 188-133 yıllarına tarihlendirilmesi gündeme gelecektir.

4.3. Roma Dönemi

Roma Dönemi'ne bakıldığında buluntuların sayıca daha çok olduğu görülecektir. Bunda dönemin günümüze daha yakın olmasının yanı sıra Lykia'nın, Pax Romana'nın getirdiği refahtan payını almasının da katkısı olmalıdır. Erken tarihli Ksanthos Vadisi örneklerinden Tlos'taki no. 17'nin Romanizasyon ile ilişkilendirilebilecek bir yapı türü olan tiyatro tapınağı oluşu[204], Ksanthos'taki no. 18'de ise Pompeii stili duvar sıvası gösterilmesi (Cavalier, 2020b: 79) gibi doğrudan Roma ile ilişkilendirilebilecek özellikler dikkat çekmektedir. Limyra'daki no. 19'da görülen plan sistemi de (pseudoperipteros) Roma mimarisiyle ilişkilendirilmektedir ve Limyra Gaius Caesar Kenotaphosu için çalıştığı sanılan Roma atölyesine bağlı ustaların, bu yapıda da görev almış olabileceği ileri sürülmüştür (Cavalier, 2012: 138). Her ne kadar pseudoperipteros plan sisteminin saf Roma buluşu olduğu düşüncesine karşı veriler ortaya koyulmakta da (Hennemeyer, 2012: 244) olsa bu sistemin Anadolu'da görülmeye başladığı yapıların tarihleri ve kimi özellikleri (Ismaelli 2017: 95), bu noktada Roma etkisi/aracılığı olabileceğini düşündürmektedir. Ancak pseudoperipteros planın antalar ile kullanımıyla seyrek karşılaşılmaktadır. Bu durum, Hierapolis Tapınak A'daki benzer uygulama için olduğu[205] gibi, Hellen ve Roma mimarisinin birlikteliği olarak yorumlanabilir. Dolayısıyla no. 19'da Roma atölyesine bağlı zanaatçıların, yerel ya da Anadolu'dan başka bir atölyeye bağlı kişilerle

[203] Bk. MÖ 225 dolaylarından Zeus Tapınağı [Radt, 2002: 91; Schrammen, 1906: 115, taf. XXX.2, XXXIII-XXXIV. L. T. Shoe (1936: 181, pl. XXXIX.3), olasılıkla aynı yapıdan Dionysos Tapınağı olarak söz etmektedir.], MÖ 197-159'dan Gymnasion Orta Terası Kuzey Stoası'ndaki Oda 58 (Shoe, 1936: 181, pl. XLIX.5), MÖ I. yy.ın II. çeyreğinden Gymnasion Yukarı Terası'ndaki Eksedra D örneklerinin yanı sıra buluntu yeri belirtilmeyen, tarihlendirilmemiş bir kaide (Rumscheid, 1994.II: 60, 67; no. 223, 274; taf. 132.1, 140.2).

[204] Lykia'da Patara'dan da bilinen tiyatro tapınakları ile ilgili genel olarak bk. Piesker and Ganzert, 2012: 269-280.

[205] Ismaelli 2017: 94-95. Side'deki -antalı olup olmadığı tam olarak saptanamayan- pseudoperipteros üzerine benzer yorum için bk. Piesker, 2015: 181.

çalışmış olabileceği düşünülebilir. G. Caesar Kenotaphosu'ndaki uygulamalar, bu düşüncenin en önemli destekleyicisi olmakla birlikte Roma'da deneyimi olan Anadolulların (Ganzert, 1984: 175-177), sözü edilen Limyra yapılarında çalışmış olabileceği kuramının da burada geçerli olabileceği belirtilmelidir. Roma ile doğrudan ilişkili olabilecek, sözü edilen üç örneğin de (no. 17-19) Lykia'nın henüz Roma eyaleti olmadığı zamanlara tarihlendirilmesine dikkat çekilebilir. Öte yandan ilgili dönemlerde Roma'nın Lykia üzerinde dolaylı da olsa politik üstünlüğü[206] olduğu vurgulanmalıdır. Limyra Pseudoperipterosu için Roma atölyesine bağlı çalışanların varlığı, G. Caesar'ın Limyra'daki ölümü gibi rastlantısal bir nedene bağlanmıştır (Cavalier, 2012: 138). Ksanthos Vadisi örneklerininse (no. 17-18) bu bağlamla ilgili olup olmadığını belirleyebilmek için daha ayrıntılı çalışmalar gerekmektedir.

Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı (no. 20) için stilistik incelemelerle ulaşılan geç Augustus-erken Tiberius dönemi tarihinin, blok yapımıyla ilgili bir özellikle de (bk. s. 67; böl. 2.3, 2.3.1) desteklenmesi olasıdır. Bu tarihlerin, Arykanda'nın gelişip genişlemeye başladığı bilinen (Bayburtluoğlu, 2003: 31) bir sürece denk geldiği görülür. Öte yandan no. 20'nin kapı süslemeleri daha çok MS II. yy. ile ilişkilendirilmektedir[207]. Mezar sahibi ile ilgili yazıt, yapıdan geç bir defne işaret ettiğinden bu noktada yardımcı olmamaktayken aynı mezardan diğer bir yazıt ise MS II. yy. tarihini destekler. Dolayısıyla yapının çeşitli süslemelerinin değişik tarihlerde yapıldığını düşünmek mantıklı görünmektedir.

Fazla anta ayrıntısı olmayan Sidyma Sebasteionu ile Kitanaura Trokondas Heroonu (no. 21-22) için bu noktada bir şey söylenememektedir. Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı'ndaki (no. 23) GB6 (?) bloğunda görülen rüzgârda savrulan acanthus stili ise Suriye etkisi (Ward-Perkins, 1994: 305) olarak düşünülebilir. Benzer Ksanthos örneği için önerildiği (Cavalier, 2005: 213) gibi bu etkinin Perge üzerinden gelmiş olması da olasıdır. Stilistik benzerlikleri olan diğer Anadolu örnekleri de (bk. s. 61) düşünüldüğünde GB6 (?) bloğunun Severuslar dönemi içerisine yerleştirilebileceği görülmektedir. Ancak bu, no. 23'ün tarihleme önerileriyle tutarlı değildir. Söz edilen bloğun no. 23'e ait olduğu da kesin olmadığından yapı üzerine kapsamlı bir yayın yapılmadıkça bu noktada düşünce ileri sürmek sakıncalı görünmektedir.

Rhodiapolis Opramoas Anıtı (no. 24) incelendiğinde böyle bir (mezar olsun ya da olmasın) yapının, Opramoas'ın sağlığında yapılmış olmasının daha olası göründüğü öncelikle belirtilebilir. Onun ne denli eli açık bir *euergetes* olduğunu bir kez daha kanıtlamasına olanak sağlayan MS 141 depremiyse (Kokkinia, 2000) no. 24'ün yapımı için uygun bir *terminus post*

[206] Özellikle Mithradates Savaşları sonrasından Lycia Eyaleti kurulana kadarki süreç için bk. Magie, 1950: 525-529.

[207] Genellikle stilistik ayrıntıya girilmeden yapılan bu saptamayı, son yıllarda özellikle Lykia örnekleri üzerinden yapılan karşılaştırmalar da (Kökmen-Seyirci, 2016: 174-175, 303, dn. 1707) doğrulamaktadır.

quem olarak görünür. Yöreye yabancı başlık tipi (Kökmen-Seyirci, 2016: 335) ve bölgede olasılıkla yeni yeni görülmeye başlanan *Feingezahnter* acanthus stili, yapıdaki anta başlığının yerel bir atölye tarafından yapılmadığını göstermektedir. Acanthus stilinin, Rhodiapolis'teki diğer örneklerin yanı sıra Myra Tiyatrosu'ndan ve Pamphylia Bölgesi'nden MS II. yy.ın ortalarına tarihlenebilecek örneklerle (bk. s. 60) gruplandırılması olanaklıdır. Myra Tiyatrosu'nun, Pamphylia atölyesinin etkisinde olduğu sanıldığından[208] no. 24 için de bu stilin Pamphylia etkisiyle ilişkilendirilmesi gündeme gelecektir. Ancak başlık tipinin Pamphylia üzerinden geldiğini gösterecek bir örnek saptanamamıştır. Tipolojik ve stilistik anlamda no. 24'teki başlığa en yakın örnek, Ephesos Vedius Gymnasionu'nda görünmektedir (Steskal and La Torre et al., 2008: taf. 208.1; Kökmen-Seyirci, 2016: 128). Hemen aynı ya da biraz daha erken [Hadrianus dönemi (Vandeput, 1997: 38)] dönemlerde Pergamon-Ephesos ekolünün Pamphylia'da (Side N1-2 ve Tykhe tapınakları) etkin olduğu yönünde düşünceler[209] de izlendiğinde no. 24'te Pamphylia üzerinden gelen Pergamon-Ephesos ekolü etkisi olması, en olası seçenek olarak ortaya çıkacaktır. Opramoas gibi bir *euergetes* için dışarıdan atölyelere bağlı ustaların getirilmesi ya da Opramoas'ın onları kendisinin getirtmesi olağandır. Kaldı ki sözü edilen dönemde Lykia ve Pamphylia'nın aynı eyaletin parçası olması (Şahin ve Adak, 2014: 84-93), bu tip bağlantıların kurulmasını kolaylaştırmış olmalıdır.

Opramoas Anıtı ile Patara Prostylos Planlı Yapı'nın (no. 24-25) antalarında hemen aynı oranların saptanması (bk. böl. 3.5.2), no. 24 için oluşturulan bağlama no. 25'in de eklenebileceğini düşündürür. Sözü edilen yapıların başka noktalarında da benzerlikler görülmesi[210], no. 25'in bezemeleriyle Side N1-2 tapınaklarındaki bezemeler arasında kurulan ilgi[211] ve no. 25'in anta başlıklarındaki Pergamon-Ephesos örneklerini çağrıştıran uygulamalar da (bk. s. 59) bu düşünceyi epey güçlendirmektedir. "Pergamon tipi"nden türetildiği düşünülen

[208] Myra Tiyatrosu sahnesinin I. katındaki, no. 24 ile çağdaş olması olası kompozit başlıklarda (Knoblauch and Özbek, 1996: 203, abb. 15-16; Özdilek, 2016: dn. 126; Bulut ve Çevik, 2022: 618-619, fig. 19) Pamphylia tipinin (Karaosmanoğlu, 1996: 57-58; Vandeput, 1997: 150, 189; Ismaelli, 2017: 341-345) yanı sıra yalnızca yuvarlak ögeden oluşan ve Büyük Kapı'nın karşısındaki Side Nymphaionu'nda da görülen inci dizisi (Mansel, 1978: res. 109) gibi uygulamalara bu noktada dikkat çekilebilir.

[209] N1 Tapınağı'ndaki Medusa kabartmalarında Aphrodisias ekolünün etkileri olabileceği de belirtilmiştir (Heilmeyer, 1970: 95; Mansel, 1978: 133, 166).

[210] Arşitrav fascia yüksekliklerinin (Texier, 1849: pl. 187; Petersen and von Luschan, 1889: 92.e) yanı sıra podyumlarının (Serdaroğlu, 2004: 88; Kökmen-Seyirci, 2016: 28) oranları da hemen aynı olan bu yapıların entablatür profilleri ise birbirinin kopyası gibi görünmektedir.

[211] Serdaroğlu, 2004: 90, dn. 69. No. 25'teki bezemeleri (Şahin, 2018: lev. 47) karşılaştırmak için bk. Vandeput, 1997: pl. 113.3 (anthemion); Karaosmanoğlu, 1996: lev. 29b (Ion kymationu). M. Karaosmanoğlu'nun (1996: lev. 29a) no. 25'e ait gösterdiği eleman, aynı elemanın gösterildiği başka bir çalışma üzerinden F. Şahin'in (2018: dn. 988) saptadığı üzere, bu yapıya ait olmamalıdır. Yine de sözü edilen elemandaki Ion kymationunun, no. 25'tekilerle benzer özellikte olduğu belirtilebilir. Şahin (2018: 181, 210), yapının Lesbos kymationunu ise orta-geç Antoninuslar döneminden olduğunu belirttiği Pamphylia örnekleriyle karşılaştırmıştır. Bu örneklerden birinin ait olduğu Aspendos Tiyatrosu'nun genellikle MS 161-168'e tarihlendirildiği, bununla birlikte yazıtının kimi bölümlerinin Antoninus Pius dönemiyle uyumlu olduğu belirtilmiştir (Vandeput, 1997: 35).

no. 25'teki acanthus-palmiye başlık tipinin, bir zamanlar Pergamon egemenliğinde olan Pamphylia Bölgesi üzerinden, Patara Limanı aracılığıyla Lykia'ya girdiği yönündeki kuram da (Cavalier, 2005: 211-214) aktarılan verileri destekler. Ancak son çalışmalarda geç Augustus-erken Tiberius dönemine tarihlendiği ileri sürülen Patara örnekleri (Koçak and Şahin, 2020: 213, fig. 24-25), acanthus-palmiye tipinin Pamphylia'dan önce Lykia'da biliniyor olabileceğine işaret etmektedir. Bunun yanı sıra no. 25'teki abacuslarda görülen profil ve bezeme düzenine benzer örnek saptanamadığı da dikkate alındığında burada yerel bir atölyeye bağlı çalışanların varlığı da akla gelecektir. Bu son verilere karşın no. 24 ile 25 arasında kurulan ilgiyi yadsımak olası değildir ve diğer veriler de düşünüldüğünde burada da Pamphylia üzerinden gelen Pergamon-Ephesos ekolü etkisi daha olası görünmektedir. Kaldı ki Patara'daki erken örneklerden sonra -güncel verilere göre- MS II. yy.a kadar yakın çevrede görülmediği anlaşılan acanthus-palmiye tipi, Pergamon ekolü için yaygın görünmektedir (Heilmeyer, 1970: 104). Her ne kadar Pergamon'un Pamphylia egemenliği kısmi ve yıllar öncesinde de (MÖ 188-133 süreci)[212] olsa Lykia'ya göre Pamphylia'nın Asia ile daha bağlantılı olması olağan karşılanabilir. Şu durumda acanthus-palmiye tipinin Lykia'da yeniden kullanımının, bu dış etki sonucu gerçekleşmesi mantık dışı değildir. Buna finansal olarak aracılık eden kişininse oldukça eli açık bağışlarda bulunduğu (Zimmermann, 2019: 138) Patara'nın vatandaşlığına da sahip olan (Kokkinia, 2000: 235-238) Opramoas olması olasıdır. Bu çıkarımlar, no. 24'ün tarihlendirilebileceği MS II. yy. ortalarından çok geç olmaması gereken no. 25'in orijinal planı için inandırıcı görünse de yapının iki anta başlığı arasındaki stil ayrımları (bk. böl. 2.3) üzerinden de sınanmalıdır. Sözü edilen ayrımlar; iki başlığın farklı ustalarca, belki farklı zamanlarda yapılmış olduğuna işaret etmektedir. Daha yüzeysel bezeme uygulamaları olan no. 25.KB8 -KD8 bloğunun basit bir taklidi gibi göründüğünden- daha deneyimsiz biri tarafından ya da diğerinden geç bir tarihte, daha özensizce yapılmış olmalıdır. Dolayısıyla yukarıdaki değerlendirme no. 25.KD8 için geçerliliğini korurken no. 25.KB8'inse yerel atölye üretimi olması beklenmelidir.

Tez kapsamında gözlemlenememiş Lydai Kuzey Heroonu ve Tlos Koronos Tapınağı (no. 26-27) için şu noktada fazlaca yorum getirmek olanaklı değildir. Olympos Ion Tapınağı'na (no. 28) gelindiğindeyse Suriye etkili ya da Suriye'de yaygın uygulamalarla karşılaşılmaktadır (bk. s. 38, 67, böl. 1.3.3). Bu özelliklerden başlık tipinin Hellenistik Dönem için Pergamon ile ilişkilendirilmesi (Rumscheid, 1994.I: 327), Pergamon-Ephesos ekolünün Suriye'deki etkisi de (Pensabene, 1997: 332, 404) düşünüldüğünde önemsenebilir. Şu durumda no. 28'de; Suriye

[212] Bu süreçte Lykia'nın yalnızca Telmessos kentinde Pergamon egemenliği görülür (Tietz, 2003: 311).

deneyimi olan, Pergamon-Ephesos ekolünden zanaatçıların çalışmış olabileceği akla gelecektir. Ancak Olympos'taki başlık tipinin, yarım sütunlu uygulamanın gereği olması ve Suriye'de Aphrodisias ekolünün de etkili olduğu (Fischer, 1990: 43) gözden kaçırılmamalıdır. Ayrıca no. 28'teki antaların Lykia'da karşılaştırma örneği saptanamaması ve yapının kapsamlı yayınının bulunmaması da atölye bağlantılarının güvenli biçimde kurulmasını engellemektedir.

Pinara, Oinoanda, Kyaneai ve Patara'daki anıtsal mezarlar (no. 29-31, 33-34) için yeni yorum getirilebilecek bir özellik saptanamamışken Myra Karabucak Anıtsal Mezarı'ndaki (no. 32) acanthusların orta damarlarında görülen kazıma motif, seyrek karşılaşılan bir özellik olduğundan önemlidir. Öyle ki geç dönemde bu özelliğin görüldüğü çeşitli Balkan kentlerinden Spalato'daki sarayda yer alan bir tapınak ile Roma'daki Constantinus Takı arasında kurulan atölye ilgisine, bu özelliğin de ek bir argüman oluşturabileceği belirtilmiştir (Kramer, 1994: 76). Benzer ilgi, birbirine oldukça yakın Myra[213] ve Rhodiapolis'teki örnekler arasında ise çok daha güvenli kurulabilir[214]. Tarihlendirilmemiş Ephesos ve Djemila örnekleri göz ardı edildiğinde Antik Çağ'da bu özelliğe sahip olduğu bilinenlerin, bir Pamphylia Bölgesi örneği dışında yalnızca Lykia'dakiler olması (bk. s. 61, Lev.53), bunların yerel bir atölyeye bağlı zanaatçıların elinden çıktığını düşündürecektir. Bilinen geç dönem örneklerinin de Lykia kentlerinde yoğunlaşması[215], bu kanıyı güçlendirmektedir. Ancak Lykia'da, uzak bölgeleri etkileyecek kadar önemli bir atölyenin varlığı bilinmezken belirtilen özelliğin görüldüğü yerler arasında bu açıdan önemli merkezlerden Ephesos'un (Cavalier, 2005: 212, dn. 3) bulunması, kuşku uyandırmaktadır. Djemila'daki örneğin de (Lev.53.g) Roma etkili bir başlık olduğunun söylenebilecek olması, bu noktada önemsenebilir. Çünkü acanthus orta damarlarında bezeme kullanımı Anadolu'da alışıldık değilken Roma'da görülmektedir ve Ephesos'ta da Roma etkileri gösterilmiştir[216]. Geç dönemde Roma'da görülen bu motifin, Antik Çağ'da da -günümüzde bilinmeyen- Roma örneklerinin olduğu düşünülebilir. Ephesos üzerinden bunun Anadolu'ya girip oradan bir biçimde (belki Pamphylia üzerinden) Lykia'ya geçmiş ve burada daha çok tutulmuş olması da mantıklı görünmektedir. Ancak bu kuram, şu an için sağlam

[213] Bu özelliğin görüldüğü yapılardan tiyatronun yapımının MS 141'den III. yy.a dek sürdüğü düşünülmektedir (Knoblauch and Özbek, 1996: 206). Sahnenin II. katında Korinth düzeninde başlıklar olduğu belirtildiğinden (Bulut ve Çevik, 2022: 619) burada söz edilen başlık da II. kattan olmalıdır. Üst kattaki başlıkların, alttakilerden (kompozit) geç olması mantıklı olduğundan ilgili başlığın, tiyatro yapımının geç dönemlerinden olabileceği düşünülebilir. Bu da başlığın tarihini, kıvrımlı motife sahip diğer örneklerle tutarlı yapacaktır.

[214] Başlıkların genel stili de bunlardaki atölye bağlantısına karşı çıkmaz. Myra Tiyatrosu örneğinde (Lev.53.e) komşu acanthus dişleri birbirine değiyor ya da yakınken no. 32'de bunların arasının açık olması gibi farklılıkları, tiyatrodaki örneğin sütun başlığı olmasıyla açıklamak olanaklıdır. Mylasa Gümüşkesen Anıtsal Mezarı'nın sütunlarıyla paye başlıkları arasında da benzer farkın izlenebilmesi, bu görüşe dayanak olarak gösterilebilir.

[215] Myra, Limyra ve Ksanthos örneklerine (Kramer, 1994: 76, dn. 191; Cavalier, 2005: 140-142, 168, 212, pl. 30, fig. 93a, pl. 24, fig. 76, BE003, BN006), Antik Çağ örnekleriyle gösterilmiş (bk. s. 61) Rhodiapolis'teki kastron duvarından buluntunun da -tarihleme aralığı geniş olduğundan- eklenmesi olasıdır.

[216] Strocka, 1978: 896-899; Thür, 1989: 97-98. Orta damarda bezeme örnekleri için bk. Plattner, 2003.

kanıtlardan yoksundur. Sözü edilen basit bir motif olduğundan bunun uzak coğrafyalarda birbirinden bağımsız olarak uygulanmış olması da olanaksız değildir. Bu noktada en güvenilir biçimde belirtilebilecek olan; Myra ve Rhodiapolis kentlerinde, MS II. yy.ın sonları-III. yy.ın başlarında çalışan bir atölyeye bağlı zanaatçıların, sözü edilen motiften sorumlu olduğudur. Bu bağlama Perge'nin de eklenebilir göründüğü belirtilmelidir.

SONUÇ

Bu çalışmada, mimari düzene sahip olup Lykia Bölgesi'nde yer alan 34 yapıdan örnekler kataloglanmıştır. İleride yapılacak çalışmalar sonucunda kapsama giren örnek sayısının artacağı açık olmakla birlikte eldekiler de konu üzerine aydınlatıcı çıkarımlar yapmaya elverir niteliktedir. Güncel veriler, mimari düzen uygulaması olarak antaların Lykia'da saptanabilen ilk örneklerinin Geç Klasik Dönem'den olduğuna işaret etmektedir. Daha erken bir örneğin henüz saptanamamış olması, ahşap mimari geleneğini uzun süre koruduğu ve Hellen mimarisine görece geç uyum sağladığı sanılan bölge için olağan karşılanabilir. Her ne kadar Nereidler Anıtı'nın yeniden tarihlendirilmesi bu çalışmanın sınırlarını aştığından kuşkular tam olarak giderilemediyse de ilk üç katalog örneği, aynı mimari programın parçası gibi görünmektedir. Ion mimarisine ait bu örnekler, Ksanthos Vadisi ve doğu Lykia'da bulunmaktadır (Lev.1). Sözü edilen iki bölgede bu ortaklık için Lykia'daki Hekatomnid döneminde oluşan uygun koşullara dikkat çekilmiş, Patara ve Limyra buluntularının (no. 2-3) tarihlendirilmesi de bu doğrultuda yapılmıştır (bk. böl. 4.1).

İncelenen kaya mezarlarının tümünde (no. 4-11), yine Ion düzeni görülmektedir (Lev.1). Katalogdaki sekiz örnekten altısının (no. 4-6, 9-11) batı Lykia ya da Ksanthos Vadisi'nde bulunması, aynı kaya mezarı geleneğine sahip Karia Bölgesi de (Lykia'nın batı komşusu) düşünüldüğünde anlamlıdır. Kaya mezarlarından bir bölümünün ilk üç örnekle aynı bağlam içerisinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ise şu noktada tartışmaya açık kalmaktadır (bk. böl. 4.2).

Kaya mezarları dışarıda tutulduğunda Hellenistik Dönem içerisinde değerlendirilebilecek beş katalog örneği vardır (no. 12-16). Ion düzeni, II. Ptolemaios döneminde, Ksanthos Vadisi'nde Letoon Leto Tapınağı (no. 13) ile etkisini sürdürmüştür (Lev.1). Bu süreçte Hekatomnid mimarisinin etkisinin kaybolmadığı da anlaşılmaktadır[217]. Bu bağlama, yukarıda söz edilen kaya mezarlarından özellikle no. 11 olmak üzere Telmessos'takiler (no. 10) ve olasılıkla, güvenli bir tarihlendirmesi yoksa da Araksa'daki (no. 9) (belki, orta Lykia'da yer alan Myra'daki no. 8 de) eklenebilir görünmektedir (bk. böl. 1.1.2, 3.6.2, 4.2). Dor düzenine gelindiğinde Letoon Apollon Tapınağı, anta buluntusu saptanamadığından değerlendirilememiştir. Phaselis de kapsam dışında bırakıldığında Lykia'da Dor düzeniyle (Dor tipi ile karıştırılmamalı) kullanılmış antalara sahip ilk yapılar, Apameia Antlaşması sonrasında saptanabilmektedir. Dönemin politik koşulları ve mimari veriler göz önünde bulundurulduğunda bu yapılardan Myra territoriumunda yer alan Belören Eleuthera

[217] Karia-Ionia tipi kurtağzı yuvası üzerinden no. 13 ile ilgili böyle bir çıkarım için ayrıca bk. Demirtaş 2015.

Tapınağı'nda (no. 14) Rhodos etkisi, ilgili dönemde Lykia içerisinde düşünülmeyen Balboura'da bulunan ve birinin (tiyatro) Dor düzeninde olduğu kesin olarak belirlenememiş örneklerden no. 15 ve 16'da ise Pergamon etkisi olasıdır (bk. s. 88-89).

Roma Dönemi'nde Korinth düzeni ve onun türevleri yaygınlaşmışken (no. 19-20, 23-27, 31-34) -no. 16 Hellenistik Dönem içerisinde düşünülürse- katalogdaki 18 örnekten Dor düzeniyle ilgisi bilinen yalnızca bir yapı [Tlos Tiyatro Tapınağı (no. 17)] olması dikkat çekmektedir. Ion düzeni ise sayıca azalsa da (Lev.1) yine Ksanthos Vadisi'nde varlığını sürdürmekte [Ksanthos Yapı B ve göründüğü kadarıyla Pinara Anıtsal Mezarı (no. 18 ve 29)], doğu Lykia'daki Olympos'ta (no. 28) Suriye etkileri de göstermektedir (bk. s. 92-93).

Anta tipolojisiyle ilgili genel değerlendirmeler bölüm sonlarında yapılmış olduğundan (bk. böl. 1.1.7, 1.2.7, 1.3.5; Ek 2) burada -4. bölümde aktarılan veriler de dikkate alınarak- bu tiplerin oluşumuna yol açan etkenler değerlendirilebilir. Başlıklarda Roma Dönemi öncesi Attika-Ion tipinin baskınlığında; bilinen ilk örneklerin (no. 1-2), Lykia'da Atina ekolünden zanaatçıların çalıştığı anlaşılan dönemden olması ve kimileri belki aynı ekolle ya da onun süregelen etkisiyle ilişkilendirilebilecek, bu açıdan gözlemlenebilen altı kaya mezarında (no. 5, 7-11) başka tip görülmemesi etkili olmuştur. Bu geleneğin Letoon Leto Tapınağı'nda da (no. 13) sürdüğü anlaşılmaktadır. Kuzeyde (Balboura) Apameia Antlaşması sonrası, Ksanthos Vadisi'nde (Tlos ve Sidyma) Iulius-Claudiuslar dönemi içerisindeki Attika-Ion tipinin ilk örneklerle doğrudan ilişkili görünmeyen kullanımında (no. 15-17, 21) ise Dor düzenindeki Ion etkisinin payına dikkat çekilebilir. Bu etki, erken bir örneğin saptanamadığı Lykia için olağandır[218] (bk. dn. 62, gövde tipiyle ilgili benzer durum için ayrıca bk. s. 21). Ancak sözü edilen yapılardan no. 15 ve 21'de Dor düzeni kullanımının kesin olmadığı da belirtilmelidir.

Roma Dönemi'nde, Lykia'daki antalarda yeni tip ve stiller görülmeye başlamıştır. Pilasterli (?) ya da yarım sütunlu anta (no. 19, 28, 31.I) tipi, bu yeniliklerdendir. Yarım sütunlular, pseudoperipteros plan sistemi aracılığıyla burada uygulanmaya başlanmış görünmektedir. Acanthus bezemeli anta başlıklarına gelindiğinde ise güncel veriler, Roma Dönemi'nden önce Lykia'da bu tiplerin görülmediğine işaret eder ancak Hellenistik Dönem'den Korinth başlıkları -anta parçası değilse de- bilindiğinden[219] bunun bölge için bir Roma yeniliği olmadığı düşünülebilir. Öte yandan Lykia'da Korinth tipi anta başlıklı ilk yapı olarak bilinen no. 19'un Roma Dönemi başlarından olması ve bu yapıda Roma atölyesine bağlı zanaatçıların çalışmış olabileceğinin gösterilmesi (bk. s. 89-90), acanthus bezemeli başlıkların

[218] Antiphellos'taki, Dor düzeninde bağımsız bir yapı görünümü kazandırılmış (Erken Hellenistik Dönem'den olduğu önerilen) kaya mezarı (Gülşen, 1998: 70-71), -çizime göre (Texier, 1849: pl. 198.VI)- Lykia'da Dor tipi pilaster başlıklı olduğu saptanabilen tek yapıdır.

[219] Letoon Leto Tapınağı ve Limyra Ptolemaionu örnekleri için bk. Cavalier, 2015: fig. 4, 13.

antalarda görülmeye başlamasında Roma mimarisinin doğrudan etkisi olabileceğini düşündürmektedir.

Buna benzer bir durumdan, daha sonraki süreçte acanthus-palmiye tipi başlıkların Lykia'da yeniden kullanımının Pergamon-Ephesos ekolüyle ilişkilendirilebileceği yönündeki kuramda söz edilmiştir. Şu anki veriler, s-volütlü anta başlıklarınınsa Lykia'da bu ekol aracılığıyla kullanılmaya başlandığına işaret etmektedir (bk. s. 91-92). Öte yandan acanthus bezemeli başlıklarda bezeme okullarının etkinliği üzerine araştırmacılar değişik öneriler getirmiş olduğundan burada Pergamon-Ephesos ekolünün öne çıkarılma nedenleri üzerinde durulabilir. Daha önce fark edilmeyen Rhodiapolis Opramoas Anıtı ve Patara Prostylos Planlı Yapı (no. 24-25) arasındaki atölye bağlantısı, bu noktada kilit önem taşımaktadır. Yukarıda söz edilen no. 24 ve 25'teki başlık tipleri (s-volütlü ve acanthus-palmiye) üzerine önermeler dışında no. 25'te görülen kimi stilistik özellikler (bk. s. 59) ve bu iki yapının Pamphylia örnekleriyle yakınlıkları (bk. böl. 4.3, ayrıca bk. böl. 2.3.1), bunlar üzerinde Pergamon-Ephesos ekolünün etkinliğini öncelikli olarak düşünmeyi gerektirmektedir. Bu yapılardan çok geç tarihli olmadığı anlaşılan Olympos Ion Tapınağı'nda da (no. 28) Pergamon-Ephesos ekolünün etkin olabileceği üzerine kısıtlı veriler, bu çıkarımı az da olsa destekleyebilir. Myra Karabucak Anıtsal Mezarı'ndaki (no. 32) olası Ephesos ve Pamphylia ilgisi (bk. s. 93-94), no. 24 ve 25 için oluşturulan bağlama benzer durumun biraz daha geç dönemde de sürmüş olabileceğini düşündürmekle birlikte bu noktada veri az olduğundan sağlıklı yorum yapılamamaktadır.

Sonuçta mimari düzen uygulaması olarak Lykia'daki antaların, genellikle dış etkilerle biçimlendiği belirtilebilir. Geç-Klasik ve Hellenistik dönemlerde bunda daha çok egemen güçlerin, Roma Dönemi'nde ise kişisel girişimlerin payı var gibi görünmektedir (Tab. 3). Yapı türlerinin incelenmesi, bu görünüm için açıklayıcı olacaktır. Geç Klasik Dönem'e tarihlenip ait olduğu yapı bilenen buluntular yalnızca Ksanthos'tandır. Buradaki örnek [Nereidler Anıtı (no. 1)] her ne kadar özel bir yapı (mezar) olsa da bunun, yönetici gibi önde gelen birine ait olduğu açık olduğundan no. 1 için siyasi otoritenin girişimi aranabilir. Hangi yapı programı içerisinde değerlendirilmesi gerektiği açık olmayan kaya mezarları bir yana konulduğunda Hellenistik dönemden örneklerin ise biri propylon (no. 12), ikisi tapınak (no. 13-14), biri tiyatro (no. 15) olup bir diğerininse (no. 16) yapı türü belirsizdir. Dolayısıyla bilinen tüm örnekler, kamusal yapılardır. Roma Dönemi'ne gelindiğinde beş tapınağa (no. 17, 19, 21, 27-28) ve bir yapı türü belirsiz (no. 18) örneğe karşılık katalog örneklerinin en az 10 tanesi mezardır (no. 20, 22-23, 26, 29-34) ve kalan iki örneğinse yapı türü ne olursa olsun bunlardan biri (no. 24) kesin olarak diğeri (no. 25) ise olasılıkla Opramoas ile ilişkilidir (bk. s. 92, ayrıca bk. s. 29, dn. 75). Egemen güçlerin aracılığı ya da kişisel girişimlerin öncülüğüyle uygulanan mimari programlarda,

antalarda da görülen etkilere yol açabilecek dış kaynaklı atölyelere bağlı gezici çalışanların Lykia'daki varlığına olanak tanıyan tarihsel gelişmeler ise göründüğü kadarıyla şöyle sıralanabilir:

- Satrap Ayaklanması'nın bastırılması
- Geniş çaplı yapı faaliyetleriyle bilinen II. Ptolemaios'un egemenliği
- Magnesia Savaşı sonrası Apameia Antlaşması'nın yapılması
- Pax Romana süreci

Etkileşim için önemli koşullardan birinin de coğrafyanın uygunluğu olduğu unutulmamalıdır. Lykia'nın; deniz trafiği için elverişli, Doğu Akdeniz'deki merkezî konumu gerek Rhodos gibi adaları gerekse Atina gibi Hellas, Sidon gibi Fenike kentlerini de içine alan önemli merkezlerle etkileşim için biçilmiş kaftandı. Elbette Lykia'nın doğu ve batısındaki komşuları da benzer coğrafi avantaja sahipti. İlk olarak Karia, son olarak Pamphylia gibi, dış etkilere geleneksel olarak daha açık bu komşu bölgelerin aracılığı, Lykia mimarisinin de dış etkilere açık duruma gelmesinde önemli paya sahip görünmektedir. Dönem dönem Lykia'nın bu bölgelerle aynı yönetime bağlı bulunması da mimari etkileşime zemin hazırlamış olmalıdır.

Etkileşime ters açıdan bakılacak olursa çağdaş araştırmacılarca mimarlık tarihinde önemli bir model olarak görülmeyi -artmakta olan tartışmalara karşın- sürdüren Nereidler Anıtı'nın (no. 1) etkisinin dahi -antalar özelinde- yerel boyutu çok aşmadığının anlaşıldığı öncelikle belirtilebilir. Öyle ki Letoon Leto Tapınağı ve belki onun aracılığıyla Kibyra Zeus Tapınağı'na ait anta başlık bloklarının (bk. s. 37, 39-40, 44; dn. 134) yanı sıra özellikle Ksanthos'ta olmak üzere Lykia'da kaide tipi (bk. böl. 1.1.1) üzerinde de etkili olduğu düşünülebilecek no. 1'in, Karia Bölgesi'ndeki kaya mezarları üzerinde kabul edilen etkisi ise tartışmaya açık görünmektedir (bk. s. 81). Dışarıyı etkileme konusunda bir başka tartışılabilir örnek de Myra Karabucak Anıtsal Mezarı (no. 32) üzerinden verilebilir. Acanthus bezemeleri üzerindeki, no. 32'de de örnekleri görülen kazıma motifin Lykia'dan yayılmış olabileceği üzerine veriler var gibi görünse de hem sözü edilen yalnızca bir anta uygulaması değildir hem de bu veriler büyük olasılıkla yanıltıcıdır (bk. s. 93-94).

Genel anlamda etkileme gücü zayıf görünen Lykia'daki antaların, Hellen mimarisi içerisinde edilgen rolde olduğunun anlaşıldığı belirtilebilir. Antalar üzerinden ortaya konulan bu saptamalar, Lykia'daki diğer mimari düzen uygulamaları için de fikir vericidir.

Tablo 3: Tarihsel Süreç içerisinde Lykia Bölgesi Antalarının Olası Görünümü (I: Ion, D: Dor, K: Korinth, Korinthize, Kompozit)

Yapı (no.)	Otorite/İşveren	Ekol	Düzen	Tarih (yak.)
Nereidler Anıtı (1)	Erbbina/Maussollos	Atina ve Anadolu	I	Geç Klasik
Patara Buluntusu (2)	Hekatomnidler	Atina ve Anadolu	I	Geç Klasik MÖ 360-345
Limyra Buluntusu (3)	Hekatomnidler	Atina ve Anadolu	I	Geç Klasik MÖ 360-345
Ksanthos Kaya Mezarı (4)			I	MÖ IV.-III. yy.
Lyrnai Kaya Mezarı (5)			I	MÖ IV.-III. yy.
Lyrnai Kaya Mezarı (6)			I	MÖ IV.-III. yy.
Megiste Kaya Mezarı (7)			I	MÖ IV.-III. yy.
Myra Kaya Mezarı (8)			I	MÖ IV.-III. yy.
Araksa Kaya Mezarı (9)			I	MÖ IV.-III. yy.
Telmessos Kaya Mezarı (10)	II. Ptolemaios (?)		I	Hellenistik MÖ 283-246 (?)
Telmessos Kaya Mezarı (11)	II. Ptolemaios-Amyntas		I	Hellenistik MÖ 283-246
Arykanda Helios Propylonu (12)			?	Hellenistik MÖ 300 dolayları
Letoon Leto Tapınağı (13)	II. Ptolemaios		I	Hellenistik MÖ 283-246
Belören Eleuthera Tapınağı (14)	Rhodos		D	Hellenistik MÖ 188-167
Balboura Yukarı Tiyatro Sahnesi (15)	Pergamon		?	Hellenistik MÖ 188-133
Balboura Dor Yapısı (16)	Pergamon		D	Hellenistik MÖ 188-133 (?)
Tlos Tiyatro Tapınağı (17)		Roma (?)	?	Roma MÖ 25-0
Ksanthos Yapı B (18)		Roma (?)	I	Roma Augustus-Tiberius
Limyra Pseudoperipterosu (19)		Roma ve Anadolu	K	Roma MS 4 dolayları
Arykanda M. Aur. Makedon Mezarı (20)			K	Roma Geç Augustus-Tiberius
Sidyma Sebasteionu (21)	Quintus Veranius		?	Roma MS 43-48
Kitanaura Trokondas Heroonu (22)	Trokondas		?	Roma MÖ-MS I. yy.
Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı (23)	Killortes		K	Roma MS 150 dolayları
Rhodiapolis Opramoas Anıtı (24)	Opramoas	Pamphylia, Pergamon-Ephesos	K	Roma MS 150 dolayları
Patara Prostylos Planlı Yapı (25)	Opramoas (?)	Pamphylia, Pergamon-Ephesos ve yerel	K	Roma MS 150 dolayları
Lydai Kuzey Heroonu (26)			K	Roma MS 155 dolayları
Tlos Kronos Tapınağı (27)			K	Roma MS 150-200
Olympos Ion Tapınağı (28)		Suriye, Pergamon-Ephesos (?)	I	Roma MS 150-200

Pinara Anıtsal Mezarı (29)		I	Roma
Oinoanda L. Flavilla Anıtsal Mezarı (30)	Licinnia Flavilla	?	Roma MS 200 dolayları
Kyaneai Ksanthippos-Neikostratos Anıtsal Mezarı (31)	Ksanthippos (?) ve Neikostratos	K	Roma MS 200 dolayları
Myra Karabucak Anıtsal Mezarı (32)		K	Roma MS 200 dolayları
Patara Akdam Anıtsal Mezarı (33)		K	Roma MS geç II. yy.
Patara Marcia Heroonu (34)	Marcia Aurelia Khrysion	K	Roma MS 250 dolayları

KATALOG

No. 1: Ksanthos Nereidler Anıtı[220] **Lev.**3-6

Konum: Antalya ili, Kaş ilçesi, Kınık Mahallesi'ndeki Ksanthos antik kent merkezinden güney/güneydoğuda kalan yamaçlara yapılmış anıt mezar, bugün büyük bölümüyle Londra'daki *British Museum*'da sergilenmektedir.

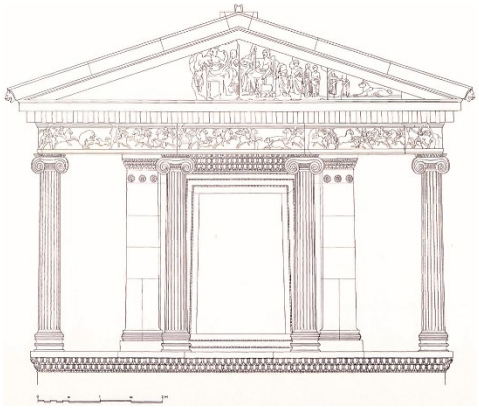

Fig. 93: no. 1, restitüsyon

Mimari düzen: Ion

Malzeme: Mermer (Fellows, 1848: 6; Falkener, 1860: 256; Altekamp, 1991: 171)

Tarihleme Önerileri: MÖ 410-400 (Dinsmoor, 1950: 256, dn. 1); MÖ 400 dolayları (Coupel and Demargne, 1969: 157, dn. 1); MÖ 380'e doğru (Childs and Demargne, 1989: 403-404); MÖ IV. yy.ın II. çeyreği (Rumscheid, 1994.I: 95, dn. 186); MÖ IV. yy.ın II. yarısı (Lethaby, 1915: 223); farklı disiplinlerden araştırmacıların önerileri için bk. Childs, 1973: 106

GD1: Kaidenin plinthosu olup bugün çoğunlukla kırık olan arkada da devam ettiği anlaşılan bloğun yüksekliği 17,7 cm'dir. Ön yüzde 73,3 cm, iç yanda 54,5 cm, dış yanda 47,5 cm genişliğinde olduğu anlaşılan plinthos; iç yana 11,4 cm, dış yana 10,1 cm çıkıntılıdır. Bloğun üst yüzeyinde, ön ve dış yüzün bitişiğinde gözlemlenebilene göre dokuzar cm'lik düzleştirilmiş kenarlar kullanılarak anathyrose oluşturulmuştur. Orta bölümlerdeyse hafifçe iç yana yakın açılmış bir zıvana yuvası vardır.

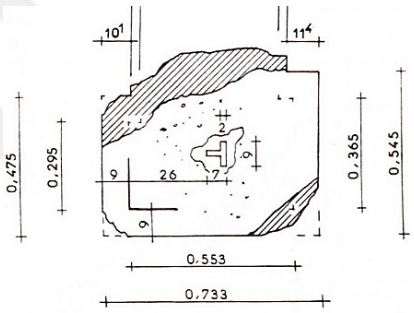

Fig. 94: GD1, üst yüzey

GD2: Anta kaidesinin geri kalanı, anta gövdesi ve orthostates içermesi beklenen blok kayıptır.

GD3: Çok az korunmuş olmakla birlikte anta gövdesi ve duvardan oluştuğu anlaşılan bloğun yüksekliği 48 cm'dir. Yan genişlik ise en çok 60 cm'ye ulaşacak kadar korunabilmiştir. Anta gövdesinin iç genişliği, üst bölümde yak. 31,5 cm iken dış genişliği yak. 25,5 cm'dir. Duvarın arka yüzünün genişliği ise 43 cm'dir.

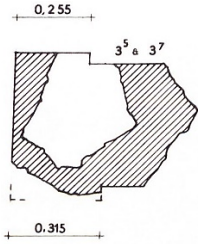

Fig. 95: GD3, üst yüzey

GD4: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 47,6 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği, dipte 51,5 cm iken tepede 50,9 cm'ye daralır. Gövdenin iç yan genişliği, dip bölümde 30,5 cm'dir. Gövdenin dış genişliği ise dipte 25,7 cm iken tepede 25 cm'ye daralır. İç yanda duvar

[220] Yapının blokları anlatılırken P. Coupel ve P. Demargne (1969) tarafından hazırlanan yayın izlenmiştir. Bu yayının metin ve çizimlerindeki ölçülerde milimetrik tutarsızlıklarla karşılaşıldığında incelenen elemanın diğer ölçüleri de gözetilerek doğruya en yakın ölçü saptanmaya çalışılmıştır.

genişliği -iç yana çıkıntılı olması gereken, arkadaki kırık bölüm dâhil- dipte 92,7 cm'dir. Dış yanda ise duvar, tepede 98,6 cm genişliğindedir. Duvarın arka genişliği hasardan dolayı tam ölçülememişse de -arkada içe çıkıntı yapması gereken bölüm dışında- üstte 42,8 cm dolaylarında olmalıdır. Bloğun üst yüzeyinin orta bölümlerine açılmış birer küskü ve zıvana yuvası vardır. Üst yüzeyin arka bölümlerine ise bir kenet yuvası açılmış olduğu anlaşılmaktadır.

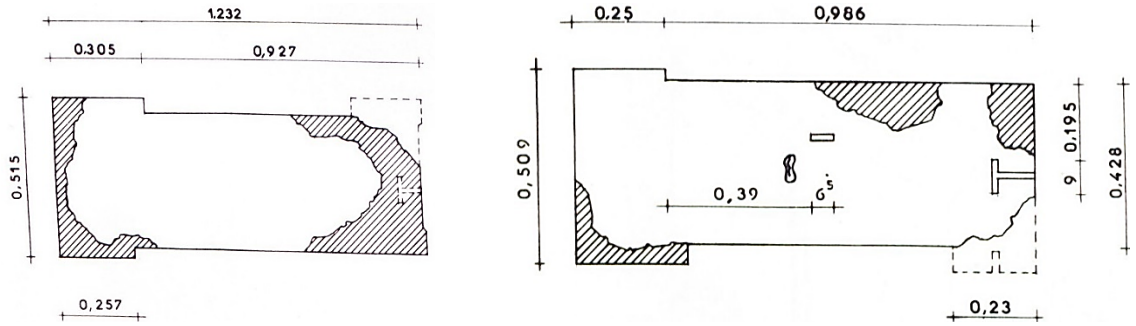

Fig. 96: GD4, alt ve üst yüzey

GD5: Anta gövdesi ve duvar içermesi beklenen blok kayıptır.

GD6: Yukarıda astragalos profili ile sonlandığı anlaşılan anta gövdesi, başlığın alt bölümleri ve arkada duvardan oluşan, 34,8 cm yüksekliğindeki blok, iki kırık parça olarak gözlemlenebilmiştir. Dipte gövdenin iç yanı 29,8 cm, dış yanı 24 cm genişliğindedir. Gövdenin ön yüzünde üç (çap: 13 cm), iç yanında iki, dış yanında bir rozet bezemesi vardır. Dış yan genişliği dipte 26,4 cm olan duvarın oldukça hasarlı olan arka bölümünde genişlik, 43 cm'ye tamamlanmıştır. Arka yüzde kaba orta bölüm dışında bir zıvana yuvası da gözlemlenebilir durumdadır. Alt yüzeyde bir zıvana yuvasının izleri olduğu belirtilmiştir. Üst yüzeye ise her biri 2,5 cm çapında olup üste gelen bloğu sabitlemek için kullanıldığı düşünülen iki delik açıldığı saptanmıştır.

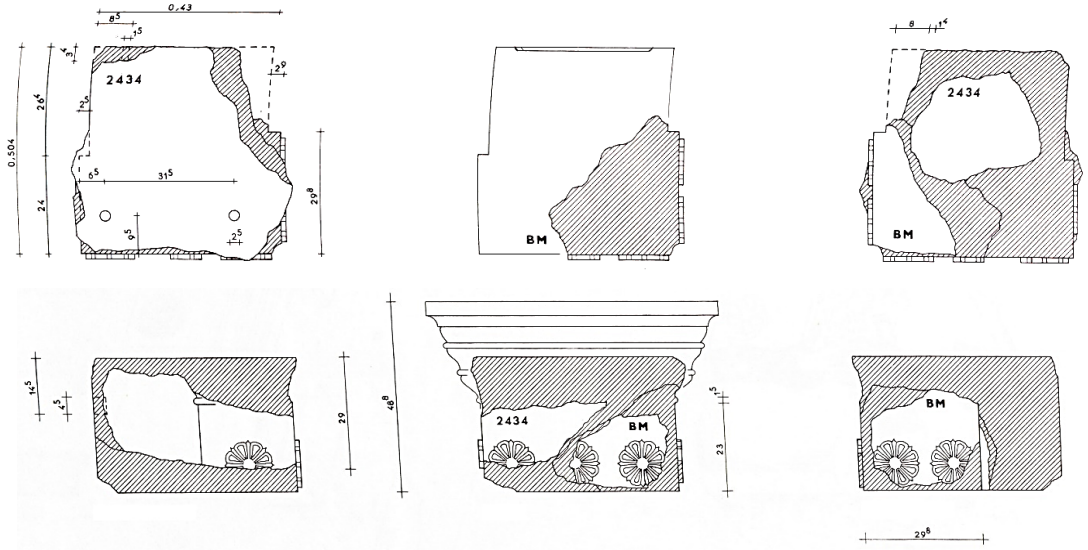

Fig. 97: GD6'nın iki parçasının üst (üstteki figürlerin soldan ikisi) ve alt yüzeyleri (sağ üstte) ile dış, ön, iç yüzleri (alttakiler)

GD7: Anta başlığının üst bölümlerini içermesi beklenen blok kayıptır.

KD1: Kaidenin plinthosunu içermesi beklenen blok kayıptır.

KD2: Blok, antanın kaide bölümündeki torus, onun üzerindeki gövde bölümü ve bunların arkasındaki orthostatesten oluşmaktadır. Buna eş ve dış yanda olması gereken kayıp blok da bu blokla düşünülmelidir. Kırık KD2'nin yüksekliği 85 cm'ye ulaşacak kadar korunmuştur. Torus yüksekliği 11,5 cm'dir. Gövde başlangıcındaki şerit profili ise 4,7 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön yüzdeki dip genişliği (ya da şerit profilinin genişliği) 35 cm iken apophygenin bitimindeki genişliği 30 cm'dir. Yanda (antanın iç yanı) ise gövde genişliği, dipte 42,5 cm iken apophygenin bitiminde 32,5 cm olup sağlıklı ölçülebilen en üst noktada 32 cm'dir. Anta gövdesinin duvardan çıkıntısı, apophygenin bitiminde 5,5 cm ölçülmüştür. Bloğun alt yüzeyine bir zıvana yuvasının açıldığı saptanmıştır.

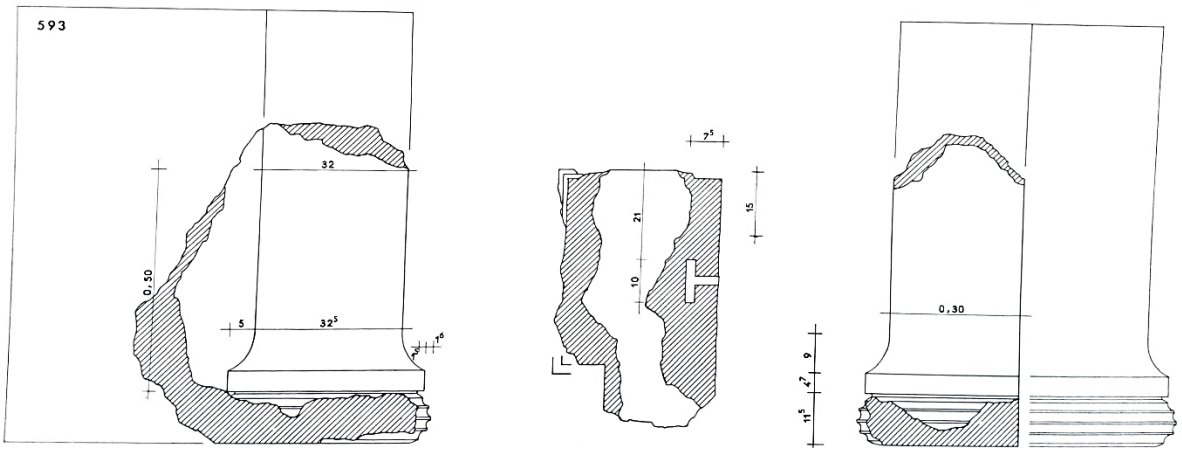

Fig. 98: KD2; yan, alt ve ön yüz

KD3: Anta gövdesi ve duvar içermesi beklenen blok kayıptır.

KD4: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 48 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön yüzü; dipte 51,9 cm, tepede 51 cm genişliğindedir. Gövdenin iç yan genişliği; dipte 31,1 cm, tepede 30,7 cm iken dış yan genişliği; dipte 25,4 cm, tepede 25 cm'dir. Dip bölümde gövde; iç yana 5,4 cm, dış yana 3,3 cm çıkıntılıdır. Antanın arkasındaki duvar, iç yanın dip bölümünde 72 cm genişliğe ulaştıktan sonra içe doğru 6,7 cm çıkıntı yapar. Bu çıkıntılı bölümün genişliği 31,5 cm'dir. Anta çıkıntılarının biraz arkasında duvar kalınlığı; dipte 43,7

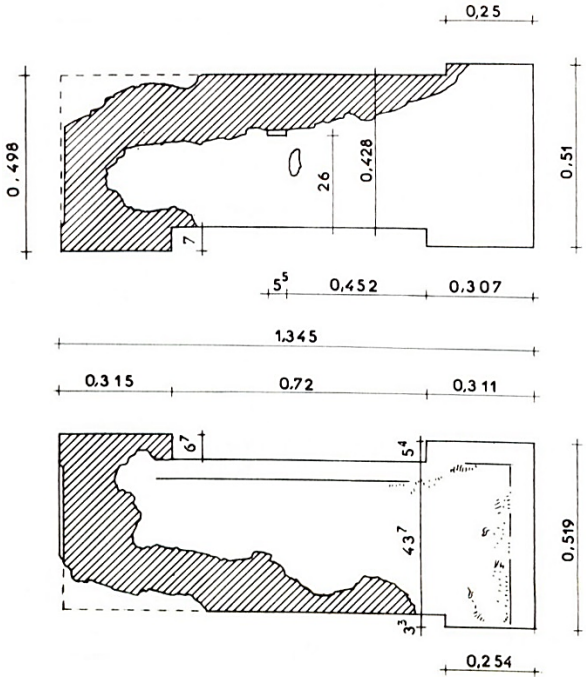

Fig. 99: KD4, üst ve alt yüzey

cm, tepede 42,8 cm iken en arkada hasardan dolayı tam ölçülemeyen genişlik -iç yana çıkıntılı bölüm dâhil- 49,8 cm dolaylarında olmalıdır. Bloğun üst yüzeyinin orta bölümlerine birer küskü ve zıvana yuvası açıldığı saptanmıştır.

KD5: Anta gövdesi ve duvar içermesi beklenen blok kayıptır.

KD6: Anta gövdesi, başlığı ve duvardan oluşan, ön yüzde 49,3 cm yüksekliğindeki bloğun KD antaya ait olduğu önerilmekle birlikte GB antaya ait olabileceği de belirtilmiştir. Bloğun ön genişliği, dipte 49,5 cm iken tepede 73 cm'dir. Gövdenin ön yüzünde, her biri 12,5 cm çapında üç rozet bezemesi vardır. İç yanda, iki rozet bezemesine sahip gövdenin genişliği, dipte 29,5 cm'dir. Dış yanda ise tek rozet bezemesine sahip gövde, 24,4 cm genişliğindedir.

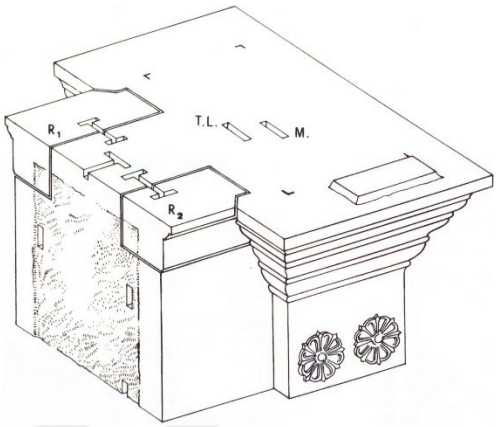

Fig. 100: KD6, restitüsyon

Dip bölümde gövde; iç yana 4,3 cm, dış yana 2,8 cm çıkıntılıdır. Gövdede rozetlerin bulunduğu bölüm 24,6 cm, şerit profili ve astragalosun her ikisi ise 1,9 cm yüksekliğindedir. Başlık; 4 cm yüksekliğinde Ion kymationlu ovolo, 1,7 cm yüksekliğinde inci dizili astragalos, 4,2 cm yüksekliğinde Lesbos kymationlu kyma reversa, 1,9 cm yüksekliğinde inci dizili astragalos, 4,1 cm yüksekliğinde Ion kymationlu ovolo, 2 cm yüksekliğinde cavetto ve 3 cm yüksekliğinde dik silme profillerine sahiptir. Antanın arkasındaki duvar, dipten ölçülene göre iç yanda 28,5 cm, dış yanda 33 cm genişliğindedir. Duvarın arka genişliği, dipte 42,8 cm'dir. Üstte bu genişliğin 20 cm'ye düşmesi, ayrı birer blok olarak işlendiği anlaşılan epikranitisler için yanlarda açılmış yerlerden dolayıdır. Bloğun arka yüzünde iç kenar 6,5 cm, dış kenar 5,5 cm genişliğinde düzleştirilerek anathyrose oluşturulmuştur. Arka yüzde iki zıvana yuvası da vardır. Bloğun alt yüzeyine bir zıvana yuvası dışında bir delik daha açılmıştır. Üst yüzeye ise birer kurtağzı ve zıvana yuvasının yanı sıra kenet yuvalarının da açıldığı anlaşılmaktadır.

KB1: Kaidenin plinthosunu içermesi beklenen blok kayıptır.

KB2: Blok, antanın kaide bölümündeki torus, onun üzerindeki gövde bölümü ve bunların arkasındaki orthostatesten oluşmaktadır. Kimi çizimlerde iç yanda yansıtılsa da plan restitüsyonlarına göre ona eş olan iç yandaki bloğun dış yandaki yarısı olmalıdır. Kırık bloğun daha çok orthostates bölümü korunmuş olup bunun da yüksekliği 80 cm'ye ulaşacak kadar gözlemlenebilmiştir. Antanın yalnızca yan yüzünün az bir bölümü izlenebilmektedir. Burada torus yüksekliği 11,5 cm'dir. Gövde başlangıcındaki şerit profili ise 4,7 cm yüksekliğindedir. Anta gövdesinin duvardan çıkıntısı, apophygenin bitiminde 5,5 cm'dir.

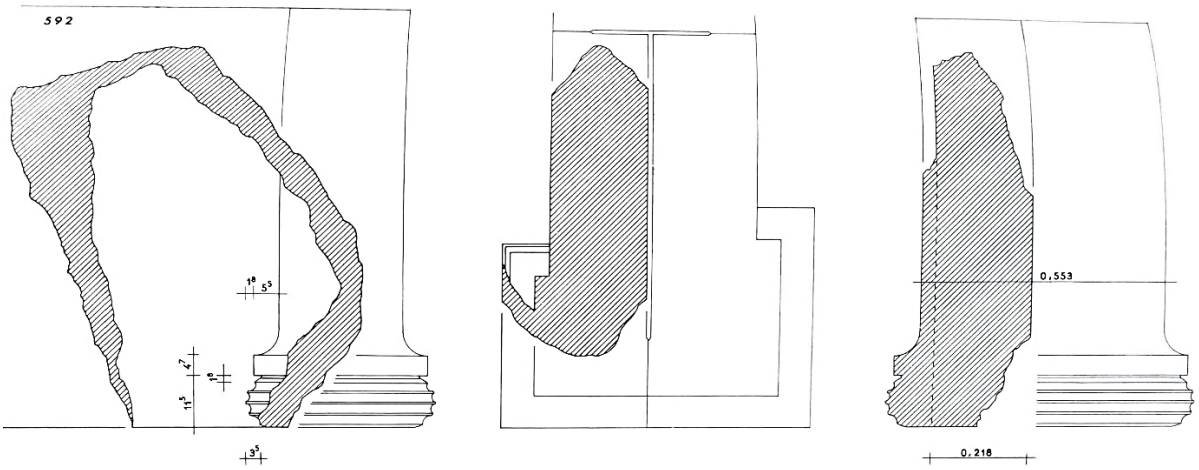

Fig. 101: KB2; yan yüz, plan restitüsyonu ve ön yüz

KB3: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 47,8 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 54,5 cm, tepede 53,7 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte 34,3 cm, tepede 32,8 cm iken dış genişliği ise dipte 27,7 cm, tepede 26,5 cm'dir. Dip bölümde anta gövdesi; iç yana 6,5 cm, dış yana 4,5 cm çıkıntılıdır. Antanın arkasındaki duvar, dipten ölçülene göre iç yanda 34,5 cm, dış yanda 41,1 cm genişliğindedir. Duvarın arka genişliği; dipte 43,5 cm, tepede 43,1 cm'dir. Arka yüzde anathyrose belirgindir. Bloğun alt yüzeyinin arka bölümüne açılmış, ayrı tipte iki zıvana yuvasıyla bir de küskü yuvası vardır. Üst yüzeyin arka bölümlerine ise bir kenet yuvası açıldığı saptanmıştır.

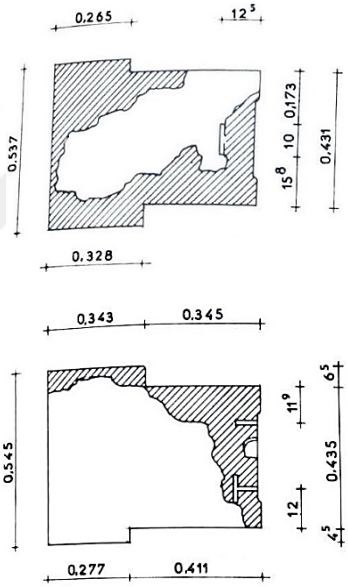

Fig. 102: KB3, üst-alt yüzeyler

KB4-5: Anta gövdesi ve duvar içermesi beklenen bloklar kayıptır.

KB6: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 27,9 cm yüksekliğindedir. Hasarlı ön yüzün ölçüleri alınamamıştır. Gövdenin dip bölümde ölçülebilen iç yan genişliği 31 cm iken dış yan genişliği 25,6 cm'dir. Dip bölümde anta gövdesinin duvardan çıkıntısı, dış yana doğru 4 cm olarak ölçülebilmiştir. Antanın arkasındaki duvar, dipten ölçülene göre dış yanda 57 cm genişliğindedir. Duvarın arka genişliği; dipte 42,6 cm, tepede 42 cm'dir. Bloğun alt yüzeyinde iç kenar 5 cm, dış kenar 6 cm genişliğinde düzleştirilerek anathyrose oluşturulmuştur. Alt yüzeyin arka bölümüne açılmış birer zıvana ve küskü yuvası vardır. Üst yüzeye ise birer zıvana ve -bugün hasarlı- kenet yuvası açıldığı saptanmıştır.

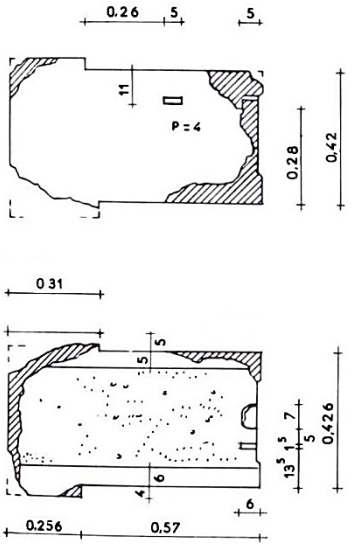

Fig. 103: KB6, üst ve alt yüzey

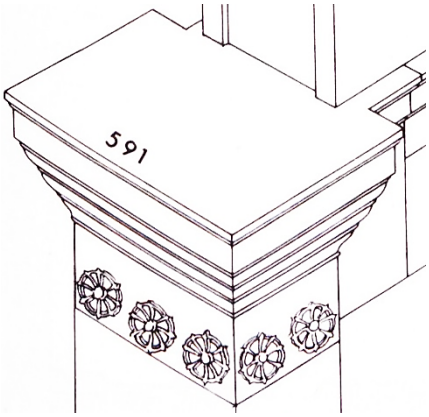

Fig. 104: KB7, restitüsyon

KB7: Anta gövdesi, başlığı ve arkada duvardan oluşan blok, 48,5 cm yüksekliğindedir. Ön yüzde oldukça hasarlı üç rozet bezemesine sahip gövdenin dip genişliği 51,5 cm'dir. Antanın tepe genişliği ise 71,5 cm'ye ulaşır. İç yanda, biri tamamen tahrip olmuş iki rozet bezemesine sahip gövdenin genişliği, dipte 30,5 cm'dir. Dip genişliği 25 cm olan gövdenin dış yanı ise yoğun hasardan dolayı sağlıklı gözlemlenemese de burada bir rozet bezemesi olduğu belirtilmiştir. Gövdede rozetlerin bulunduğu bölüm 19,2 cm, astragalos 1,9 cm yüksekliğindedir. Başlık; 4,6 cm yüksekliğinde Lesbos kymationlu kyma reversa, 2 cm yüksekliğinde inci dizili astragalos, 3 cm yüksekliğinde Ion kymationlu ovolo, 2 cm yüksekliğinde inci dizili astragalos, 4 cm yüksekliğinde Ion kymationlu ovolo, 3 mm'lik eğik bir geçiş, 7,5 cm yüksekliğinde dik silme, 2 cm yüksekliğinde kyma reversa ve yine 2 cm yüksekliğinde şerit profillerine sahiptir. Dipte anta gövdesi; iç yana 5 cm, dış yana 3,8 cm çıkıntılıdır. Duvar, dipten ölçülene göre iç yanda 26,5 cm genişliğindeyken dış yanda 32 cm genişliğindedir. Duvarın arka genişliği, dipte 42,7 cm'dir. Bloğun arka yüzeyinde iç kenar 7,5 cm, dış kenar 8,5 cm genişliğinde düzleştirilerek anathyrose oluşturulmuştur. Arka yüzde iki zıvana yuvası vardır. Alt yüzeyin arka bölümüne birer zıvana ve küskü yuvası, üst yüzeyin arka bölümüne ise birer küskü ve kenet yuvası açıldığı saptanmıştır.

GB1: Kaidenin plinthosunu içermesi beklenen blok kayıptır.

GB2: Blok, antanın kaide bölümündeki torus, onun üzerindeki gövde bölümü ve bunların arkasındaki orthostatesten oluşmaktadır. Buna eş ve dış yanda olması gereken kayıp blok da bu blokla düşünülmelidir. Kırıklara sahip GB2'nin yüksekliği, orthostates bölümünden anlaşılana göre 97,5 cm'dir. Torus yüksekliği 11,5 cm ölçülmüştür. Gövde başlangıcındaki şerit profili ise 4,6 cm yüksekliğindedir. Bu durumda apophygeden başlamak üzere gövdenin geri kalan bölümü 81,4 cm yüksekliğinde olmalıdır. Gövdenin ön yüzdeki dip genişliği (ya da şerit profilinin genişliği) 32 cm iken apophygenin bitimindeki genişliği 28 cm'dir. Yanda (antanın iç yanı) gövde genişliği ise dipte 43,3 cm iken apophygenin bitiminde 35,3 cm olup sağlıklı ölçülebilen en üst noktada 34,7 cm'dir. Anta gövdesinin duvardan çıkıntısı; dipte 9,5 cm, apophygenin bitiminde ise 5,5 cm'dir. Bloğun alt yüzeyine bir zıvana yuvası açıldığı saptanmıştır.

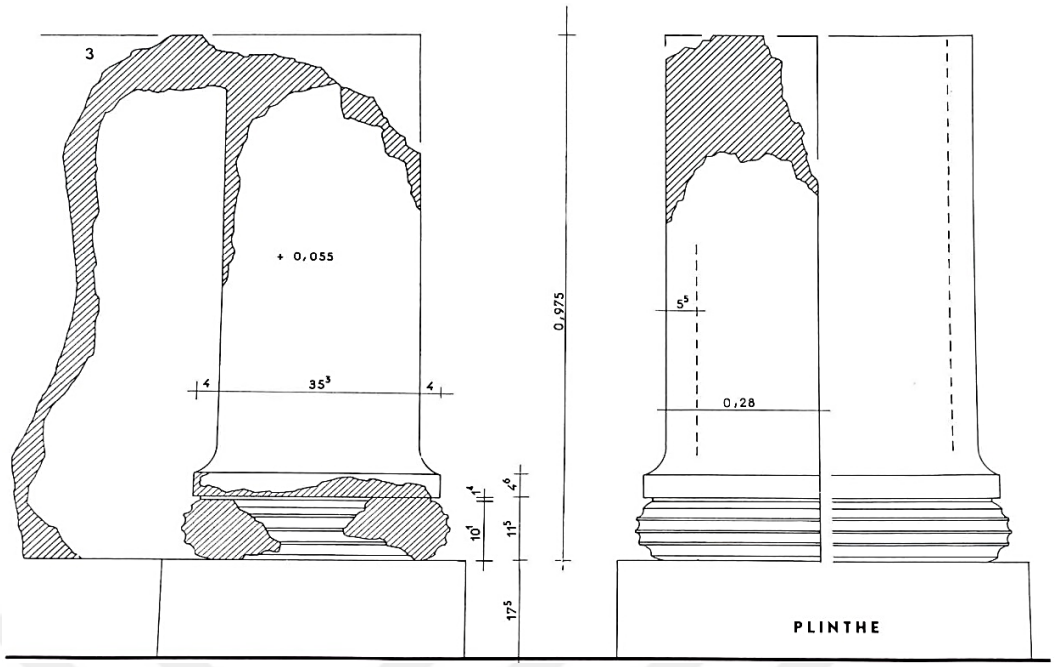

Fig. 105: GB2, yan ve ön yüz

GB3: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok 47,5 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 54,9 cm, tepede 53,9 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte 34 cm, tepede 33,6 cm iken dış genişliği ise dipte 27,5 cm, tepede 26,9 cm'dir. Üst bölümde gövde; iç yana 6,9 cm, dış yana 4,1 cm çıkıntılıdır. İç yanda, antanın arkasındaki duvar; dipte 29,5 cm, tepede 29,9 cm genişliğindedir. Dış yanda ise duvar genişliği, dipte 24,5 cm'dir. Bloğun arka yüzü kademeli olup dış yana denk gelen kademe dipte 22 cm genişliğindedir. Diğer kademe bundan 11,2 cm daha derindedir (bir başka ifadeyle arkada) ve genişliği 21,4 cm'dir. Böylece duvarın arka yüzünün dip bölümünde toplam genişlik 43,4 cm'ye ulaşırken tepede bu genişlik 43,2 cm'dir. Bloğun alt yüzeyinin arka bölümlerine açılmış, ayrı tipte iki zıvana yuvasının izleri saptanmıştır. Üst yüzeyin arka bölümlerine ise bir kenet yuvasının açılmış olduğu anlaşılmaktadır.

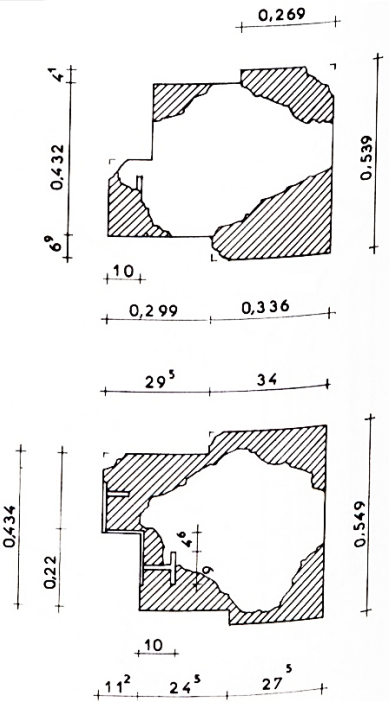

Fig. 106: GB3, üst ve alt yüzey

GB4: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 47,5 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 54,2 cm, tepede 53 cm'dir. Gövdenin iç yan genişliği; dipte 33 cm, tepede 32,6 cm iken dış yan genişliği; dipte 26,4 cm, tepede 26,1 cm'dir. Üst bölümde gövde, dış yana 3,9 cm çıkıntılıdır. Antanın arkasındaki duvar, dipten ölçülene göre iç yanda 70,1 cm genişliğe ulaştıktan sonra iç yana çıkıntı yapar. Bu çıkıntılı bölümün genişliği 26,6 cm'dir. Dış yanda ise

duvar, 1,03 m genişliğindedir. Bloğun ortasına yakın noktalarda duvar kalınlığı; dipte 43 cm, tepede 42,6 cm iken en arkada hasardan dolayı tam ölçülemeyen genişlik -iç yana çıkıntılı bölüm dâhil- 50 cm dolaylarında olmalıdır. Bloğun alt yüzeyinin arka bölümüne açılmış, bugün hasarlı, bir zıvana yuvası vardır. Üst yüzeye ise iki zıvana, bir küskü yuvası açıldığı saptanmıştır.

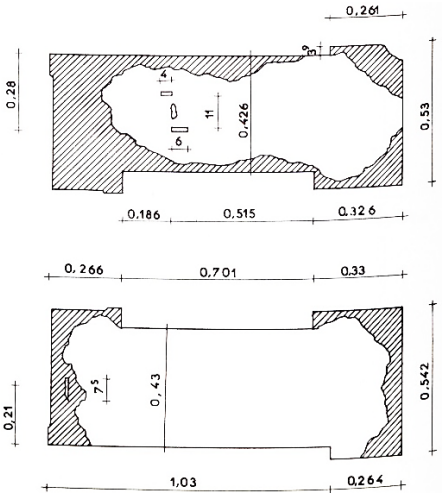

Fig. 107: GB4, üst ve alt yüzey

GB5: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 46,8 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 52,9 cm, tepede 52 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte 32,3 cm, tepede 31,5 cm iken dış genişliği ise dipte 26,2 cm, tepede 25,9 cm'dir. Dip bölümde anta gövdesi; iç yana 6,8 cm, dış yana 3,7 cm çıkıntılıdır. Bloğun toplam uzunluğu 85,5 cm olarak verilmiştir. Duvarın arka genişliği; dipte 42,4 cm iken tepede 42 cm'dir. Bloğun alt yüzeyinin arka bölümüne açılmış bir zıvana yuvası vardır. Üst yüzeye ise birer kenet ve zıvana yuvası açılmış olduğu belirtilmiştir.

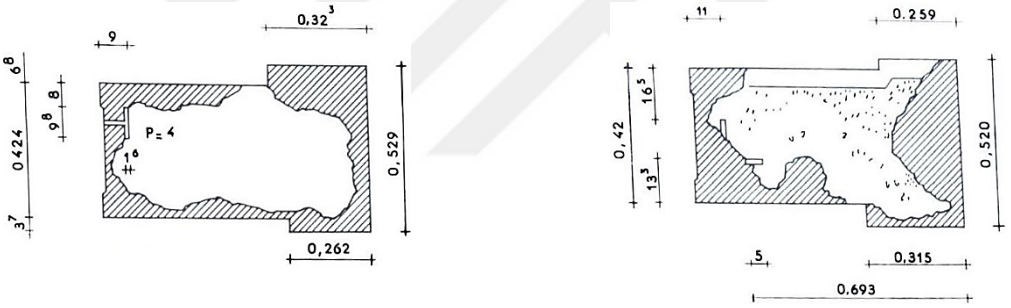

Fig. 108: GB5, alt ve üst yüzey

GB6: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 28,4 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 52,2 cm, tepede 51,6 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte 31,5 cm, tepede 31,1 cm iken dış genişliği ise hem dip hem tepede 25,9 cm'dir. Dip bölümde anta gövdesi; iç yana 6 cm, dış yana 4 cm çıkıntılıdır. Üst bölümde ise bu değerler, sırasıyla 6,2 ve 3,5 cm'dir. Antanın arkasındaki duvar; tepeden ölçülene göre iç yanda 39 cm, dış yanda 44,2 cm genişliğindedir. Duvarın arka genişliği; dipte 42,2 cm, tepede 41,9 cm'dir. Bloğun alt yüzeyinin arka bölümüne açılmış birer küskü ve zıvana yuvası vardır. Üst yüzeye ise iki zıvana, bir kenet yuvası açıldığı görülmekteyken buradaki ikinci bir kenet yuvasınınsa hasardan dolayı gözlemlenemediği düşünülmektedir.

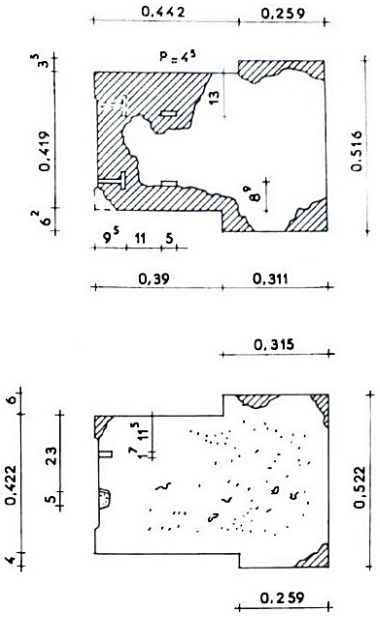

Fig. 109: GB6, üst ve alt yüzey

GB7: Kesin olmamakla birlikte GB anta ile ilişkilendirilen blok; ön yüzde iki, yan yüzde bir rozet gözlemlenebilecek kadar korunabilmiştir. Rozetlerin her birinin çapı 12 cm'dir. Ön yüzde bloğun korunabilmiş genişliği ise 38 cm'dir.

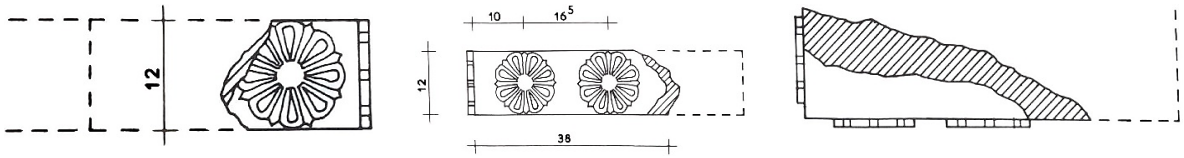

Fig. 110: GB7; yan, ön ve üst yüz

GB8: Anta gövdesi, başlığı ve arkada duvar içermesi beklenen blok kayıptır.

Kaynak: Falkener, 1860: 267, 271; Smith, 1900: 44, no. 935; Lethaby, 1915: 219-220; Niemann, 1921: 13, fig. 26-28, 36, taf. III; Krischen, 1923: 74-75, 77-78, abb. 3, taf. VIII-XII; Martin, 1965: 485; Brockmann, 1968: 72, 74-79, kat. E.17; Coupel and Demargne, 1969: 103-105, 107, 109-111, 113-116, 118-121, pl. 42, 44, 47-50, XXIV, XLIII-XLV, XLIX, XLVII-XLVIII, LII-LVI, LVIII-LXIII, LXXI-LXXIII, LXXVIII; Martin, 1971: 331; Altekamp, 1991: 171-172, 263, 284, abb. 160.

No. 2: Patara, pilaster buluntusu **Lev.**7

Konum: Patara antik kentinde, Mezar Kilisesi olarak adlandırılmış yapının kuzey kapısında devşirme malzeme (merdiven bloğu) olarak bulunmuş blok; Antalya ili, Demre ilçesindeki Likya Uygarlıkları Müzesi'nde sergilenmektedir.

Fig. 111: No. 2, ön yüz

Mimari düzen: Ion mimarisine ait buluntunun bağlı bulunduğu yapı ve dolayısıyla bu yapının düzeni bilinmemektedir.

Malzeme: Kireç taşı (Şahin, 2020: dn. 1)

Tarihleme Önerileri: MÖ IV. yy. ortaları, yak. MÖ 360-330 (Şahin, 2020: 28, 31); MÖ 360-345 (bu tezdeki öneri)

Tanım: Blok; pilaster gövdesi, başlığı ve duvardan oluşmaktadır. Gövdede alt fascia 8,4 cm yüksekliğindedir. Alttakinden 8 mm çıkıntılı olan üst fascia, 8 cm yüksekliğe ulaştıktan sonra 2,4 cm yüksekliğinde inci dizili astragalos profiliyle kesintiye uğrar ve bunun ardından yak. 4 mm kadar daha devam eder. Alt fascianın genişliği, ön yüzde 67,1 cm iken her iki yanda da 30 cm'dir. Üst fascianın genişliğiyse ön yüzde 68,8 cm olup her iki yanda 31,8 cm ölçülmüştür. Alt fascianın arkadaki duvardan çıkıntısı her iki yanda da 4,5 cm iken üst fascianın çıkıntısı, her iki yanda da 5,5 cm'dir. Başlık silmelerinin ölçüleri, ön yüzde, bloğun en üstünde korunmuş olan şerit profili hizasından ya da ona yakın noktalardan alınmıştır. Buna göre başlıkta Ion

kymationlu ovolo profili için 6,1 cm yüksekliğinde bölüm ayrılmıştır. Ancak bunun en üstteki yak. 4 mm'lik bölümü kesildiğinden ovolo yüksekliği 5,7 cm olarak verilebilir. Onun üzerindeki inci dizili astragalos profili içinse 2,7 cm yüksekliğinde bölüm ayrılmıştır. Ancak bunun da üstteki yak. 4,5 mm'lik bölümü boş bırakıldığından astragalos yüksekliği 2,25 cm olarak verilebilir. Başlığın üst bölümlerinde ise 6,9 cm yüksekliğinde Lesbos kymationlu kyma reversa, 6,3 cm yüksekliğinde cavetto ve 2 cm yüksekliğinde şerit profilleri vardır. Şerit profilinin hasardan dolayı yaklaşık alınabilen genişlikleri ön yüzde 87,8 cm iken bloğa karşıdan bakıldığında solda kalan yanda 38,9 cm, sağ yanda 37,6 cm kadardır. Ancak blok, devşirme malzemeye dönüştürüldüğünde arkada kesildiğinden yan genişlikler aslında daha çok olmalıdır. Alt fascianın arkasında, sol yanda yak. 19 cm genişliğindeyken sağ yanda yak. 19,6 cm genişliğindeki duvar, üst fascianın arkasında ise solda yak. 18,3 cm, sağda yak. 18,7 cm genişliğindedir. Arkada blok genişliği 56,9 cm (üstte), yüksekliği 25,4 cm olmakla birlikte devşirme kullanım için kesilen bölümün 16,5 cm'lik ölçüsü de yüksekliğe eklenebilir. Bloğun üst yüzeyine açılmış yuva, fotoğraflardan bilinmektedir ancak bloğun üzerinde sergilenen materyal nedeniyle gözlemlenememiştir.

Kaynak: Şahin, 2018: 94-98, 199, 206, 213-215, 270, kat. no. 42, lev. 20; 2020.

No. 3: Limyra, pilaster buluntusu **Lev.**8

Konum: Blok; Antalya ili, Finike ilçesinde, Turunçova Mahallesi'nden Sahilkent Mahallesi'ne giden yolun güneyindeki Limyra batı kentinde yer alan, J. Borchhardt'ın saray olabileceğini önerdiği yapıyla ilişkilendirilmektedir. Bloğun, kazı alanındaki bir depoya kaldırıldığı belirtilmiştir.

Fig. 112: No. 3, ön yüz

Mimari düzen: Ion mimarisine ait buluntunun bağlı bulunduğu yapı ve dolayısıyla bu yapının düzeni bilinmemektedir.

Malzeme: ?

Tarihleme Önerileri: Dynastes Perikle dönemi (Borchhardt, 2001: 181); Geç Klasik Dönem (Ohnesorg, 2005: 141); MÖ 360-345 (bu tezdeki öneri)

Tanım: Pilaster başlığı, onun üzerindeki heykeltıraşlık eseri ve arkada duvardan oluşan blok, arka bölümde 42,9 cm yüksekliğindedir. Ön yüzün en altında yer alan 1,5 cm yüksekliğindeki profil oldukça hasarlı olmakla birlikte büyük olasılıkla inci dizili bir astragalostur. Bunun üzerinde yak. 4,5 cm yüksekliğinde Lesbos kymationlu kyma reversa, 5,8 cm yüksekliğinde

Ion kymationlu ovolo ve yak. 6,6 cm yüksekliğinde anthemionlu ovolo profili bulunmaktadır. Yan yüzlerden gözlemlenebilir olanı da oldukça hasarlıdır. Burada, aynı noktadan çıkan üst üste iki volüt, kısmen gözlemlenebilmektedir. Bunlar, ön yüzdeki alttan ilk iki profile doğru eğimlidir ancak volütlerin profillere doğru olan bölümleri hasarlı olduğundan gözlemlenememektedir. Volütlerin çıkış noktalarının hemen yanında, başlığın dibinden çıkıp dış sınırını oluşturan ve sözü edilen iki volüt dalına göre epey kalın olan kabartma, yükseldikçe öne doğru eğim kazanmaktadır. Bunun en yukarıda nasıl devam ettiği gözlemlenemese de ön yüzdeki son profile doğru eğilen üçüncü bir volüt olması gerekir. Duvarın arka genişliği 41,3 cm iken üstte bu genişlik 43 cm olarak ölçülmüştür. Bloğun arka yüzeyi her iki yanda da 8,1 cm genişliğinde düzleştirilerek anathyrose oluşturulmuştur. Alt yüzeyde ise anathyrose, hem yanlar hem ön bölüm düzleştirilerek uygulanmıştır. Buradaki çentiklerin, bloğun sonraki kullanımları için açıldığı düşünülmektedir. Yine alt yüzeye açılmış birer kenet ve zıvana yuvası olduğu belirtilmiştir. Üst yüzeye ise iki kenet, üç zıvana yuvasının açıldığı saptanmıştır.
Kaynak: Borchhardt, 2001.

No. 4: Ksanthos Mĕmruwi Kaya Mezarı **Lev.**9

Konum: Antalya ili, Kaş ilçesi, Kınık Mahallesi'ndeki Ksanthos antik kentinin kuzeydoğu bölümünde, Akropolis Payeli Mezar Anıtı'nın altındaki Lykia tipi kaya mezarlarının biraz batısındadır.

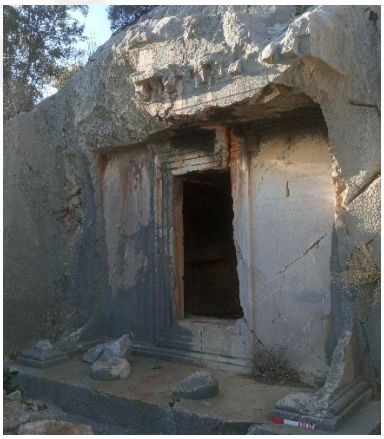

Fig. 113: No. 4

Mimari düzen: Ion

Malzeme: Kayadan oyulmuştur.

Tarihleme önerileri: MÖ IV. yy. (Demargne, 1958: 122); MÖ IV. yy.ın II. yarısı (Seyer, 2006: 725)

GB: Plinthos, 6,4 cm yüksekliğindedir. Plinthosun üst yüzeyi, yukarıdaki profile doğru 2,9 cm derinliğinde ve 3 mm kadar yükselen eğime sahiptir. Torusun yüksekliği ön yüzde 5,8 cm iken iç yanda 6 cm, dış yanda 6,4 cm'dir. Plinthos; ön yüzde 43 cm, iç yanda 33,8 cm genişliğinde olup dış yanda duvarın sonuna kadar (94,5 cm) devam eder. Plinthosun duvardan iç yana doğru çıkıntısı 17,5 cm'dir. Gövde başlangıcındaki şerit profili hem ön hem iç yüzde 7 mm yüksekliğindeyken dış yanda 5 mm kadar yüksekliğe sahiptir. Gövdenin dip genişliği (ya da şerit profilinin genişliği) ön yüzde 30 cm, iç yanda 20,1 cm iken dış yanda bu profil, duvarın sonuna kadar (87,6 cm) devam etmektedir. Apophygenin bitiminde ise gövde; ön yüzde yak. 25,7 cm, iç yanda 15,8 cm genişliğinde olup dış yanda duvarın sonuna kadar (87 cm) devam etmektedir. Gövde, iç yana doğru dipte 18 cm çıkıntılı iken apophygenin

bitiminde 18,4 cm çıkıntılıdır. Apophygenin biraz üzerinden başlamak üzere antanın geri kalan bölümleri korunamamıştır.

GD: Plinthos, iç yandan ölçülene göre 6,1 cm yüksekliğindedir. Plinthosun üst yüzeyi, yukarıdaki profile doğru 3 mm yükselen eğime sahiptir. Torus profili 5,3 cm yüksekliğindedir. Plinthos; ön yüzde 43 cm, iç yanda 35,6 cm genişliğinde olup dış yanda duvarın sonuna kadar (86,1 cm) devam eder. Gövde başlangıcındaki şerit profilinin yüksekliği, 8 mm kadardır. Dışta gövde çıkıntısı olmadığından anta ile duvarın ayrımı yapılamasa da şerit profilinin bir noktadan sonra daha yüksek olduğu görülür. Bu profilin yüksek olduğu noktalar, duvar içerisinde düşünülebilir. Torus profili de özellikle ön bölümde oldukça hasarlı olan antanın apophyge bölümü çok az gözlemlenebilmekte olup bundan yukarısı ise korunamamıştır.

Kaynak: Demargne, 1958: 122-124, fig. 24, 26, pl. LVII-LVIII, *Tombe R bis*.

No. 5: Lyrnai Kaya Mezarı **Lev.**10.a-d

Konum: Muğla ili, Dalaman ilçesi, Kayadibi Mahallesi'ndeki (Şahin ve Adak, 2014: 187, res. a-b) Lyrnai antik yerleşiminde (Yıldız ve Onur, 2022: 350-352), modern yerleşime bakan dik tepedeki kayalıklarda (Roos, 1985: 27), no. 6'nın yanındadır.

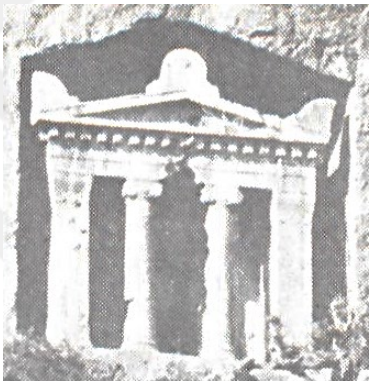

Fig. 114: No. 5

Mimari düzen: Ion

Malzeme: Kayadan oyulmuştur.

Tarihleme önerileri: MÖ IV. yy. içerisinde Erken Hellenistik Dönem (Roos, 1985: 51)

Tanım: Mezarın iki antası için aynı bilgiler verilmiştir. Buna göre ön yüz ve iç yanda işlenmiş ve toplam yüksekliği 14 cm olan kaideler, dik silme üzerinde kyma reversa profilinden oluşmaktadır. Ancak fotoğrafı paylaşılan kaide bitirilmemiş göründüğünden bu profil tanımına kuşkuyla yaklaşılabilir. Anta gövde çıkıntıları yalnızca iç yanlarda yapılmıştır. Başlıkların hemen altında; ön yüzlerde üçer, iç yanlarda ikişer phiale bezemesi (çap: 16 cm) bulunmaktadır. Üçer Pergamon ovolosu üzerinde cavetto ve şerit profillerinden oluşan başlıklar, ön yüz ve iç yanlarda işlenmiştir.

Kaynak: Roos, 1985: 27-28, pl. 14.4-6, 15.1, 50, 51.1, 71.4-5, Octapolis *tomb* 1.

No. 6: Lyrnai Kaya Mezarı

Fig. 115: No. 6

Konum: Muğla ili, Dalaman ilçesi, Kayadibi Mahallesi'ndeki (Şahin ve Adak, 2014: 187, res. a-b) Lyrnai antik yerleşiminde (Yıldız ve Onur, 2022: 350-352), modern yerleşime bakan dik tepedeki kayalıklarda (Roos, 1985: 27), no. 5'in yanındadır.

Mimari düzen: Bitirilmemiş mezarın Ion düzeninde planlandığı anlaşılmaktadır (krş. Roos, 1972: 61-62)

Malzeme: Kayadan oyulmuştur.

Tarihleme önerileri: MÖ IV. yy. içerisinde Erken Hellenistik Dönem (Roos, 1985: 51)

Tanım: Mezarın güneydoğu pilasterinin her iki yanında da kayanın oyulmasıyla ulaşılan derinlik, elemanın anta olarak tanımlanmasına olanak sağlamaktadır. Güneybatıda ise dış yanda bu işlem tamamlanmadığından buradaki pilaster, anta kimliği kazanmamıştır. Mezar yapımı tamamlanmamış olduğundan kaideler, eğimli çıkıntılar biçiminde bırakılmış olup yalnızca ön yüzde görülebilen başlık için ayrılmış bölümler de taslak durumundadır.

Kaynak: Roos, 1985: 29, pl. 14.1, 16.2, 51.2, Octapolis *tomb* 2.

No. 7: Megiste Kaya Mezarı **Lev.**10.e

Fig. 116: No. 7

Konum: Meis Adası'nın limanı olan körfezin doğusunda, Yuhanna Şövalyeleri Kalesi kalıntılarının hemen aşağısındaki kayalıklarda yer almaktadır.

Mimari düzen: Ion

Malzeme: Kireç taşı (Wurster, 1981: 218) kayadan oyulmuştur.

Tarihleme Önerileri: MÖ geç V. yy.-erken IV. yy. (Simpson and Lazenby, 1970: 76); en erken MÖ IV. yy. sonları (Wurster, 1981: 225-226)

Tanım: Tek anta üzerinden aktarılanlara göre dike yakın eğimi olan bir silme üzerinde cavetto profilinden oluşan kaide, 12,8 cm yüksekliğindedir. Gövde başlangıcında 1,7 cm yüksekliğinde şerit profili vardır. Daha sonra gövde, apophyge konumundaki eğik şerit profilinden başlamak üzere yukarı doğru 1,338 m ilerler. Bu ilerleme sırasında içe doğru 7 mm eğrilme gözlemlenmiştir. Bunun ardından hafif çıkıntılı ve 7,1 cm yüksekliğinde boyun bölümü ile 1,6 cm yüksekliğinde astragalos profili gelmektedir. Yüksekliği 12,4 cm olan başlık; ovolo, cavetto ve hafif eğimli şerit profillerinden oluşmaktadır.

Kaynak: Savignac, 1917: 524-525, fig. 1-2, 4, pl. I.1; Wurster, 1981: 217-220, 225, abb. 3-6, taf. 72.

No. 8: Myra Kaya Mezarı **Lev.**11

Konum: Antalya ili, Demre ilçesindeki Myra antik kentinin Doğu Nekropolisi'nde, kaya mezarlarının yoğun olduğu bölümün yak. 100 m güneydoğusunda, kuzeye bakan kaya yüzeyindeki Lykia tipi mezarın batı yanında, yüksek bir konumdadır.

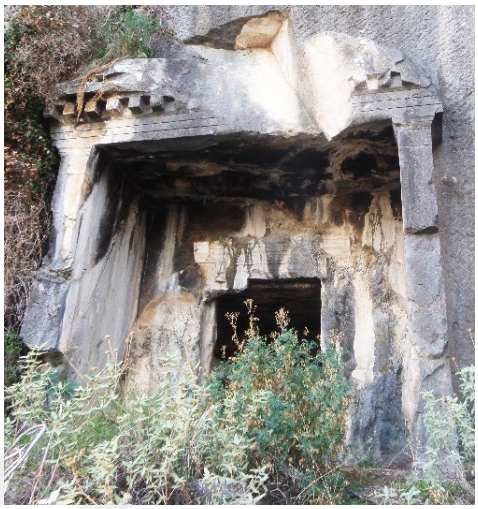

Fig. 117: No. 8

Mimari düzen: Ion

Malzeme: Kayadan oyulmuştur.

Tarihleme önerileri: -

Tanım: Mezar üzerine bilgiler, anta kaidesi gözlemlenebilen KB anta üzerinden aktarılmaktadır. Buna göre kaide; 5,1 cm yüksekliğinde dik silme, 6 cm yüksekliğinde cavetto, 7 mm yüksekliğinde eğik geçiş profili ve 4,7 cm yüksekliğinde torustan oluşmaktadır. Dik silme; ön yüzde 44,3 cm, dış yanda 42,5 cm genişliğinde olup iç yanın arka bölümlerinde kırık olduğundan bu açıdan denetlenememiştir. Dik silmenin duvardan iç yana doğru çıkıntısı yak. 12,4 cm iken dış yana çıkıntısı 1,2 cm'dir. Gövde başlangıcında, yüksekliği 1,5 cm olan şerit profili varken apophyge konumundaysa yüksekliği 7 mm olan eğik şerit profili bulunur. Şerit profilinin genişliği; ön yüzde 32,8 cm, iç yanda 31,5 cm, dış yanda 31,9 cm'dir. Eğik silmenin bitiminde ise gövde genişliği; ön yüzde 31,6 cm, iç yanda 30,8 cm, dış yanda 30,1 cm olarak ölçülmüştür. Gövdenin şerit profilinde iç yana çıkıntısı 5 cm iken dış yana çıkıntısı 6 mm'dir. Eğik şerit profilinin bitiminde ise çıkıntılar, sırasıyla 4,4 cm ve 3 mm'dir. Eğik şerit profilinden sonra boyun bölümüne kadarki yükseklik 2,603 m kadardır. Boyun ve başlığın toplam yüksekliği 30,5 cm'dir. Gövdenin üst bitiminde; apophyge konumunda eğik şerit, onun üzerindeyse şerit profili bulunur. Başlık; Pergamon ovolosu, cavetto ve abacustan oluşmaktadır.

Kaynak: Tıbıkoğlu, 2021: 376-378, lev. 39.a, 39.d-e, DN.38.

No. 9: Araksa Kaya Mezarı **Lev.**12-13

Fig. 118: No. 9

Konum: Muğla ili, Seydikemer ilçesi, Ören Mahallesi'nde; Ortaköy Mahallesi'ne giden kara yolu yanındadır.

Mimari düzen: Ion

Malzeme: Kayadan oyulmuştur.

Tarihleme Önerileri: -

GB: Kaide; (iç yandan yapılan ölçüme göre) 5,5 cm yüksekliğinde plinthos, 1,5 cm yüksekliğinde şerit, 5,6 cm yüksekliğinde cavetto, 4 mm yüksekliğinde eğik bir geçiş ve 3,8 cm yüksekliğinde torus profilinden oluşmaktadır. Gövde başlangıcında 1,5 cm yüksekliğinde şerit, apophyge konumunda 6 mm yüksekliğinde eğik şerit profili bulunur. Şerit profilinin genişliği, ön yüzde ve dış yanda hasardan dolayı alınamamışken iç yanda 27,9 cm'dir. Eğik şerit profilinin bitiminde ise gövde genişliği; ön yüzde 30,4 cm, iç yanda 23,1 cm, dış yanda 24 cm olarak ölçülmüştür. Gövdenin yanlara çıkıntısı hasar nedeniyle şerit profilinden ölçülememiş olup eğik şerit profilinin bitiminde dış yana 1,2 cm, iç yana yana 2,5 cm'dir. Bundan sonra gövde, yukarı doğru -öne eğimli olmak üzere- ilerledikten sonra 3 ya da 3,5 mm çıkıntı yaparak boyun bölümünü oluşturur. Yüksekliği 21,3 cm olan boynun ön yüzünde iki, yanlarında birer phiale bezemesi vardır. Ön yüzdeki birbirine denk iki bezeme de 7 cm yüksekliğinde, 7,4 cm genişliğindedir. Yan yüzlerdeki phiale bezemelerinin her ikisinin çapı ise 7,9 cm'dir. İç yandaki bezemenin, olması beklenen göbek çıkıntısı hasardan dolayı sağlıklı denetlenememektedir. Apophyge başlangıcında gövdenin üst genişliği; ön yüzde 30,7 cm, iç yanda 23 cm, dış yanda 23,5 cm'dir. Apophyge bitimindeki şerit profilinden alınan üst genişlikler ise ön yüzde 31,8 cm, iç yanda 23,7 cm iken dış yanda hasardan dolayı sağlıklı alınamamıştır. Gövdenin duvardan dış yana çıkıntısı da üst bölümlerde ölçülememiş olup iç yana çıkıntısı apophyge başlangıcında 3 cm, apophyge bitimindeki şerit profilinde ise 3,4 cm'dir. Şerit profilinin yüksekliği 8 mm, onun üzerindeki astragalosun yüksekliği 1,8 cm ölçülmüştür. Başlık; iç yanın ön yüze yakın bölümlerinden alınan ölçülere göre 4,5 cm, 5 cm ve yine 5 cm yüksekliğinde üç ovolo, 4 mm yüksekliğinde eğik geçiş profili, 3,8 cm yüksekliğinde cavetto ve öndeki kırıkları tamamlandığında 6,4 cm yüksekliğinde abacustan oluşur. Ancak abacus, arkada arşitrav alt yüzeyinin üstüne çıkarak 13,2 cm yüksekliğe ulaşmaktadır.

GD: Oldukça hasarlı olan, 17,8 cm yüksekliğindeki kaidenin ayrıntılarını aktarmak güçtür. Aşağıda apophyge bitiminden alınabilen gövde genişlikleri; ön yüzde 30,8 cm, iç yanda 24 cm

iken kötü durumdaki dış yanda belirlenememiştir. Aynı noktadan ölçülebilen gövdenin iç yana çıkıntısı 2,7 cm'dir. Dipteki şerit profilinden başlamak üzere gövde, yukarı doğru -öne eğimli olmak üzere- 1,257 m ilerledikten sonra 4 mm çıkıntı yaparak boyun bölümünü oluşturur. Yüksekliği 21,3 cm olan boynun ön yüzünde iki, yanlarında birer phiale bezemesi vardır. Ön yüzdeki her iki bezeme de 6,8 cm yüksekliğinde, 7 cm genişliğindedir. Ancak dış yana yakın olan 3 mm kadar daha aşağıda konumlandırılmış olup buna ait phiale bezemesinin göbeğinin yerleştirilmesi de diğerinden küçük farklılıklar içermektedir. Yan yüzlerdeki phiale bezemelerinin her ikisinin çapı ise 8,2 cm'dir. İç yandaki bezemenin, olması beklenen göbek çıkıntısı hasardan dolayı sağlıklı denetlenememektedir. Apophyge başlangıcında gövdenin üst genişliği; ön yüzde 29,4 cm, iç yanda 23,3 cm, dış yanda 22,4 cm'dir. Apophyge bitimindeki şerit profilinden alınan üst genişlikler ise ön yüzde 30,3 cm, iç yanda 24,5 cm, dış yanda 23,7 cm ölçülmüştür. Gövdenin yanlara çıkıntısı, apophyge başlangıcında iç yana 3 cm, dış yana 1,9 cm'dir. Apophyge bitimindeki şerit profilinde gövde; iç yana doğru 3,5 cm, dış yana doğru 2,2 cm çıkıntılıdır. Şerit profilinin yüksekliği 1,2 cm, onun üzerindeki astragalosun yüksekliği 1,6 cm'dir. Başlık; iç yandan alınan ölçülere göre 3,5 cm, 5 cm ve 4,4 cm yüksekliğinde üç ovolo, 3 mm yüksekliğinde eğik geçiş profili, 3,7 cm yüksekliğinde cavetto ve öndeki kırıkları tamamlandığında 6,5 cm yüksekliğinde abacustan oluşur. Ancak abacus, arkada arşitrav alt yüzeyinin üstüne çıkarak 10,2 cm yüksekliğe ulaşmaktadır.

Kaynak: Bean, 1978: 71.

No. 10: Telmessos Kaya Mezarı **Lev.**14

Konum: Muğla ili, Fethiye ilçesindeki Telmessos antik kentinin kaya nekropolisinde, Lykia tipi mezarların gruplandığı bölümün hemen üzerindedir.

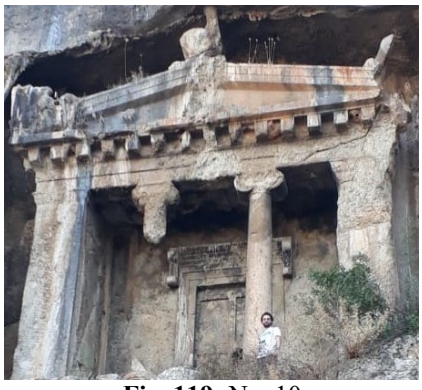

Fig. 119: No. 10

Mimari düzen: Ion

Malzeme: Kireç taşı (krş. no. 11) kayadan oyulmuştur.

Tarihleme önerileri: MÖ 400 dolayları ya da IV. yy. (Akurgal, 1961: 129, abb. 82); MÖ IV. yy. sonlarında İskender dönemi (Texier, 1862: 668); MÖ III. yy. (Texier, 1849: 222); olasılıkla Hellenistik Dönem'den önce değil, no. 9 ile aynı zamanlarda yapıldıysa II. Ptolemaios dönemi (bu tezdeki öneri)

Tanım: KB kaidede kireçlenme olduğundan kaide ölçüleri, GB antadan alınmıştır. Buna göre kaide; 5,7 cm yüksekliğinde dik silme, 12 cm yüksekliğinde cavetto, 8 mm yüksekliğinde eğik bir geçiş profili ve 16,7 cm yüksekliğinde kyma reversadan oluşmaktadır. Kaidenin dip

genişliği 1,075 m'dir. Kaideler yalnızca ön bölümlerde işlenmiştir. Kaideden sonra 5 mm kadar yükselen eğik geçiş profili bulunur. Bunun üzerinden başlığa kadarki bölümün yüksekliği ise toplam anta yüksekliğinden, 5 mm'lik profilin yanı sıra kaide ve başlık yükseklikleri de çıkartıldığında 4,223 m olmalıdır. KB antadan ölçülene göre anta gövdesinin ön genişliği 1,063 m kadardır. KB anta başlığının ön yüzünün çok az aşağısında, yuvarlağı andıran kabartılar gözükmektedir. Oldukça hasarlı olan bu kabartıların -no. 11'deki gibi- üç phiale bezemesi olabileceği belirtilmelidir. Başlıklar; ovolo, cavetto ve şerit profillerinden oluşmakta olup Ch. Texier'de 32 cm yüksekliğindedir.

Kaynak: Choiseul-Gouffier, 1782: pl. 68, 69.3; Texier, 1849: pl. 171; 1862: 668; *Dilettanti*, 1915: pl. XXXII- XXXIII.

No. 11: Telmessos Amyntas Kaya Mezarı **Lev.**15

Konum: Muğla ili, Fethiye ilçesindeki Telmessos antik kentinin kaya nekropolisinde, no. 10'un da içinde yer aldığı mezar grubuna göre biraz doğu/kuzeydoğuda konumlanmaktadır.

Fig. 120: No. 11

Mimari düzen: Ion

Malzeme: Kireç taşı (Fedak, 1990: 97) kayadan oyulmuştur.

Tarihleme önerileri: MÖ 400 dolayları (Akurgal, 1961: 129, abb. 81); en erken MÖ 400 (Benndorf and Niemann, 1884: 41, 112); MÖ IV. yy. [Bean, 1978: 40 (yazıt)]; MÖ IV. yy. sonları (Texier, 1862: 668; Fedak, 1990: 98) ya da -yazıt ilk defin içinse- belki daha geç (Roos, 2020: 11-13, 16); MÖ IV. yy.ın son çeyreği ya da III. yy. başları (Rumscheid, 1994.I: 94); MÖ III. yy. (Texier, 1849: 222); II. Ptolemaios dönemi (bu tezdeki öneri)

KD: Kaide (dış yandan yapılan ölçüme göre); 8,8 cm yüksekliğinde dik silme, 21,2 cm yüksekliğinde cavetto, 1 cm yüksekliğinde eğik bir geçiş profili ve 9 cm yüksekliğinde torustan oluşmaktadır. Bu ölçüler Ch. Texier'de verilenlerle uyumlu olmakla birlikte yine dış yanın değişik noktalarından yapılan ölçümlerde kaidenin 6 mm kadar daha yüksek olabildiği de belirtilmelidir. Kaidedeki dik silmenin ön yüz genişliği 1,548 m'dir. Gövde başlangıcında 5,3 cm yüksekliğinde dik silme ve 1,4 cm yüksekliğinde eğik şerit profili bulunur. Dik silme ile eğik şerit profilinin kesişim noktasında genişlik; ön yüzde 1,2 m, iç yanda 62,1 cm, dış yanda yak. 61 cm'dir. Apophyge konumundaki eğik şerit profilinin bitiminde ise gövde genişliği; ön yüzde 1,166 m, iç yanda 59,1 cm, dış yanda yak. 55,6 cm olarak ölçülmüştür. Gövde, iç yana

doğru; dipte 6,1 cm, eğik şerit profilinin bitiminde 4,7 cm çıkıntılıdır. Dış yana çıkıntı ise kırıklar ve kireçlenme nedeniyle dip bölümlerde ölçülememiş olup eğik şerit profilinin biraz yukarısında 3,9 cm'dir. Gövde başlangıcındaki dik silme ve sonundaki şerit profilleri arasının yüksekliği 5,167 m'dir (Toplam anta yüksekliğinden, belirtilen dik silme ve şerit profillerinin yüksekliklerine kaide ve başlık yükseklikleri eklenerek bulunan sayının çıkarılmasıyla bu sonuca ulaşılmıştır.). Ön bölümde, gövdenin üst bitimine doğru üç phiale bezemesi görülmektedir. Eğik şerit profili ya da apophyge üzerinde, yüksekliği 4 cm olan şerit profili, gövdeyi sonlandırmaktadır. Başlık; 16 cm yüksekliğinde ovolo, 23 cm yüksekliğinde cavetto ve 6 cm yüksekliğinde şerit profillerinden oluşur.

KB: Ön bölümde çok az korunmuş kaide, dış yanda bütünüyle tahrip olmuştur. Daha iyi durumdaki iç yandan yapılan ölçüme göre kaide; 8,8 cm yüksekliğinde dik silme, 22,8 cm yüksekliğinde cavetto, 1,7 cm yüksekliğinde eğik bir geçiş profili ve 10,1 cm yüksekliğinde torustan oluşmaktadır. Gövde başlangıcında 3,9 cm yüksekliğinde dik silme ve 1,8 cm yüksekliğinde eğik şerit profili bulunur. İç yana yana doğru gövde çıkıntısı, dipte 6,8 cm iken apophyge konumundaki eğik şerit profilinin bitiminde hasardan dolayı tam olarak gözlemlenememiş olup bunun biraz yukarısında 5,3 cm'dir. Hasar nedeniyle bu açıdan gözlemlenememiş olan dış yan, en üstlere kadar bütünüyle tahrip olmuş durumdadır. Ön yüz de büyük oranda hasarlı olmakla birlikte burada üst bitime doğru üç phiale bezemesi olduğu anlaşılabilmektedir. Gövde bitimi ve başlıklar, KD anta ile aynı özelliklere sahiptir.

Kaynak: Texier, 1849: 222, pl. 169-170; Benndorf and Niemann, 1884: 40, fig. 28; Brockmann, 1968: 75, 78-79, kat. E.16.

No. 12: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu **Lev.**16-18

Konum: Antalya ili, Finike ilçesi, Arif Mahallesi'ndeki Arykanda Helios kutsal alanına batıdan girişi sağlayan konumdadır.

Fig. 121: No. 12, üstten

Mimari düzen: ?

Malzeme: Kireç taşı (Sancaktar, 2019: 122)

Tarihleme önerileri: MÖ IV. yy. sonu-III. yy. başı [Helios Tapınağı için önerilmiştir (Sancaktar, 2019: 50-52, 116)]

GD1: Blok; anta kaidesi (Bunun bir bölümü toikhobates olarak düşünülebilir.), gövdesi, gövde arkasındaki duvar ve dış yanın en altında gözlemlenen kaba bırakılmış bölümden oluşmaktadır. Ölçüler dış yandan alınmıştır. Bu noktada plinthos yüksekliği 7,7 cm ölçülmüşse de alttaki kaba bölüm, kaideye son biçimin verilmediğini

göstermektedir. Ön yüzde plinthosun, bir miktar toprak altında olmasına karşın yüksekliğinin daha çok olması da bu durumu doğrulamaktadır. İç yanda ise plinthosun çoğunlukla zemin altında kaldığı görülür. Plinthos üzerindeki eğik geçiş profili 1,4 cm, torus 8,2 cm yüksekliğindedir. Plinthos; ön yüzde 59,6 cm, dış yanda 54 cm genişliğinde olup iç yanda bu açıdan denetlenememiştir. Gövde başlangıcındaki dik silme 7 cm yüksekliğindedir. Apophyge konumundaki eğik şeridin yüksekliği ise 1,2 cm'dir. Gövdenin geri kalan bölümü, 12,3 cm yüksekliğe ulaşır. Gövdenin dip genişliği (ya da dik silmenin genişliği) ön yüzde 49,6 cm'dir. Gövde çıkıntısı olmayan dış yanda ise dip genişlik 44 cm ölçülmüştür. İç yanın da bu bölümünde gövde çıkıntısı olmayıp genişliği 44,3 cm'dir. Apophyge konumundaki eğik şeridin bitiminde ise gövde genişliği ön yüzde 46 cm, iç yanda 27,3 cm olarak ölçülmüştür. Gövde çıkıntısı olmayan dış yan ise bu noktada 43,6 cm genişliğindedir. İç yanda gövde çıkıntısı 1,3 cm olup antanın arka köşesinden duvara doğru 7 mm kadar eğikliğe sahiptir. İç yanda duvar genişliği 14,6 cm'dir.

KD1: Blok; anta kaidesi (Bunun bir bölümü toikhobates olarak düşünülebilir.), gövdesi ve dış yanın en altında gözlemlenen kaba bırakılmış bölümden oluşmaktadır. Kaidenin ön ve iç yanında plinthos bir miktar zemin altında kaldığından ölçüler dış yandan alınmıştır. Bu noktada da ölçümün öne yakın bölümlerden yapıldığı belirtilmelidir ki silmelerde arkaya doğru eğiklik olduğundan kaidenin değişik noktalarında ölçü farklılıkları vardır. Belirtilen konumda plinthos 4,8 cm, eğik geçiş profili 5 mm, torus 8,8 cm yüksekliğindedir. Gövde başlangıcındaki dik silmenin yüksekliği 6,4 cm'dir. Apophyge konumundaki eğik şeridin yüksekliği 6 mm olup derinliği 1,3 cm'dir. Gövdenin geri kalan bölümü, 7,3 cm yüksekliğe ulaşır. Gövdenin dip genişliği (ya da dik silmenin genişliği), ön yüzde 53,8 cm'dir. Gövde çıkıntısı olmayan dış yanda ise dip genişlik 49 cm ölçülmüştür. İç yanın da bu bölümünde gövde çıkıntısı olmayıp genişliği 45,3 cm'dir. Apophyge konumundaki eğik şeridin bitiminde ise gövde genişliği; ön yüzde 51,8 cm, iç yanda 25,2 cm olarak ölçülmüştür. Gövde çıkıntısı olmayan dış yan ise bu noktada 46,5 cm genişliğindedir. İç yanda gövde çıkıntısı 1,4 cm olup antanın arka köşesinden duvara doğru 4 mm kadar eğikliğe sahiptir. İç yanda duvar genişliği 14,7 cm'dir.

KD2: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, ön bölümde 75,8 cm yüksekliğindedir. Gövdenin dip genişliği, önde 49 cm iken içte 25,4 cm'dir. Gövde çıkıntısı olmayan dış yan ise dipte 80,9 cm genişliğindedir. İç yanda -üst bölümleri kırık- duvarın dip genişliği 53,5 cm'dir. Bloğun üst yüzeyi, arkaya doğru 50 cm ilerledikten sonra 5,7 cm alçalır ve bundan sonra 28,5 cm daha arkaya ilerler.

KB1: Anta kaidesi (Bunun bir bölümü toikhobates olarak düşünülebilir.), gövdesi ve gövde arkasındaki duvardan oluşan blok, bugün iç yandan ve ön bölümün köşeye yakın noktalarından

gözlemlenebilecek koşullardadır. İç yandan alınan ölçülere göre kaide; yak. 13,4 cm yüksekliğinde plinthos, 7 mm yüksekliğinde eğik geçiş profili ve 8,8 cm yüksekliğinde torustan oluşur. Gövde başlangıcındaki dik silme 6,4 cm yüksekliğindedir. Apophyge konumundaki eğik şeridin yüksekliği yak. 1,4 cm olup derinliği 1,5 cm'dir. Gövdenin geri kalan bölümü, yak. 7,4 cm yüksekliğe ulaşır. Gövdenin iç yan genişliği, üst bölümlerde 25,2 cm'dir. Gövde çıkıntısı, iç yanda 1,2 cm olup antanın arka köşesinden duvara doğru 5 mm kadar eğikliğe sahiptir. İç yanda duvar genişliği 16,8 cm'dir.

KB2: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, çoğunlukla iç yandan gözlemlenebilecek koşullardadır. Gövdenin iç yan genişliği; dipte 25,5 cm, tepede 25,3 cm'dir. Anta gövdesinin iç yana çıkıntısı; dipte 1,4 cm, tepede 2,2 cm'dir. Bu çıkıntılar, antanın arka köşesinden duvara doğru dipte 1,2 cm, tepede 9 mm kadar eğikliğe sahiptir. İç yanda duvar genişliği; dipte 88,4 cm, tepede 91,5 cm genişliğindedir. Bloğun arka genişliği, tepede yak. 52,3 cm'dir.

Kaynak: Sancaktar, 2019: 122-123, M6-7, 9, çiz. 3-5, lev. 18-19.a-b.

No. 13: Letoon Leto Tapınağı[221] **Lev.**19-21

Konum: Muğla ili, Seydikemer ilçesi, Kumluova Mahallesi'nde yer alan Letoon kutsal alanındaki yan yana üç tapınaktan batıdakidir.

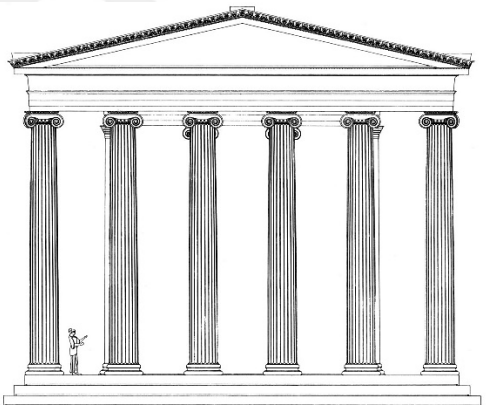

Fig. 122: No. 13, restitüsyon

Mimari düzen: Ion

Malzeme: Kireç taşı (Rumscheid, 1994.II, 34; Hansen and Le Roy, 2012: 111, 167)

Tarihleme Önerileri: MÖ III. yy.ın I. yarısı, makaledeki ana fikir olarak II. Ptolemaios dönemi (Cavalier and des Courtils, 2021: 107); olasılıkla MÖ III. yy. sonu-II. yy. başı (Metzger, 1965: 104); MÖ 160-130 (Rumscheid, 1994.I, 24); MÖ II. yy. ortası (Hansen and Le Roy, 2012: 42, 220)

GB1: Profilleri izlenemeyecek kadar hasarlı kaide bloğu, 37,7 cm yüksekliğindedir.

[221] Yapının blokları anlatılırken E. Hansen ve C. Le Roy (2012) tarafından hazırlanan yayın izlenmiştir. Bu yayının tablo ve çizimlerinde verilen ölçülerde milimetrik tutarsızlıklar ile karşılaşıldığında ya her iki ölçü de verilmiş ya da incelenen elemanın diğer ölçüleri de gözetilerek doğruya en yakın ölçü verilmeye çalışılmıştır. Yayındaki tablolarda ayrıca gösterilmeyen anta bloklarının ön genişlikleri, burada, arka genişlikle eşit varsayılarak aktarılmıştır.

GB2: Anta gövdesi ve orthostatesten oluşan blok, 1,255 m yüksekliğindedir. Gövdenin dip bölümleri hasardan dolayı gözlemlenememektedir. Ön yüzde yaklaşık olarak apophygenin bitiminde olması gereken[222] noktalarda dip genişlik 99,5 cm'dir. Tepede ise genişlik 97,8 cm olarak ölçülmüştür. Gövdenin iç genişliği; dipte 99,3 cm, tepede 97,6 cm iken dış genişliği ise dipte 99,8 cm, tepede 98 cm'dir. Anta gövdesi; dipte 13 cm, tepede 12,2 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise hem dip hem tepedeki çıkıntı 3,3 cm'dir. İç yanda orthostates; dipte 9,8 cm, tepede 9,6 cm genişliğindedir. Dış yandaysa orthostates için bu değerler, sırasıyla 9,6 ve 9,3 cm'dir. Orthostatesin arkası; dipte 83,2 cm, tepede 82,3 cm genişliğindedir.

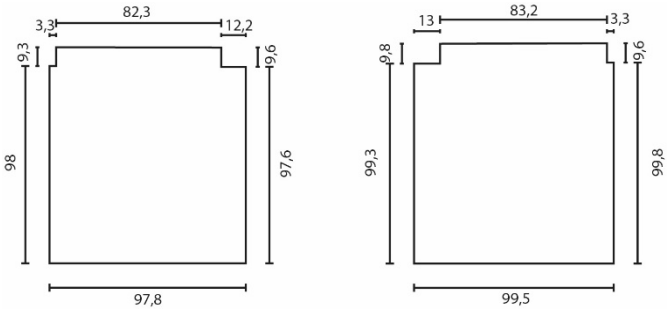

Fig. 123: GB2, üst ve alt yüzey

GB3: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 50,8 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 97,2 cm, tepede 96,6 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte 97,8 cm, tepede yak. 97,3 cm iken dış genişliği ise dipte 97,5 cm, tepede yak. 96,9 cm'dir. Anta gövdesi; dipte 12,3 cm, tepede 11,9 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana doğru ise hem dip hem tepedeki çıkıntı yak. 6,2 cm'dir. Dış yanda duvar genişliği; dipte 98,2 cm, tepede yak. 98,6 cm ölçülmüştür. Duvarın arka genişliği; dipte yak. 78,7 cm, tepede yak. 78,5 cm'dir.

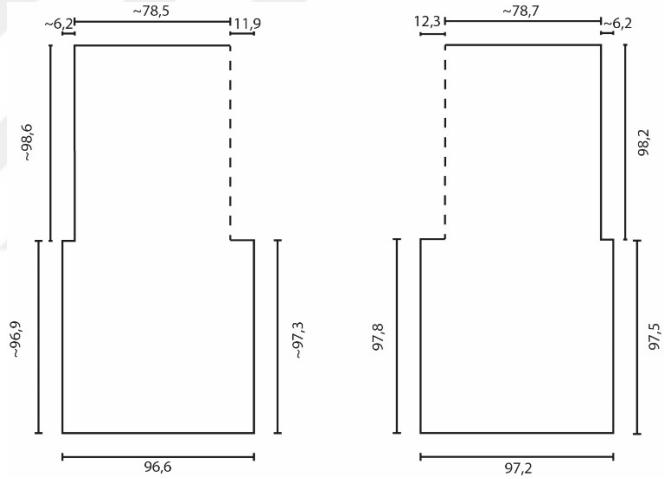

Fig. 124: GB3, üst ve alt yüzey

GB4: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 50,5 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 97,3 cm, tepede 96,7 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte 97,7 cm, tepede 97 cm iken dış genişliği ise dipte 98 cm, tepede 97,5 cm'dir. Anta gövdesi;

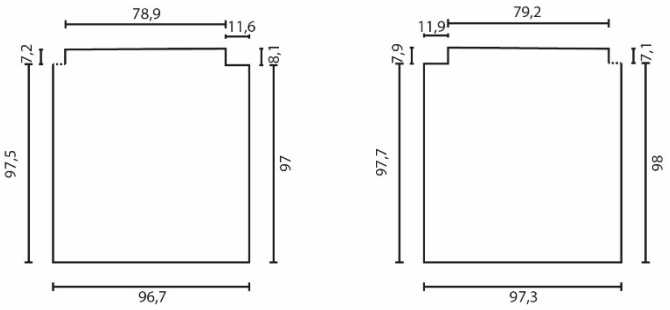

Fig. 125: GB4, üst ve alt yüzey

[222] Bk. Lev.2.a. Bloğun yukarı doğru daralma ölçüsü göz önünde bulundurularak bu yargıya varılmıştır. Bloğun verilen diğer "dip" ölçüleri de bu yargı ışığında okunmalıdır.

dipte 11,9 cm, tepede 11,6 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. İç yanda duvar genişliği; dipte 7,9 cm, tepede 8,1 cm iken dış yan içinse bu değerler, sırasıyla 7,1 ve 7,2 cm'dir. Duvarın arkası; dipte 79,2 cm, tepede 78,9 cm genişliğindedir.

GB5: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 50,3 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 96,1 cm, tepede 95,5 cm'dir. Gövdenin dış genişliği, tepede en az 96 cm'ye ulaşır. Anta gövdesi; dipte 11,4 cm, tepede 11,1 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise hem dip hem tepedeki çıkıntı 6,2 cm'dir. Dip bölümlerde duvarın iç yan genişliği yak. 96,8 cm, dış genişliğiyse yak. 97,3 cm ölçülmüştür. Duvarın arka genişliği; dipte 78,5 cm, tepede 78,2 cm'dir.

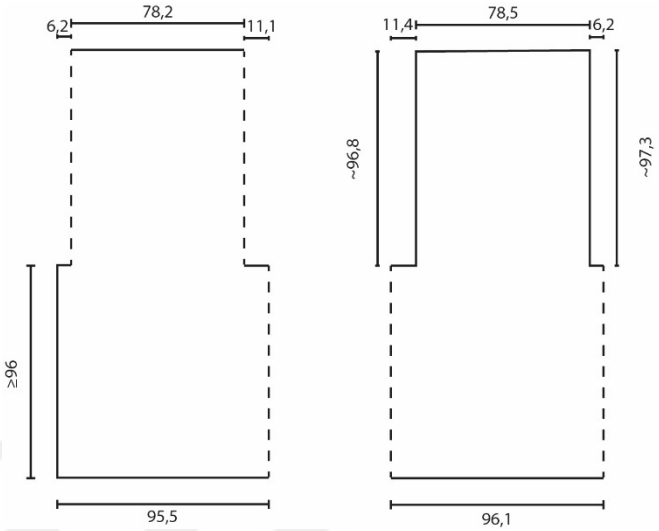

Fig. 126: GB5, üst ve alt yüzey

GB6: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 50,5 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 96,2 cm, tepede 95,5 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte 96,4 cm, tepede 95,8 cm iken dış genişliği ise dipte 96,6 cm, tepede 96,1 cm'dir. Anta gövdesi; dipte 11,1 cm, tepede 10,7 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise hem dip hem tepedeki çıkıntı 6,2 cm'dir. İç yanda duvar genişliği 8,7 cm (hem dip hem tepe ölçüsü) iken dış yanda ise dipte 8,3 cm, tepede 8,4 cm'dir. Duvarın arkası; dipte 78,9 cm, tepede 78,6 cm genişliğindedir.

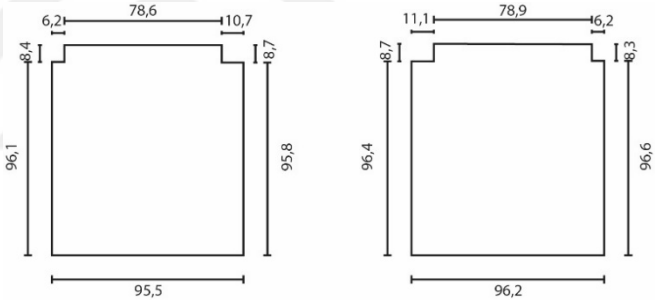

Fig. 127: GB6, üst ve alt yüzey

GB7: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 48,7 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte yak. 95,1 cm, tepede yak. 94,7 cm'dir. Üst bölümde gövde dış genişliğinin 88,7

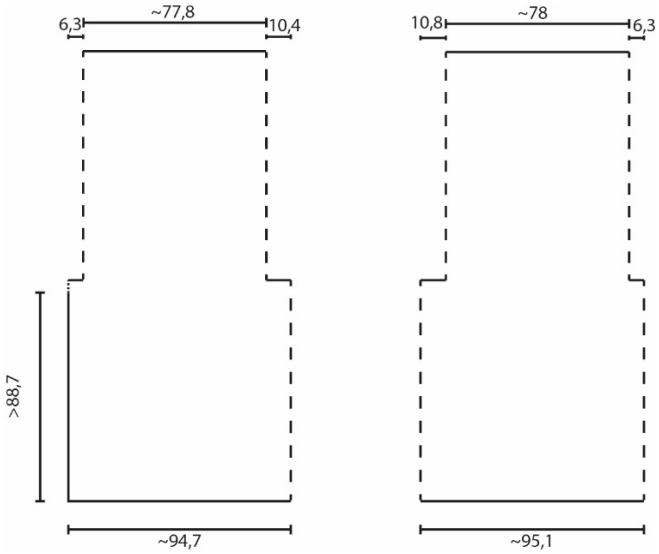

Fig. 128: GB7, üst ve alt yüzey

cm'yi aştığı anlaşılmaktadır. Anta gövdesi; dipte 10,8 cm, tepede 10,4 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise hem dip hem tepedeki çıkıntı 6,3 cm'dir. Duvarın arkası; dipte yak. 78 cm, tepede yak. 77,8 cm genişliğindedir.

GB8: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 50,4 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 95 cm, tepede 94,6 cm'dir. Ön yüzde, Hristiyanlık döneminde eklenmiş grafiti de bulunmaktadır. Gövdenin iç genişliği; dipte 95,4 cm, tepede 94,8 cm iken dipte ölçülebilen dış genişliği ise yine 95,4 cm'dir. Dip ve tepe ölçüleri eşit olan gövde çıkıntıları; iç yanda 10,5 cm, dış yanda 6,3 cm'dir. İç yanda duvar genişliği; dipte 8,4 cm, tepede 8,5 cm iken dış yanda duvarın dip genişliği 8,3 cm'dir. Duvarın arkası; dipte 78,2 cm, tepede 77,8 cm genişliğindedir.

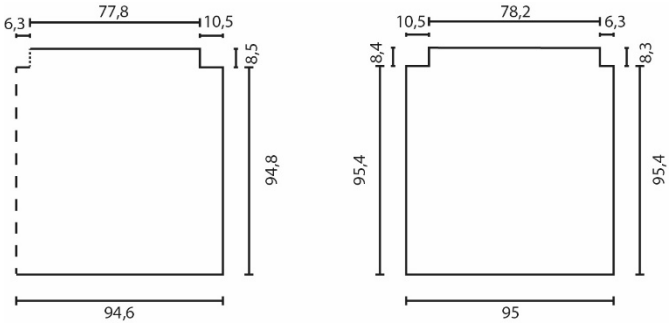

Fig. 129: GB8, üst ve alt yüzey

GB9: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 50 cm yüksekliğindedir. Blok az korunmuş olduğundan -alınabilen- genişlik ölçüleri, arka bölüm dışında, yalnızca tepe noktalarından ölçülmüştür. Buna göre gövdenin ön genişliği 93,5 cm'dir. Anta gövdesi; iç yana 10 cm, dış yana 6,2 cm çıkıntılıdır. İç yanda duvar genişliği 96,4 cm, dış yanda 96,3 cm ölçülmüştür. Duvarın arka genişliği; dipte 77,7 cm, tepede 77,3 cm'dir.

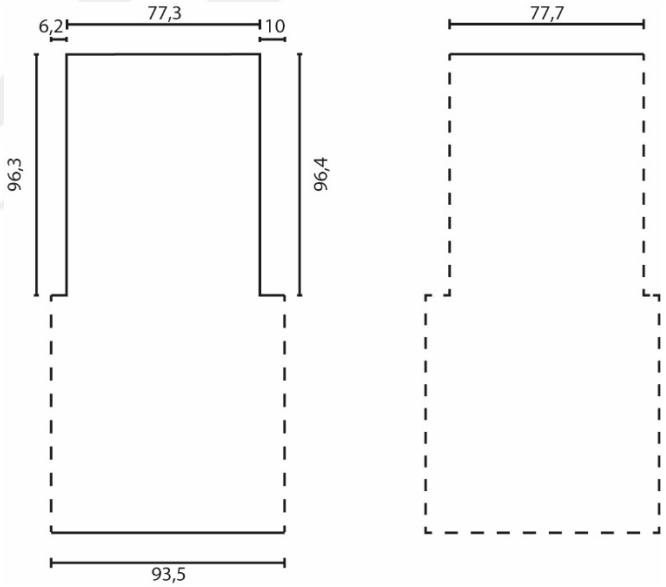

Fig. 130: GB9, üst ve alt yüzey

GB10: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 52,3 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 93,8 cm, tepede 93,3 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte 94,3 cm, tepede 93,6 cm iken dış genişliği ise dipte 94,5 cm, tepede 93,7 cm'dir. Anta gövdesi; dipte 10 cm, tepede 9,9 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise hem dip hem tepedeki

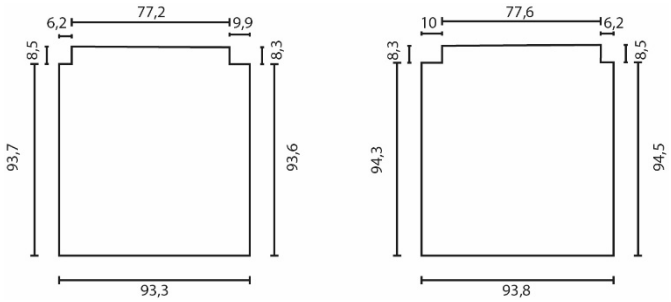

Fig. 131: GB10, üst ve alt yüzey

çıkıntı 6,2 cm'dir. Dip ve tepe ölçüleri eşit olan anta arkasındaki duvarın yan genişlikleri; içte 8,3 cm, dışta 8,5 cm ölçülmüştür. Duvarın arka genişliği; dipte 77,6 cm, tepede 77,2 cm'dir.

GB11: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 50,2 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte yak. 92,9 cm, tepede yak. 92,2 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte 93,7 cm, tepede yak. 92,9 cm iken dış genişliği ise dipte 93,7 cm, tepede 93,3 cm'dir. Anta gövdesi; dipte 9,8 cm, tepede 9,3 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise dip ve tepedeki çıkıntılar, sırasıyla 6,2 ve 6,1 cm'dir. Duvarın arkası; dipte yak. 76,9 cm, tepede 76,7 cm genişliğindedir.

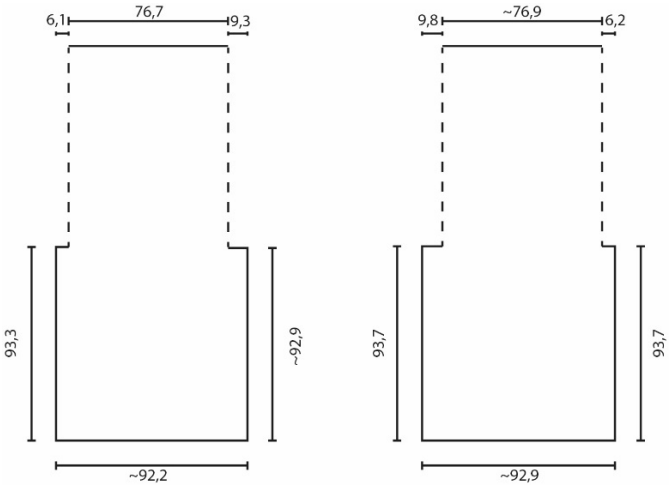

Fig. 132: GB11, üst ve alt yüzey

GB12: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 50,6 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 92,6 cm, tepede 91,9 cm'dir. Gövdenin dış genişliği ise dipte 93,4 cm, tepede 92,4 cm ölçüsündedir. Yalnızca dış yanda ölçülebilen anta çıkıntısı; dipte 6,3 cm, tepede 6,1 cm'dir. Dış yanda duvar genişliğiyse dipte 8,5 cm, tepede 9 cm ölçülmüştür.

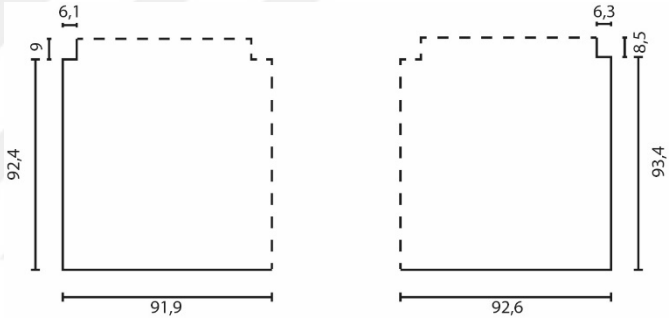

Fig. 133: GB12, üst ve alt yüzey

GB13: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 50,1 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 91,9 cm, tepede 91,1 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte yak. 92,2 cm, tepede yak. 91,1 cm iken dış genişliği ise dipte yak. 92,5 cm, tepede yak. 91,4 cm'dir. Anta gövdesi; dipte 9,4 cm, tepede 8,8 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise hem dip hem tepedeki çıkıntı 6,2 cm'dir. İç yanda duvar, tepede yak. 96,5 cm genişliğindedir. Dış yanda ise duvarın dip genişliği yak. 95,2 cm, tepe genişliği yak. 95,7 cm'dir. Duvarın arkası; dipte 76,3 cm, tepede 76,1 cm genişliğindedir.

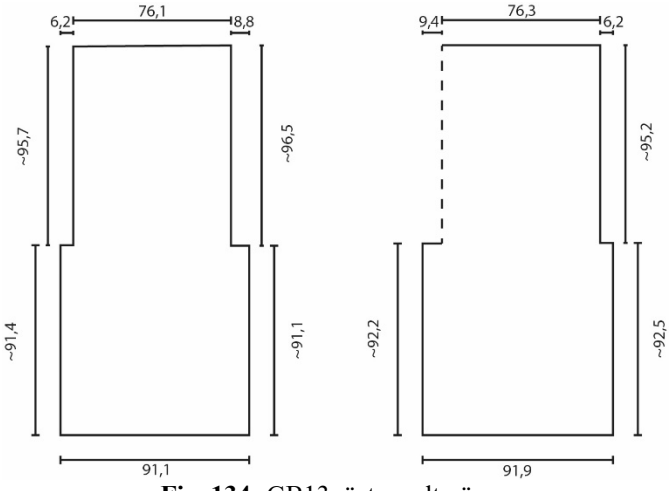

Fig. 134: GB13, üst ve alt yüzey

GB14: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 51,5 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 91,4 cm, tepede 90,5 cm'dir. Bloğun üst bölümünden ölçülebilene göre gövdenin iç genişliği 90,8 cm iken dış genişliği yak. 91,1 cm kadardır. Anta gövdesi; dipte 8,8 cm, tepede 8,5 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise hem dip hem tepedeki çıkıntı 6,2 cm'dir. İç yanda duvar genişliği, tepede 9,8 cm ölçülmüştür. Duvarın arka genişliği; dipte 76,4 cm, tepede yak. 75,8 cm'dir.

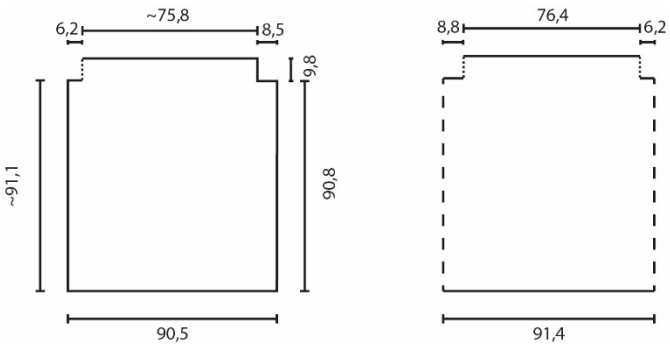

Fig. 135: GB14, üst ve alt yüzey

GB15: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 48,5 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 91 cm, tepede 90,3 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte 91,2 cm, tepede 90,6 cm iken dış genişliği ise dipte 91,2 cm, tepede 90,8 cm'dir. Anta gövdesi; dipte 8,5 cm, tepede 8,1 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise hem dip hem tepedeki çıkıntı 6,1 cm'dir. Duvarın arkası; dipte 76,4 cm, tepede 76,1 cm genişliğindedir.

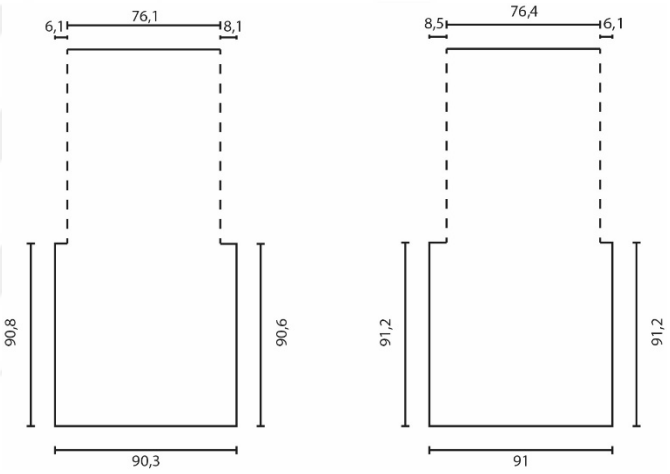

Fig. 136: GB15, üst ve alt yüzey

GB16: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 50 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 90,6 cm, tepede 89,8 cm'dir. Gövdenin dış genişliği, tepede yak. 90,3 cm'dir. Yalnızca dış yanda ölçülebilen anta çıkıntısı hem dip hem tepede 6,2 cm'dir. Dış yanda tepeden ölçülene göre duvar, 9,2 cm genişliğindedir.

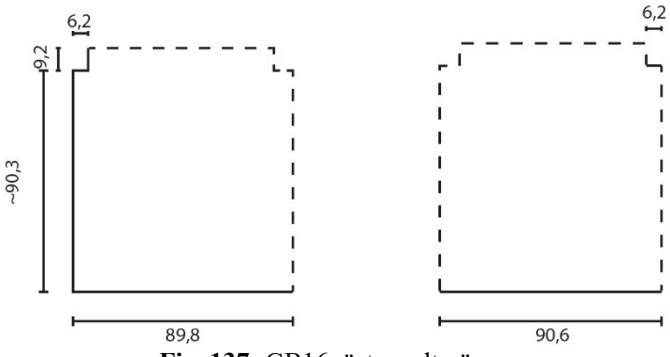

Fig. 137: GB16, üst ve alt yüzey

GB17: Blok; anta gövdesi, başlığı ve arkada duvardan oluşmaktadır. Bloğun yüksekliği; ön yüzde 47,7 cm, iç yanda 46,7 cm, dış yanda 47,2 cm olarak verilmiştir. Ancak bloktaki silmelerin ayrı ayrı verilen yüksekliklerine bakıldığında ise toplam değer 47 cm olarak

görünmektedir. Toplam anta yüksekliğiyle tutarlı olan blok yüksekliğiyse 47,2 cm'dir. Gövdenin hem ön hem iç genişliği, dipte 90 cm'dir. Gövdenin üst fasciasının yedişer mm kadar çıkıntılı olmasıyla bu noktada iç genişlik 91,4 cm'ye ulaşırken dış genişlik 91,3 cm olarak gösterilmiştir. Anta gövdesi, dipte 8 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana doğru ise yine dipte ölçülebilen çıkıntı 6,2 cm'dir. Gövdede alt fascia 6,65 cm, üst fascia ise apophyge ve üzerindeki şerit profili ile 9,85 cm yüksekliğindedir. Yarım mm'lik bir geçiş profili üzerinde, gövdenin en son ögesi olan inci dizili astragalos ile başlığın ilk ögesi olan Ion kymationlu ovolo profilinin toplam yüksekliği 6,65 cm olarak verilmiştir. Çizimden anlaşılana göre bunların, sırasıyla yak. 1,8 ve 4,85 cm yüksekliğinde oldukları belirtilebilir. Başlığın geri kalanı; 1,6 cm yüksekliğinde inci dizili astragalos, 5,6 cm yüksekliğinde Lesbos kymationlu kyma reversa, 1,7 cm yüksekliğinde inci dizili astragalos, 6 cm yüksekliğinde Ion kymationlu ovolo, 6,85 cm yüksekliğinde cavetto ve 2,05 cm yüksekliğinde şerit profillerine sahiptir. Dış yanda dipten ölçülene göre duvar, 89,9 cm genişliğindedir. Duvarın arka genişliği, dipte 75,8 cm'dir.

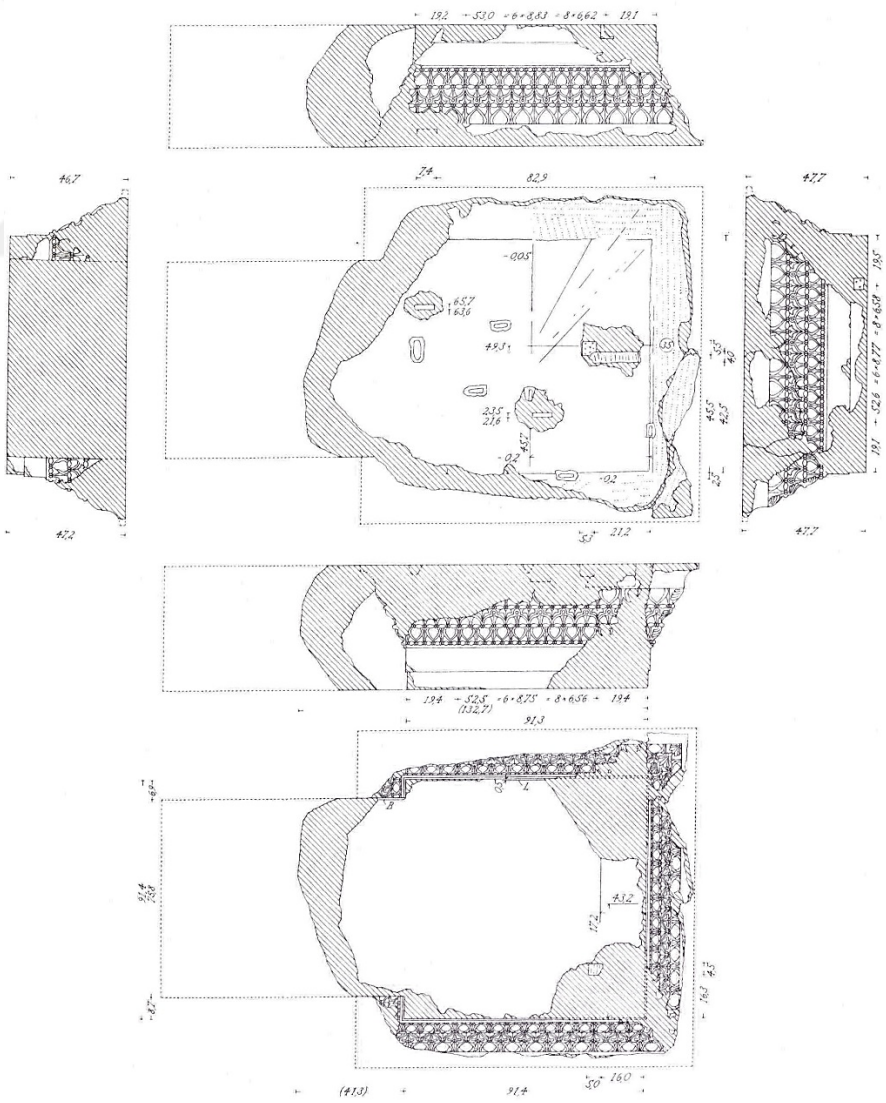

Fig. 138: GB17, tüm yüzler

GD1: Anta kaidesi ve kaidenin dış yanının arkasında toikhobates, iç yanının arkasında duvardan oluşan blok, 37,7 cm yüksekliğindedir. Kaide; 13,7 cm yüksekliğinde alt torus, alt ve üst şeritlerinin her ikisi de 2,1 cm yüksekliğinde olup içbükey profili 9,1 cm yüksekliğinde trokhilos ve 10,7 cm yüksekliğinde üst torustan oluşmaktadır. Üst yüzeye yuvalar açıldığı anlaşılmakla birlikte bugün bunlar tahrip olmuş durumdadır.

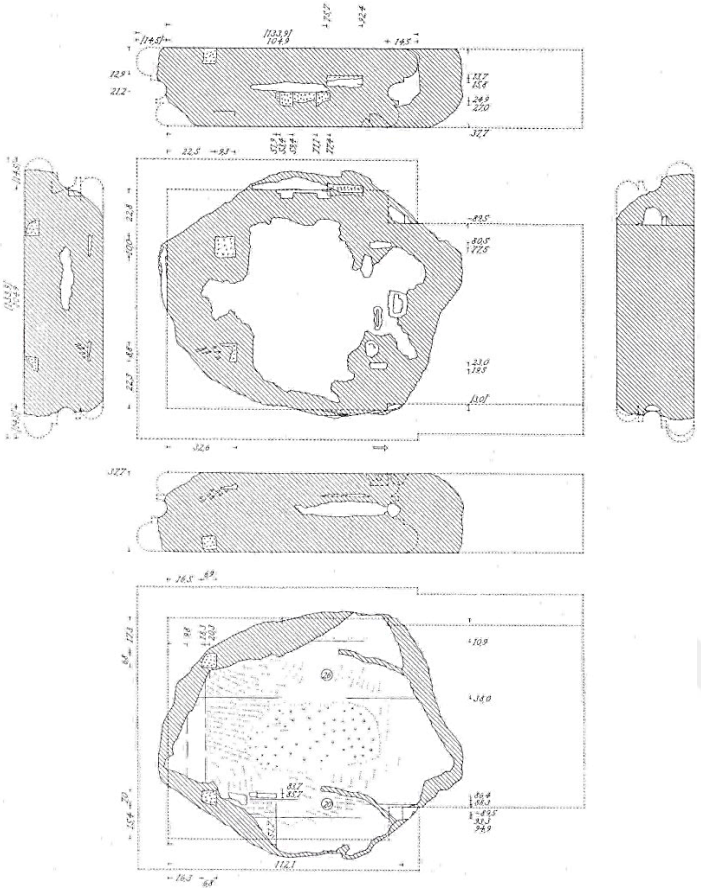

Fig. 139: GD1, tüm yüzler

GD2: Anta gövdesi bloğu, 1,255 m yüksekliğindedir. Gövdenin dip bölümleri hasardan dolayı gözlemlenememektedir. Ön yüzde yaklaşık olarak apophygenin bitiminde olması gereken noktalarda (bk. GB2'deki dn.) dip genişlik 98,9 cm'dir. Tepede ise genişlik 97,5 cm olarak ölçülmüştür. Gövdenin iç genişliği; dipte 99,3 cm, tepede 97,9 cm iken dış genişliği ise dipte 99,1 cm, tepede 97,7 cm'dir.

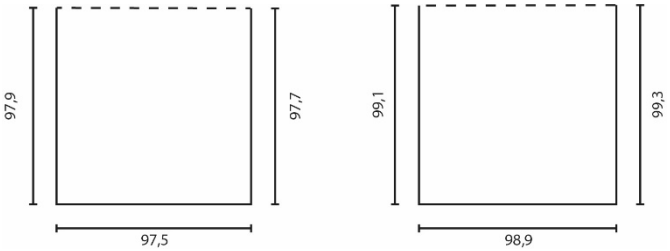

Fig. 140: GD2, üst ve alt yüzey

GD3: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 50 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte yak. 97,5 cm, tepede yak. 96,9 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte yak. 97,6 cm, tepede yak. 97,1 cm iken dış genişliği ise dipte 97,6 cm, tepede yak. 97,3 cm'dir. Anta gövdesi; dipte

yak. 12,1 cm, tepede 11,8 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise dip ve tepedeki çıkıntılar, sırasıyla 6,2 ve 6,1 cm'dir. İç yanda duvar, yak. 97,8 cm (hem dip hem tepe ölçüsü) genişliğindedir. Duvarın dış yandaki genişliğiyse dipte yak. 97,6 cm, tepede yak. 97,8 cm'dir. Duvarın arkası; dipte yak. 79,2 cm, tepede yak. 79 cm genişliğindedir.

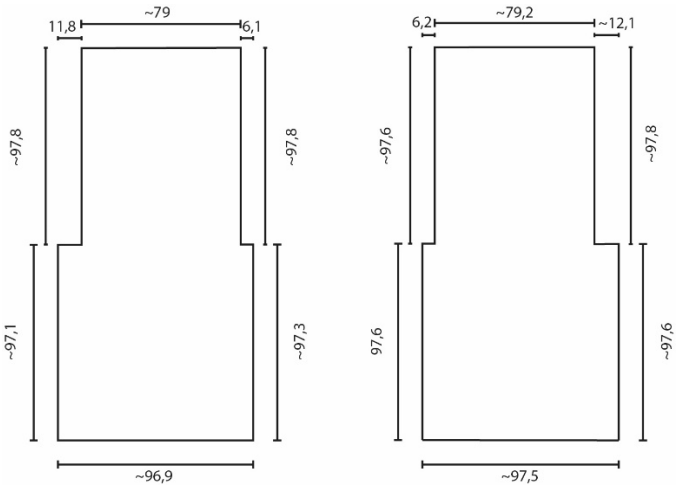

Fig. 141: GD3, üst ve alt yüzey

GD4: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 50,4 cm yüksekliğindedir. Çok az korunmuş blokta gövdenin ön genişliğinin tepede 92,7 cm'yi aştığı anlaşılmaktadır. Bloğun dış yan genişliğininse tepede 96,8 cm'yi aştığı belirtilmiştir. Anta gövdesi, tepede 6 cm olmak üzere dış yana çıkıntılıdır. Bloğun iç yanıyla ilgili olaraksa yalnızca duvarın dip genişliğinin 9 cm olduğu söylenebilmektedir.

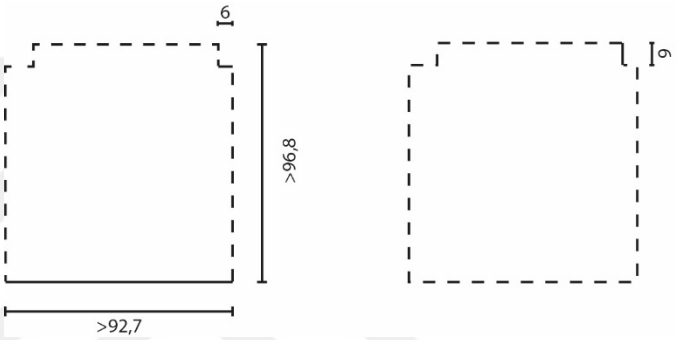

Fig. 142: GD4, üst ve alt yüzey

GD5: Burada olması gereken blok kayıptır.

GD6: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 50,6 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 96,2 cm, tepede 95,7 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte 96,6 cm, tepede 96 cm iken dış genişliği ise dipte 96,5 cm, tepede 96,1 cm'dir. Anta gövdesi; dipte 11,4 cm, tepede 11,1 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise hem dip hem tepedeki çıkıntı 6,1 cm'dir. İç yanda duvar; dipte 9,4 cm, tepede 9,6 cm genişliğindedir. Dış yanda ise duvarın genişliği hem dip hem tepede 9,4 cm'dir. Duvarın arkası; dipte 78,7 cm, tepede 78,5 cm genişliğindedir.

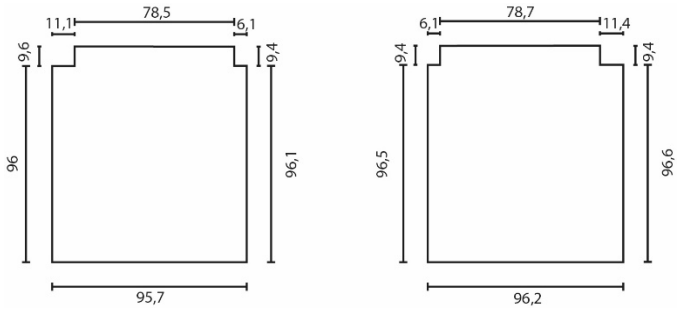

Fig. 143: GD6, üst ve alt yüzey

GD7: Anta gövdesi ve -bugün sağlıklı gözlemlenemeyen- duvardan oluşan blok, 49 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 95,7 cm, tepede 95,1 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte 96,1 cm, tepede 95,4 cm ölçülmüştür. Anta gövdesi; dipte 11,1 cm, tepede 10,9 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır.

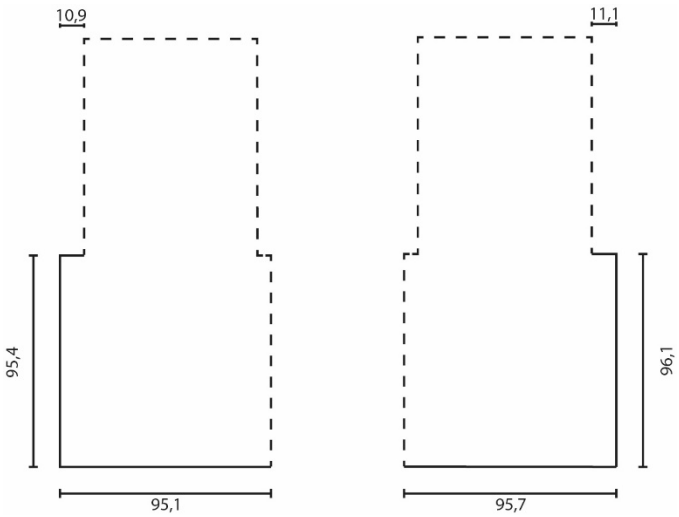

Fig. 144: GD7, üst ve alt yüzey

GD8: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 50,2 ya da 50,6 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 95,1 cm, tepede 94,6 cm'dir. Ön yüzde, Hristiyanlık döneminde eklenmiş grafiti de bulunmaktadır. Gövdenin iç genişliği; dipte 95,5 cm, tepede 94,9 cm iken dış genişliği ise tepede 95 cm'dir. Anta gövdesi; dipte 10,8 cm, tepede 10,4 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise hem dip hem tepedeki çıkıntı 6,2 cm'dir. İç yanda duvar; dipte 9,6 cm, tepede 9,9 cm genişliğindedir. Dış yanda ise duvar genişliği, tepede 9,6 cm'dir. Duvarın arkası; dipte 78,1 cm, tepede 78 cm genişliğindedir.

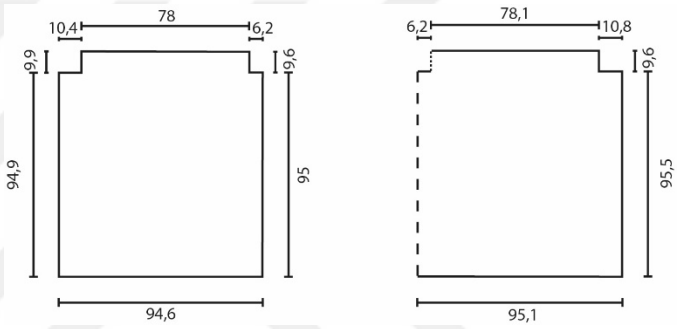

Fig. 145: GD8, üst ve alt yüzey

GD9: Anta gövdesi ve -bugün sağlıklı gözlemlenemeyen- duvardan oluşan blok, 50,3 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 94,1 cm, tepede 93,2 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte yak. 94,5 cm, tepede yak. 93,7 cm iken dış genişliği ise dipte 95 cm'dir. Anta gövdesi; dipte 10,3 cm, tepede 9,6 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise hem dip hem tepedeki çıkıntı 6,2 cm'dir. Duvarın arkası; dipte yak. 77,6 cm, tepede yak. 77,4 cm genişliğindedir.

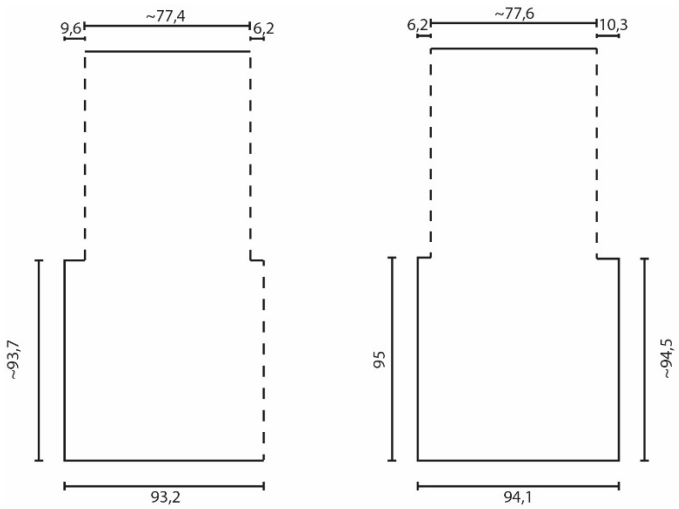

Fig. 146: GD9, üst ve alt yüzey

GD10: Burada olması gereken blok kayıptır.

GD11: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 50,2 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte yak. 93 cm, tepede 92,7 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte 93,4 cm, tepede 93 cm iken dış genişliği ise dipte yak. 93,5 cm, tepede yak. 93 cm'dir. Anta gövdesi; dipte 9,6 cm, tepede 9,5 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise hem dip hem tepedeki çıkıntı 6,2 cm'dir. Duvarın arkası; dipte 77,2 cm, tepede 77 cm genişliğindedir.

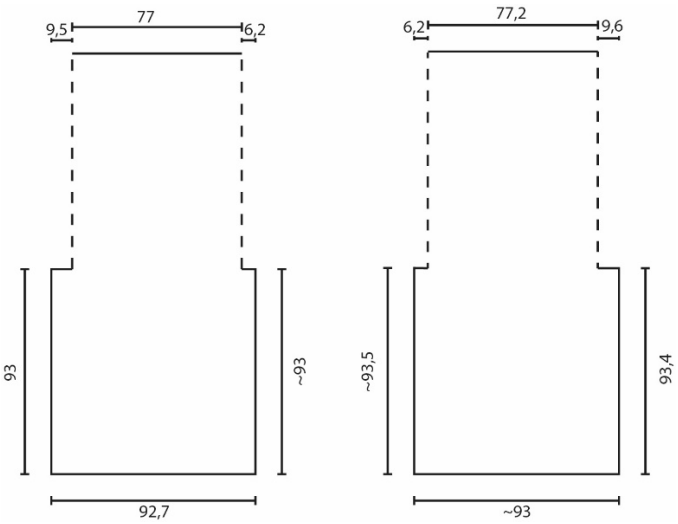

Fig. 147: GD11, üst ve alt yüzey

GD12: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 50,4 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 92,7 cm, tepede 92,2 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte 93 cm, tepede 92,6 cm iken dış genişliği ise dipte 93,1 cm, tepede 92,6 cm'dir. Anta gövdesi; dipte 9,4 cm, tepede 9,1 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise hem dip hem tepedeki çıkıntı 6,1 cm'dir. İç yanda duvar hem dip hem tepede 10,9 cm genişliğindedir. Dış yanda duvar genişliğiyse dipte 10,4 cm, tepede 10,5 cm'dir. Duvarın arkası; dipte 77,2 cm, tepede 77 cm genişliğindedir.

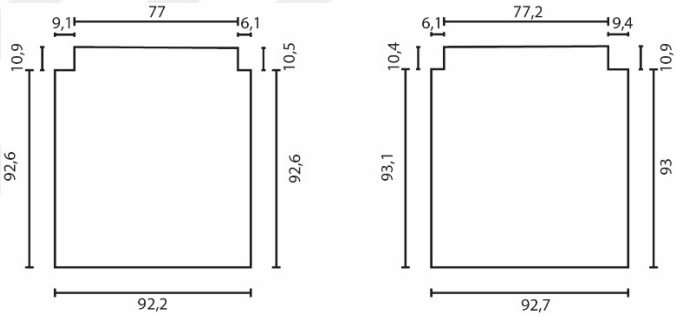

Fig. 148: GD12, üst ve alt yüzey

GD13: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 50,1 ya da 50,2 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 92,1 cm, tepede 91,4 cm'dir. Gövdenin iç genişliği, tepede 91,7 cm iken dış genişliği ise dipte 92,3 cm, tepede 91,8 cm'dir. Anta gövdesi; dipte 9,1 cm, tepede 8,8 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış

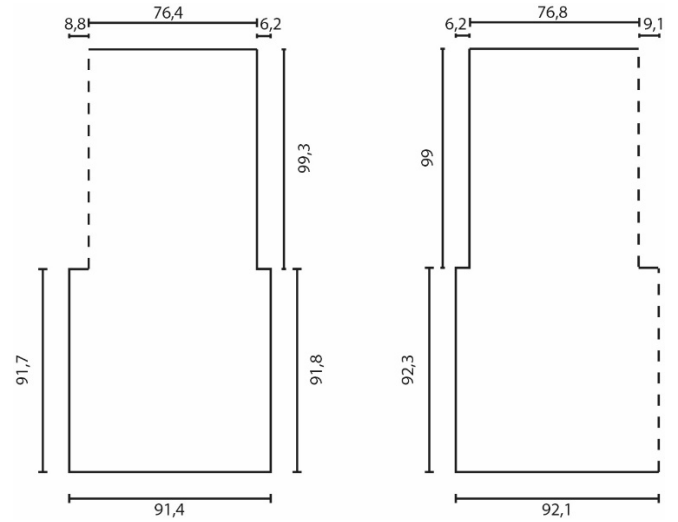

Fig. 149: GD13, üst ve alt yüzey

yana ise hem dip hem tepedeki çıkıntı 6,2 cm'dir. Dış yanda duvar; dipte 99 cm, tepede 99,3 cm genişliğindedir. Duvarın arka genişliği; dipte 76,8 cm, tepede 76,4 cm'dir.

GD14: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 51,8 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 91,6 cm, tepede 90,9 cm'dir. Gövdenin dış yanı; dipte 91,9 cm, tepede 91,2 cm genişliğindedir. Anta gövdesi; dipte 8,9 cm, tepede 8,5 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise dip ve tepedeki çıkıntılar, sırasıyla 6,1 ve 6,2 cm'dir. İç yanda duvar; dipte 10,2 cm, tepede 10,4 cm genişliğindedir. Dış yanda duvarın genişliğiyse dipte 10,8 cm, tepede 10,9 cm'dir. Duvarın arkası; dipte 76,6 cm, tepede 76,2 cm genişliğindedir.

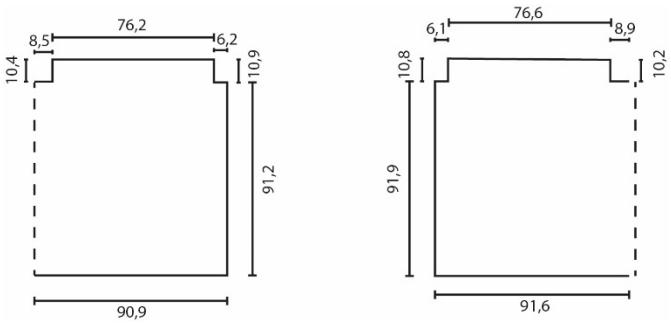

Fig. 150: GD14, üst ve alt yüzey

GD15: Burada olması gereken blok kayıptır.

GD16: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 50,2 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 90,2 cm, tepede 89,5 cm'dir. Gövdenin iç genişliği, tepede 89,9 cm iken dış genişliği ise dipte 90,6 cm'dir. Anta gövdesi; dipte 8,5 cm, tepede 8,2 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise dip ve tepedeki çıkıntılar, sırasıyla 6,1 ve 6,2 cm'dir. İç yanda tepeden ölçülene göre duvar, 11,4 cm genişliğindedir. Duvarın arka genişliği; dipte 75,6 cm, tepede 75,2 cm'dir.

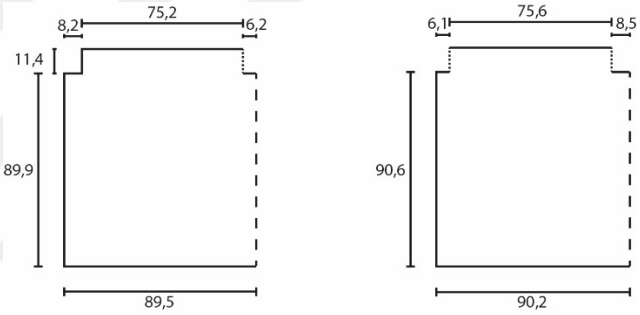

Fig. 151: GD16, üst ve alt yüzey

GD17: Burada olması gereken blok kayıptır.

Kaynak: Metzger, 1965: 104, fig. 5; Brockmann, 1968: 75, 77, kat. E.18; Hansen and Le Roy, 2012: 87, 111, fig. 2.5, 4.10, 4.11-12, 4.15-17, 5.1-2, tab. 1-4, 15, 17, pl. 9, 11.

No. 14: Belören Eleuthera Tapınağı **Lev.**22

Konum: Antalya ili, Demre ilçesi, Belören (Muskar) Mahallesi'nin güneybatısındaki, Myra territoriumunda yer alıp son çalışmalarda Syben/a'ya ait olduğu

Fig. 152: No. 14

önerilen (Schuler and Öztürk, 2020: 71-72) akropolisin batı bölümlerindedir.

Mimari düzen: Antaların kaidesiz olmasının yanı sıra tapınak yıkıntıları arasındaki Dor arşitrav ve frizi (Bunlara tapınağın biraz ilerisindeki Dor yivli sütun tamburlarının da eklenmesi olasıdır.) gibi veriler üzerinden yapı, Dor düzeninde tanımlanabilir.

Malzeme: Kireç taşı (Schuler and Öztürk, 2020: 68-69)

Tarihleme Önerileri: Yapıdaki yazıt, MÖ II. yy.ın I. yarısı içerisinde değerlendirilmiş olup olasılıkla da MÖ 188-167 yıllarındandır (Schuler and Öztürk, 2020: 69, 77-79).

GB1: Anta gövdesi ve orthostatesten oluşan blok, iç yandan ölçülene göre, 64 cm yüksekliğindedir. Bloğun genişlik ve çıkıntı ölçüleri, korunma durumu en iyi olan orta yüksekliklerdeki noktalardan alınmıştır. Buna göre gövdenin ön genişliği 55,5 cm iken iç genişliği 55,7 cm, dış genişliği 54 cm'dir. Ancak iç genişliğin, alt bölümlerde açılmış bir oyukla kesintiye uğradığı belirtilmelidir. Gövde; 6 mm kadar olmak üzere iç yana, 7 mm kadar dış yana çıkıntılıdır. İç yanda 30,1 cm genişliğindeki orthostates, dış yanda ise 33 cm genişliğindedir. Dış yanda orthostatesin alt, üst ve arka kenarları düzleştirilerek anathyrose oluşturulmuştur. Bloğun arka genişliği 55,5 cm'dir.

GB2: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, iç yandan ölçülene göre, 54,9 cm yüksekliğindedir. Bloğun genişlik ve çıkıntı ölçüleri, korunma durumu en iyi olan orta yüksekliklerdeki noktalardan alınmıştır. Buna göre gövdenin hem ön hem iç genişliği 55,2 cm iken dış genişliği 54 cm'dir. Gövde çıkıntıları hem iç hem dış yanda 7 mm kadardır. Duvarın iç yan genişliği 59,3 cm, dış yan genişliği ise 56 cm'dir. Dış yanda duvarın alt (Bu bölüm hasardan dolayı güçlükle gözlemlenebilmektedir.), üst ve arka kenarları düzleştirilerek anathyrose oluşturulmuştur. Bloğun arka genişliği 53,7 cm'dir.

GB3: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, iç yandan ölçülene göre, 48 cm yüksekliğindedir. Orta noktalardan ölçülebilene göre gövdenin ön genişliği 54,9 cm, iç genişliği 54,6 cm'dir. Gövdenin dış genişliği ise dipte 53,1 cm iken tepede 52,7 cm ölçülmüştür. Gövde, orta yüksekliklerden ölçülebilene göre 6 mm kadar olmak üzere iç yana, dipten ölçülebilene göre 7 mm kadar dış yana çıkıntılıdır. İç yanda duvar, orta noktalarda 17,1 cm genişliğindedir. Duvarın dış yandaki genişliğiyse dipte 14,7 cm iken tepede 14,6 cm'dir. Dış yanda duvarın alt, üst ve arka kenarları düzleştirilerek -bugün belli belirsiz görünen- anathyrose oluşturulmuştur. Bloğun arka genişliği 53,7 cm'dir.

GB4: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, iç yandan ölçülene göre, 53,7 cm yüksekliğindedir. Gövdenin tepeden ölçülebilen ön genişliği 53 cm iken dış genişliği 52 cm'dir. Orta noktalardan ölçülen iç genişlikse 54,5 cm'dir. Ancak iç genişliğin, üst bölümlerde açılmış bir oyukla kesintiye uğradığı belirtilmelidir. Gövde, tepede 1,1 cm kadar olmak üzere iç yana

çıkıntılıdır. Dış yanda ise oldukça kaba yüzey nedeniyle çıkıntı ölçülememiştir. Duvar genişliği, iç yanın orta noktalarında 18,5 cm iken dış yanın tepe bölümlerinde 28 cm'dir. Dış yanda duvarın alt, üst ve arka kenarları düzleştirilerek anathyrose oluşturulmuştur. Bloğun arka genişliği yak. 54 cm'dir.

GD?: Küçük akropolis zirvesinin biraz altında yer alan kilisenin batısındaki ön avluda devşirme malzeme olarak kullanılmış blok, diklemesine yerleştirilmiştir. C. Schuler ve H. S. Öztürk, yazıtındaki parastas sözcüğü ve kenarlarındaki çerçeve (anathyrose) üzerinden bloğun Eleuthera Tapınağı'nın iki antasından birine ait olduğunu düşünmüştür. Eğer öyleyse bloğun anta parçası olması beklenecek bölümü toprak altındadır. Blok yüksekliği; ölçülebilen orta noktalarında 51,4 cm, arkada 50,5 cm olmasıyla diğer bloklardakilerle uyumludur. Ancak burada arka genişliğin 62,6 cm olması, bunun güney/güneybatı anta için kalın bir blok olduğunu göstermektedir. Parastas sözcüğünün başka elemanlar için de kullanılabiliyor oluşu da (bk. *Giriş*) bu noktada kuşku uyandırmaktadır. Ancak GB1-4'teki çerçevelerle (anathyrose) uyumlu görüntü düşünüldüğünde bunun anta parçası olma olasılığı artacaktır. Şu durumda yapının doğu/güneydoğu antası, bloğun yerleştirilmesi gereken nokta olarak öncelikle akla gelebilir. Elbette kesin saptama için yapı yayını beklenmelidir. Bloğun üst yüzeyinin arka bölümlerine açılmış iki kenet yuvası vardır.

Kaynak: Schuler and Öztürk, 2020: 68-69, abb. 1, 4-6.

No. 15: Balboura Yukarı Tiyatro Sahnesi **Lev.**23

Konum: Burdur ili, Altınyayla (Dirmil) ilçesindeki Balboura Akropolisi'nin dik güney yamacında, vadi zemininden yak. 70 m yüksektedir.

Mimari düzen: Mimari düzeni tam olarak belirlenemeyen yapının, sahnelerdeki yaygın kullanım doğrultusunda Dor düzeninde olduğu varsayılmaktadır (Bier, 1994: 35).

Malzeme: Kireç taşı (Özdilek, 2016: 168)

Tarihleme Önerileri: MÖ II. yy. ortaları (Ferrero, 1969: 85); MÖ II. yy.-MÖ erken I. yy.dan geç değil (Bier, 1994: 40-45)

KD1: Anta kaidesi ve gövdesinin yanı sıra toikhobates ile duvardan oluşan bloğun yüksekliği 71 cm olarak verilmiştir. Bloğun iç yanında dip bölümler toprak altında olduğundan kaide izlenememektedir. Ön yüzde kaidenin, dipte torusa yakın biçimlendirilip üstte eğik devam ettiği görülür. Kaidenin dış yanında ise 8 cm yüksekliğinde torus, alt şerit profili 2,1 cm yüksekliğinde olup içbükey profili 5,7 cm ve üst şerit profili 1,7 cm yüksekliğindeki trokhilos izlenebilmektedir. Ön yüzde gövdenin dip genişliği -dış yana doğru olan bölümler toprak altında olduğundan- alınamamıştır. Apophygenin bitimine yakın sayılabilecek bir yükseklikten

alınabilen genişlik 1,101 m iken tepede ise 1,093 m'dir. İç yanda da topraktan dolayı dipten alınamayan genişlik, orta yüksekliklere doğru 74,5 cm'dir. Tepeden ise hasar nedeniyle sağlıklı ölçü alınamamıştır. Gövdenin dış yanda dip genişliği (ya da şerit profilinin genişliği) 63,8 cm kadarken apophygenin bitimindeki genişliği 61 cm'dir. Burada tepe genişliği ise 60,8 cm'dir. Anta gövdesinin dış yana çıkıntısı hem dip (apophyge genişliği hariç) hem tepede 2,2 cm ölçülmüştür. İç yanda ise ölçülebilen orta yüksekliklere yakın noktalarda bu çıkıntı 1,7 cm'dir. İç yanda duvar, 65 cm kadar genişliğe ulaştıktan sonra içe girinti yapar ve bunun sonrasında 45 cm kadar daha genişliğe ulaşarak sonlanır. Dış yandaysa duvar, tepede 1,205 m genişliğindeyken altta (apophyge genişliği hariç) 1,216 m genişliğindedir. Duvarın arka genişliği, üstten ölçülene göre, 60 cm'dir. Bloğun üst yüzeyinin, dış yandan iç yana doğru 58 cm kadar genişliğe sahip bölümü, geri kalana göre yak. 3 cm daha yüksektir.

KD2: Antanın doğusundaki yamaca -iç yanı altta kalacak biçimde- düşmüş; pilaster gövdesi, başlığı ve arkada duvardan oluşan blok, konumu ve duvarın ikinci sırasındaki bloklar ile eş yükseklikte (1,1 m) olması dikkate alındığında antaya ait olmalıdır. Ancak bu durumda anta, duvar sırasından bir eksik bloklu olup beklenenden düşük yükseklikte göründüğünden KD2'nin antadaki üçüncü blok olabileceği de alternatif bir öneri olarak verilmiştir. Blokta anta gövdesinin dış yanı olması gereken bölümün, arkadaki duvardan çıkıntısı izlenebilmektedir. Çizimde yüksekliği yak. 25,8 cm görünen başlık, Pergamon ovolosu ve abacustan oluşmaktadır.

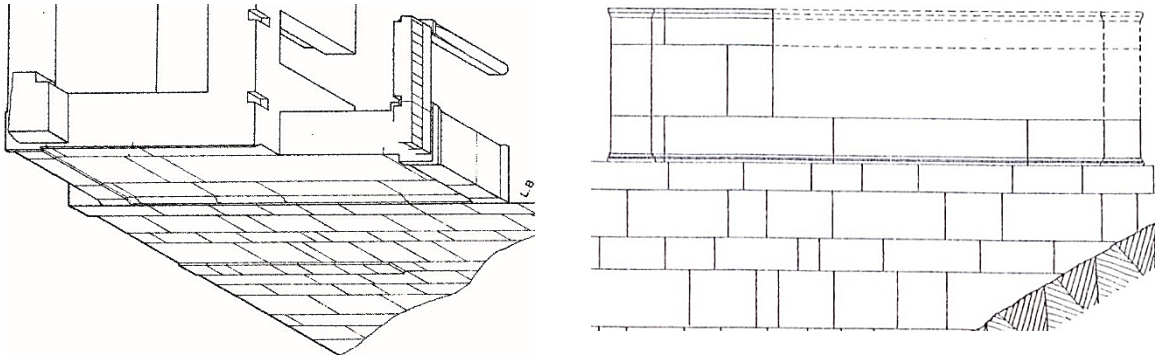

Fig. 153: No. 15, iki ve üç anta bloklu restitüsyon önerileri

Kaynak: Ferrero, 1969: 84, fig. 136, tav. XIII; Bier, 1994: 27, 32, 35, fig. 2, 4-5, 6.2 pl. I.b.

No. 16: Balboura Dor Yapısı

Konum: Burdur ili, Altınyayla (Dirmil) ilçesindeki Balboura aşağı kent agorasının güneybatısındadır.

Mimari düzen: Dor

Malzeme: Beyaz kireç taşı (Serdaroğlu, 2004: 65)

Tarihleme Önerileri: MÖ II. yy.-MS geç I. yy. (Coulton et al., 1988: 144)

Tanım: Yapının antasına ait olduğu belirtilen tek bir buluntu vardır. Başlık içeren buluntunun ikiye ayrılmış ve kısmen toprak altında olduğu aktarılmıştır. Buluntu genişliği; ön yüzde 72,5 cm, sol yanda 75 cm, sağ yanda 76 cm verilmiştir. Çizimden anlaşılana göre bu ölçüler abacus bölümünden alınmıştır. Gövdeyi iki şerit profili sonlandırmaktadır. Başlık, Pergamon ovolosu ve abacustan oluşur. Pergamon ovolosu, yukarıda, içe doğru eğik girinti (Bu, ovolo ile abacus arasında geçiş profili olarak da düşünülebilir.) yapmaktadır. Abacusun bir yanında eğik ve dik şerit profilli taç vardır. Bunun devamı olan diğer yanda ise en üstteki profil, içe girinti yaparak eğik biçimde sonlanır. Üst yüzeye akıtma kanalı açılmıştır.
Kaynak: Coulton et al., 1988: 140-141, fig. 7.

No. 17: Tlos Tiyatro Tapınağı
Konum: Muğla ili, Seydikemer ilçesi, Yaka Mahallesi'ndeki Tlos antik kenti tiyatrosunun arka-üst bölümlerinin ortasına yakın konumlandırılmıştır.
Mimari düzen: Entablatür elemanları Dor düzeninde olan yapının sütun gövdeleri Ion yivlidir. Alanda bulunan Korinth başlıklarının, tapınağın sütun düzeniyle uyumlu olduğu belirtilmiştir (Korkut ve Özdemir, 2019: 803, fig. 21). Ancak daha sonra sütun başlığı buluntusu olmadığı dile getirilip başlıklar Dor düzeninde varsayılmıştır (Korkut et al., 2022: 37, 50).

Fig. 154: No. 17

Malzeme: Kireç taşı (Korkut et al., 2022: 44)
Tarihleme Önerileri: MÖ I. yy.ın son çeyreği (Korkut et al., 2022: 46-51**)**
Tanım: Kuzeydoğuda olduğu belirtilen antanın en üst bloğu üzerine burada söz edilebilecek kadar bilgi verilmiştir. Anta gövdesi, başlığı ve arkada duvardan oluşan bu bloğun yüksekliği 42,5 cm'dir. Eğik ve dik şerit profillerinden sonra gelen boyun bölümlerinde ikişerli rozet bezemesi düzenlemesinin planlandığı anlaşılmaktadır. Ancak bunların, yayına göre güney yanda olanlarından biri tamamlanmamıştır. Birer eğik ve dik şerit profili, gövdeyi sonlandırmaktadır. Başlık, ovolo profili üzerinde cavetto ve abacustan oluşmaktadır. Bloğun arkasında, iki kenet yuvası vardır.
Kaynak: Korkut et al., 2022: 34, 37, 50, fig. 5, 9, 11, 23.

No. 18: Ksanthos Yapı B **Lev.**24

Konum: Antalya ili, Kaş ilçesi, Kınık Mahallesi'ndeki Ksanthos antik kentinde, Yukarı Agora'nın Kuzey Porticusu'ndadır.

Mimari düzen: Yapıyla ilişkilendirilmiş Ion başlıkları vardır (Cavalier, 2020b: 79).

Malzeme: ?

Fig. 155: No. 18

Tarihleme önerileri: Augustus-Tiberius dönemi, olasılıkla MS I. yy. başları (Cavalier, 2020b: 79, 81, fig. 5)

GB1: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 41,4 cm yüksekliğindedir. Bloğun dış yanı, daha geç dönemden bir duvarla bitişik olduğundan denetlenememektedir. Gövdenin ön genişliği; (sağ köşedeki yak. 2,5 cm genişliğe ulaşan sıva katmanı dâhil) dipte 65,9 cm, tepede 66,5 cm kadardır. Gövdenin iç genişliği sıva katmanı yüzünden sağlıklı ölçülemese de yak. 43 cm'dir. Bunun 15 cm'lik arka bölümü dışında kalan yerleri sıva ile kaplanmıştır. Anta gövdesi; dipte 4,8 cm, tepede 4,5 cm olmak üzere iç yanda duvardan çıkıntılıdır. İç yanda duvar, dipte 15,5 cm genişliğindeyken üst bölümlerde sıva altında olduğundan denetlenememiştir.

GB2: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 40,9 cm yüksekliğindedir. Bloğun dış yanı, daha geç dönemden bir duvarla bitişik olduğundan denetlenememektedir. Gövde, ön bölümde yak. 31,2 cm genişliğe kadar ulaşır ancak bundan sonra yak. 35,5 cm daha devam etmesi gereken bölüm eksiktir. Gövdenin iç genişliği, tepede 43 cm iken sıva katmanı yüzünden sağlıklı alınamayan dip bölümde de bu değere yakın gibidir. Anta gövdesi, tepede 4,1 cm olmak üzere iç yanda duvardan çıkıntılıyken dip çıkıntı, sıva katmanından dolayı denetlenememiştir. Bloğun arkaya doğru ne kadar devam ettiği de sıva nedeniyle anlaşılamamaktadır.

GD1: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 45,7 cm yüksekliğindedir. Bloğun dış yanı, daha geç dönemden bir duvarla bitişik olduğundan denetlenememektedir. Gövdenin ön genişliği, dipte 47,3 cm kadar ölçülmüş olmakla birlikte bloğun dış köşesine doğru olan bölümler duvarla kesiştiğinden gerçek genişlik daha fazladır. Gövdenin iç genişliği, bloğun orta bölümlerinin biraz yukarısından ölçülene göre 42,2 cm'dir. Ancak en alt bölüm, zeminden ayrılmamış olduğundan biraz daha geniştir. Anta gövdesi; tepede 2,8 cm olmak üzere iç yanda duvardan çıkıntılıyken dip çıkıntı, sıva katmanından dolayı denetlenememiştir. Yapının planında ise dış yanda çıkıntı resmedilmemiştir. İç yanda duvar, dipte 24,5 cm genişliğindeyken üst bölümlerde sıva altında olduğundan denetlenememiştir.

GD2: Anta gövdesi ve onun arkasında olması gereken duvardan (sıva altında olduğundan denetlenememekte) oluştuğu düşünülen blok, 41,8 cm yüksekliğindedir. Bloğun dış yanı, daha

geç dönemden bir duvarla bitişik olduğundan denetlenememektedir. Gövdenin ön genişliği, orta bölümlerde 49,2 cm kadar ölçülmüş olmakla birlikte bloğun dış köşesine doğru olan bölümler duvarla kesiştiğinden gerçek genişlik daha fazladır. Gövdenin iç genişliği, bloğun orta bölümlerinden ölçülene göre 42,3 cm'dir. Anta çıkıntılarının ölçüsü, sıva katmanı nedeniyle denetlenememektedir.

GD3: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 41,2 cm yüksekliğindedir. Bloğun dış yanı, daha geç dönemden bir duvarla bitişik olduğundan denetlenememektedir. Gövdenin ön genişliği, orta bölümlerde 53,6 cm kadar ölçülmüş olmakla birlikte bloğun dış köşesine doğru olan bölümler duvarla kesiştiğinden gerçek genişlik daha fazladır. Gövdenin iç genişliği, bloğun orta bölümlerinin biraz yukarısından ölçülene göre 42 cm'dir. Tepedeki genişlik ise bir oyuk ile kesintiye uğramaktadır. Anta gövdesi; tepede 4,2 cm olmak üzere iç yanda duvardan çıkıntılıyken dip çıkıntı, sıva katmanından dolayı denetlenememiştir. İç yanda duvar, tepede 25,4 cm genişliğindeyken alt bölümlerde sıva altında olduğundan denetlenememiştir.

Kaynak: des Courtils, 2010: fig. 3; Cavalier, 2020b: 79, fig. 5.

No. 19: Limyra Pseudoperipterosu **Lev.**25-26

Konum: Geç Antik Çağ duvarında devşirme malzeme olarak bulunmuş yapı blokları; Antalya ili, Finike ilçesinde, Turunçova Mahallesi'nden Sahilkent Mahallesi'ne giden yolun güneyindeki Limyra doğu kentine ait batı surların iç yanında sıralanmıştır.

Mimari düzen: Korinth (Cavalier, 2012: 136; Seyer et al., 2020: 251)

Malzeme: ?

Tarihleme Önerileri: Hellenistik Dönem sonları-Roma Dönemi başları, olasılıkla Limyra G. Caesar Kenotaphosu ile çağdaş (Cavalier, 2012: 137-138)

1: Blok; yak. $^{3}/_{4}$ sütunlu anta kaidesi (üst profiller), gövdesi ve bunların arkasındaki duvardan oluşmaktadır. Antanın pilaster bölümünün kaidesi iç yanda çok az korunmuş olduğundan profil ölçüleri dış yandan alınmıştır. Dış yanda da hasardan dolayı çok sağlıklı alınamayan trokhilos yüksekliği, şerit profilleri içinde olmak üzere, 9,6 cm kadardır. Torus profili ise 5,3 cm yüksekliğindedir. Gövde başlangıcındaki şerit profilinin yüksekliği 7 mm'dir. Gövdenin dış yan genişliği, şerit profili ve üzerindeki (öne yakın bölümler) kırıklar nedeniyle alınamamıştır. Apophygenin bitiminden sonra alınabilen en alçak noktadaki dış yan pilaster genişliğiyse 37,2 cm'dir. İç yanda arka bölümler kırık olduğundan pilaster gövdesi çıkıntısı olup olmadığı anlaşılamamıştır. Buradaki genişlik, hasarlı bölüm tamamlanırsa şerit profilinde 13,2 cm, apophygenin bitiminde ise 18 cm kadar olmalıdır. Dış yanda gövde çıkıntısı, apophyge bitiminde 1,7 cm'dir. Buradan itibaren antanın arkasındaki duvar, 7,5 cm genişliğe ulaşır ancak

bu noktada kırık olmasa genişliğin 10,4 cm kadar olacağı anlaşılmaktadır. Antanın $^{3}/_{4}$ sütun bölümünün kaidesi az korunmuş olmakla birlikte trokhilos yüksekliğinin, şerit profilleri içinde olmak üzere, yak. 11,3 cm kadar olduğu belirtilebilir. Torus profili ise 4 cm yüksekliğindedir. Gövde başlangıcındaki şerit profilinin yüksekliği 8 mm'dir. Pilaster gövdesi, dış yanın ön bölümünde içe doğru 4,8 cm girinti yapar. Bu noktadan sonra $^{3}/_{4}$ sütunun Ion yivleri başlamaktadır. Yivlerin tümü iyi korunmuş değilse de bunların bıçak sırtı biçimli birleşim noktalarının kalınlığı 1,3 cm ya da onun çok az altı/üstü değerler taşımaktadır. Bu birleşim noktalarının eksenleri arasındaki (gövdenin orta yüksekliklerinden alınan) yiv genişlikleri de dış yana yakın ve orta bölümlerde 8,45 cm dolaylarındadır. Orta bölümlerden sonra yivlerde bir miktar daralma fark edilse de hasardan dolayı iç yana doğru olan yivlerin çoğu izlenememektedir. Ancak iç yana en yakın olan yivin genişliği 8,72 cm olarak ölçülebilmiştir. Bloğun arka genişliği 32 cm kadardır. Burada yanlar kırılmışsa da anathyrose oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Bloğun üst yüzeyinin ön ve iç yana yakın konumlarına 4 x 4,2 cm'lik bir zıvana yuvası açılmışken arka bölümlerine ise bir kenet yuvası açılmış olduğu anlaşılmaktadır.

2: No. 19.1 ile aynı antaya ait olmadığı anlaşılan blok, yak. $^{3}/_{4}$ sütunlu anta gövdesi ve bunların arkasındaki duvardan oluşmaktadır. Antanın pilaster bölümünde gövdenin dış yan genişliği, orta bölümlerden ölçülene göre, 37,4 cm'dir. İç yanda gövde çıkıntısı olmadığı anlaşılan duvarın -üst ve arka bölümleri kırık olmakla birlikte- sağlam durumundaki genişliği 60 cm kadar olmalıdır. Dış yanda gövde; arka bölümde duvardan 1,8 cm, ön bölümde $^{3}/_{4}$ sütun gövdesinden 4,3 cm çıkıntılıdır. Yine dış yanda duvar genişliğiyse daha sağlam olduğu üst bölümlerden ölçülene göre 48,5 cm'dir. Birçok noktada iyi korunmamış olan $^{3}/_{4}$ sütunun yivlerinin, no. 19.1'de görülenlerden genellikle daha dar olduğu (gövdenin orta yüksekliklerinden alınan ölçülere göre) belirtilebilir. Bloğun oldukça hasarlı olan arka bölümünde genişlik, orta noktalardan ölçülene göre sağlam durumunda 30,3 cm olmalıdır. Burada dış yana yakın bölümlerin düzleştirildiği güçlükle de olsa anlaşıldığından anathyrose uygulandığı söylenebilir. Bloğun üst yüzeyinde de bu anathyrose şeridinin 4,5 cm genişliğinde sürdüğü anlaşılmaktadır. Burada $^{3}/_{4}$ sütuna denk gelen bölümde de anathyrose gözlemlenebilmektedir ki ortadaki kaba bırakılmış bölümün çapı 35 cm kadardır. Kaba bölümün ortalarında 4 x 5 cm boyutlarında bir zıvana yuvası varken $^{3}/_{4}$ sütun bölümünün biraz arkasında, dış yana yakın konumda 3 x 6,5 cm'lik bir yuva daha gözlemlenmiştir.

3: Korinth başlıklı ve pilasterli olduğu belirtilen blok, bu tez kapsamında incelenememiştir.

Kaynak: Cavalier, 2012: 136; Seyer et al., 2020: 249-251.

No. 20: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı **Lev.**27-30

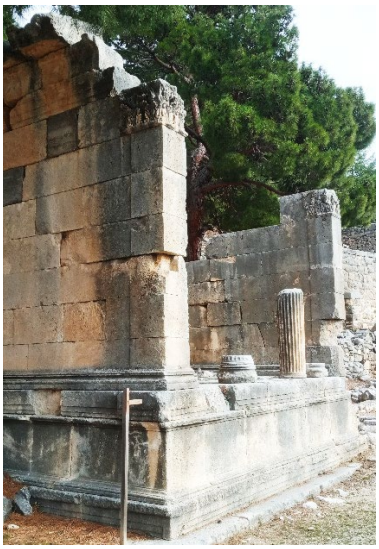

Fig. 156: No. 20

Konum: Antalya ili, Finike ilçesi, Arif Mahallesi, Arykanda Doğu Nekropolisi'nde, kuzey sıranın batıda göze çarpan ilk anıtsal mezarıdır.

Mimari düzen: Korinth

Malzeme: Kireç taşı (Berns, 2003: 179; Cormack 2004, 182)

Tarihleme Önerileri: Augustus dönemi (Berns, 2003: 179); MS II. ya da erken III. yy. [Knoblauch and Witschel, 1993: dn. 157 (başlık stili uyumu)]. Yapı yazıtı MS III. yy.dan olmakla birlikte yapının kimi mimari ayrıntıları MS II. yy.ı gösteriyor (Mezarın orijinal yazıtı olabilecek bir başka buluntunun belki MS II. yy.a tarihlenebileceği de belirtilmiştir.) (Şahin, 1994: 100, 102-103 no. 106, 109; Cormack, 2004: 184). Geç Augustus-Tiberius dönemi (anta başlıkları için bu tezdeki öneri)

GB1: Blok; anta kaidesi, gövdesi ve bunların arkasındaki toikhobates ile duvardan oluşmaktadır. Zeminle arasında 1,2 cm kadar boşluk bulunan kaidede; iç yandan ölçülene göre plinthos 7,3 cm, alt torus 6,5 cm, trokhilos alt şerit profili 1 cm, trokhilos içbükey profili 4,4 cm, trokhilos üst şerit profili 1,6 cm ve üst torus 5,2 cm yüksekliğindedir. Plinthos; ön yüzde 81,5 cm, iç yanda 80,9 cm, dış yanda 81,5 cm genişliğinde olup arkada her iki yanda da toikhobatesten 1,4 cm çıkıntılıdır. Gövde başlangıcındaki şerit profili 9 mm yüksekliğindedir. Gövdenin geri kalan bölümünün yüksekliğiyse 42,6 cm'dir. Gövdenin dip genişliği (ya da şerit profilinin genişliği) ön yüzde 65,5 cm, iç yanda 65,8 cm, dış yanda 65 cm'dir. Apophygenin bitiminde ise gövde genişliği; ön yüzde 60,1 cm, iç yanda 60,2 cm, dış yanda 61 cm olarak ölçülmüştür. İç yanda ölçülebilen gövde çıkıntısı; dipte 2,6 cm, apophygenin bitiminde 1,1 cm iken tepede 1,5 cm'dir. Anta gövdesinin dış yanına, sonradan bir haç motifi de kazınmıştır. İç yanda duvar; dipte 2,092 m, tepede 2,126 m genişliğindedir. Dış yanda duvarın genişliğiyse dipte 2,09 m, tepede 2,103 m'dir.

GB2: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, iç yanın öne yakın bölümlerinde 59,5 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 58,9 cm, tepede 58,8 cm ölçülmüştür. Gövdenin iç yanda ölçülebilen genişliği ise hem dip hem tepede 59,5 cm'dir. İç yana doğru gövde çıkıntısı; dipte 1,6 cm, tepede 1,1 cm olarak belirlenmiştir. İç yanda duvar; dipte 47,2 cm, tepede 46,1 cm genişliğindedir.

GB3: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blokta ön ve dış yüz oldukça hasarlı olup ulaşılması zor konumda olduğundan blok ölçüleri iç yandan alınabilmiştir. Buna göre anta gövdesi 59 cm

yüksekliğindedir. Gövdenin iç yan genişliği, dipte 59,2 cm iken hasarlı tepede de yaklaşık olarak bu değerdedir. İç yana doğru gövde çıkıntısı hem dip hem tepede 9 mm olarak ölçülmüştür. İç yanda duvar; dipte 3,475 m, tepeye yakın noktalarda 3,468 m genişliğindedir.

GB4: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blokta gövde yüksekliği 54,2 cm'dir. Gövdenin dip genişliği, önde 58,8 cm olup iç yanda 59,9 cm'dir. Dip bölümde anta gövdesi, iç yana 1,3 cm çıkıntılıdır. İç yanda duvar, dipte 1,435 m genişliğindedir. Bu duvar üzerinde dörtgen bir yuva da açılmıştır.

GB5-7: Anta gövdesi ve duvardan oluşan 5 ve 6 no.lu blokların yanı sıra 7 no.lu, anta başlığı da içeren bloğun ölçüleri teknik olanaksızlık nedeniyle alınamamıştır.

GD1: Blok; anta kaidesi, gövdesi ve bunların arkasındaki toikhobates ile duvardan oluşmaktadır. Ön yüzde profilleri hemen hiç görülemeyecek kadar tahrip olmuş kaidenin ölçüleri iç yandan alınmıştır. Zeminle arasında 5 mm kadar boşluk bulunan kaide; 7,5 cm yüksekliğinde plinthos, 6,8 cm yüksekliğinde alt torus, alt ve üst şerit profillerinin her ikisi de 1,2 cm yüksekliğinde olup içbükey profili 5 cm yüksekliğindeki trokhilos ve 4,3 cm yüksekliğinde üst torustan oluşmaktadır. Gövde başlangıcındaki şerit profili 1,4 cm yüksekliğindedir. Gövdenin geri kalan bölümünün yüksekliğiyse bloğun arka bölümünden ölçülene göre 42,3 cm kadardır. Gövde genişlikleri, kırıklar nedeniyle ölçülememiştir. İç yanda ölçülebilen gövde çıkıntısı; dipte 2,3 cm, apophyge bitiminde ise hem dip hem tepede 9 mm'dir. İç yanda duvar; dipte 3,283 m, tepede 3,299 m genişliğindedir.

GD2: Anta gövdesi ve duvardan oluşan, 59,8 cm yüksekliğindeki bloğun ön yüzü kırıktır. Üst bölümde anta gövdesi, iç yana 1,4 cm çıkıntılıdır. Dipteki çıkıntı hasardan dolayı gözlemlenememekle birlikte ölçülebilen alt noktalarda üsttekine yakındır. İç yanda duvar hem dip hem tepede 3,57 m genişliğinde gözükmekte ancak -kırılma sonucu oluşan yak. 3 cm'lik boşluk göz önünde bulundurulduğunda- gerçekte 3,54 m genişliğinde olmalıdır. Burada Hristiyanlık döneminde eklendiği anlaşılan grafiti de bulunmaktadır.

GD3: Anta gövdesi ve duvardan oluşan bloğun gövde bölümündeki yüksekliği 59,8 cm'dir. Gövde genişlikleri; iç ve ön yüzde kırıklar, dış yanda ise ulaşılması güç konum yüzünden alınamamıştır. İç yana gövde çıkıntısı; dipte 1,2 cm, tepede 1,4 cm'dir. İç yanda duvar ise dipte 1,878 m, tepede 1,87 m genişliğindedir. Burada Hristiyanlık döneminde eklendiği anlaşılan grafiti de bulunmaktadır.

GD4: Anta gövdesi ve duvardan oluşan bloğun yüksekliği 58 cm'dir. Gövdenin iç yan genişliği, dipte 58,5 cm olarak ölçülmüştür. İç yana gövde çıkıntısı, dipte 1,2 cm'dir. İç yanda duvar ise dipte 2,309 m genişliğindedir.

GD5-7: Anta gövdesi ve duvardan oluşan 5 ve 6 no.lu blokların yanı sıra 7 no.lu, anta başlığı da içeren bloğun ölçüleri teknik olanaksızlık nedeniyle alınamamıştır. GD7 bloğunda başlığın arkasındaki duvarın dış yanı, çoğunlukla tıraşlanmadan kaba bırakılmıştır.
Kaynak: Berns, 2003: 179, dn. 44, taf. 4.4, *Grabtempel* 11.

No. 21: Sidyma Sebasteionu
Konum: Muğla ili, Seydikemer ilçesi, Dodurga Mahallesi'ndeki Sidyma antik kentinde, cami ve onun karşısındaki terk edilmiş yapının yer aldığı bölgede olmalıdır.
Mimari düzen: O. Benndorf ve G. Niemann (1884: 62), Dor başlıklı sütunlardan söz etmiştir. Ü. Serdaroğlu'nun (2004: 77) tapınak yakınlarında bulduğu Dor başlığının abacus genişliği, in situ olarak söz edilen sütunun alt çap ölçüsünün 1,62 katıdır. J. J. Coulton'ın (1979: fig. 12, 19, 26, 33, tab. 11, 13, 17) gösterdiği örneklerde bu oranın, zaman ilerledikçe düşüş eğiliminde olduğu görülür. Ayrıca örneklerin hiçbiri, Sidyma'da gösterilen kadar yüksek bir oran taşımaz. Serdaroğlu'nun verdiği ölçüler, aynı sütuna ait kabul edilirse büyük olasılıkla üst çap ölçüsü, alt çap ölçüsünden fazla bir sütun söz konusu olacaktır. Bu da pek olası değildir. Çevredeki bu gibi elemanların hangi yapıya ait olduğu üzerine ciddi bir çalışma da saptanamadığından şu an için yapının mimari düzenini tam anlamıyla ortaya koyan bir buluntu gösterilememektedir.
Malzeme: Kireç taşı (Benndorf and Niemann, 1884: 61)
Tarihleme Önerileri: MS 43-48 [Q. Veranius'un (Benndorf and Niemann, 1884: 62) Lycia Eyaleti valiliği dönemine ilişkin bk. Şahin ve Adak, 2014: 80-84, dn. 197]
Tanım: Yapıya ait bir antadan söz edilmiştir. Anta başlığı, çizime göre, Pergamon ovolosu ve abacustan oluşuyor olmalıdır.
Kaynak: Benndorf and Niemann, 1884: 62, fig. 41-42.

No. 22: Kitanaura Trokondas Heroonu **Lev.**31-32
Konum: Antalya ili, Kumluca ilçesi, Gölcük Mahallesi'ndeki Kitanaura akropolisinin dışı ve batısındaki nekropoliste, Saraycık olarak bilinen konumdadır.
Mimari düzen: Buluntular, yapının büyük olasılıkla Ion, Korinth, kompozit gibi mimari düzenlerden birine sahip olduğuna işaret etmekle birlikte sütun başlık buluntusu gösterilemediğinden [Dor sütunlu restitüsyon

Fig. 157: No. 22

(Petersen and von Luschan, 1889: fig. 67) yaygın olarak kullanılmaktadır.] kesin saptama yapılamamaktadır.

Malzeme: Kireç taşı (Petersen and von Luschan, 1889: 151; Pimouguet-Pédarros, 2016: 86)

Tarihleme önerileri: MÖ I. yy.-MS I. yy. (Pimouguet-Pédarros, 2016: 96-100); MS I. yy. (Cormack 283-284)

GB1-2: Burada olması gereken bloklar toprak altında olmalıdır.

GB3: Ön yüzde yalnızca üst bölümleri görünür olan bloğun tepedeki genişliği yak. 62 cm'dir.

GB4: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 66 cm yüksekliğindedir. Blokta gövdenin ön genişliği; dipte yak. 62,6 cm, tepede yak. 62 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte yak. 52,9 cm, tepede 60 cm iken dış genişliği ise dip bölümün biraz üzerinde 59,2 cm, tepede yak. 55,7 cm kadardır. Dip ve tepedeki farklılıklar, bloğun oldukça hasarlı olmasından dolayı, ölçümlerdeki hata payının yüksekliğiyle ilişkili olabilir. Anta gövdesi; dipte 5,2 cm, tepede 4,7 cm olmak üzere iç yanda duvardan çıkıntılıdır. Dış yandaki çıkıntılar hasar nedeniyle ölçülememiştir.

GB5-7: Burada olması gereken bloklar kayıptır.

GD1: Blok; anta kaidesi, gövdesi ve bunların arkasındaki toikhobates ile duvardan oluşmaktadır. Zeminle arasında 7 mm kadar boşluk bulunan kaidede; dik silme 7,7 cm, eğik silme 11,7 cm yüksekliğindedir. Dik silme; ön yüzde 77,5 cm, dış yanda 73,9 cm genişliğinde olup iç yanda arkaya doğru toprak altında olduğundan bu açıdan denetlenememiştir. Dik silmenin duvardan dış yana doğru çıkıntısıysa 5,8 cm'dir. Eğik silme; ön yüze doğru 10,7 cm, iç yana 8,9 cm, dış yana doğru ise 6,9 cm derinliğe sahiptir. Dış yanda bu derinlik, arkaya doğru 6 cm'dir. Anta gövdesinin yüksekliği 29,5 cm olup dip genişliği; ön yüzde 61,5 cm, iç yanda 59 cm, dış yanda 58,2 cm'dir. Tepede ise bu genişlikler sırasıyla 61 cm, 58,3 cm ve 58,5 cm'dir. Gövde; dipte 3,5 cm, tepede 3 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise hem dip hem tepedeki çıkıntı 4,9 cm'dir. Gövde çıkıntıları, antanın arka köşelerinden duvara doğru 1,2 cm kadar eğikliğe de sahiptir. Dış yanda duvar; dipte 35,3 cm, tepede 40,8 cm genişliğindedir.

GD2: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 77,7 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 61,2 cm, tepede yak. 61 cm'dir. Ön yüzde bir miğfer kabartması da vardır. Gövdenin iç genişliği; dipte 58,5 cm, tepede 58 cm iken dış genişliği ise dipte 55,7 cm[223], tepede 57,8 cm'dir. Anta gövdesi; dipte 2,5 cm, tepede 3 cm olmak üzere iç yanda duvardan çıkıntılıdır. Dış yanda ise dip ve tepedeki çıkıntılar 4,5 cm kadardır. İç yanda duvar; dipte 52,4 cm, tepede 52,1 cm genişliğindedir. Kalkan kabartması da barındıran duvarın dış yanında ise genişlik; dipte 52,9 cm, tepede 53,6 cm'dir.

[223] Beklenenden düşük olan bu ölçü, arazi çalışma izni olduğu sırada fark edilip denetlenemediğinden belirtilen değere kuşkuyla yaklaşılabilir.

GD3: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blokta gövdenin ön genişliği; dipte 62,3 cm, tepede 63 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte 58,6 cm, tepede 58,5 cm iken dış genişliği ise dipte 57,1 cm, tepede 58,1 cm ölçülmüştür. Dipten alınan ölçüye göre anta gövdesi; iç yanda duvardan 3,1 cm, dış yanda 3,3 cm çıkıntılıdır. İç yanda duvar; dipte 1,328 m, tepede 1,305 m genişliğindedir. Dış yanda duvar genişliğiyse dipte 1,27 m'dir.

GD4: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 69,2 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği, dipte 62,9 cm'dir. Ön yüzde bir insan/tanrı kabartmasının alt bölümü de vardır. Alt köşedeki kırığın bittiği noktadan ölçülene göre gövdenin iç genişliği 59 cm iken sağlıklı ölçülebilen en üst noktada 58,5 cm'dir. Gövdenin dış genişliği ise dipte 59,2 cm olup tepede (ulaşılamadığından) ölçülememiştir. Anta gövdesi; dipte 3,3 cm, tepede de yaklaşık bu değerde olmak üzere iç yanda duvardan çıkıntılıdır. Dış yanda ise dipte ölçülebilen çıkıntı 3,8 cm'dir. İç yanda duvar; dipte 55,5 cm, tepede 55 cm genişliğindedir.

GD5: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 49 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği, tepede 62 cm'dir. Ön yüzde bir insan/tanrı kabartmasının üst bölümü de vardır. Gövdenin iç genişliği; ölçülebilen orta bölümlerde 59,5 cm, tepede 58,5 cm iken dış genişliği ise dipte yak. 59,5 cm, tepede 59,1 cm'dir. Anta gövdesi; dipte 3,4 cm, tepede 3,1 cm olmak üzere iç yanda duvardan çıkıntılıdır. Dış yanda ise dipteki çıkıntı 4 cm, tepedeki çıkıntı 2 cm'dir. İç yanda duvar hem dip hem tepede 95 cm genişliğindedir. Duvarın arkasındaki genişlik ise dipte 55,9 cm, tepede 60 cm'dir.

GB6-7: Burada olması gereken bloklar kayıptır.

Kaynak: Pimouguet-Pédarros, 2016: 81-82, 87-89, 91-92, fig. 35-37.

No. 23: Arykanda Aristainete Mezarı **Lev.**33-35

Konum: Antalya ili, Finike ilçesi, Arif Mahallesi, Arykanda Doğu Nekropolisi'nde, kuzey sıranın batıda göze çarpan ilk anıtsal mezarından (no. 20) sonrakidir.

Fig. 158: No. 23

Mimari düzen: Korinth [T. Saner'in (2001: 211) anta başlığı olarak söz ettiği köşe pilaster başlıkları Korinth düzenindedir.]

Malzeme: Kireç taşı (Saner, 2001: 211)

Tarihleme önerileri: Yak. Hadrianus-Antoninus dönemleri [Şahin, 1994: 106 (yazıt üzerinden)]; MS II. yy. ortaları (Saner, 2001: 212-213)

GB1: Blok; anta kaidesi, gövdesi ve bunların arkasındaki toikhobates ile duvardan oluşmaktadır. Zeminle arasında 1,7 cm kadar boşluk bulunan kaidede; ön yüzden ölçülene göre plinthos 9,1 cm, eğik geçiş profili 1 cm, alt torus 4,2 cm, trokhilos alt şerit profili 1,3 cm, trokhilos içbükey profili 5,1 cm, trokhilos üst şerit profili 1,2 cm, eğik geçiş profili 3 mm ve üst torus 4,1 cm yüksekliğindedir. Gövde başlangıcındaki şerit profilinin yüksekliği 1,5 cm'dir. Gövdenin geri kalan bölümünün yüksekliğiyse 13,8 cm olarak saptanmıştır. Gövdenin dip genişliği (ya da şerit profilinin genişliği); ön yüzde 64,8 cm, dış yanda 57,3 cm iken iç yanda ölçülememiştir. Apophygenin bitiminde ise gövde genişliği; ön yüzde 62,1 cm, dış yanda 54 cm'dir. Gövdenin iç yana çıkıntısı, dipte 1,8 cm iken hem apophygenin bitimi hem tepede 1 cm'dir. Dış yana çıkıntı ise dipte 4,4 cm iken hem apophygenin bitimi hem tepede 2,3 cm'dir. Dış yanda toikhobates, plinthos bölümünde 93,7 cm genişliğindedir. İç yanda duvar, tepede 9 cm genişliğe ulaştıktan sonra iç yana 3,5 cm çıkıntı yapar ve 59,1 cm genişliğindeki bu çıkıntılı bölüm, antreyi mezar odasından ayıran duvarla kesişir. Bu bölümden sonra duvar, arkaya doğru 48,8 cm daha ilerler. Duvarın dış yandaki genişliğiyse dipte 1,024 m, tepede 1,045 m'dir.

GB2: Anta gövdesi ve duvardan oluşan bloğun yüksekliği 76 cm'dir. Gövdenin ön genişliği; dipte 62,1 cm, tepede 61,1 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte 41 cm, tepede 40,1 cm iken dış genişliği ise dipte 54,3 cm, tepede 53,5 cm olarak ölçülmüştür. Anta gövdesi; dipte 1,1 cm, tepede 1,6 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana ise dip bölümde ölçülen çıkıntı 2,3 cm'dir. İç yanda duvar, dipte 8,3 cm genişliğe ulaştıktan sonra iç yana doğru bir miktar çıkıntı yapar (Üst bölümlerde bu çıkıntı yoktur.) ve 63,5 cm genişliğindeki bu kaba bölüm, antreyi mezar odasından ayıran duvarla kesişir. Bu bölümden sonra duvar, arkaya doğru 25,5 cm daha ilerler. Duvarın dış yandaki genişliğiyse dipte 86,3 cm'dir.

GB3: Anta gövdesi ve duvardan oluşan bloğun yüksekliği 68,1 cm'dir. Gövdenin ön genişliği; dipte 60,7 cm, tepede 60 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte 40 cm, tepede 39,7 cm iken dış genişliği ise hem dip hem tepede 53,5 cm olarak ölçülmüştür. Anta gövdesi; dipte 2 cm, tepede 1,9 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yan ise bu açıdan denetlenememiştir. İç yanda duvar, dipte 8,8 cm genişliğe ulaştıktan sonra 14,4 cm girinti yapar. Antreyi mezar odasından ayıran duvarla kesiştiği anlaşılan bu girintili bölüm, 62,5 cm genişliğindedir. Bu bölümden sonra duvar, arkaya doğru 99 cm daha ilerler.

GB4: Anta gövdesi ve duvardan oluşan bloğun ön yüzü kırıktır ve ölçüleri iç yandan alınabilmiştir. Buna göre anta gövdesinin yüksekliği 48,7 cm'dir. Gövde, dipte 9 mm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. İç yanda duvar, dipte 7 cm genişliğe ulaştıktan sonra 9,2 cm girinti yapar. Antreyi mezar odasından ayıran duvarla kesiştiği anlaşılan bu girintili bölüm, 59,4 cm genişliğindedir. Bu bölümden sonra duvar, arkaya doğru 32,8 cm daha ilerler.

GB5: Anta gövdesi ve duvardan oluşan, ölçüleri iç yandan alınabilmiş bloğun yüksekliği 58,8 cm'dir. Gövdenin iç genişliği, dipte 41,6 cm olarak ölçülmüştür. Anta gövdesi, dipte 1,7 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. İç yanda duvar, dipte 8 cm genişliğe ulaştıktan sonra 30,5 cm çıkıntı yapar. Antreyi mezar odasından ayıran duvarla kesiştiği anlaşılan bu çıkıntılı bölüm, 57,5 cm genişliğindedir. Bu bölümden sonra duvar, arkaya doğru 4,9 cm daha ilerler.

GB6 (?): Acanthus bezemeli, yaklaşık yarısı kırık başlık içeren blok, mezarın yakınlarındadır. Bloğun -konumu dikkate alındığında- GB antaya ait olması olasıysa da buluntu yeri üzerine bir veri saptanamamıştır. Antaların kaç bloktan oluştuğu tam bilinmediğinden bloğun antaya ait olduğu düşünülse bile sırası kesinleştirilememektedir. Yapıdaki köşe pilaster başlıklarıyla ilgisizliği, bu bloğun no. 23'e ait olmadığını düşündürebilir. Oran karşılaştırmalarıysa (bk. s. 75) bunun tersini düşündürmektedir. Bloğun yüksekliği 46 cm'ye kadar korunabilmişken alt genişliği 53,5 cm'dir. Başlığın altındaki, gövdeyi sonlandıran bölüm; bir yüzde kaba, çoğunlukla düz bir görüntüde olup diğer yüzde ikiye ayrılmıştır ve bu iki parçadan üstteki, astragalos profili vermektedir. Bloğun içinin ise daha sonraki bir dönemde -bloğa değişik bir işlev verme amaçlı- oyulduğu anlaşılmaktadır.

GD1: Blok; anta kaidesi, gövdesi ve bunların arkasındaki toikhobates ile duvardan oluşmaktadır. Kaidede; iç yandan ölçülene göre plinthos 8,3 cm, eğik geçiş profili 6 mm, alt torus 4,9 cm, trokhilos alt şerit profili 1,5 cm, trokhilos içbükey profili 5,7 cm, trokhilos üst şerit profili 1,2 cm, eğik geçiş profili 9 mm ve üst torus 3,9 cm yüksekliğindedir. Plinthos; köşeleri kırık olan ön yüzde yak. 77,2 cm, iç yanda 57,5 cm, dış yanda 75,9 cm genişliğinde olup arkada, iç yandaki kaba bloktan 3 mm, dış yandaki toikhobatesten 3,5 cm çıkıntılıdır. Gövde başlangıcındaki şerit profili 1,5 cm yüksekliğindedir. Gövdenin geri kalan bölümünün yüksekliğiyse 12,3 cm'dir. Gövdenin dip genişliği (ya da şerit profilinin genişliği); ön yüzde yak. 64,8 cm, iç yanda 44,6 cm iken dış yanda hasardan dolayı ölçülememiştir. Apophygenin bitiminde ise gövde genişliği; ön yüzde yak. 62 cm, iç yanda 41,5 cm, dış yanda 54,5 cm olarak ölçülmüştür. İç yanda ölçülebilen gövde çıkıntısı, dipte 2,3 cm iken hem apophygenin bitimi hem tepede 8 mm'dir. İç yanda duvar; anta gövdesindeki şerit hizasında 91 cm, tepede 92,5 cm genişliğindedir. Burada, ön bölümlerde daha çok olmak üzere, dipten 17,4 cm yüksekliğe ulaşan çıkıntılı bir bölüm bırakılmıştır. İç yanın ortalarındaki kaba bölüm, burada antre ile mezar odasını ayıran blokla bağlantıya işaret etmektedir. Dış yanda toikhobates, plinthos bölümünde 67,4 cm genişliğindedir. Dış yanda duvarın genişliğiyse dipte (anta gövdesindeki şerit hizasında) yak. 75,7 cm, tepede yak. 78,5 cm'dir.

GD2: Anta gövdesi ve duvardan oluşan bloğun yüksekliği 76 cm'dir. Gövdenin iç genişliği; dipte 41,5 cm, tepede yak. 38,5 cm ölçülmüştür. Dış yan ise bu açıdan denetlenememiştir. Anta

gövdesi, dipte 1 cm, tepede de yaklaşık olarak bu ölçüde olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana çıkıntı ise dipte 2,7 cm'dir. İç yanda duvar, dipte 22 cm genişliğe ulaştıktan sonra 39,5 cm genişliğinde (antreyi mezar odasından ayıran duvarla kesiştiği anlaşılan) kaba bölüm gelmektedir. Bu bölümden sonra duvar, arkaya doğru 68 cm daha ilerler. Duvarın tepedeki genişliği ise 1,3 m'dir. Bloğun 58,7 cm genişliğindeki arka yüzünde anathyrose görülür.

Kaynak:

No. 24: Rhodiapolis Opramoas Anıtı **Lev.**36-38

Konum: Antalya ili, Kumluca ilçesindeki Rhodiapolis antik kentinde, tiyatronun sahne binasının hemen arkasındadır.

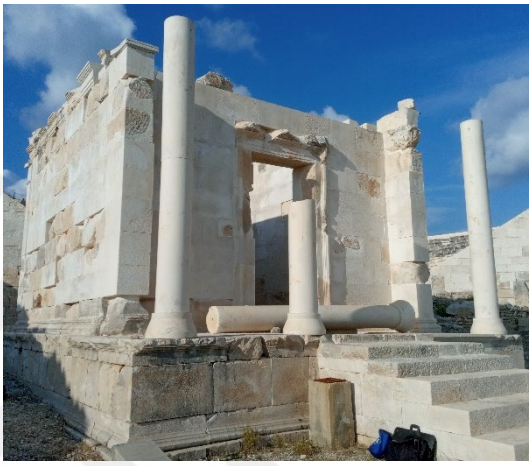

Fig. 159: No. 24, restorasyon sonrası

Mimari düzen: Sütun başlığı buluntusu olmayan yapının anta başlıkları Korinthize tiptedir.

Malzeme: Kireç taşı (Cormack, 2004: 276)

Tarihleme önerileri: MS 123-152 [Kokkinia, 2000: 5 (yazıt)]; MS 152/153 (Cormack, 2004: 276); MS II. yy.ın III. çeyreği (Kökmen-Seyirci, 2016: 124-130); MS II. yy. ortaları (bu tezdeki öneri)

GB1: Blok; anta kaidesi, gövdesi, bunların arkasındaki duvar ve bugün hasardan dolayı açık olarak izlenemese de dış yanda toikhobatesten oluşuyor olmalıdır. Oldukça hasarlı durumdaki bloğun ölçüleri, değişik noktalardan alınmıştır. Kaidede; iç yandan ölçülene göre plinthos 7,9 cm, eğik geçiş profili 4 mm, alt torus 5,8 cm, trokhilos alt şeridi 2 cm, trokhilos içbükey profili 5,8 cm yüksekliğindedir. Kaidenin ön yüzden ölçülen geri kalan bölümünde ise trokhilos üst şeridi 1,3 cm, eğik geçiş profili 5 mm ve üst torus 4,6 cm yüksekliğe sahiptir. Gövde başlangıcındaki şerit profilinin yüksekliği 2 cm'dir. Gövdenin üst bölümleriyse çoğunlukla kırıktır. Gövdenin dip genişliği (ya da şerit profilinin genişliği); ön yüzde yak. 52,5 cm, iç yanda 46,4 cm iken dış yanda hasar nedeniyle ölçülememiştir. Apophygenin bitiminde ise gövde genişliği; ön yüzde yak. 49,5 cm, iç yanda 42,3 cm'dir. Aynı noktadan ölçülebilen gövdenin iç yana çıkıntısı 2,1 cm'dir. Dış yana çıkıntı ise hasar nedeniyle sağlıklı ölçülememektedir. İç yanda duvar, orta yüksekliklerden ölçülene göre 27,5 cm genişliğindedir.

GB2: Bugün yerinde olmayan, anta gövdesi ve duvardan oluşan bloğun ölçüleri E. Petersen ve F. von Luschan tarafından verilmiştir. Buna göre gövdenin yazıtlı ön yüzünün genişliği 49 cm'dir. Yazıtlı dış yanın ölçüleri verilmemiştir. Gövde çıkıntısı belirtilmeyen iç yandaki

genişlik ise 65 cm'dir. Bundan sonra blok, antre ile odayı ayıran duvara doğru dönüş yapmaktadır. Dönüşten sonra duvarın arkaya doğru olan genişliği ise 44 cm'dir. Bloğun arkası, 62 cm genişliğindedir.

GB3-5: Anta gövdesi ve duvar içeren üç blok olması beklenen bu noktalarda orijinal bloklar izlenememektedir.

GB6: Bugün yerinde olmayan blok, anta gövdesi ve duvardan oluşmaktadır. İç yanı kırık bloğun yüksekliği, Petersen ve Luschan'a göre 48 cm'dir. Gövdenin ön ve dış yan yüzünde yazıt gözlemlenmiştir. Duvarın yazıt gözlemlenen dış yanındaki genişliğiyse 59 cm verilmiştir.

GB7: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, ön yüz ve dış yan bölümlerinde kısmen korunmuş olup yazıt içermektedir.

GB8: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, ön yüz ve dış yan bölümlerinde kısmen korunmuş olup yazıt içermektedir. Gövdenin ön yüz genişliği 47 cm verilmişken iç yanın toplam (anta gövdesi ve duvar) genişliği 64 cm verilmiştir. Bloğun üst bölümlerinde apophyge, şerit profili ve en üstte bir profil [astragalos (?)] daha olduğu anlaşılmaktadır. Çizime göre bloğun üst yüzeyine dikdörtgen bir yuva açılmış olmalıdır.

GB9: Anta başlığı içermesi beklenen blok, bugün yerinde değildir.

GD1: GB1'in benzeri olması beklenen blok, bugün yerinde değildir.

GD2: Petersen ve Luschan'ın buraya ait olabileceği üstünde durduğu blokta, dış yan gövde çıkıntısı yoktur. Olası anta gövdesinin ön yüz genişliği 44 cm, yazıtlı iç yan genişliği 41 cm'dir. İç yanda duvar 29 cm genişliğe ulaştıktan sonra antre ile odayı ayıran duvara doğru dönüş yapmaktadır. Dönüşten sonra duvarın arkaya doğru olan genişliği 55 cm'dir.

GD3: Anta gövdesi (üç yüzü de yazıtlı) ve duvardan oluşan blok, iç yandan ölçülene göre 49 cm yüksekliğindedir. Orta bölümlerden ölçülebilen gövde genişlikleri; ön yüzde 48,4 cm iken iç yanda 41,3 cm, dış yanda ise yak. 48,3 cm kadardır. Anta gövdesi; dipte 1,8 cm, tepede 1,9 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yana çıkıntı ise kırıklar nedeniyle sağlıklı ölçülememiştir. İç yanda duvar hem dip hem tepede 29,2 cm genişliğindedir. Duvarın yazıtlı dış yanının genişliğiyse 58 cm verilmiştir. Blok, iç yanda, antre ile odayı ayıran duvara doğru dönüş yapmaktadır.

GD4: Anta gövdesi ve duvar içeren blok olması beklenen bu noktada orijinal blok izlenememektedir.

GD5: Bugün yerinde olmayan, anta gövdesi (üç yüzü de yazıtlı) ve duvardan oluşan bloğun ölçüleri Petersen ve Luschan tarafından verilmiştir. Buna göre blok, 51 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği 46 cm iken iç yan genişliği 38 cm, dış yan genişliği 47 cm'dir. Duvarın

yazıtlı dış yanıysa 40 cm genişliğindedir. Blok, iç yanda, antre ile odayı ayıran duvara doğru dönüş yapmaktadır. Bloğun arka genişliği 44 cm'dir.

GD6: Anta gövdesi ve duvar içeren blok olması beklenen bu noktada orijinal blok izlenememektedir.

GD7: Bugün yerinde olmayan, anta gövdesi ve duvardan oluşan bloğun ölçüleri Petersen ve Luschan tarafından verilmiştir. Buna göre blok, 45 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği 42 cm'dir ancak iç yan hasarlı olduğundan bunun tam ölçüyü yansıtmadığı anlaşılmaktadır. Antanın dış yan genişliği 46 cm'dir. Dış yanda duvar, 42 cm genişliğinde korunmuştur. Ancak bloğun arkasındaki kırıklar, gerçek genişliğin daha çok olduğuna işaret etmektedir. Anta gövdesinin gözlemlenebilen tüm yüzlerinde (ön ve dış) ve dış yanda gözlemlenebilen duvarda yazıt olduğu belirtilmiştir.

GD8: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blokta, üç yüzü de yazıtlı gövdenin yüksekliği (profiller dışında) 46 cm verilmişken ön genişliği 47 cm, dış yan genişliği 46 cm verilmiştir. Gövdenin üst bölümlerinde apophyge, şerit profili ve en üstte bir profil [astragalos (?)] daha olduğu anlaşılmaktadır. Duvarın yazıtlı dış yanı, 52 cm genişliğindedir. Blok, iç yanda, antre ile odayı ayıran duvara doğru dönüş yapmaktadır. Bloğun arka genişliği 56 cm'dir.

GD9: Anta başlığı ve duvardan oluşan blokta kalathosun korunmuş yüksekliği 47,5 cm verilmiştir. Kalathos dudağı 1,5 cm, abacus 7,5 cm yüksekliğindedir[224]. Başlığın ön genişliği Petersen ve Luschan'da 44 cm iken H. Kökmen Seyirci'de ise korunmuş genişlik 49 cm'dir. Başlığın iç yan (bezemeli alan) genişliği 54,5 cm'dir. Başlığın dış yan genişliği, Petersen ve Luschan tarafından 45 cm verilmişken duvarın yazıtlı dış yanının genişliği 52 cm verilmiştir. Kökmen Seyirci'de ise dış yanın korunan toplam genişliği 1,03 m'dir. İç yandaki duvar 46,5 cm genişliğindeyken bloğun arkası 40 cm genişliğindedir.

Kaynak: Petersen and von Luschan, 1889: 77-81, 90-91, 97-98, fig. 53-59, 61, 63; Kökmen-Seyirci, 2016: 121-130, 397, kat. no. 055, lev. 21.

[224] Bunlar, H. Kökmen-Seyirci'nin kataloğunda genişlik olarak verilmişse de burada, ölçekli fotoğraflar dikkate alınıp yükseklik olarak değerlendirilmiştir. Kökmen-Seyirci'nin kalathos ölçüsüne kalathos dudağını dâhil edip etmediği bilinmemektedir. Araştırmacının verdiği ölçüler toplandığında bloğun yüksekliği 56,5 cm bulunmaktayken sözü edilen ölçüye kalathos dudağı dâhil edilmeden toplama yapıldığında 55 cm ölçüsü elde edilmektedir. Kökmen-Seyirci'nin verdiği blok yüksekliği 56 cm olduğundan tutarlı bir sonuç bulunamasa da buna daha yakın olan ölçü kabul edilebilir.

No. 25: Patara Prostylos Planlı Yapı[225] **Lev.**39-42

Fig. 160: No. 25

Konum: Antalya ili, Kaş ilçesi, Gelemiş Mahallesi'ndeki Patara antik kentinin merkez bölgelerinde yer alan Liman Caddesi'nin kuzeyinde, İç Liman'ın biraz güneyinde olup geç dönem duvarıyla kesişmektedir.

Mimari düzen: Sütun başlığı buluntusu olmayan yapının anta başlıkları kompozittir (acanthus-palmiye tipi).

Malzeme: Kireç taşı (Gültekin, 1998: 4; Şahin, 2018: 288-289)

Tarihleme Önerileri: Antoninuslar dönemi (Texier, 1862: 679); orta-geç Antoninuslar dönemi [anta başlıkları (Şahin, 2018: 141-143)]; geç Antoninuslar dönemi ya da hemen sonrası [anta başlıkları (Gültekin, 1998: 33-34)]; MS II. yy. ortalarından çok geç değil, KB8 bloğu belki biraz daha geç (bu tezdeki öneri)

KD1: Anta kaidesi, gövdesi ve bunların arkasındaki duvardan oluşan blok, yüksekliği 47 cm olan düz bir blok (bu bloğun içinde bulunduğu sıranın hemen dış yan-altında kalan blokların üzerindeki zıvana yuvaları düşünüldüğünde olasılıkla zemin döşemesi) ve 94 cm yüksekliğinde postament üzerindedir. Kaidenin ön yüzünden ölçülene göre plinthos 10,8 cm, eğik geçiş profili 7 mm, dik geçiş profili 3 mm, alt torus 8,6 cm, trokhilos alt şeridi 1,8 cm, trokhilos içbükey profili 7,3 cm, trokhilos üst şeridi 2,5 cm, eğik geçiş profili 5 mm, dik geçiş profili 3 mm ve üst torus 6,2 cm yüksekliğindedir. Gövde başlangıcındaki dik geçiş profili 3 mm, astragalos 3 cm ve şerit profili 2 cm yüksekliğe sahiptir. Gövdenin geri kalan bölümünün yüksekliğiyse 36 cm'dir. Gövdenin apophyge başlangıcındaki genişliği (ya da şerit profilinin genişliği) ön yüzde yak. 80,5 cm, dış yanda yak. 81,4 cm iken iç yanda -arkadaki kırıklardan şerit profilinin bitiş yeri tam anlaşılamasa da- en az 81,7 cm ölçülmüştür. Apophygenin bitiminde ise gövde genişliği; ön yüzde yak. 78,5 cm, iç yanda 78,6 cm, dış yanda yak. 78,9 cm'dir. KB antada daha sağlam olan bu bölümler de hemen aynı değerleri vermesiyle (sırasıyla 78,8 cm, 78,6 cm ve 78,8 cm) bu ölçümü destekler. Gövdenin iç yana çıkıntısı; apophygenin başlangıcında 3,7 cm iken bitiminde 2,6 cm olup tepede 3,2 cm'dir. Dış yana çıkıntı ise apophygenin başlangıcında 4,1 cm iken bitiminde 3,2 cm olup tepede 3,4 cm ölçülmüştür. İç yanda duvar genişliği, tepede 11 cm'dir.

[225] Ölçüler, daha elverişli konumda bulunan KD antadan alınmıştır.

KD2: Anta gövdesi ve duvardan oluşan bloğun yüksekliği 88,8 cm'dir. Gövdenin ön genişliği, iç yandaki kesilmiş bölüm ve dış yandaki kırık nedeniyle dipten alınamasa da ölçülebilen en alt noktada 78,7 cm'dir. Gövdenin yine benzer konumdan ölçülebilen iç genişliği 79,3 cm iken dış genişliği ise 80,4 cm ölçülmüştür. Dip bölümlerde gövde çıkıntısı; iç yana 3,9 cm, dış yana 3,5 cm'dir. İç yanda duvar genişliği, orta yüksekliklerden ölçülebilene göre 41,8 cm'dir.

KD3: Anta gövdesi ve duvardan oluşan bloğun ölçüleri, iç yanın dip bölümlerinden alınabilmiştir. Buna göre anta gövdesinin iç yan genişliği 78,5 cm, gövde çıkıntısı 3,8 cm'dir. Duvar genişliğiyse 7,7 cm ölçülmüştür.

KD4-7: Anta gövdesi ve duvardan oluşan bu blokların ölçüleri, teknik olanaksızlık nedeniyle alınamamıştır.

KD8: Ch. Texier tarafından verilen ölçülere göre başlıkta acanthus ve palmiye yaprak bezemelerinin olduğu bölümlerin yüksekliği 63 cm'dir. Abacusta ise alt şerit profili 3 cm, mızraksı yaprak bezemeli dışbükey profil 10 cm ve üst şerit profili 3,5 cm yüksekliğindedir.

Kaynak: Texier, 1849: 196, pl. 186-187; 1862: 679-680; Texier and Pullan, 1865: 54, pl. 47; Gültekin, 1998: 11, 20-23, 25, 33-34, 46, lev. 10, 34-37, 39, 40-41, 46-47, 49, 51; Serdaroğlu, 2004: 89, res. 59-62, lev. XXIV-XXVI; Cavalier, 2005: 43; Şahin, 2018: 35, 141-143, 288-289, kat. no. 76-77, lev. 31.b-c.

No. 26: Lydai Kuzey Heroon **Lev.**43.a

Konum: Muğla ili, Dalaman ilçesi, Kapukargın Mahallesi, Kapıdağ Yarımadası'ndaki Lydai antik yerleşimindedir.

Mimari düzen: Korinth (Bent, 1888: 84)

Malzeme: ?

Tarihleme Önerileri: En erken MS II. yy. ortası (Roos, 1969: 80); MS II. yüzyılın ortalarından kısa bir süre sonrası (genel kanı: MS 155 dolayları) (Tietz, 2003: 127, dn. 58); MS yak. 150-180 [lahit üzerinden (Cormack, 2004: 241)]

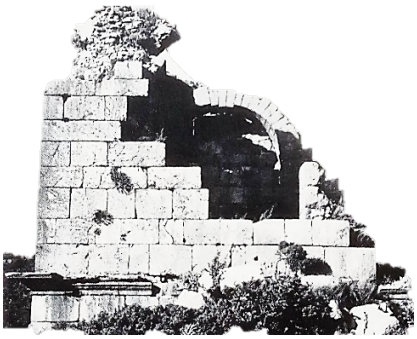

Fig. 161: No. 26, yan yüz

KD1-2: P. Roos, yapının doğu duvarında 58 x 58 cm ölçülerindeki antaedan söz etmiştir. Amatör fotoğrafçıların çekimlerinden anlaşılana göre KD bölümde korunmuş olan antadaki iki blok *in situ*'dur. Alttaki blok; anta kaidesi, gövdesi ve bunların arkasındaki duvardan oluşmaktadır. Kaidede dik ve eğik silme gözlemlenebilmiştir. Anta gövdesi ve duvardan oluştuğu anlaşılan üstteki bloğun yüksekliği, alttaki bloğun yüksekliğini aşmaktadır.

Kaynak: Roos, 1969: 77.

No. 27: Tlos Kronos Tapınağı

Fig. 162: No. 27

Konum: Muğla ili, Seydikemer ilçesi, Yaka Mahallesi'ndeki Tlos antik kentinin güneydoğu kesimlerindedir.

Mimari düzen: Korinth (Uygun, 2018: 512-513, 515)

Malzeme: Kireç taşı (Uygun, 2018: 519)

Tarihleme Önerileri: olasılıkla MS I. yy. (yapının podyumu ve aşağı bölümleri), MS II. yy.ın II. yarısı (Korinth sütun başlıkları ve entablatür blokları) (Uygun, 2018: 514-515, 519)

KD1: Bugün yerinde olmadığından gözlemlenemeyen kaide bloğu (bk. böl. 1.1.5) -çizime göre- cavetto profili üzerinde dik, eğik ve yine dik silmeden oluşmaktadır.

KB1: Kaide bloğu, bugün yerinde olmadığından gözlemlenememektedir. Yapı yayınındaki çizim düzeltildiğinde kaidenin; cavetto profilli plinthos üzerinde torus, trokhilos ve torus profillerinden oluştuğu anlaşılmaktadır.

KD2-8 ve KB2-8: Yapı yayınındaki restitüsyon önerisine göre yedişer gövde, birer başlık bloğu olmalıdır. Ancak bugün bunların yerinde izlenememesinin yanı sıra restitüsyondaki gövde bloklarının KD1 ve KB1 ile açıkça uyumsuz oluşu, buna kuşkuyla yaklaşmayı gerektirmektedir. Restitüsyonda görülen anta başlıklarının iç yana uzantısı da antalardan çok köşe pilasterlerine uygundur.

Kaynak: Uygun, 2018: 514, fig. 9-11.

No. 28: Olympos Ion Tapınağı **Lev.**43-48

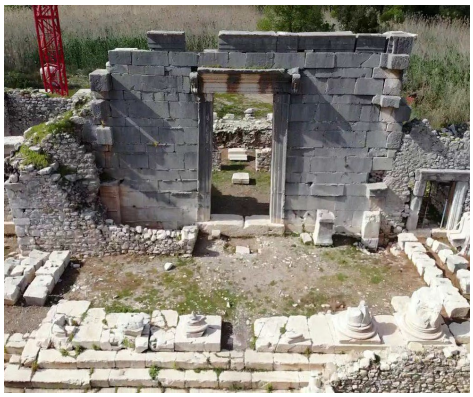

Fig. 163: No. 28

Konum: Antalya'daki Olympos antik kentinde, Olympos Çayı'nın kuzeyindeki yapılardandır.

Mimari düzen: Ion

Malzeme: ?

Tarihleme Önerileri: MS II. yy.ın II. çeyreği ile sonu arası (Öncü, 2021: 310); MS yak. II. yy. ortaları (Olcay-Uçkan et al., 2019: 622); Marcus Aurelius dönemi (Serdaroğlu, 2004: 82)

GB1: Çoğunlukla tahrip olmuş blokta, kaidenin çok az bir bölümü gözlemlenebilmektedir.

GB2: Antanın yarım sütun gövdesi ve konsoldan (dışa çıkıntılı) oluşan buluntunun ikinci sırada olmadığı bilinmekle birlikte aradaki bloklar saptanamadığından burada değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Yüksekliği 2,02 m olan bloğun arka genişliği 75,5 cm'dir.

GB3: Anta yarım sütununun gövdesi (?), başlığı ve duvardan oluşan buluntunun kaçıncı sıradaki blok olduğu saptanamamıştır ve bunun GD antaya ait olması da olasıdır. Bloğun ön yüzü kırık olup bir yanı da konumu nedeniyle gözlemlenememektedir. Ion başlığının gözlemlenebilen yanındaki bitkisel bezemeli pulvinusu da oldukça hasarlıdır. Başlığın arkasındaki volütün göz hizasındaki noktalardan ölçülene göre duvar, 83 cm genişliğindedir. Bloğun üst yüzeyinin başlık üzerindeki noktalarına açılmış bir zıvana yuvası saptanmıştır.

GD1: Blok, yarım sütunlu antanın $^{2}/_{3}$ sütun kaidesi ve anta duvarındaki kemer ayağı olduğu anlaşılan pilasterin alt bölümlerinden oluşmaktadır. Belirtilen kaide ile zemin arasında 1 cm'lik boşluk bulunmaktadır. İç yandan ölçülene göre bu kaidede plinthos 16,4 cm, alt torus en yüksek noktasında 11,2 cm (Torus, yukarıda sonlanırken aşağı doğru 5 mm kadar eğim kazanarak alçalır.), trokhilos alt şerit profili 2,8 cm (Trokhilosun ilk 5 mm'si, torusun eğimle kaybetmiş olduğu yüksekliğiyle kesişmektedir.), trokhilos içbükey profili 6,7 cm, trokhilos üst şerit profili 3,3 cm, eğik geçiş profili 3 mm ve üst torus 7,1 cm yüksekliğe sahiptir. Plinthos; iç yanda 1,386 m, dış yanda 1,39 m ve arkada -pilasterin oluşturduğu kesinti dikkate alınmazsa- 1,395 m genişliğindedir. Plinthosun dış yanında iki, iç yanında ise bir mahmuz görülmektedir. Pilaster bölümünün dip genişliği ($^{2}/_{3}$ sütun kaidesinin plinthosu hizasında); iç yanda 32,3 cm, dış yanda 34,2 cm'dir. Arka yüzde işlenmiş pilaster kaidesi, zeminle arasındaki yak. 1 cm'lik boşluktan sonra 7,1 cm yüksekliğinde dik silme ve 8,7 cm yüksekliğinde eğik silmeden oluşmaktadır. Kaide üzerindeki pilaster gövdesinin yüksekliği 31,8 cm, genişliği 71,9 cm'dir.

GD2: Yarım sütunlu anta gövdesinden oluşan bloğun özellikle arka ve üst bölümlerindeki kırıklar nedeniyle ölçüleri tam olarak alınamamaktadır. Kırığa kadarki blok yüksekliği yak. 96,5 cm'dir. Antanın $^{2}/_{3}$ sütun gövdesinden oluşan bölümünün başlangıcında, yapımı bitirilmediği anlaşılan astragalos ve olasılıkla apophyge (altında şerit profili ile olmalı) planlanmış görünmektedir. Apophygenin bitimi olabilecek bölümde taşçı işareti olarak yatay bir çizgi, tüm yarım sütunda izlenebilmektedir. Bu noktada pilaster gövdesi, dış yanda sütun gövdesinden 1,9 cm çıkıntılıdır. Bu çıkıntı, 8 mm kadar eğik yapılmıştır. Üst bölümlerde ise çıkıntı 1,2 cm'ye düşmektedir. İç yanda hasar nedeniyle bu bölüm denetlenememiştir.

GD3: Yarım sütunlu anta gövdesinden oluşan buluntunun, antanın kaçıncı sıradaki bloğu olduğu saptanamamıştır. Bloğun yüksekliği yak. 1,8 m, dış yanın üst bölümlerinden ölçülene göre genişliği yak. 1,22 m'dir. Bloktaki pilaster gövdesi ya da duvar ile $^{2}/_{3}$ sütun gövdesini ayıran çıkıntı, dış yanda hemen hiç izlenemezken iç yanda aşınmadan dolayı belli belirsizdir. İç yanda pilaster/duvar bölümünün genişliği alt bölümlerde 44,5 cm, üst bölümlerde 41 cm'dir. Bloğun arka genişliği, üst bölümlerde 70 cm olarak ölçülmüştür.

GD4: Yarım sütunlu anta gövdesinden oluşan buluntunun, antanın kaçıncı sıradaki bloğu olduğu saptanamamıştır. Üst, arka ve iç bölümleri çoğunlukla kırık olan bloğun korunmuş yüksekliği yak. 1,68 m'dir. Pilaster/duvar bölümünün dış yan genişliği, alt bölümlerden alınabildiği kadarıyla 31 cm'dir. Dış yanda gözlemlenebilir durumda olan pilaster gövdesinin ya da duvarın, yarım sütun gövdesinden çıkıntısı 1 cm olup 8 mm de eğikliğe sahiptir.

GD5: Antanın yarım sütun gövdesi ve konsoldan (dışa çıkıntılı) oluşan buluntunun, antanın kaçıncı sıradaki bloğu olduğu saptanamamıştır. Yüksekliği 1,246 m olan bloğun arka genişliği 64 cm'dir. Yarım sütunun çapı ise 90 cm kadardır. Üst yüzeyin orta bölümlerine zıvana yuvası ve akıtma kanalı açılmıştır.

GD6: Anta yarım sütununun gövdesi, başlığı ve duvardan oluşan bloğun GB antaya ait olması da olasıdır. Arkadan ölçülene göre blok yüksekliği 48,5 cm'dir. Gövdenin en üst bölümü olan bitkisel bezemeli boyun, alttaki şeritle birlikte 20 cm yüksekliğindedir. Ion başlığındaki volütler hasardan dolayı sağlıklı ölçülemese de yak. 44,7 cm yüksekliğe sahiptir. Echinus da oldukça hasarlı olmakla birlikte bu bölümün orta noktalarında üç tam, kenarlarında iki yarıma yakın Ion yaprağı ile bezendiği anlaşılmaktadır. Kenarlardaki Ion yapraklarının üzerindeki palmet bezekleri, kısmen korunmuş birinden izlenebilmektedir. Bitkisel bezemeli pulvinuslar da oldukça hasarlıdır. Karşıdan bakıldığında sol yanda kalan duvar, arkadaki kırığın üzerindeki en alt nokta hizasından ölçülebilene göre 38,1 cm genişliğindedir. Diğer yanda ise başlığın arkasındaki volüte ait gözün hizasından ölçülen duvar genişliği 32,6 cm'dir. Blok, üst bölümlerden ölçülene göre arkada 70,1 cm genişliğindedir. Bloğun üst yüzeyinin, başlığın ortalarına denk gelen noktalarına açılmış bir zıvana yuvası saptanmıştır. Üst yüzeyin arka bölümüne ise iki kenet yuvası açıldığı anlaşılmaktadır. Bloğun arka yüzünde anathyrose seçilebilmektedir.

Kaynak: Olcay-Uçkan et al., 2019: 621, plan 2; Öncü, 2021: fig. 3.

No. 29: Pinara Anıtsal Mezarı **Lev.**49-50

Konum: Muğla ili, Seydikemer ilçesi, Minare Mahallesi'ndeki Pinara antik kentinde; Aşağı Kale'nin batısı, agoranın güneyinde yer alan kalıntılar arasındadır.

Mimari düzen: Yapı, entablatür üzerinden Ion düzeninde tanımlanabilir. Ancak yapıda -bugün saptanamayan- sütunlar varsa Korinth düzeni,

Fig. 164: No. 29

kompozit düzen gibi farklı mimari düzenlerin kullanılmış olabileceği de belirtilmelidir.

Malzeme: ?

Tarihleme önerileri: Tarihlendirmesi yapılmamış mezarın genel anlamda Roma Dönemi'nden olduğu anlaşılmaktadır.

GD1: Anta gövdesi ve duvardan oluşan bloğun, dip bölümleri toprak ve taşlarla kapalı olduğundan, antanın en alt sırasında olup olmadığı bilinememektedir ve ölçüleri tepe noktalarından alınabilmiştir. Buna göre gövdenin ön genişliği 51,8 cm, iç genişliği 51,1 cm'dir. Gövde çıkıntısı olmayan dış yan ise 71 cm genişliğe ulaştıktan sonra aşağı doğru çapraz biçimde genişleyerek devam eder. Ancak bu bölüm taşlarla kapalı olduğundan fazla izlenememektedir. Anta gövdesinin iç yanda duvardan çıkıntısı 1,8 cm'dir. Bu çıkıntı, antanın arka köşesinden duvara doğru 3 mm kadar eğikliğe sahiptir. Sözü edilen eğim de içinde olmak üzere iç yanda duvar genişliği 38,4 cm'dir. Duvar, arkada, içe doğru bir miktar dönüş yapmaktadır.

GD2: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, ön bölümden ölçülene göre 55,4 cm yüksekliğindedir. Gövde genişlikleri, hasardan dolayı, bloğun en dip ve tepe noktalarından değilse de bunlara oldukça yakın noktalardan alınabilmiştir. Buna göre ön genişlik; aşağıda 51,6 cm, yukarıda 50,4 cm iken iç genişlik; aşağıda 51 cm, yukarıda 50 cm'dir. Gövde çıkıntısı olmayan dış yan ise aşağıda 69,1 cm, yukarıda 68,5 cm genişliğindedir. Anta gövdesi; aşağıda 1,8 cm, yukarıda 2 cm olmak üzere iç yanda duvardan çıkıntılıdır. Bu çıkıntı, antanın arka köşesinden duvara doğru; dipte 3 mm, tepede 7 mm kadar eğikliğe sahiptir. Bu eğim sonrasında duvar; aşağıda 9,6 cm, yukarıda yak. 10,8 cm genişliğe ulaşır.

GD3: Anta gövdesi, başlığı ve arkada duvardan oluşan bloğun yüksekliği iç yandan ölçülene göre 26,6 cm'dir. Gövdenin ön genişliği, dipte 50,1 cm iken dip bölüme yakın bir noktadan ölçülebilene göre iç genişliği 49,8 cm'dir. Dış yanda ise arka bölümler kırık olduğundan ölçü alınamamıştır. Apophyge başlangıcında gövdenin üst genişliği, ön yüzde 49,4 cm iken apophyge bitimindeki şerit profilinden alınan üst genişlikler ise ön yüzde 51,3 cm, iç yanda 51,8 cm'dir. Anta gövdesinin iç yanda duvardan çıkıntısı dipte 1,6 cm, apophyge başlangıcında yak. 1,9 cm, apophyge bitimindeki şerit profilinde yak. 2,7 cm ölçülmüştür. Bu çıkıntılar, antanın arka köşesinden duvara doğru; dipte 3 mm, apophyge başlangıcında 4 mm kadar eğikliğe sahiptir. Sözü edilen 3 mm'lik eğim de içinde olmak üzere duvar, 39,4 cm genişliğindedir ancak bu noktadan sonra bloğun kırık olup olmadığı tam olarak anlaşılamadığından belirtilen ölçünün eksik olabileceğine dikkat çekilmelidir. Apophygenin bitimine kadarki gövde yüksekliği 14,8 cm'dir. Bunun üzerindeki şerit profili ise 1 cm yüksekliğindedir. Başlık; 3,6 cm yüksekliğinde ovolo, 3,8 cm yüksekliğinde cavetto ve 3,4 cm yüksekliğinde abacustan oluşmaktadır.

KD1: Anta gövdesi ve duvardan oluşan bloğun, dip bölümleri taşlarla kapalı olduğundan, antanın en alt sırasında olup olmadığı bilinememektedir ve ölçüleri tepe noktalarından alınabilmiştir. Buna göre gövdenin ön genişliği 51 cm iken iç genişliği 50,7 cm'dir. Gövde çıkıntısı olmayan dış yan ise ölçülebilen en üst noktada 82,5 cm genişliğindedir ancak arka bölümde blok, aşağı doğru çapraz biçimde genişlediğinden kırık olan en üst noktada genişlik biraz daha az olmalıdır. Anta gövdesinin iç yanda duvardan çıkıntısı 1,8 cm'dir. İç yanda duvar, arkada kırıktır ancak bir arkadaki bloğa kadar düşünüldüğünde 31,1 cm genişliğinde olmalıdır. Bundan sonra bloğun, antre ve mezar odasını ayıran duvara kadar, aşağı doğru genişlediği anlaşılmaktadır. Duvarın en geniş noktasındaki genişliği, 39,2 cm'ye ulaşmaktadır.

KD2: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, iç yandan ölçülene göre 43,9 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği; dipte 50,9 cm, tepede 50,1 cm iken iç genişlik; dipte 50,7 cm, tepede 49,7 cm'dir. Gövde çıkıntısı olmayan dış yan ise dipte 81,2 cm, tepede 69,7 cm genişliğindedir. Anta gövdesi; dipte 1,5 cm, tepede 1,9 cm olmak üzere iç yanda duvardan çıkıntılıdır. Bu çıkıntı, antanın arka köşesinden duvara doğru; dipte 3 mm, tepede 4 mm kadar eğikliğe sahiptir. Sözü edilen 3 mm'lik eğim sonrasında duvar 30,3 cm genişliğe ulaşırken tepede arka bölümler kırık olduğundan genişlik belirlenememiştir.

KD3: Anta gövdesi, başlığı ve arkada duvardan oluşan bloğun yüksekliği iç yandan ölçülene göre 42,5 cm'dir. Gövde alt genişlikleri, hasardan dolayı, bloğun en dip noktalarından değilse de bunlara oldukça yakın noktalardan alınabilmiştir. Buna göre gövdenin ön genişliği, aşağıda 50,1 cm iken iç genişliği yak. 49,5 cm'dir. Gövde çıkıntısı olmayan dış yan ise aşağıda 1,908 m, apophyge başlangıcında 1,898 m, apophyge bitimindeki şerit profilinde 1,906 m genişliğindedir. Apophyge başlangıcında gövdenin üst genişliği, ön yüzde 49,2 cm'dir. İç yanda, belirtilen noktanın biraz aşağısından ölçülebilen genişlik de bununla aynıdır. Gövdenin iç yanda duvardan çıkıntısı, ölçülebildiği en üst noktada 1,8 cm'dir. Bu çıkıntı, antanın arka köşesinden duvara doğru 5 mm kadar eğikliğe sahiptir. İç yanda duvar, gövdeden sonra yak. 37,8 cm genişliğinde izlenebilmektedir ancak başlığın arkasında çok daha geniştir. Apophygenin bitimine kadarki gövde yüksekliği 31,4 cm olarak ölçülmüştür. Bunun üzerindeki şerit profili ise 8 mm yüksekliğindedir. Ovolo, cavetto ve abacustan oluşan başlığın yüksekliği 10,3 cm'dir.

Kaynak:

No. 30: Oinoanda Licinnia Flavilla ve Flavianus Diogenes Anıtsal Mezarı

Konum: Muğla ili, Seydikemer ilçesi, İncealiler Mahallesi'ndeki Oinoanda antik kentinin surlarının dışında, güney uçta saptanmış bir grup küçük mezarın olduğu bölgededir.

Mimari düzen: Ion düzeninde korniş buluntuları gösterilen yapının mimari düzeni, buluntu eksikliği nedeniyle tam olarak saptanamamaktadır.

Malzeme: Kireç taşı (Hall et al., 1996: 113)

Tarihleme Önerileri: MS geç II. yy-erken III. yy. [mimari açıdan (Cormack, 2004: 255; yazıtlarla ilgili ayrıca bk. Hall et al., 1996: 142)]

Mezarın her iki antası için de aynı bilgiler aktarılmıştır. Kaidelerin plinthos üzerinde kyma rekta profilinden oluştuğu belirtilmişse de çizimde plinthos (alt bölümünde cavetto profilli) üzerinde şerit, cavetto ve eğik şerit profilleri görülmektedir. Gövde başlangıcı içinse dik ve eğik şerit profilleri çizilmiştir. Ölçüldükleri nokta bilinmese de anta ön genişlikleri 88,5 cm olarak verilmiştir. Dar yan yüzler, anta duvarından hafif çıkıntılıdır.

Kaynak: Hall et al., 1996: 111, 113-116, fig. 3d.

No. 31: Kyaneai Ksanthippos ve Neikostratos Anıtsal Mezarı **Lev.**51

Konum: Antalya ili, Demre-Kaş kara yolu üzerinde, Yavu Mahallesi'nin kuzeyindeki arazi yolundan araçla ulaşılabilen Kyaneai antik kentinde, yerleşim tepesinin kuzeydoğu yamacında, surlardan yak. 250 m uzakta ve yak. 60 m alçakta, Iason Anıtı ile kentin kuzeydoğu kapısı arasındaki yol üzerinde, Kuzeydoğu Nekropolis'tedir.

Fig. 165: No. 31

Mimari düzen: Korinth

Malzeme: ?

Tarihleme Önerileri: MS 200 dolayları (Gerner-Hansen, 1998: 40)

I.KD6: Yapının I. evresinden olduğu düşünülen konsol ile işlenmiş başlık bloğu, araştırmacılarca KD anta ile ilişkilendirilmiş olup plana göre doğu köşededir. Bloğun 43 cm olarak verilen yüksekliğinin (konsolun bulunduğu yanda yük. 44,5 cm) 4,5 cm'sini gövdeyi sonlandıran apophyge, şerit ve astragalos gibi profiller oluşturmaktadır. Bloktaki anta bölümünün dip genişliği, ön yüzde 58 cm'dir. Buradan sonra konsol, iç yana doğru 30,5 cm çıkıntılıdır.

II.GB1: Yapının II. evresi için anta kaide yüksekliği 20 cm verilmiştir. Anta ön genişliği 61 cm iken yan genişliklerin her biri 48 cm'dir. Araştırmacılarca GB anta olarak söz edilen güney köşedeki antanın gözlemlenebilen dip bloğunun yüksekliği 1,1 m verildiğinden bloktaki anta gövdesi 90 cm yüksekliğinde olmalıdır. Bloğun 2,05 m verilen genişliğine göreyse antanın arkasındaki duvarın genişliği 1,57 m olarak bulunmaktadır. Bloğun üst yüzeyine bir yuva açılmıştır. Yapının diğer antasındaki birinci blokta ise benzer yuva dışında zıvana yuvası da açılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Kaynak: Gerner-Hansen, 1998: 26, 29, 33, 35, 38; abb. 9a, 11-12; taf. 5.1.

No. 32: Myra Karabucak Anıtsal Mezarı **Lev.**52-53.a-d

Konum: Antalya ili, Demre ilçesinde yer alan Myra antik kentinin batısındaki Karabucak Mahallesi'nde, Kaş ve Çevre Yolu caddelerinin kesişim noktasındadır.

Fig. 166: No. 32

Mimari düzen: Korinth

Malzeme: Kireç taşı (Çevik ve Bulut, 2010: 34)

Tarihleme Önerileri: Antoninuslar-Severuslar dönemi (Borchhardt et al., 1975: 63); geç Antoninuslar-erken Severuslar dönemi (Cormack, 2004: 250); MS II. yy. sonları-III. yy. başları (bu tezdeki öneri)

KD1: Blok; anta kaidesi, gövdesi ve bunların arkasındaki toikhobates ile orthostatesten oluşmaktadır. Antanın ön bölümü tümüyle, iç yanı da arkada çok az bir bölüm dışında kırıktır. Kaidede 1,7 cm derinliğinde eğik şerit profili 1,5 cm, yukarı doğru 5 mm derinliğinde eğimli olan dike yakın silme 8,9 cm, eğik silme 10,3 cm yüksekliğindedir. Eğik silme ile dike yakın silmenin birlikte derinlikleri 11 cm'dir. Eğik silmenin arkaya doğru derinliğiyse yak. 11,2 cm ölçülmüştür. Kırıklar nedeniyle genişliği ölçülemeyen gövdenin yüksekliği 67,5 cm'dir. Dip bölümde gövde, dış yana 4,6 cm çıkıntılıdır. Bu çıkıntı, antanın arka köşesinden duvara doğru 1 cm kadar eğikliğe de sahiptir. İç yanda ise üst bölümlerde ölçülebilen gövde çıkıntısı 1,8 cm'dir. Orthostatesin dış yanı, dipte 74,5 cm (gövde çıkıntısının eğikliği dâhil) genişliğindedir. Orthostatesin iç yanıysa 27,3 cm genişliğe ulaştıktan sonra içe doğru 3,6 cm çıkıntı yaparak antreyi mezar odasıyla birleştiren duvarla kesişir.

KD2: Anta gövdesi ve duvardan oluşan bloğun yüksekliği, ön bölümden ölçülene göre, 58 cm'dir. Pek çok noktası kaba bırakılmış olan bloğun ön ve dış yüzlerinde tıraşlanmamış mahmuzlar vardır. Gövdenin ön genişliği; dipte 60 cm, tepede yak. 59,5 cm'dir. Gövdenin iç

genişliği, tepede 59,2 cm iken kaba bırakılmış alt bölümlerde anta gövdesiyle duvarın ayrımı yapılamamaktadır. Gövdenin dış genişliği ise dipte yak. 71 cm ölçülmekle birlikte ulaşılamayan tepe noktasında genel anta genişliğiyle uyumlu bir ölçünün yakalanması için daraltma işleminin başlatıldığı anlaşılmaktadır. İç yanda duvar, tepe bölümünde 34,5 cm genişliğe ulaştıktan sonra dipte yak. 51 cm, tepede 55,8 cm içe doğru dönerek antreyi mezar odasıyla birleştiren duvarla kesişir. Arka bölümde blok, mezar odasında da izlenebilmektedir.

KD3: Anta gövdesi, duvar ve en arkada mezar odasındaki kemerli nişin pilaster gövdesinden oluşan blok, iç yandan ölçülene göre 59,1 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği, dipte yak. 58 cm iken iç genişliği 60 cm olup dış yana ulaşılamamıştır. Gövde, iç yana 2 cm çıkıntılıdır.

KD4-9: Anta gövdesi ve duvar içeren 4-8 no.lu blokların yanı sıra anta başlığı ve duvar içeren 9 no.lu bloğun ölçüleri, teknik olanaksızlık nedeniyle alınamamıştır. Ancak Texier'deki çizime göre başlık 63 cm yüksekliğindedir.

Kaynak: Texier, 1849: pl. 213; *Dilettanti*, 1915: pl. XXVIII.

No. 33: Patara Akdam Anıtsal Mezarı **Lev.**54-55

Konum: Antalya ili, Kaş ilçesi, Gelemiş Mahallesi'ndeki Patara antik kentine kuzeyden gelen yol üzerinde, eskiden denizin ulaştığı kuzey kesimin doğu kıyılarındadır.

Fig. 167: No. 33

Mimari düzen: Buluntu gösterilmeksizin yapının Korinth düzeninde olduğu belirtilmiştir (Işık, 1995: 161, Patara C). Ch. Texier'de (1849: 227, pl. 189) ise fotoğraf olmamakla birlikte kompozit yapıda (acanthus-palmiye tipi) başlıklar gösterilmiştir.

Malzeme: Kireç taşı (Cormack, 2004: 262)

Tarihleme Önerileri: Dışbükey friz MS geç II. yy.a, amazon lahdi parçaları MS III. yy.a tarihlenmektedir (Cormack, 2004: 262; lahitle ilgili öneri için bk. Işık, 1995: 161-162).

KB1: Blok; anta kaidesi, gövdesi ve bunların arkasındaki duvardan oluşmaktadır. Ön ve iç yüzdeki kırıklar, belirtilen yüzlerin oluşturduğu köşenin olduğu noktalara düşmüş blok ve iç yanda bitmiş dikenli bitkiler nedeniyle ölçüler dış yandan alınmıştır. Buna göre alttaki dik silme 13,95 cm, eğik silme 15,6 cm, üst dik silme 9,6 cm yüksekliğindedir. Alt dik silmenin duvardan çıkıntısı 5,8 cm, eğik silmenin derinliğiyse 6,9 cm'dir. Üst dik silmenin üzerinde yer alan, apophyge konumundaki eğik şerit profili; 1,6 cm yüksekliğe, 1,2 cm derinliğe sahiptir. Bu

noktadan sonra gövdenin geri kalan yüksekliği 42,7 cm'dir. Gövdenin dış yanı; dipte (üst dik silmenin bitimiyle eğik şerit profilinin kesişim noktası) 67,3 cm, apophyge konumundaki eğik şerit profilinin bitiminde 64,5 cm genişliğindedir. Gövde; dipte 4 cm, eğik şerit profilinin bitiminde 3,5 cm olmak üzere dış yana çıkıntılıdır. Dış yanda duvar; dipte 49,1 cm, eğik şerit profilinin bitiminde 49,5 cm genişliğindedir.

KB2: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 70 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği, orta yüksekliklerden alınabilene göre 60,2 cm'dir. Gövdenin iç genişliği, yine orta yüksekliklerde 62,3 cm iken dış genişliği ise dipte 63,9 cm ölçülmüştür. Gövde çıkıntılarının ölçüsü; dış yanda konum, iç yanda hasardan ötürü belirlenememiştir.

KB3: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 69,2 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği, alt köşelerdeki kırıklar nedeniyle dipte alınamamışken orta yüksekliklerde 59 cm olup tepede 58,5 cm'dir. Dış yanda gövdenin genişliği ve duvardan çıkıntısı, bloğun yüksek konumu nedeniyle belirlenememiştir. İç yanda ise arkadaki kırık nedeniyle çıkıntı belirlenememiş olup burada ölçülebilen en geniş nokta, 60,5 cm olarak bulunmuştur.

KB4: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 68,3 cm yüksekliğindedir. Gövdenin ön genişliği, dipte 58,2 cm'dir. Dış yanda gövdenin genişliği ve duvardan çıkıntısı, bloğun yüksek konumu nedeniyle belirlenememiştir. Gövdenin iç yan genişliği ise dipte 60,3 cm'dir. Bu noktada kırıklar nedeniyle gövde çıkıntısı sağlıklı alınamamıştır. İç yanda duvar, yaklaşık 13 cm genişliğe ulaşmaktadır. Bundan sonra duvarın içe doğru dönüş yaptığı anlaşılmakla birlikte bu bölümler kırıktır.

KB5-6: Anta gövdesi ve duvar içeren, yüksek konumdaki 5 ve 6 no.lu blokların yüksekliği, F. F. Gülşen tarafından, yapının aynı sıradaki tüm bloklarıyla aynı ölçüde olmak üzere, sırasıyla 65 ve 69 cm olarak verilmiştir.

KB7: Anta başlığını da (Texier'de Pergamon ovolosu ve abacuslu) içermesi beklenen ve bugün yerinde olmayan blok, toplam anta yüksekliği dikkate alındığında 67,05 cm yüksekliğinde olmalıdır.

GB1: Blok; anta kaidesi, gövdesi ve bunların arkasındaki duvardan oluşmaktadır. Bloğun ön ve iç yüzlerinin olduğu bölümlere düşmüş yapı parçaları nedeniyle profil ölçüleri dış yandan alınmıştır. Buna göre alttaki dik silme 14,4 cm, eğik silme 15,8 cm, üst dik silme 10,7 cm yüksekliğindedir. Alt dik silmenin dış yanda duvardan çıkıntısı 9,1 cm, eğik silmenin derinliğiyse 6,9 cm'dir. Ön yüzde, alt dik silmenin dış yana yakın bölümlerinde bir mahmuz da gözlemlenebilmektedir. Üst dik silmenin üzerindeki, apophyge konumunda yer alan eğik şerit profili; 1,5 cm yüksekliğe, 7 mm derinliğe sahiptir. Bu noktadan sonra gövdenin geri kalan yüksekliği 43,5 cm olarak ölçülmüştür. Gövdenin ön genişliği; dipte (üst dik silmenin bitimiyle

eğik şerit profilinin kesişim noktası) 65,2 cm, apophyge konumundaki eğik şerit profilinin bitiminde 63 cm iken dış genişliği; dipte 64,9 cm, eğik şerit profilinin bitiminde 61,9 cm'dir. Gövdenin iç genişliği ise eğik şerit profilinin bitiminde yak. 66,2 cm ölçülmüştür. Gövde; dipte 2,2 cm, eğik şerit profilinin bitiminde 1,1 cm olmak üzere dış yana çıkıntılıdır. Bu çıkıntı, antanın arka köşesinden duvara doğru 7 mm kadar eğikliğe sahiptir. İç yandaki çıkıntı ise hasar nedeniyle sağlıklı ölçülememektedir. Dış yanda duvar, dipte 70,8 cm, tepede 77,5 cm genişliğindedir. İç yandaysa duvarın içe dönüş yaptığı anlaşılmakla birlikte bu bölümler kırıktır.

GB2: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 70,2 cm yüksekliğindedir. Köşelerdeki kırıklar nedeniyle orta yüksekliklerin biraz üstünden alınan ölçüye göre gövdenin ön genişliği 62,5 cm'dir. Gövdenin iç genişliği, tepeden yaklaşık olarak alınabilen ölçüye göre 63,9 cm kadarken dış genişliği ise dip bölüme yakın noktalarda 61,4 cm'dir. Gövde, dipte 1,9 cm olmak üzere dış yana çıkıntılıdır. Bu çıkıntı, antanın arka köşesinden duvara doğru 4 mm kadar eğikliğe sahiptir. İç yandaki çıkıntı ise hasar nedeniyle sağlıklı ölçülememektedir. İç yanda duvar; dipte yak. 10,5 cm, tepede yak. 9,5 cm genişliğindedir. Dış yandaysa duvarın genişliği 17,3 cm'dir.

GB3: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, 71,2 cm yüksekliğindedir. Bloğun orta yüksekliklerinden alınabilen ölçüye göre gövde hem ön hem iç yüzde 61,9 cm, dış yanda ise 62,1 cm genişliğindedir. Anta gövdesi; en üst bölümlerden ölçülebilene göre iç yanda 1,7 cm, dış yanda 2,1 cm olmak üzere duvardan çıkıntılıdır. İç yanda duvarın tam genişliği bugün belirgin değilken duvarın dış genişliği ise bloğun konumunun elverişsizliği nedeniyle incelenememiştir. Bloğun üst yüzeyinde anathyrose izlenebilmektedir. Burada arka bölümlere doğru bir zıvana yuvası da vardır.

GB4-7: Anta gövdesi, duvar ve en yukarıda anta başlığı da (Texier'de Pergamon ovolosu ve abacuslu) içermesi beklenen bloklar (olasılıkla dört blok), bugün yerinde değildir.

Kaynak: Texier, 1849: 227, pl. 189; Gülşen, 2010: lev. 43-45.

No. 34: Patara Marcia Heroonu **Lev.**56-58

Konum: Antalya ili, Kaş ilçesi, Gelemiş Mahallesi'ndeki Patara antik kentine kuzeyden gelen yol üzerinde, eskiden denizin ulaştığı kuzey kesimin doğu kıyılarındadır.

Fig. 168: No. 34

Mimari düzen: Acanthus bezemesi parçaları ve bir volüt parçası üzerinden yapının Korinth düzeninde olduğu belirtilmiştir (Gülşen, 2010: 29, 46, kat. no. 138-139). Ancak burada acanthus bezemeli başka bir başlık varyasyonu olması da olasıdır.

Malzeme: Kireç taşı (Cormack 2004, 263; Gülşen, 2010: 51)

Tarihleme Önerileri: MS III. yy. ortaları (Gülşen, 2010: 112-118)

KB1: Blok; anta kaidesi, gövdesi ve bunların arkasındaki duvardan oluşmaktadır. Ön yüzden ölçülene göre alttaki dik silme 19,5 cm, eğik silme 15,5 cm, üst dik silme 9,3 cm yüksekliğindedir. Eğik silmenin derinliği 6,8 cm'dir. Üst dik silmenin üzerinde yer alan, apophyge konumundaki eğik şerit profilinin hem yükseklik hem derinliği 1,4 cm ölçülmüştür. Bu noktadan sonra gövdenin geri kalan yüksekliği 76,6 cm'dir. Gövdenin ön genişliği, kırıklar nedeniyle sağlıklı ölçülememiştir. Gövdenin dış yanı; dipte yak. 64,2 cm, apophyge konumundaki eğik şerit profilinin bitiminde yak. 62,2 cm, tepede 62,9 cm genişliğindedir. Gövdenin iç yan genişliği ise üstten yaklaşık olarak ölçülebilene göre 61,9 cm kadardır. Gövde, üst bölümlerden ölçülebilene göre 2,4 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Dış yandaki çıkıntı ise alt bölümlerde bloğun konumu, üst bölümlerde hasar nedeniyle ölçülememiştir. Duvarın ölçüleri de yine iç yanda alınabilmiştir. Buna göre duvar, tepede 14,9 cm genişliğe ulaştıktan sonra içe doğru 9,9 cm kadar dönerek antreyi mezar odasından ayıran duvarla kesişir. Bundan sonra duvarın arkaya ne kadar devam ettiği gözlemlenememektedir. Bloğun üst yüzeyinde anathyrose izlenebilmektedir.

KB2: KB2 gibi bugün yerinde olmayan bloklar için F. F. Gülşen'in aktardıkları izlenmiştir. Buna göre anta gövdesi ve duvardan oluşan bloğun yüksekliği 1,03 m, genişliği 62 cm'dir.

KB3: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, bugün yerinde değildir. Bloğun yüksekliği 1,02 m; ön genişliği 58 cm, yan genişliği 1,5 m olarak verilmiştir. İçe dönüş yapan duvar, antreyi mezar odasından ayıran duvarla kesişir. Duvar üzerindeki yüzeyin iç yana yakın noktalarına kenet yuvası açılmıştır. Bloğun üst yüzeyinin orta bölümlerine bir yuva daha açılmış olduğu anlaşılmaktadır.

KB4: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, bugün yerinde değildir. Bloğun yüksekliği 88 cm; ön genişliği 61 cm, yan genişliği 2,01 m'dir. İçe dönüş yapan duvar, antreyi mezar odasından ayıran duvarla kesişir. Üst yüzeyin arka bölümüne kenet yuvası açılmış olup orta bölümlerine bir yuva daha açılmış olduğu anlaşılmaktadır.

KB5: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, bugün yerinde değildir. Bloğun yüksekliği 72 cm, genişliği 59 cm olarak verilmiştir. Başlık, çizime göre, Pergamon ovolosu ve abacustan oluşmaktadır. Duvar üzerindeki yüzeyin iç yana yakın noktalarına kenet yuvası açılmıştır.

GB1: Blok; anta kaidesi, gövdesi ve bunların arkasındaki duvardan oluşmaktadır. Ön yüzden ölçülene göre alttaki dik silme 20 cm, eğik silme 15,3 cm, üst dik silme 9,3 cm yüksekliğindedir. Alt dik silme; ön yüzde 73 cm, dış yanda 76,4 cm genişliğinde iken arka bölümleri kırık olan iç yanda yak. 79 cm genişliğindedir. Eğik silmenin derinliğiyse 6,4 cm'dir. Apophyge

konumundaki eğik şerit profilinin hem yükseklik hem derinliği 1,7 cm ölçülmüştür. Bu noktadan sonra gövdenin geri kalan yüksekliği 68 cm'dir. Gövdenin ön genişliği; dipte (üst dik silmenin bitimiyle eğik şerit profilinin kesişim noktası) 59,5 cm, apophyge konumundaki eğik silmenin bitiminde 56,6 cm'dir. Gövdenin iç yan genişliği; dipte 64,3 cm, apophyge konumundaki eğik şerit profilinin bitiminde 61,5 cm, tepede 61,2 cm iken dış yanda ise bu genişlikler sırasıyla 64,2 cm, 61,5 cm ve 62 cm'dir. Gövde; dipte 4 cm, eğik şerit profilinin bitiminde 2,8 cm olmak üzere iç yana çıkıntılıdır. Bu çıkıntı, antanın arka köşesinden duvara doğru 4 mm kadar eğikliğe sahiptir. Dış yandaki çıkıntı, bloğun konumunun elverişsizliği nedeniyle belirlenememiştir. Bloğun üst yüzeyinde anathyrose izlenebilmektedir.

GB2: Anta gövdesi ve duvardan oluşan blok, bugün yerinde değildir. Bloğun yüksekliği 1,2 m; ön genişliği 58 cm, yan genişliği 1,84 m olarak verilmiştir. İçe dönüş yapan duvar, antreyi mezar odasından ayıran duvarla kesişmektedir. Duvar üzerindeki yüzeyin iç yana yakın noktalarına kenet yuvası açılmıştır. Üst yüzeyde 20 x 30 cm ölçülerinde ve derinliği 14 cm olan bir başka yuva, Gülşen tarafından aplikasyon yuvası olarak tanımlanmıştır.

GB3: Anta gövdesi ve arkasındaki duvardan oluşan blok, bugün yerinde değildir. Bloğun yüksekliği 88 cm; ön genişliği 62 cm, yan genişliği 1,19 m'dir. Duvar üzerindeki yüzeyin iç yan ve arkaya yakın noktalarına kenet yuvası açılmıştır. Bloğun üst yüzeyinin orta bölümlerine bir yuva daha açılmış olduğu anlaşılmaktadır.

GB4: Blok; anta gövdesi, başlığı ve bunların arkasındaki duvardan oluşmaktadır. Yerde duran bloğun dış yanı yukarı baktığından ölçüler buradan alınmıştır. Bununla birlikte Gülşen tarafından bloğun ön genişliğinin 58 cm olarak verildiği aktarılmalıdır. Anta gövdesinin yüksekliği 1,38 m'dir. Gövdenin dış yan genişliği, dip bölümlerdeki kırıklar nedeniyle bunun biraz üzerinden alınabilene göre 63 cm olup tepede 64,3 cm'ye ulaşmaktadır. Gövde, üst bölümlerden alınabilen ölçüye göre 1,1 cm olmak üzere dış yana çıkıntılıdır. Başlık; 9,9 cm yüksekliğinde, 8,2 cm derinliğinde Pergamon ovolosu ve 11,8 cm yüksekliğinde abacustan oluşmaktadır. Abacusun dış genişliği yak. 81,8 cm'dir. Dış yanda duvar, dipte 83,6 cm genişliğinde olup arkada 46,5 cm yükseldikten sonra basamak biçimi verir. Bu bölüm, arkadan öne doğru 21,6 cm derinlikten sonra 41,5 cm daha yükselir ve 47 cm bir derinliğe daha ulaşıp ardından 72,3 cm yükselir, son olarak da yak. 12,5 cm derinliğe ulaşarak abacus ile birleşir. İç yanda duvar, alt bölümlerde içe dönüş yaparak antreyi mezar odasından ayıran duvarla kesişir. Üst yüzeye açılmış, 11 x 20 cm ölçülerinde ve derinliği 12 cm olan yuva, Gülşen tarafından aplikasyon yuvası olarak tanımlanmıştır.

Kaynak: Gülşen, 2010: 23, 26-27, 58, 66-67, kat. no. 8-11, blok no. 69, 78, 136-138, 147.

KAYNAKÇA KISALTMALARI[226]

AA	Archäologischer Anzeiger
Adalya	Adalya. Annual of the Suna & İnan Kıraç-Research Institute on Mediterranean Civilizations
AJA	American Journal of Archaeology
AM	Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Athenische Abteilung
AMS	Asia Minor Studien
AnSt	Anatolian Studies
AntAfr	Antiquités africaines
Arkhaia Anatolika	Arkhaia Anatolika. Anadolu Arkeolojisi Araştırmaları Dergisi/The Journal of Anatolian Archaeological Studies
ASAtene	Annuario della Scuola archeologica di Atene e delle missioni italiane in Oriente
AST	Araştırma Sonuçları Toplantısı
AvP	Altertümer von Pergamon
BAntFr	Bulletin de la Société nationale des antiquaires de France
BCH	Bulletin de correspondance hellénique
BdA	Bollettino d'arte
Belleten	Belleten. Türk Tarih Kurumu
BJb	Bonner Jahrbücher des Rheinischen Landesmuseums in Bonn
BSA	The Annual of the British School at Athens
Cedrus	Cedrus. Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Dergisi/The Journal of Mediterranean Civilisations Studies
Chiron	Chiron. Mitteilungen der Kommission für Alte Geschichte und Epigraphik des Deutschen Archäologischen Instituts
Dacia	Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne
FdD	Fouilles de Delphes
FdX	Fouilles de Xanthos
FiE	Forschungen in Ephesos

[226] Alman Arkeoloji Enstitüsünün belirlediği kısaltmalar kullanılmıştır. Bu kurumda olmayan kısaltmalar içinse yayımcıların özel olarak belirledikleri izlenmiştir.

Gephyra	Gephyra. Doğu Akdeniz Bölgesi Eskiçağ Tarihi ve Kültürlerini Araştırma Dergisi/Zeitschrift für die Geschichte und Kulturen des antiken östlichen Mittelmeerraums
Hesperia	Hesperia. Journal of the American School of Classical Studies at Athens
IstMitt	Istanbuler Mitteilungen
JdI	Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts
JHS	The Journal of Hellenic Studies
KST	Kazı Sonuçları Toplantısı
Lykia	Lykia. Anadolu - Akdeniz Kültürleri
MarbWPr	Marburger Winckelmann-Programm
MitChrA	Mitteilungen zur christlichen Archäologie
MonPiot	Monuments et mémoires. Fondation E. Piot
Ktema	Ktema. Civilisations de l'Orient, de la Grèce et de Rome antiques
Olba	Olba. Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi yayınları
OpAth	Opuscula Atheniensia
OpRom	Opuscula Romana
ÖJh	Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien
Phaselis	Phaselis. Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi/Journal of Interdisciplinary Mediterranean Studies
RA	Revue archéologique
RB	Revue biblique
RM	Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Römische Abteilung
Samothrace	Samothrace. Excavations Conducted by the Institute of Fine Arts of New York University
Sardis	Sardis. Publications of the American Society for the Excavation of Sardis
ScAnt	Scienze dell'antichità. Storia, archeologia, antropologia
TAD	Türk Arkeoloji Dergisi
TAM	E. Kalinka (Hrsg.), Tituli Asiae Minoris (Wien 1901–1941)
ZDPV	Zeitschrift des Deutschen Palästina-Vereins

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

Pausanias (1935). *Description of Greece IV*. (W. H. S. Jones, Trans.) London, Cambridge, Massachusetts: William Heinemann Ltd, Harvard University Press.

Plinius (1971). Natural History XXXVI-XXXVII. (D. E. Eichholz, Trans.) Cambridge, Massachusetts, London: Harvard University Press, William Heinemann Ltd.

Vitruvius (1931, 1934). *On architecture I-II*. (F. Granger, Trans.) London, New York: William Heinemann Ltd, G. P. Putnam's Sons.

Modern Kaynaklar

Adam, J.-P. (1995). *La construction Romaine: Matériaux et techniques*. Paris: Grands Manuels Picard.

Adamesteanu, D., Mertens, D. and de Siena A. (1975). Metaponto: Santuario di Apollo Tempio D (Tempio Ionico): Rapporto preliminare. *BdA, 60*, 26-49.

Aktaş, Ş. (2019). Patara Merkez Agora Batı Stoa Kuzey Kapısı. V. Keleş, H. Kasapoğlu, H. E. Ergürer, E. Çelikbaş ve A. Yılmaz (Eds.), *Cevat BAŞARAN'a 60. yaş armağanı/Essays for Cevat BAŞARAN's 60th birthday occasion*. (ss. 783-796). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.

Akurgal, E. (1961). *Die kunst Anatoliens von Homer bis Alexander*. Berlin: Walter de Gruyter.

Akurgal, E. (1979). *Erythrai: An ancient Ionian city*. İzmir: Tifset A.Ş.

Altekamp, S. (1991). *Zu griechischer architekturornamentik im sechsten und fünften Jahrhundert v. Chr.: Exemplarische archäologische auswertung der nicht-dorischen blattornamentik*. Frankfurt am Main: Peter Lang.

Alzinger, W. (1974). *Augusteische architektur in Ephesos*. Wien: Im Selbstverlag.

Arslan, M. ve Tüner-Önen, N. (2023). 2023 Yılı Phaselis Kazıları. *Phaselis, IX*, 107-148. doi: 10.5281/zenodo.10439520

Baldoni, D. (2014), Culti orientali a Iasos: Ipotesi interpretativa di un edificio di età Romana L. Karlsson, S. Carlsson and J. Blid Kullberg (Eds.), *ΛΑΒΡΥΣ: Studies presented to Pontus Hellström*. Uppsala: Boreas, 369-385.

Bankel, H. (2009). Versatzmarken am Propylon des Heilgtums für Apollon Karneios in Knidos. M. Bachmann (Ed.), *Byzas 9: Bautechnik im antiken und vorantiken Kleinasien*. (pp. 323-342). İstanbul: Ege Yayınları.

Baran, A. (2007). The column-necks in antiquity. B. Avunç (Ed.), *Patronvs: Coşkun Özgünel'e 65. yaş armağanı/Festschrift für Coşkun Özgünel zum 65. geburtstag*. (pp. 73-85). İstanbul: Homer Kitabevi.

Baran, A. (2010). *Hekatomnidler öncesinde Karia mimarisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları: 262. doi: 10.1501/ankara-6455

Barletta, B. A. (1985). An Ionic porch at Gela. *RM, 92*, 9-17.

Bayburtluoğlu, C. (1985). Phaselis kazısı raporu. *KST, VII*, 373-386.

Bayburtluoğlu, C. (1988). 1987 yılı Arykanda kazısı raporu. *KST, X*(2), 187-195.

Bayburtluoğlu, C. (2003). *Yüksek kayalığın yanındaki yer: Arykanda*. İstanbul: Homer Kitabevi.

Bean, G. E. (1978). *Lycian Turkey: An archaeological guide*. London, New York: Ernest Benn Limited, W. W. Norton and Company Inc.

Benndorf, O. and Niemann G. (1884). *Reisen im südwestlichen Kleinasien I: Reisen in Lykien und Karien*. Wien: Druck und Verlag von Carl Gerold's Sohn.

Bent, J. T. (1888). Discoveries in Asia Minor. *JHS 9*, 82-87.

Berns, C. (2003). *Untersuchungen zu den grabbauten der frühen kaiserzeit in Kleinasien*. Bonn: Dr. Rudolf Habelt GMBH.

Bier, L. (1994). The Upper Theatre at Balboura. *AnSt,* 44, 27-46.

Billot, M.-F. (1994). Terres cuites architecturales, peintures et mosaïques aux Ve et IVe siècles. In N. A. Winter (Ed.), *Proceedings of the International Conference on Greek Architectural Terracottas of the Classical and Hellenistic Periods, December 12-15, 1991* (pp. 1-38). Princeton: The American School of Classical Studies at Athens.

Boardman, J. (1967). *Excavations in Chios 1952-1955*. Oxford: Alden Press.

Boehlau, J., Schefold, K., Asschenfeldt, E., Dalman, K. O., von Gerkan, A., Johannes, H., Meyer-Plath, B. And Schleif, H. (1940). *Larisa am Hermos. Die ergebnisse der ausgrabungen 1902-1934. Band I: Die bauten*. Berlin: Verlag Walter de Gruyter & Co.

Bohn, R. (1885). *AvP II: Das heiligtum der Athena Polias Nikephoros*. Berlin: Verlag von W. Spemann.

Borchhardt, J. (1967). Limyra: Sitz des Lykischen Dynasten Perikles. *IstMitt, 17*, 151-167.

Borchhardt, J. (1970). Bericht der I. grabungskampagne im Heroon von Limyra. *TAD XVIII*(2), 65-86.

Borchhardt, J. Feld, O., Neumann, G., Peschlow, U., Schürer, K., Wiegand, G., Wiegartz, H., Wörrle, M. and Wurster, W. (1975). *Myra: Eine Lykische metropole in antiker und Byzantinischer Zeit*. Berlin: Gebr. Mann Verlag.

Borchhardt, J. (1976). *Die bauskulptur des Heroons von Limyra: Das grabmal des Lykischen Königs Perikles*. Berlin: Gebr. Mann Verlag.

Borchhardt, J. (1978). Eine doppelaxtstele aus Limyra: Zur herrschaft der Karer in Lykien. E. Schwertheim, S. Şahin and J. Wagner (Eds.), *Studien zur religion und kultur Kleinasiens*. (pp. 183-191). Leiden: E. J. Brill.

Borchhardt, J. (2001). Das antenkapitell aus dem palast von Zêmuri. S. Böhm and K.-V. von Eickstedt (Eds.), *IΘAKH: Festschrift für Jörg Schäfer zum 75. geburtstag am 25. April 2001*. (pp. 181-186). Würzburg: Ergon Verlag.

Bousquet, J. (1992). Les inscriptions Gréco-Lyciennes. H. Metzger (Ed.), *FdX IX*. (pp. 147-203). Paris: Édition Klincksieck.

Börker, C. (1965). *Blattkelchkapitelle: Untersuchungen zur kaiserzeitlichen architekturornamentik in Griechenland*. Berlin.

Brockmann, A. D. (1968). *Die Griechische ante: Eine typologische untersuchung*. Marburg: Görich & Weiershäuser.

Brown, F. C., Bourne, F. A. and von Holst, H. V. (1906). *Study of the orders*. Chicago: American School of Correspondence.

Bruns-Özgan, C. (1987). *Lykische grabreliefs des 5. und 4. jahrhunderts v. Chr.*. Tübingen: Verlag Ernst Wasmuth.

Bruns-Özgan, C. (2016). Klasik Dönem Likya yontuculuğu: Biçem ve yorum/Classical Period Lycian sculpture: Style and iconography. H. İşkan ve E. Dündar (Eds.), *Lukka'dan Likya'ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un ülkesi/From Lukka to Lykia: The land of Sarpedon and St. Nicholas*. (ss. 474-491). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Bujskich, A. (2010). *Die antiken architekturformen im nördlichen Schwarzmeergebiet: Herkunft und entwicklung*. Wiesbaden: Reichert Verlag.

Bulle, H. (1928). *Untersuchungen an Griechischen theatern*. München: Verlag der Bayerischen Akademie der Wissenschaften.

Bulut, S. ve Çevik. N. (2022). 2009-2020 Myra Kazıları'na toplu bir bakış. M. Demirel, M. Aslan, S. Atalay ve U. Orhan (Eds.), *Antalya Müzesi 100 yaşında: Antalya'nın arkeolojik mirası*. (ss. 608-628). Ankara: Özel Ofset.

Buschor, E. (1958). Altsamischer bauschmuck. *AM 72*, 1-34.

Butler, H. C. (1903). *Architecture and other arts. Architecture, sculpture, mosaic, and wall-painting in Northern Central Syria and the Djebel Haurân*. New York: The Century Co.

Butler, H. C. (1925). *Sardis II: Architecture I. The temple of Artemis*. Leyden: E. J. Brill Ltd.

Büsing, H. H. (1970). *Die Griechische halbsäule*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH.

Büyükkolancı, M. (1996). *Pisidia Bölgesi tapınak mimarisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Cavalier, L. (2005). *Architecture Romaine d'Asie Mineure: Les monuments de Xanthos et leur ornementation*. Bordeaux: Ausonius.

Cavalier, L. (2012). Deux nouveaux temples à Limyra?. In M. Seyer (Ed.), *40 Jahre Grabung Limyra: Akten Des Internationalen Symposions, Wien, 3.–5. Dezember 2009* (pp. 133-139). Wien: Österreichisches Archäologisches Institut.

Cavalier, L. (2015). Remarques sur l'ornementation en Lycie à l'époque hellénistique. In S. Montel (Ed.), *La Sculpture Gréco-Romaine en Asie Mineure: Synthèse et Recherches Récentes. Colloque International de Besançon - 9 et 10 Octobre 2014* (pp. 239-250). Besançon: Institut des Sciences et Techniques de l'Antiquité.

Cavalier, L. (2020a). Influence, imitation, copy. From Athens to Lycia. In M. Grawehr, C. Leypold, M. Mohr and E. Thiermann (Eds.), *Klassik – Kunst der Könige. Kings and Greek Art in the 4th Century BC. Tagung an der Universität Zürich vom 18.–20. Januar 2018* (pp. 55-62). Rahden: Verlag Marie Leidorf GmbH.

Cavalier, L. (2020b). Xanthos at the turn of the 1st century A.D.: Becoming Roman. U. Lohner-Urban and U. Quatember (Eds.), *Byzas 25: Zwischen bruch und kontinuität / Continuity and Change*. (pp. 73-84). İstanbul: Ege Yayınları.

Cavalier, L. and des Courtils, J. (2021). Les dédicaces de bâtiments au IIIe siècle et la propagande Lagide. P. Brun, L. Capdetrey and P. Fröhlich (Eds.), *L'Asie Mineure occidentale au IIIe siècle a.C.*. (pp. 103-113). Bordeaux: Ausonius.

Chaisemartin, N. de (2012). Le portique-exèdre d'Hadrien au Letôon de Xanthos: Aperçu sur les recherches en cours. *BAntFr, 2009, 2012*, 192-206.

Chaisemartin, N. de and Theodorescu, D. (2017). *Aphrodisias VIII. Le théâtre d'Aphrodisias: Les structures scéniques*. Wiesbaden: Reichert Verlag.

Childs, W. A. P. (1973). Prolegomena to a Lycian chronology: The Nereid Monument from Xanthos. *OpRom, IX*, 105-116.

Childs, W. A. P. and Demargne, P. (1989). *FdX VIII: Le monument des Néréides. Le décor sculpté*. Paris: Édition Klincksieck.

Choiseul-Gouffier, M. G. F. A. de (1782). *Voyage pittoresque de la Grece: Tome premier*. Paris.

Conze, A. and Schazmann, P. (1911). *Mamurt-Kaleh: Ein tempel der göttermutter unweit Pergamon*. Berlin: Druck und Verlag von Georg Reimer.

Cormack, S. (2004). *The space of death in Roman Asia Minor*. Wien: Phoibos Verlag.

Costabile, F., Martorano, F. and de Nittis, V. (2006). Il tempio Ionico di Marasà a Locri Epizefiri: Per un Atlante dell'architettura Samia di occidente. F. Costabile (Ed.), *Polis 2: ΠΟΛΙΣ studi interdisciplinari sul mondo antico*. (pp. 17-60). Roma: "L'Erma" di Bretschneider.

Coulton, J. J. (1968). The Stoa at the Amphiaraion, Oropos. *BSA, 63*, 147-183.

Coulton, J. J. (1976). *The architectural development of the Greek stoa*. Oxford: Clarendon Press.

Coulton, J. J. (1979). Doric capitals: A proportional analysis. *BSA, 74*, 81-153.

Coulton, J. J. (1986). Oinoanda: The agora. *AnSt, 36*, 61-90.

Coulton, J. J., Milner, N. P. and Reyes, A. T. (1988). Balboura survey: Onesimos and Meleager part I. *AnSt, 38*, 121-145.

Coulton, J. J., Milner, N. P. and Reyes, A. T. (1989). Balboura survey: Onesimos and Meleager part II. *AnSt, 39*, 41-62.

Coulton, J. J., Armstrong, P., Erdentuğ, A., French, D. H., Kiel, M., Milner, N. P., Roberts, P., Sekunda, N. and Wagstaff, J. M. (2012). *The Balboura survey and settlement in highland southwest Anatolia: 1. Balboura and the history of highland settlement*. London: British Institute at Ankara.

Coupel, P. and Demargne, P. (1969). *FdX III: Le monument des Néréides. L'architecture*. Paris: Édition Klincksieck.

Coupel, P. and Demargne, P. (1976). Un hérôon Romain à Xanthos de Lycie. P. Ducrey et al. (Eds.), *Mélanges d'histoire ancienne et d'archéologie offerts à Paul Collart*. (pp. 103-115). Lausanne, Paris: Diffusion de Boccard.

Courtils, J. des (2010). Xanthos 2009. *Anatolia Antiqua, XVIII*, 277-299. doi: 10.3406/anata.2010.1315

Courtils, J. des (2011). Alazeytin Kalesi et l'architecture Eolique. *Anatolia Antiqua, XIX*, 385-392. doi: 10.3406/anata.2011.1108

Çevik, N., Varkıvanç, B., Bulut, S. ve Kızgut, İ. (2005). Roma Dönemi kalıntıları. N. Çevik, B. Varkıvanç ve E. Akyürek (Eds.), *Trebenna: Tarihi, arkeolojisi ve doğası*. (ss. 31-80). Antalya: Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.

Çevik, N. ve Bulut, S. (2010). İkinci kazı sezonunda Myra ve limanı Andriake. N. Çevik (Ed.), *Arkeolojisinden doğasına Myra/Demre ve çevresi*. (ss. 25-118). Antalya: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını.

Dardaine, S. and Frézouls, E. (1985). Sidyma: étude topographique. *Ktema, 10*, 211-217.

Dardaine, S. and Longepierre, D. (1985). Essai de typologie des monuments funéraires de Sidyma (époques lycienne et romaine). *Ktema, 10*, 219-232.

Daux, G. and Hansen, E. (1987). *FdD II*: *Topographie et architecture. Le trésor de Siphnos*. Paris: De Boccard.

Defrasse, A. and Lechat, H. (1895). *Épidaure: Restauration et description des principaux monuments du sanctuaire d'Asclépios*. Paris: Ancienne Maison Quantin.

Delbrueck, R. (1912). *Hellenistische Bauten in Latium II*. Strassburg: Verlag von Karl J. Trübner.

Demangel, R. and Daux, G. (1923). *FdD II: Topographie et architecture. Le sanctuaire d'Athéna Pronaia: Les temples de tuf, les deux trésors*. Paris: De Boccard.

Demargne, P. (1958). *FdX I: Les piliers funéraires*. Paris: Librairie C. Klincksieck.

Demirer, Ü ve Baytak, İ. (2019). An incised template of an architectural postament from Cibyra. *Cedrus, VII*, 487-496. doi: 10.13113/CEDRUS/201921

Demirtaş, B. (2015). Karia-Ionia tipi kurtağzı kanca: Letoon, Leto Tapınağı örnekleri. H. İşkan ve F. Işık (Eds.), *Kum'dan Kent'e Patara Kazılarının 25 Yılı. Uluslararası Sempozyum Bildirileri, 11-13 Kasım 2013 Antalya*. (ss. 133-144). İstanbul: Ege Yayınları.

Dilettanti (1817). *The unedited antiquities of Attica; comprising the architectural remains of Eleusis, Rhamnus, Sunium, and Thoricus*. London: W. Bulmer.

Dilettanti (1840). *Antiquities of Ionia III*. London: W. Nicol.

Dilettanti (1915). *Antiquities of Ionia V: Being a supplement top part III*. London: Macmillan.

Dillon, S. (1997). Figured pilaster capitals from Aphrodisias. *AJA, 101*(4), 731-769.

Dinsmoor, W. B. (1908). The Mausoleum at Halicarnassus: I. The order. *AJA, 12*(1), 3-29.

Dinsmoor, W. B. (1913). Studies of the Delphian treasuries II: The four Ionic treasuries. *BCH 37*, 5-83. doi: 10.3406/bch.1913.3131

Dinsmoor, W. B. (1950). *The architecture of ancient Greece: An account of its historic development*. London, New York, Toronto and Sydney: B. T. Batsford Ltd.

Dirschedl, U. (2013). *Die Griechischen säulenbasen*. Wiesbaden: Reichert Verlag.

Dönmez, A. (2022). *Ksanthos Tiyatrosu* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Dugas, C., Berchmans, J. and Clemmensen M. (1924). *Le sanctuaire d'Aléa Athéna a Tégée au IVe siècle*. Paris: Librairie Orientaliste Paul Geuthner.

Engelmann, H. (2007). Die inschriften von Patara: Eine übersicht. In C. Schuler (Ed.), *Griechische Epigraphik in Lykien: Eine Zwischenbilanz. Akten des Internationalen*

Kolloquiums München, 24.–26. Februar 2005 (pp. 133-139). Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften.

Erim, K. T. (1986). *Aphrodisias: City of Venus Aphrodite*. New York, London: Muller, Blond & White.

Étienne, R. and Varène, P. (2004). *Sanctuaire de Claros l'architecture: Les propylées et les monuments de la voie sacrée. Fouilles de Louis et Jeanne Robert et Roland Martin 1950-1961*. Paris: Éditions Recherche sur les Civilisations.

Falkener, E. (1851). On the Ionic heroum at Xanthus: Now in the British Museum. *The Museum of Classical Antiquities, I*, 256-284.

Fedak, J. (1990). *Monumental tombs of the Hellenistic Age: A study of selected tombs from the Pre-Classical to the Early Imperial Era*. Toronto: University of Toronto Press.

Fellows, C. (1848). *Account of the Ionic trophy monument excavated at Xanthus*. London: John Murray.

Ferchiou, N. (1983). Un atelier itinérant de marbriers le long des côtes de Proconsulaire. *AntAfr, 19*, 75-84.

Ferrero, D. de B. (1969). *Teatri classici in Asia Minore 2: Città di Pisidia, Licia e Caria*. Roma: "L'Erma" di Bretschneider.

Fischer, M. L. (1990). *Das korinthische kapitell im alten Israel in der hellenistischen und römischen periode: Studien zur geschichte der baudekoration im nahen osten*. Mainz am Rhein: Verlag Philipp von Zabern.

Fleischer, R. (1983). *Der Klagefrauensarkophag aus Sidon*. Tübingen: Verlag Ernst Wasmuth.

Foucart, P. (1911). Le Zeus Stratios de Labranda: Bas-relief du quatrième siècle. *MonPiot 18*(2), 145-175.

Fraser, P. M. and Bean, G. E. (1954). *The Rhodian Peraea and islands*. London: Oxford University Press.

Frazer, A. K. (1990). *Samothrace 10: The Propylon of Ptolemy II*. Princeton: Princeton: Princeton University Press.

Ganzert, J. (1983). Zur entwicklung lesbischer kymationformen. *JdI, 98*, 123-202.

Ganzert, J. (1984). *Das kenotaph für Gaius Caesar in Limyra: Architektur und bauornamentik*. Tübingen: Verlag Ernst Wasmuth.

Gerkan, A. von (1960). Das Ludovisische Relief und sein angebliches gegenstück. *RM, 67*, 150-161.

Gerner-Hansen, C. (1996). Ein dreitoriger ehrenbogen in Kyaneai. F. Kolb (Ed.), *Lykische studien 3: Die siedlungskammer von Kyaneai in Lykien. Bericht über feldforschungen im Yavu-bergland im sommer 1992*. (pp. 39-51). Bonn: Dr. Rudolf Habelt GmbH.

Gerner-Hansen, C. (1998). Der grabtempel des Xanthippos und seines sohnes Neikostratos. F. Kolb (Ed.), *Lykische studien 4: Feldforschungen auf dem gebiet von Kyaneai (Yavu-Bergland). Ergebnisse der kampagnen 1993/4*. (pp. 25-41). Bonn: Dr. Rudolf Habelt GmbH.

Gider-Büyüközer, Z. (2020). Anadolu Dor mimarisinde kullanılan anta, pilaster ve paye başlıkları. *Arkhaia Anatolika, 3*, 126-160. doi: 10.32949/Arkhaia.2020.18

Gider-Büyüközer, Z. (2022). Knidos'tan sıra dışı profil ve bezeme şemasına sahip iki taç bloğu. *Olba, XXX*, 181-216.

Ginouvès, R. (1992). *Dictionnaire méthodique de l'architecture Grecque et Romaine II. Eléments constructifs: Supports, couvertures, aménagements intérieurs*. Paris, Roma: Diffusion de Boccard, L'Erma di Bretschneider.

Gruben, G. (1982). Naxos und Paros: Vierter vorläufiger bericht über die forschungskampagnen 1972-1980, I. Archaische bauten. *AA*, 159-195.

Gruben, G. (1998). Naxos und Delos: Studien zur archaischen architektur der Kykladen. *JdI, 112*, 261-416.

Gruben, G. (2001). *Griechische tempel und heiligtümer*. München: Hirmer Verlag.

Gruben, G. (2014). *Samos XXVII: Der Polykratische Tempel im Heraion von Samos*. Wiesbaden: Reichert Verlag.

Gülşen, F. F. (1998). The Doric rock tomb at Antiphellos. *Adalya, III*, 63-86.

Gülşen, F. F. (2010). *Patara Markia Anıt Mezarı mimarisi ve restitüsyonu* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Gültekin, L. (1998). *Patara "Korinth" Tapınağı mimarisi ve restorasyon önerileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Hall, A. S., Milner, N. P. and Coulton, J. J. (1996). The Mausoleum of Licinnia Flavilla and Flavianus Diogenes of Oinoanda: Epigraphy and architecture. *AnSt, 46*, 111-144.

Hallett, C. H. and Coulton, J. J. (1993). The East Tomb and other tomb buildings at Balboura. *AnSt, 43*, 41-68.

Hansen, E. and Le Roy, C. (2012). *FdX XI: Le temple de Léto au Létoon de Xanthos. Étude architecturale*. Aarhus: Aarhus University Press.

Heilmeyer, W.-D. (1970). *Korinthische normalkapitelle: Studien zur geschichte der Römischen architekturdekoration*. Heidelberg: F. H. Kerle Verlag.

Held, W. and Wilkening-Aumann, C. (2017). Der 'Korinthische Tempel' in Kaunos. Vorläuige ergebnisse der untersuchungen im August 2013. A. Diler, et al. (Eds.), *Basileus: 50. yılında Kaunos/kbid, Memet Cengiz Işık'a Armağan*. (pp. 210-230). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.

Hellmann M.-C. (1992). *Recherches sur le vocabulaire de l'architecture Grecque, d'après les inscriptions de Délos*. Athènes: Ecole française d'Athènes.

Hellström, P. and Thieme, T. (1982). *Labraunda. Swedish excavations and researches 1.3: The temple of Zeus*. Stockholm, Lund: Svenska forskningsinstitutet i Istanbul.

Hellström, P. and Blid, J. (2019). *Labraunda 5: The androne*s. Stockholm: Svenska forskningsinstitutet i Istanbul.

Hellström, P. and Blid, J. (2021). Anta construction and design in Hekatomnid Labraunda. P. Pedersen, B. Poulsen and J. Lund (Eds.), *Karia and the Dodekanese: Cultural interrelations in the Southeast Aegean I, Late Classical to Early Hellenistic*. (pp. 107-120). Havertown: Oxbow Books, Limited.

Hennemeyer, A. (2012). Merkmale des pseudoperipteros und pseudoperipteraler ordnungen in der Griechischen architektur. T. Schulz (Ed.), *Byzas 12: Dipteros und pseudodipteros. Bauhistorische und archäologische forschungen*. (pp. 233-251). İstanbul: Ege Yayınları.

Henry, O. (2005). *Tombes de Carie – tombes Cariennes contribution de l'architecture funeraire a l'historie de la Carie aux Periodes Classique et Hellenistique* (Doctoral Thesis). Universite Michel De Montaigne, Bordeaux.

Herda, A. (2020). Dağlık Amyzon'daki (Bağarcık Kale) Zeus Akraios ve Thea Akre Tapınağı/The temple of Zeus Akraios and Thea Akre at Amyzon-at-the-rock (Bağarcık Kale). O. C. Henry ve A. Belgin-Henry (Eds.), *Karialılar: Denizcilerden kent kuruculara/The Carians: From seafarers to city builders*. (ss. 156-171). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Higgs, P. (2006). Late Classical Asia Minor: Dynasts and their tombs. O. Palagia (Ed.), *Greek sculpture: Function, materials, and techniques in the Archaic and Classical periods*. (pp. 163-207). Cambridge: Cambridge University Press.

Hittorf, J.-I. & Zanth, L. (1870). *Recueil des monuments de Ségeste et de Sélinonte*. Paris: Imprimerie de E. Donnaud.

Hoepfner, W. (1972). Ein antenkapitell aus Amorgos. *AM, 87*, 229-239.

Hoepfner, W. (1984). Φιλαδελφεια: Ein beitrag zur frühen hellenistischen architektur. *AM, 99*, 353-364.

Hoepfner, W. (2011). *Ionien – brücke zum orient*. Darmstadt: WBG.

Hoffmann, A. (2011). *AvP XI.5: Die platzhallen und die zugehörigen annexbauten in Römischer zeit*. Berlin: De Gruyter.

Isler, H. P. and Kalpaxis, T. E. (1978), *Samos IV: Das archaische nordtor und seine umgebung im Heraion von Samos*. Bonn: Rudolf Habelt Verlag GMBH.

Ismaelli, T. (2017). *Hierapolis di Frigia X: Il Tempio A nel santuario di Apollo. Architettura, decorazione e contesto*. İstanbul: Ege Yayınları.

Işık, F. (1995). Tempelgräber von Patara und ihre Anatolischen wurzeln. *Lykia: Anadolu - Akdeniz Kültürleri II*, 160-186.

İşkan, H. ve Aktaş, Ş. (2019), İçinde ve dışında: Kent kapısı. H. İşkan (Ed.), *Patara: Kent, liman, kült*. (ss. 198-211). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Jacobs, B. (1993). Die stellung Lykiens innerhalb der Achämenidisch-Persischen reichsverwaltung. In J. Borchhardt & G. Dobesch (Eds.), *Akten des II. Internationalen Lykien-Symposiums. Wien, 6.-12. Mai 1990* (pp. 63-39). Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.

Jeppesen, K. (1955). *Labraunda, Swedish excavations and researches I.1: The Propylaea*. Lund: CWK Gleerup.

Jes, K., Posamentir, R. and Wörrle, M. (2010). Der Tempel des Zeus in Aizanoi und seine datierung. K. Rheidt (Ed.), *Aizanoi und Anatolien: Neue entdeckungen zur geschichte und archäologie im hochland des westlichen Kleinasien*. (pp. 58-88). Mainz am Rhein: Verlag Philipp von Zabern.

Jongkees, J. H. (1948). New statues by Bryaxis. *JHS 68*, 29-39.

Karaosmanoğlu, M. (1996). *Anadolu mimari bezemeleri: Roma Çağı yumurta dizisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayını.

Kaya, Ö. (2018). *Antik Çağ Karia Bölgesi kaya mezarlarında Ion ve Dor düzeni uygulamaları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.

Kaya, Ö. (2019). Marmaris'ten Dor düzeninde bir kaya mezarı. *Phaselis, V*, 129-147. doi: 10.18367/Pha.19007

Keen, A. G. (1998). *Dynastic Lycia: A political history of the Lycians and their relations with foreign powers c. 545-362 B.C.*. Leiden: Brill.

Kızgut, İ. (2012). Rhodiapolis kazıları ve çevresi yüzey araştırmaları 2010. *KST, 33*(3), 353-376.

Kızıl, A. and Rumscheid, F. (2006). Ein neu gefundenes pfeilerkapitell aus dem frühhellenistischen Mylasa. *IstMitt, 56*, 207-214.

Kienast, H. J. (1992). Topographische studien im Heraion von Samos. *AA*, 171-213.

Knoblauch, P. and Witschel, C. (1993). Arykanda in Lykien: Eine topographische aufnahme. *AA*, 229-262.

Knoblauch, P. and Özbek, H. Y. (1996). Neuere untersuchungen an der scenae frons des theaters von Myra. F. Blakolmer, K. R. Krierer, F. Krinzinger, A. Landskron-Dinstl, H. D. Szemethy and K. Zhuber-Okrog (Eds.), *Fremde Zeiten: Festschrift für Jürgen Borchhardt zum sechzigsten Geburtstag am 25. Februar 1996 dargebracht von kollegen, schülern und freunden*. (pp. 189-207). Wien: Phoibos Verlag.

Koçak, M. and Şahin, F. (2020). Two reused "blattkelch" capitals from Patara. An example of reuse in the 2nd century AD in the context of the building activities in and around the Nero Bath. *Gephyra, 20*, 193-243.

Koenigs, W. and Philipp, H. (1996). Proportion und größe. In. E.-L. Schwandner (Ed.), *Säule und Gebälk: Zu Struktur und Wandlungsprozeß Griechisch-Römischer Architektur. Bauforschungskolloquium in Berlin vom 16. bis 18. Juni 1994 Veranstaltet vom Architekturreferat des DAI* (pp. 133-147). Mainz am Rhein: Verlag Philipp von Zabern.

Koenigs, W. (2007). Archaische bauglieder aus stein in Ionien. In J. Cobet, V. von Graeve, W.-D. Niemeier and K. Zimmermann (Eds.), *Frühes Ionien, Eine Bestandaufnahme: Panionion-Symposion Güzelçamlı, 26. September – 1. Oktober 1999* (pp. 669-680). Mainz am Rhein: Verlag Philipp von Zabern.

Koenigs, W. (2015). *Der Athenatempel von Priene*. Wiesbaden: Reichert Verlag.

Kokkinia, C. (2000). *Die Opramoas-inschrift von Rhodiapolis*. Bonn: Dr. Rudolf Habelt GMBH.

Kolb, F. (2008). *Burg – Polis – Bischofssitz: Geschichte der siedlungskammer von Kyaneai in der Südwesttürkei*. Mainz am Rhein: Verlag Philipp von Zabern.

Koller, K. (2002). Die pilasterkapitelle aus dem ‚Marmorsaal' der Wohneinheit 6. Bemerkungen zu dekoration und zeitstellung. F. Krinzinger (Ed.), *Das Hanghaus 2 von Ephesos: Studien zu baugeschichte und chronologie*. (pp. 119-136). Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften.

Korkut, T. and Grosche G. (2007). *Das Bouleuterion von Patara: Versammlungsgebäude des Lykischen bundes*. İstanbul: Ege Yayınları.

Korkut, T. ve Özdemir, B. (2019). Mimari detaylarıyla Tlos Antik Kenti Tiyatrosu. V. Keleş, H. Kasapoğlu, H. E. Ergürer, E. Çelikbaş ve A. Yılmaz (Eds.), *Cevat BAŞARAN'a 60. yaş armağanı/Essays for Cevat BAŞARAN's 60th birthday occasion*. (ss. 797-818). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.

Korkut, T., Uygun, Ç. and Özdemir, B. (2022). The Theater-Temple at Tlos: An oracle center of Apollo. *MarbWPr, 2020-2022*, 31-52.

Kökmen-Seyirci, H. (2016). *Rhodiapolis antik kenti mimari bezemeleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Kramer, J. (1983). Zu einigen architekturteilen des grabtempels westlich von Side. *BJb, 183*, 145-166.

Kramer, J. (1994). *Korinthische pilasterkapitelle in Kleinasien und Konstantinopel: Antike und spätantike werkstattgruppen*. Tübingen: Ernst Wasmuth Verlag.

Krencker, D. and Zschietzschmann, W. (1938). *Römische tempel in Syrien*. Berlin, Leipzig: Walter de Gruyter & Co.

Krischen, F. (1923). Der aufbau des Nereidenmonumentes von Xanthos. *AM, 48*, 69-92.

Kuban, Z. (2012). *Die nekropolen von Limyra: Bauhistorische studien zur klassischen epoche*. Wien: Phoibos Verlag.

Kupke, B. (1993). Arbeiten im stadtgebiet von Kyaneai. F. Kolb (Ed.), *Lykische studien 1: Die siedlungskammer von Kyaneai*. (pp. 9-23). Bonn: Dr. Rudolf Habelt GmbH.

Kupke, B. (1995). Archäologische forschungen im stadtgebiet von Kyaneai. F. Kolb (Ed.), *Lykische studien 2: Forschungen auf dem gebiet der polis Kyaneai in zentrallykien bericht über die kampagne 1991*. (pp. 11-36). Bonn: Dr. Rudolf Habelt GmbH.

Lethaby, W. R. (1908). *Greek buildings represented by fragments in the British Museum*. London: B. T. Batsford, 94 High Holborn.

Lethaby, W. R. (1915). The Nereid Monument re-examined. *JHS, 35*, 208-224.

Liddell, H. G. and Scott, R. (1883). *A Greek-English Lexicon*. New York: Harper & Brother, Franklin Square.

Liljenstolpe, P. and von Schmalensee P. (1997). The Roman Stoa of Poleites at Labraynda: A report on its architecture. *OpAth, 21*, 125-148.

Liljenstolpe, P. (1999). The Roman *blattkelch* capital: Typology, origin and aspects of employment. *OpRom, 22-23*, 91-126.

Magie, D. (1950). *Roman rule in Asia Minor: To the end of the third century after Christ*. Princeton: Princeton University Press.

Maiuri, A. (1929). Nuovi supplementi al “Corpus” delle iscrizioni di Rodi. *ASAtene, VIII-IX*, 313-322.

Mansel, A. M. (1978). *Side: 1947-1966 yılları kazıları ve araştırmalarının sonuçları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Mărgineanu-Cârstoiu, M. (1993). Archaische architekturbruchstücke aus Histria. *Dacia, 37*, 39-58.

Martin, R. (1965). *Manuel d'architecture Grecque I: Matériaux et techniques*. Paris: A. et J. Picard et Cie.

Martin, R. (1971). Le monument des Néréides et l'architecture funéraire. *RA, 1971*(2), 327-337.

Masturzo, N. (2020). Iasos. I *naiskoi* ad ante nel santuario di Zeus. F. Berti (Ed.), *Annuario della Scuola Archeologica di Atene e delle missioni Italiane in Oriente, Supplemento 5: Forme del sacro. Scritti in memoria di Doro Levi*. (pp. 35-55). Atene: Scuola Archeologica Italiana di Atene.

Mert, İ. H. (2008). *Untersuchungen zur hellenistischen und kaiserzeitlichen bauornamentik von Stratonikeia*. Tübingen: Verlag Ernst Wasmuth.

Metzger, H. (1965). Fouille du Létôon en 1963. *TAD, XIII*(1), 103-106.

Metzger, H., Laroche, E., Dupont-Sommer, A. and Mayrhofer, M. (1979). *FdX VI: La stéle trilingue du Létôon*. Paris: Librairie C. Klincksieck.

Michaud, J.-P. (1977). *FdD II*: *Topographie et architecture. Le sanctuaire d'Athéna Pronaia (Marmaria): Le temple en calcaire*. Paris: De Boccard.

Miles, M. M. (1989). A reconstruction of the temple of Nemesis at Rhamnous. *Hesperia, 58*(2), 133-249.

Miller, S. G. (1973). The Philippeion and Macedonian Hellenistic architecture. *AM, 88*, 189-218.

Mitchell, S., Cormack, S., Fursdon R., Owens, E. and Öztürk, J. (1995). *Cremna in Pisidia: An ancient city in peace and war*. London: Duckworth.

Möbius, H. (1927). Attische architekturstudien. *AM, 52*, 162-196.

Mühlbauer, L. (2006). Ein Lykisches fußmaß?. In K. Dörtlük, B. Varkıvanç, T. Kahya, J. des Courtils, M. Doğan Alparslan and R. Boyraz (Eds.), *The IIIrd International Symposium on Lycia: Symposium Proceedings* (pp. 489-514). Antalya: Suna – İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.

Niemann, G. (1921). *Das Nereiden-Monument in Xanthos/Versuch einer wiederherstellung*. Wien: Österr. Verlagsgesellschaft Ed. Hölzel & Co. Ges. M. B. H.

Norman, J. (1984). The temple of Athena Alea at Tegea. *AJA, 88*(2), 169-194.

Ohnesorg, A. (1989). Ein 'chiotisches' kymation in Paros. *IstMitt, 39*, 407-414.

Ohnesorg, A. (2001). Ephesische rosettenkapitelle. U. Muss (Ed.), *Der Kosmos der Artemis von Ephesos*. (pp. 185-198). Wien: Österreichisches Archäologisches Institut.

Ohnesorg, A. (2005). *Ionische altäre: Formen und varianten einer architekturgattung aus Insel- und Ostionien*. Berlin: Gebr. Mann Verlag.

Ohnesorg, A. 2017. Island-Ionic and island-Doric architecture on the Cyclades. An Overview. A. M. Ainian (Ed.), *Les sanctuaires archaïques des Cyclades*. (pp. 55-72). Rennes: Presses Universitaires de Rennes.

Olcay-Uçkan, B. Y., Öztaşkın, G. K., Öncü, Ö. E., Evcim, S. ve. Öztaşkın, M. (2019). Olympos kazısı 2017 yılı çalışmaları. *KST, 40*(3), 617-638.

Orlandos, A. K. (1968). *Les matériaux de construction et la technique architecturale des anciens Grecs II*. Paris: E. de Boccard.

Østby, E. (2014). The Classical temple of Athena Alea at Tegea. E. Østby (Ed.), *Tegea II: Investigations in the Sanctuary of Athena Alea 1990–94 and 2004*. (pp. 317-351). Athens: The Norwegian Institute at Athens.

Öncü, Ö. E. (2021). The northern district of Olympos (Lycia) in the Roman Period. *Cedrus, IX*, 303-321. doi: 10.13113/CEDRUS.202116

Özdilek, B. (2016). Lykia tiyatrolarına genel bakış. *Cedrus IV*, 139-185. doi: 10.13113/CEDRUS/201610

Özüdoğru, Ş. (2020). *Kibyra kazı ve araştırmaları monografi serisi I, Kibyra: Kibyra Maior / Caesarea Cibyra*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Özyiğit, Ö. (2020). *Phokaia III: Arkaik Dönem Athena Tapınağı*. İstanbul: Ege Yayınları.

Pakkanen, J. (2014). Observations on the reconstruction of the Late Classical temple of Athena Alea. E. Østby (Ed.), *Tegea II: Investigations in the Sanctuary of Athena Alea 1990–94 and 2004*. (pp. 353-370). Athens: The Norwegian Institute at Athens.

Pedersen, P. (2004). Halikarnassos and the Ptolemies II. The architecture of Hellenistic Halikarnassos. S. Isager and P. Pedersen (Eds.), *The Salmakis inscription and Hellenistic Halikarnassos*. (pp. 145-164). Odense: University Press of Southern Denmark.

Pedersen, P. (2013). Architectural relations between Karia and Lykia at the time of the Ionian Renaissance. In P. Brun, L. Cavalier, K. Konuk and F. Prost (Eds.), *Euploia: La Lycie et la Carie Antiques: Dynamiques des Territoires, Échanges et Identités. Actes du Colloque de Bordeaux, 5, 6 et 7 novembre 2009* (pp. 345-358). Bordeaux: Ausonius.

Pensabene, P. (1997). Marmi d'importazione, pietre locali e committenza nella decorazione architettonica di età Severiana in alcuni centri delle province. *Syria* et *Palestina* e *Arabia*. *ArchCl, 49*, 275-422.

Peschlow, U. (1998). Tradition und innovation: Kapitellskulptur in Lykien. In U. Peschlow and S. Möllers (Eds.), *Spätantike und Byzantinische Bauskulptur: Beiträge Eines Symposions in Mainz, Februar 1994* (pp. 67-76). Stuttgart: Franz Steiner Verlag.

Petersen, E. and von Luschan, F. (1889). *Reisen im südwestlichen Kleinasien II: Reisen in Lykien Milyas und Kibyratis*. Wien: Druck und Verlag von Carl Gerold's Sohn.

Piesker, K. and Ganzert, J. (2012). *Das Theater von Patara: Ergebnisse der untersuchungen 2004 bis 2008*. İstanbul: Ege Yayınları.

Piesker, K. (2015). Auf den zweiten Blick: Ein neuer rekonstruktionsvorschlag für den "Dionysostempel" in Side. *IstMitt, 65*, 151-183.

Pimouguet-Pédarros, I. (2016). L'hérôon de Trokondas à Kitanaura, une contribution à l'histoire politique, sociale et culturelle de la Pisidie aux époques Hellénistique et Romaine. *RA, 2016*(1), 61-106. doi: 10.3917/arch.161.0061

Pinkwart, D. and Stammnitz, W. (1984). *AvP XIV: Peristylhäuser westlich der unteren agora*. Berlin: Walter de Gruyter & Co.

Plattner, G. A. (2003). Ein stadtrömisches kapitell aus Ephesos. *ÖJh 71*, 237-249.

Polat, G., Polat, Y., Yağız, K., Aktaş, R., Saka, A., Açar, E., Baysu, E. ve Kıraç, E. (2017). Antandros 2015-2016 Yılı Kazıları. *KST, 39*(3), 477-502.

Pontremoli, E. and Haussoullier, B. (1904). *Didymes: Fouilles de 1895 et 1896*. Paris: Ernest Leroux.

Prignitz, S. (2014). *Bauurkunden und bauprogramm von Epidauros (400–350): Asklepiostempel · Tholos · Kultbild · Brunnenhaus*. München: Verlag C.H.Beck.

Pülz, S. (1989). *Untersuchungen zur kaiserzeitlichen bauornamentik von Didyma*. Tübingen: Verlag Ernst Wasmuth.

Quatember, U. (2011). *FiE XI/2: Das Nymphaeum Traiani in Ephesos*. Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften.

Quatember, U., Leung, A. K. Y. and Wörrle, M. (2021), Ornimythos von Limyra und sein frühkaiserzeitlicher ehrenbogen. *ÖJh 89*, 219-370.

Radt, W. (2002). *Pergamon: Antik bir kentin tarihi ve yapıları*. (S. Tammer, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Ratté C. (2011). *Archaeological exploration of Sardis. Report 5: Lydian architecture: Ashlar masonry structures at Sardis*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Ridgway, B. S. (1997). *Fourth-century styles in Greek sculpture*. Madison: The University of Wisconsin Press.

Robertson, D. S. (1929). *A handbook of Greek and Roman architecture*. Cambridge: Cambridge University Press.

Rohmann, J. (1995). Einige bemerkungen zum ursprung des feingezahnten akanthus. *IstMitt, 45*, 109-121.

Roos, P. (1969). Topographical and other notes on south-eastern Caria. *OpAth, IX*, 59-93.

Roos, P. (1972). *The rock-tombs of Caunus 1: The architecture*. Göteborg: Paul Åströms Förlag.

Roos, P. (1985). *Survey of rock-cut chamber-tombs in Caria 1: South-Eastern Caria and the Lyco-Carian borderland*. Göteborg: Paul Åströms Förlag.

Roos, P. (1989). Rock-tombs in Hecatomnid Caria and Greek architecture. In T. Linders and P. Hellström (Ed.), *Architecture and Society in Hecatomnid Caria: Proceedings of the Uppsala Symposium 1987* (pp. 63-38). Uppsala: Boreas.

Roos, P. (2006). *Survey of rock-cut chamber-tombs in Caria 2: Central Caria*. Göteborg: Paul Åströms Förlag.

Roos, P. (2008). A forgotten tomb at Hippokome and its neighbours. *Opuscula, 1*, 137-144.

Roos, P. (2020). The enigmatic Amyntas and his tomb. *Athens Journal of History, 6*, 1-18.

Ross, L., Schaubert, E. and Hansen, C. (1839). *Die Akropolis von Athen nach den neuesten ausgrabungen. Erste abtheilung: Der tempel der Nike Apteros*. Berlin: Verlag von Schenk U. Gerstaecker.

Roux, G. (1961). *L'architecture de l'Argolide aux IVe et IIIe siècles avant J.-C.*. Paris: Éditions E. de Boccard.

Rumscheid, F. (1994). *Untersuchungen zur Kleinasiatischen bauornamentik des Hellenismus I-II*. Mainz am Rhein: Verlag Philipp von Zabern.

Sancaktar, H. (2019). *Arykanda I: Arykanda Akropolisi kutsal alanları ve kültleri*. Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.

Saner, T. (2001). Arykanda nekropolünde 5 Numaralı Mezar (Aristainete Mezarı). C. Özgünel, O. Bingöl, V. İdil, S. Doruk, K. Görkay ve M. Kadıoğlu (Eds.), *Cevdet Bayburtluoğlu için yazılar/Essays in honour of Cevdet Bayburtluoğlu*. (ss. 209-222). İstanbul: Homer Kitabevi.

Savignac, M. R. (1917). Monuments funéraires et religieux de Castelorizo. *RB, 14*(3-4), 520-536.

Schädler, U. (1991). Zur entstehung der Attischen basis und ihrer verwendung im Kleinasiatischen tempelbau. *AMS, 3*, 91-110.

Schädler, U. (1992). Attizismen an Ionischen tempeln Kleinasiens. *IstMitt, 41*, 265-438.

Schazmann, P. (1923). *AvP VI: Das gymnasion. Der tempelbezirk der Hera Basileia*. Berlin, Leipzig: Verlag von Walter de Gruyter & Co.

Schazmann, P. (1932). *Kos: Ergebnisse der Deutschen ausgrabungen und forschungen I. Asklepieion: Baubeschreibung und baugeschichte*. Berlin: Im Verlag von Heinrich Keller.

Schazmann, P. (1934). Das Charmyleion. *JdI, 49*, 110-127.

Schede, M. (1912). Mitteilungen aus Samos. *AM, 12*, 199-218.

Schläger, H., Blackman, D. J., Bremer, H., Christern J., Knoblauch, P. and Schäfer, J. (1981). *Phaselis: Beiträge zur topographie und geschichte der stadt und ihrer häfen*. Tübingen: Verlag Ernst Wasmuth.

Schmaltz, B. (1991). Kaunos 1988/89: Aktivitäten der Deutschen mitarbeiter. *Belleten, LV*(212), 121-177. doi: 10.37879/belleten.1991.121

Schmaltz, B. (2009). Klassische leitkultur und Karische provinz? Archäologische zeugnisse im südlichen Karien. In F. Rumscheid (Ed.), *Die Karer und die Anderen: Internationales Kolloquium an der Freien Universität Berlin. 13. bis 15. Oktober 2005* (pp. 195-206). Bonn: Dr. Rudolf Habelt GmbH.

Schmidt-Dounas, B. (1985). *Der Lykische sarkophag aus Sidon*. Tübingen: Verlag Ernst Wasmuth.

Schrammen, J. (1906). *AvP III: Der grosze altar - der obere markt*. Berlin: Verlag von Georg Reimer.

Schuchhardt, W. H. (1927). Die friese des Nereiden-Monumentes von Xanthos. *AM, 52*, 94-161.

Schuler, C. (2016). Bryaxis in Patara. E. Dündar, Ş. Aktaş, M. Koçak and S. Erkoç (Eds.), *Havva İşkan'a armağan: Lykiarkhissa, Festschrift für Havva İşkan*. (ss. 697-705). İstanbul: Ege Yayınları.

Schuler, C. and Öztürk, H. S. (2020). Neue inschriften aus dem territorium von Myra: Die gemeinde der Sybeneis in Belören/Muskar. *Acta Classica Mediterranea, 3*, 65-100.

Schweyer, A.-V. (2002). *Les Lyciens et la mort: Une etude d'histoire sociale*. İstanbul: Institut Français d'Études Anatoliennes Georges Dumézil.

Semper, G. (1863). *Der stil in den technischen und tektonischen künsten oder praktische aesthetik. Ein handbuch für techniker, künstler und kunstfreunde 2: Keramik, tektonik, stereotomie,* m*etallotechnik für sich betrachtet und in Beziehung zur Baukunst*. München: Friedrich Bruckmann's Verlag.

Serdaroğlu, Ü. (2004). *Lykia-Karia'da Roma Dönemi tapınak mimarlığı*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Seyer, M. (2006). Überlegungen zur chronologie lykischer felsgräber aus klassischer zeit. In K. Dörtlük, B. Varkıvanç, T. Kahya, J. des Courtils, M. Doğan Alparslan and R. Boyraz (Eds.), *The IIIrd International Symposium on Lycia: Symposium Proceedings* (pp. 719-734). Antalya: Suna – İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.

Seyer, M. (2008). Two rock-cut temple tombs in the area of Boubon. C. Kokkinia (Ed.), *Boubon: The inscriptions and archaeological remains: A survey 2004-2006*. (pp. 127-132). Athens: Research Center for Greek and Roman Antiquity.

Seyer, M. (2016). Limyra 2014. *KST, (37)*1, 519-538.

Seyer, M., Dolea, A., Bes, P. M., Schwarcz, D. Z., Forstenpointner, G., Löcker, K., Totschnig, R., Uytterhoeven, I. Cayre, E., Öniz, H., Öztosun, C. & Kuban, Z. (2020). The excavation at Limyra (Lycia) 2019: Preliminary report. *Anatolia Antiqua XXVIII*, 219-263.

Shoe, L. T. (1936). *Profiles of Greek mouldings*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Shoe, L. T. (1950). Greek mouldings of Kos and Rhodes. *Hesperia, 19*(4), 338-369.

Shoe, L. T. (1952). *Profiles of western Greek mouldings*. Rome: American Academy.

Simpson, R. H. and Lazenby, J. F. (1970). Notes from the Dodecanese II. *BSA*, 47-77.

Sioumpara, E. P. (2015). Doric innovations on the conservative landscape of Peloponnese during the Hellenistic period. J. des Courtils (Ed.), *L'architecture monumentale grecque au IIIe siècle a.C.*. (pp. 197-221). Bordeaux: Ausonius.

Smith, A. H. (1900). *A catalogue of sculpture in the department of Greek and Roman antiquities British Museum II*. London: Order of the Trustees.

Sobrà, G. (2012). The analysis of the fragments from the scaenae frons of the theatre in Hierapolis. In F. Masino, P. Mighetto and G. Sobrà (Eds.), *Restoration and Management of Ancient Theatres in Turkey: Method, Research, Result. Proceedings of the Hierapolis International Symposium Karahayıt-Pamukkale (Denizli), Lycus River Hotel 7th-8th of September 2007* (pp. 183-204). Congedo Editöre.

Söğüt, B., (2005). Hierapolis Arkeoloji Müzesi'ndeki M.Ö. 1. - M.S. 1. yüzyıla ait bezemeli mimari elemanlar. M. Şahin ve İ. H. Mert (Eds.), *Ramazan Özgan'a armağan*. (ss. 349-371). İstanbul: Ege Yayınları.

Stanzl, G. (2012). Zur neuaufnahme der arbeiten am Ptolemaion in Limyra. In M. Seyer (Ed.), *40 Jahre Grabung Limyra: Akten Des Internationalen Symposions, Wien, 3.–5. Dezember 2009* (pp. 327-342). Wien: Österreichisches Archäologisches Institut.

Steskal, M., La Torre, M., Forstenpointner, G., Galik, A., Ladstätter, S., Pfisterer, M., Plattner, G. A., Sauer, R., Scheibelreiter, V., Taeuber, H., Walter, J., Weissengruber, G. E., Zohmann, S. (2008). *Das Vediusgymnasium in Ephesos: Archäologie und baubefund*. Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften.

Steskal M., High, N. M., Ladstätter, Pfisterer, M. and Plattner, A. (2010). *Das Prytaneion in Ephesos*. Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften.

Stevens, G. P., Caskey, L. D., Paton, J. M. and Fowler, H. N. (1927). *The Erechtheum*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Strocka, V. M. (1978). Zur datierung der Celsusbibliothek. In E. Akurgal (Ed.), *The Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology, Ankara-İzmir 23.-30.IX.1973* (pp. 893-900). Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Strocka, V. M. (2012). Bauphasen des kaiserzeitlichen Asklepieions von Pergamon. *IstMitt, 62*, 199-287.

Stuart, J. and Revett, N. (1825a). *The antiquities of Athens 1*. London: Priestley and Weale.

Stuart, J. and Revett, N. (1825b). *The antiquities of Athens 2*. London: Priestley and Weale.

Stucky, R. A. (1988). Sidon – Labraunda – Halikarnassos. M. Schmidt (Ed.), *Kanon: Festschrift Ernst Berger zum 60. Geburtstag am 26. Februar 1988 gewidmet*. (pp. 119-126). Basel: Vereinigung der Freunde antiker Kunst.

Stucky, R. A. (2002). Das heiligtum des Ešmun bei Sidon in vorhellenistischer zeit. *ZDPV, 118*(1), 66-86.

Şahin, S. (1994). *IK 48: Die inschriften von Arykanda*. Bonn: Dr. Rudolf Habelt GmbH.

Şahin, S. ve Adak, M. (2014). *Stadiasmus Patarensis: Itinera Romana Provinciae Lyciae / Likya Eyaleti Roma yolları*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Şahin, F. (2018). *Patara mimari bezemeleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Şahin, F. (2020). Patara'dan Geç Klasik Dönem ait bir anta başlığı. B. Tunçsiper ve D. İnan (Eds.), *İzmir Demokrasi Üniversitesi, Uluslararası Beşerî Bilimler Kongresi, 7-9 Aralık 2020, Tam Metin Bildiri Kitabı* içinde (ss. 24-34). İzmir: İzmir Demokrasi Üniversitesi Yayınları.

Takeda, A. (2010). The architectural elevation planning method of the Nereid Monument at Xanthos: Design methods of Hellenistic tombs (3). *Journal of Architecture and Planning 75*(658), 2961-2967.

Tandy, D. W. (2013). Skopas of Paros and the fourth century BC. In D. Katsonopoulou and A. Stewart (Eds.), *Paros III: Skopas of Paros and His World. Proceedings of the Third*

International Conference on the Archaeology of Paros and the Cyclades, Paroikia, Paros, 11-14 June 2010 (pp. 65-75). Athens.

Texier, C. (1849). *Description de l'Asie Mineure III*. Paris: Typographie de Firmin Didot Frères.

Texier, C. (1862). *Asie Mineure: Description géographique, historique et archéologique des provinces et des villes de la chersonnèse d'asie*. Paris: Firmin Didot Frères fils et Cie.

Texier, C. and Pullan, R. P. (1865). *The principal ruins of Asia Minor, illustrated and described*. London: Day & Son.

Theodorescu, D. (1967). Remarques sur la composition et la chronologie du kymation ionique suscitées par quelques exemplaires découverts à Histria. *Dacia, 11*, 95-120.

Thür, H. (1989). *FiE XI/1: Das Hadrianstor in Ephesos*. Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften.

Thür, H. (2014). Architekturausstattung. H. Thür and E. Rathmayr (Eds.), *FiE VIII/9: Hanghaus 2 in Ephesos. Die Wohneinheit 6: Baubefund, ausstattung, funde*. (pp. 141-170). Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften.

Tıbıkoğlu, H. O. (2021). *Myra kaya mezarları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Tietz, W. (2003). *Der Golf von Fethiye: Politische, ethnische und kulturelle strukturen einer grenzregion vom beginn der nachweisbaren besiedlung bis in die römische kaiserzeit*. Bonn: Dr. Rudolf Habelt GmbH.

Tölle-Kastenbein, R. (1974). *Das Kastro Tigani: Die bauten und funde Griechischer, Römischer und Byzantinischer zeit*. Bonn: Rudolf Habelt Verlag GMBH.

Türkmen, M. (2007). *Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar dönemi mimari bezemesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Ulusoy, P. (2018). Klazomenai Asty'sünde bulunmuş Arkaik Dönem yapı ve anıtlara ait parçalar ve kutsal alanların incelenmesi. *Olba, XXVI*, 215-260.

Urlichs, K. L. (1861). Das Nereidenmonument von Xanthos. *Verhandlungen der neunzehnten versammlung Deutscher Philologen, Schulmänner und Orientalisten in Braunschweig*. (ss. 61-67). Leipzig: Druck und Verlag von B. G. Teubner.

Uygun, Ç. (2018). The temple of Kronos at Tlos. T. Korkut and B. Özen-Kleine (Eds.), *Festschrift für Heide Froning / Studies in Honour of Heide Froning*. (pp. 511-529). İstanbul: E Yayınları.

Vandeput, L. (1997). *The architectural decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A case study*. Leuven: Brepols.

Varkıvanç, B. (1995). Das heroon von Mezargediği in der nähe von Kaunos: Vorläufige ergebnisse. *Lykia, II*, 99-114.

Walker, S. (1979). Corinthian capitals with ringed voids: The work of Athenian craftsmen in the 2nd century A.D.. *AA*, 103-129.

Walter, H., Clemente, A. and Niemeier, W.-D. (2019). *Samos 21,1: Ursprung und frühzeit des Heraion von Samos 1. Topographie, architektur und geschichte*. Wiesbaden: Reichert Verlag.

Ward-Perkins, J. B. (1994). *Roman imperial architecture*. New Haven, London: Yale University Press.

Waywell, G. B. (1993). The Ada, Zeus and Idrieus relief from Tegea in the British Museum. In O. Palagia and W. Coulson (Eds.), *Sculpture from Arcadia and Laconia: Proceedings of an International Conference Held at the American School of Classical Studies at Athens, April 10-14, 1992* (pp. 79-86). Oxford: Oxbow Books.

Wescoat, B. D. (2010). "Up against the wall": Anta design in the sanctuary of the great gods on Samothrace. O. Palagia and B. D. Wescoat (Eds.), *Samothracian connections: Essays in honor of James R. McCredie*. (pp. 74-105). Oxford: Oxbow Books.

Wesenberg, B. (1971). *Kapitelle und basen: Beobachtungen zur entstehung der Griechischen säulenformen*. Düsseldorf: Rheinland-Verlag.

Wesenberg, B. (2013). Zum baumass des Erechtheion. G. Kökdemir (Ed.), *Orhan Bingöl'e 67. yaş armağanı*. (pp. 695-710). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.

Wiegand, T. and Schrader, H. (1904). *Priene: Ergebnisse der ausgrabungen und untersuchungen in den jahren 1895-1898*. Berlin: Georg Reimer.

Wiegand, T. and Knackfuss H. (1941). *Didyma. Erster teil: Die Baubeschreibung*. Berlin: Verlag Gebr. Mann.

Wiemer, H.-U. (2002). *Krieg, handel und piraterie: Untersuchungen zur geschichte des hellenistischen Rhodos*. Berlin: Akademie Verlag.

Wilberg, W. and Keil, J. (1923). Die agora. *FiE, III*, 1-168.

Wilberg, W., Niemann, G. and Heberdey, R. (1923). Torbauten am hafen. *FiE, III*, 169-223.

Wörrle, M. (1978). Epigraphische forschungen zur geschichte Lykiens II: Ptolemaios II. und Telmessos. *Chiron, 8*, 201-246.

Wörrle, M. (1988). *Stadt und fest im kaiserzeitlichen Kleinasien: Studien zu einer agonistischen stiftung aus Oinoanda*. München: Verlag C. H. Beck.

Wurster, W. W. (1981). Bauten auf Kastellorizo und Rhos. *AM, 96*, 209-235.

Yegül, F. (2010). Sardeis Artemis Tapınağı/The temple of Artemis at Sardis. N. D. Cahill (Ed.), *Lidyalılar ve dünyaları/The Lydians and their world*. (ss. 363-388). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Yener, B. (2014). The Corinthian capitals of Laodikeia. *ScAnt, 20*(2), 125-141.

Yıldız, M. E. ve Onur, F. (2022). Lykia ve Karia arasında sınır bölgesi olarak Oktapolis. *Olba, XXX*, 347-362.

Yılmaz, E. (2004). Lagina Propylonu anta başlıkları. *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi, 4*, 29-38.

Ziegenaus, O. and De Luca, G. (1975). *AvP XI.2: Das Asklepieion. Der nördliche temenosbezirk und angrenzende anlagen in hellenistischer und frührömischer zeit*. Berlin: Walter de Gruyter & Co.

Zimmermann, K. (2019). Opramoas in Patara. K. Harter-Uibopuu (Ed.), *Epigraphische notizen. Zur erinnerung an Peter Herrmann*. (pp. 129-141). Stuttgart: Franz Steiner Verlag.

İnternet Kaynakları

ÖAW-ÖAI. (2021). *Siedlungsarchäologie und urbanistik*. Erişim adresi: https://www.oeaw.ac.at/fileadmin/Institute/OEAI/PDF/Kommunikation/Jahresberichte/OeAI_Jahresbericht_2020_v2-30062021.pdf (erişim tarihi: 01.04.2023).

Tegea Arkeoloji Müzesi. (2023). *Temple of Athena Alea and Skopas*. Erişim adresi: http://www.tegeamuseum.gr/en-us/ancienttegea/templeofathenaaleaandskopas.aspx (erişim tarihi: 19.03.2023).

EKLER

Ek 1

Karşılaştırmalı Ölçüler (cm)

Yapı (no.)	Anta ön gen.	Anta dış gen.	Anta iç gen.	Sütun alt çapı	Arşitrav der.	Anta kaide yük.	Anta başlık yük.	Sütun Kaide yük.	Sütun başlık yük.	Anta-Sütun yük.
Ksanthos Nereidler Anıtı (1)	~60 (KD2) ~70 (+a, KD2) ~56 (GB2) ~64 (+a, GB2)			36,2 (peristasis) 38,7 (+a, peristasis)		29,2 (GD1+KD2)	20,9 (KD6) 27,4 (KB7)	27,6	21,2	307 (A) 304 (S)
Patara Buluntusu (2)	68,8	31,8	31,8				24			
Ksanthos Kaya Mezarı (4)	~25,7 (GB) 30 (+a, GB)		15,8 (GB) 20,1 (+a, GB)	~25,7 (GB, in antis)	~18,7	12,7 (GB) 11,7 (GD)		13,2 (GB) 12,8 (GD)		~220,5
Lyrnai Kaya Mezarı (5)				50 (a?, in antis)		14			33 (+v)	
Megiste Kaya Mezarı (7)						12,8	12,4			169,4
Myra Kaya Mezarı (8)	31,6 (KB) 32,8 (+a, KB)	30,1 (KB) 31,9 (+a, KB)	30,8 (KB) 31,5 (+a, KB)		~36,9	16,5 (KB)				309,5
Araksa Kaya Mezarı (9)	30,4 (GB) 30,8 (GD)	24 (GB)	23,1 (GB) 27,9 (+a, GB) 24 (GD)		29	16,8 (GB) 17,8 (GD)	25,1 (GB) 23,4 (GD)			190,6 (GB) 191 (GD)
Telmessos Kaya Mezarı (10)	106,3 (KB)			56,3 (in antis)	~54,5	35,2 (GB)	32	56,4	48,6	490
Telmessos Amyntas Kaya Mezarı (11)	116,6 (KD) 120 (+a, KD)	55,6 (KD) ~61 (+a, KD)	59,1 (KD) 62,1 (+a, KD)	~69,3 (in antis) ~74,2 (+a, in antis)	~84,7 (KD) ~79,5 (KB)	40 (KD) 43,4 (KB)	45	69		611

Yapı (no.)	Anta ön gen.	Anta dış gen.	Anta iç gen.	Sütun alt çapı	Arşitrav der.	Anta kaide yük.	Anta başlık yük.	Sütun Kaide yük.	Sütun başlık yük.	Anta-Sütun yük.
Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu (12)	46 (GD1) 49,6 (+a, GD1) 51,8 (KD1) 53,8 (+a, KD1)		27,3 (GD1) 25,2 (KD1)			17,3 (GD1) 14,1 (KD1) ~22,9 (KB1)				
Letoon Leto Tapınağı (13)	99,5 (GB2) 98,9 (GD2)	99,8 (GB2) 99,1 (GD2)	99,3 (GB2) 99,3 (GD2)	88,1 (in antis) 108,7 (peristasis)		37,7	28,65 (GB17)	37,6 (in antis) 42 (peristasis)	32,4 (in antis) 42,1 (peristasis)	914,8
Belören Eleuthera (14)	55,5 (GB1)	54 (GB1)	55,7 (GB1)							
Balboura Yukarı Tiyatro (15)	110,1 (KD1)	61 (KD1) 63,8 (+a, KD1)	74,5 (KD1)			17,5 (KD1)	~25,8 (KD2)			181 ya da 235
Balboura Dor Yapısı (16)	72,5 (abacus)	75 (abacus) (belki iç yanda)	76 (abacus) (belki dış yanda)	67 (in antis)	66,5					
Ksanthos Yapı B (18)	65,9		~43	56 (GB, in antis) 59,2 (+a, GB, in antis)						
Arykanda M. Aur. Makedon Mezarı (20)	60,1 (GB1) 65,5 (+a, GB1)	61 (GB1) 65 (+a, GB1)	60,2 (GB1) 65,8 (+a, GB1)	54,1 (GB, in antis) 57,5 (+a, GB, in antis)	58,5	26		30,1 (GB)		441
Kitanaura Heroon (22)	61,5 (GD1)	58,2 (GD1)	59 (GD1)	49 (?) (in antis)	45	19,4 (GD1)		14		364,1
Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı (23)	62,1 (GB1) 64,8 (+a, GB1) ~62 (GD1) ~64,8 (+a, GD1)	54 (GB1) 57,3 (+a, GB1) 54,5 (GD1)	41,5 (GD1) 44,6 (+a, GD1)	56 (a?, prostylos)	60	26,3 (GB1) 27 (GD1)				

Yapı (no.)	Anta ön gen.	Anta dış gen.	Anta iç gen.	Sütun alt çapı	Arşitrav der.	Anta kaide yük.	Anta başlık yük.	Sütun Kaide yük.	Sütun başlık yük.	Anta-Sütun yük.
Rhodiapolis Opramoas Anıtı (24)	~49,5 (GB1) ~52,5 (+a, GB1)		42,3 (GB1) 46,4 (+a, GB1)			28,3 (GB1)	56,5 (GD9)			~462,5
Patara Prostylos Planlı Yapı (25)	78,8 (KB1) ~80,5 (+a, KD1)	78,8 (KB1) ~81,4 (+a, KD1)	78,6 (KB1) ~81,7 (+a, KD1)		70	39 (KD1)	79,5			649,8 (postamentsiz) 743,8 (postamentli)
Olympos Tapınak (28)				80 (a?, in antis)	73,3	47,3 (GD1)	=	47,3	=	848
Kyaneai Anıtsal Mezarı (31)	61 (no. 31.II.GB1)	48 (no. 31.II.GB1)	48 (no. 31.II.GB1)			20 (no. 31.II.GB1)	38,5 (no. 31.I.KD6)			351 (no. 31.I) ~346 (no. 30.II)
Myra Karabucak Mezarı (32)						20,7 (KD1)	63			~550
Patara Akdam Mezarı (33)	63 (GB1) 65,2 (+a, GB1)	61,9 (GB1) 64,9 (+a, GB1)	~66,2 (GB1)		59 (?)	39,15 (KB1) 40,9 (GB1)				492
Patara Marcia Mezarı (34)	56,6 (GB1) 59,5 (+a, GB1)	61,5 (GB1) 64,2 (+a, GB1)	61,5 (GB1) 64,3 (+a, GB1)	53	58,8	44,3 (KB1) 44,6 (GB1)	21,7 (GB4)	28	60 (?)	487,3 (KB) 482 (GB)

*Parantez içinde "+a" yazan örneklerde, verilen ölçüye apophygenin ya da onun yerini tutan profilin genişliği de eklenmiştir (Lev.1.a). Parantez içinde "a?" ile verilenlerin ölçülerinde apophygenin dikkate alınıp alınmadığı (yayınlarda belirtilmemesi ya da hasar nedeniyle) belirlenememiştir. Sütun başlık yüksekliklerinde "+v" bulunuyorsa yüksekliğe volütlerin de eklendiği anlaşılmalıdır. Anta ve sütun yüksekliklerinde ayrım saptanmışsa antalar için parantez içinde "A", sütunlar için "S" yazılarak bu durum gösterilmiştir.

**Kaynak belirtilmeyen ölçüler bu tez kapsamında saptanmıştır ya da bunların alındığı yerler katalog kaynaklarında gösterilmiştir. Diğer ölçüler ve açıklamalar için bk.:

- No. 1: KD2 ve GB2 bloklarının eşi olması gereken bloklar kayıp olduğundan anta ön genişlikleri, sözü edilen bloklardaki ölçülerin iki katı olarak hesaplanmıştır. Ölçüler için bk. Coupel and Demargne, 1969: 73, pl. XXVI, XXX, XCVI.
- Myra ve Telmessos kaya mezarlarındaki (no. 8, 10-11) arşitrav derinlikleri, lazer metre ile alınan noktalar aracılığıyla belirlenmeye çalışılmıştır.
- No. 13: Hansen and Le Roy, 2012: 159-161, 167, tab. 7.1-2, pl. 11, 17.
- No. 16: Coulton et al., 1988: 140-142, fig. 7.
- No. 18: Sütunun apophygeli alt çap ölçüsü, tek yanda ölçülen apophyge derinliğinin (1,6 cm) diğer yanda da olduğu varsayılarak hesaplanmıştır.
- No. 20: Arşitrav derinliği, mezarın yakınında yer alan bir bloktan alınmıştır. Bu bloğun alt yüzeyine açılmış girintide bezemesiz bir profil vardır.
- No. 22: Petersen and von Luschan, 1889: 152, fig. 67. Köşe pilasterinin lazer metre ile ölçülmesiyle bulunan sonuç, buna eşit ya da yakın olması beklenen anta yüksekliği için belirleyici olmuştur. Arşitrav derinliği, mezarın yazıtını taşıyan bir bloktan ölçülmüştür.

- No. 23: Saner, 2001: 210-211.
- No. 24: Yapının GB başlık bloğu olması gereken bölüme restorasyon malzemesi olarak konulmuş bloğun abacusunun altına kadar anta yüksekliği -lazer metreyle- 455 cm ölçülmüştür. Buradan sonra yak. abacusunki kadar bir yükseklik daha olması gerektiği düşünülerek anta yüksekliği belirlenmiştir.
- No. 25: Gültekin, 1998: 24 (arşitrav der.).
- No. 28: Serdaroğlu, 2004: 82. Kapı ve onun üzerindeki tek duvar sırasının yüksekliği (Serdaroğlu, 2004: 81, lev. XXIII) toplanarak anta yüksekliği bulunmuştur. Arşitrav derinliğinin alındığı blokların alt yüzeyinde giyoş ya da sarmaşık bezemesi vardır.
- No. 31: Yapının II. evresi için anta yüksekliği, I. evreye göre verilen 4-5 cm'lik yükselti farkı (Gerner-Hansen, 1998: 26, 31) dikkate alınıp, her iki evrede de antaların üst bitiminin aynı seviyede olduğu varsayılarak hesaplanmıştır.
- No. 32: Başlıktaki ikinci acanthus sırasının yak. bitimine kadarki anta yüksekliği -lazer metreyle- 541 cm ölçülmüş, anta yüksekliği buna göre yaklaşık olarak belirlenmiştir.
- No. 33: Arşitrav derinliği, mezarın yakınında yer alan bir bloktan alınmıştır. Bunun alt yüzeyinde bezemesiz ve uzun bir profil vardır. Ancak bloğun anta üzerine denk gelen arşitrav olup olmadığı tam olarak bilinmemektedir.
- No. 34: Gülşen, 2010: 28-29. F. F. Gülşen'in (2010: 30) çalışmasında güneybatı anta ile sütun arasında gösterilen 144 no.lu arşitrav bloğu (kat. no. 41), aynı çalışmanın kataloğunda kuzeybatıda gösterilmişken kat. no. 43 güneybatıda gösterilmiştir. Tabloda kat. no. 43'ün tarafımızca alınan ölçüsü kullanılmıştır.

Ek 2

Kaide ve Başlık Tipolojisi

YAPI (NO.)	KAİDE								BAŞLIK					
	Torus	Kyma reversa	Cavetto	Anadolu-Ion	Cavetto-Torus	Dik-Eğik Silme	Torus-Trokhilos	Attika-Ion	Ion			Acanthus Bezemeli		
									Attika	Anadolu	Sütun Başlığı	Korinth	S-Volütlü	Acanthus-Palmiye
Nereidler Anıtı (1)	X								X					
Patara Buluntusu (2)									X					
Limyra Buluntusu (3)										X				
Ksanthos Kaya Mezarı (4)	X													
Lyrnai Kaya Mezarı (5)		X							X					
Megiste Kaya Mezarı (7)			X						X					
Myra Kaya Mezarı (8)					X				X					
Araksa Kaya Mezarı (9)					X				X					
Telmessos Kaya Mezarı (10)				X					X					
Telmessos Kaya Mezarı (11)					X				X					
Arykanda Propylon (12)	X													
Letoon Leto Tapınağı (13)								X	X					
Balboura Yukarı Tiyatrosu (15)							X		X					
Balboura Dor Yapısı (16)									X					

	Torus	Kyma reversa	Cavetto	Anadolu-Ion	Cavetto-Torus	Dik-Eğik Silme	Torus-Trokhilos	Attika-Ion	Ion			Acanthus Bezemeli		
									Attika	Anadolu	Sütun Başlığı	Korinth	S-Volütlü	Acanthus-Palmiye
Tlos Tiyatro Tapınağı (17)									X					
Limyra Pseudoperipterosu (19)								X				X		
Arykanda M. Aur. M. Mezarı (20)								X				X		
Sidyma Sebasteionu (21)									X					
Kitanaura Heroonu (22)						X								
Arykanda Aristainete (23)								X						?
Rhodiapolis Opramoas (24)								X					X	
Patara Prostylos Planlı Yapı (25)								X						X
Lydai Kuzey Heroon (26)						X								
Tlos Kronos Tapınağı (27)								X				X		
Olympos Ion Tapınağı (28)								X			X			
Pinara Mezar (29)									X					
Oinoanda Flavilla Mezarı (30)			X											
Kyaneai Mezarı (31)						X						X		
Myra Karabucak Mezarı (32)						X						X		
Patara Akdam Mezarı (33)						X			X					
Patara Marcia Heroonu (34)						X			X					

Gövde Tipolojisi, İlgili Oranlar ve Plan Sistemleri

Yapı (no.)	Ön gen. / İç gen.	İç gen. / Dış. Gen.	İç gen. / Arş. der.	Ön gen. / Arş. der.	Gövde Tipi	Plan
Nereidler Anıtı (1.KB3)	1,589	1,238			Asimetrik	Peripteros
Patara Buluntusu (2)	2,163	1			Dikdörtgen-Simetrik	?
Ksanthos Kaya Mezarı (4)	~1,627		~0,845	~1,374	Tek yanlı	In antis
Lyrnai Kaya Mezarı (5)					Tek yanlı	In antis
Lyrnai Kaya Mezarı (6)					Çıkıntısız	In antis
Megiste Kaya Mezarı (7)					Tek yanlı	Sütunsuz
Myra Kaya Mezarı (8)	1,026	1,023	~0,835	~0,856	Kare-Simetrik	Sütunsuz (?) In antis (?)
Araksa Kaya Mezarı (9)	1,316	0,9625	0,796	1,048	Dikdörtgen-Simetrik	Sütunsuz
Telmessos Kaya Mezarı (10)					Çıkıntısız	In antis
Telmessos Kaya Mezarı (11)	1,973	1,063	~0,698	~1,377	Dikdörtgen-Simetrik	In antis
Arykanda Propylon (12)	1,685 2,056				Tek yanlı	?
Letoon Leto Tapınağı (13)	1,002 0,996	0,995 1,002			Kare-Simetrik	In antis (Peripteros)
Belören (14)	0,996	1,031			Kare-Simetrik	?
Balboura Yukarı Tiyatro (15)	1,478	1,221			Asimetrik	In antis (?)
Balboura Dor Yapısı (16)	0,954	1,013			Kare-Simetrik	In antis (?)
Tlos Tiyatro Tapınağı (17)					Asimetrik	In antis
Ksanthos B (18)	1,533				Tek yanlı	In antis
Limyra (19)					Yarım Sütunlu	Pseudoperipteros
Arykanda M. Aur. Mezarı (20)	0,998	0,987	1,029	1,027	Kare-Simetrik	In antis
Kitanaura Heroonu (22)	1,042	1,014	1,311	1,367	Kare-Simetrik	In antis
Arykanda Aristainete Mezarı (23)	1,494	0,761	0,692	1,035	Asimetrik	Prostylos
Rhodiapolis Opramoas Anıtı (24.GD3)	1,172	~0,855			Asimetrik	Sütunsuz (?) Prostylos (?)
Patara Prostylosu (25)	1,002	0,997	1,123	1,126	Kare-Simetrik	Prostylos
Lydai Kuzey Heroon (26)					Kare-Simetrik (?)	?
Olympos (28)					Yarım Sütunlu	In antis
Pinara (29)	~1				Tek yanlı	Sütunsuz (?)
Oinoanda Flavilla Mezarı (30)					Dikdörtgen-Simetrik	?
Kyaneai Mezarı (31.II)	1,271	1			Dikdörtgen-Simetrik	In antis (?)
Myra (32)	~1				Kare-Simetrik	?
Patara (33)	~0,952	~1,069	~1,122	1,068	Kare-Simetrik	Prostylos
Patara (34)	0,92	1	1,046	0,963	Kare-Simetrik	Prostylos

LEVHALAR DİZİNİ

1: Katalogda yer alan yapıların/buluntuların olduğu yerleri gösteren harita (*Google Earth* üzerinden düzenlenmiştir. Harita üzerindeki numaralar, katalog numaralarıdır.)

2.a: Anta bölümlerini, profilleri ve gövde ölçülerinin alındığı noktaları gösteren çizim

2.b: Lesbos kymationu, inci dizisi ve Ion kymationunda kullanılan terminoloji

2.c: Acanthus bezemeli başlıklarda kullanılan terminoloji

3.a: Ksanthos Nereidler Anıtı (no. 1), GD anta bloklarının iç yanını gösteren çizim (Coupel and Demargne, 1969: pl. LXIII)

3.b: Ksanthos Nereidler Anıtı (no. 1), KD anta bloklarının iç yanını gösteren çizim (Coupel and Demargne, 1969: pl. LXII)

3.c: Ksanthos Nereidler Anıtı (no. 1), KB anta bloklarının iç yanını gösteren çizim (Coupel and Demargne, 1969: pl. LXII)

3.d: Ksanthos Nereidler Anıtı (no. 1), GB anta bloklarının iç yanını gösteren çizim (Coupel and Demargne, 1969: pl. LXIII)

3.e: Ksanthos Nereidler Anıtı'nın (no. 1) batı cephe anta restitüsyonu (Coupel and Demargne, 1969: pl. XCVI)

4.a: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.GB2'nin iç yanı (Coupel and Demargne, 1969: pl. 42)

4.b: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.GB2'nin iç yanı (Coupel and Demargne, 1969: pl. 42)

4.c: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.GD1'in üst yüzeyi (Coupel and Demargne, 1969: pl. 42)

4.d: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.GD6'nın ön ve iç yüzü (Coupel and Demargne, 1969: pl. 50)

4.e: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.GD6'nın dış yanı (Coupel and Demargne, 1969: pl. 50)

5.a: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.KD2 (Coupel and Demargne, 1969: pl. 42)

5.b: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.KD6'nın ön yüzü (Coupel and Demargne, 1969: pl. 49)

5.c: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.KD6'nın iç yanı (Coupel and Demargne, 1969: pl. 49)

5.d: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.KD6'nın dış yanı (Coupel and Demargne, 1969: pl. 49)

5.e: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.KD6'nın arka yüzü (Coupel and Demargne, 1969: pl. 49)

6.a: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.KB7'nin ön yüzü (Coupel and Demargne, 1969: pl. 48)

6.b: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.KB7'nin iç yanı (Coupel and Demargne, 1969: pl. 48)

6.c: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.KB7'nin dış ve üst yüzü (Coupel and Demargne, 1969: pl. 48)

6.d: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.KB7'nin arka yüzü (Coupel and Demargne, 1969: pl. 48)

7.a: Patara Mezar Kilisesi buluntusunun (no. 2) ön yüzü

7.b: Patara Mezar Kilisesi buluntusunun (no. 2) yan yüzü

7.c: Patara Mezar Kilisesi buluntusunun (no. 2) yan yüzü

7.d: Patara Mezar Kilisesi buluntusunun (no. 2) üst yüzü (Şahin, 2020: fig. 2)

7.e: Patara Mezar Kilisesi buluntusundan (no. 2) boya izleri

8.a: Limyra buluntusunun (no. 3) ön yüzü (Borchhardt, 2001: taf. 19.1)

8.b: Limyra buluntusunun (no. 3) yandan görünümü (Borchhardt, 2001: taf. 19.2)

8.c: Limyra buluntusunun (no. 3) alt yüzeyi (Borchhardt, 2001: taf. 20.1)

8.d: Limyra buluntusunun (no. 3) üstten görünümü (Borchhardt, 2001: taf. 19.5)

8.e: Limyra buluntusunun (no. 3) arka yüzü (Borchhardt, 2001: taf. 19.6)

9.a: Ksanthos Mẽmruwi Kaya Mezarı (no. 4), GB anta kaidesinin ve gövde dip bölümlerinin ön yüzü

9.b: Ksanthos Mẽmruwi Kaya Mezarı (no. 4), GB anta kaidesinin ve gövde dip bölümlerinin iç yanı

9.c: Ksanthos Mẽmruwi Kaya Mezarı (no. 4), GB anta ve duvarının korunmuş dip bölümlerinin üstten görünüşü

9.d: Ksanthos Mẽmruwi Kaya Mezarı (no. 4), GD anta kaidesinin ön yüzü

9.e: Ksanthos Mẽmruwi Kaya Mezarı (no. 4), GD anta kaidesinin ve gövde dip bölümlerinin iç yanı

9.f: Ksanthos Mẽmruwi Kaya Mezarı (no. 4), GD anta ve duvarının korunmuş dip bölümlerinin üstten görünüşü

9.g: Ksanthos Mẽmruwi Kaya Mezarı (no. 4), GD anta ve duvarının korunmuş dip bölümlerinin dıştan görünüşü

10.a: Lyrnai'dan kaya mezarı (no. 5), GB anta kaidesinin iç yanı (Roos, 1985: pl. 14.4)

10.b: Lyrnai'dan kaya mezarı (no. 5), GB anta başlığının ve gövde üst bölümlerinin ön yüzü (Roos, 1985: pl. 14.5)

10.c: Lyrnai'dan kaya mezarı (no. 5), GB anta başlığının ve gövde üst bölümlerinin ön yüz ve iç yanının oluşturduğu köşe (Roos, 1985: pl. 15.1)

10.d: Lyrnai'dan kaya mezarı (no. 5), GD anta başlığının ve gövde üst bölümlerinin iç yanı (Roos, 1985: pl. 14.6)

10.e: Megiste'den kaya mezarı (no. 7), KB anta başlığının ve gövde üst bölümlerinin ön yüzü (Wurster, 1981: taf. 72.2)

11.a: Myra'dan kaya mezarı (no. 8), KB anta kaidesinin ve gövde dip bölümlerinin ön yüzü

11.b: Myra'dan kaya mezarı (no. 8), KB anta kaidesinin ve gövde dip bölümlerinin iç yanı

11.c: Myra'dan kaya mezarı (no. 8), KB anta kaidesinin ve gövde dip bölümlerinin dış yanı

11.d: Myra'dan kaya mezarı (no. 8), KB anta başlığının ve gövde üst bölümlerinin ön yüzü

11.e: Myra'dan kaya mezarı (no. 8), KB anta başlığının ve gövde üst bölümlerinin iç yanı
11.f: Myra'dan kaya mezarı (no. 8), KB anta başlığının ve gövde üst bölümlerinin dış yanı
11.g: Myra'dan kaya mezarı (no. 8), KD anta başlığının ve gövde üst bölümlerinin ön yüzü
11.h: Myra'dan kaya mezarı (no. 8), KD anta başlığının ve gövde üst bölümlerinin iç yanı
12.a: Araksa'dan kaya mezarı (no. 9), GB anta kaidesinin ve gövde dip bölümlerinin ön yüzü
12.b: Araksa'dan kaya mezarı (no. 9), GB anta kaidesinin ve gövde dip bölümlerinin iç yanı
12.c: Araksa'dan kaya mezarı (no. 9), GB anta kaidesinin ve gövde dip bölümlerinin dış yanı
12.d: Araksa'dan kaya mezarı (no. 9), GB anta başlığının ve gövde üst bölümlerinin ön yüzü
12.e: Araksa'dan kaya mezarı (no. 9), GB anta başlığının ve gövde üst bölümlerinin iç yanı
12.f: Araksa'dan kaya mezarı (no. 9), GB anta başlığının ve gövde üst bölümlerinin dış yanı
13.a: Araksa'dan kaya mezarı (no. 9), GD anta kaidesinin ve gövde dip bölümlerinin ön yüzü
13.b: Araksa'dan kaya mezarı (no. 9), GD anta kaidesinin ve gövde dip bölümlerinin iç yanı
13.c: Araksa'dan kaya mezarı (no. 9), GD anta kaidesinin ve gövde dip bölümlerinin dış yanı
13.d: Araksa'dan kaya mezarı (no. 9), GD anta başlığının ve gövde üst bölümlerinin ön yüzü
13.e: Araksa'dan kaya mezarı (no. 9), GD anta başlığının ve gövde üst bölümlerinin iç yanı
13.f: Araksa'dan kaya mezarı (no. 9), GD anta başlığının ve gövde üst bölümlerinin dış yanı
14.a: Telmessos'tan kaya mezarı (no. 10), GB anta kaidesinin ön yüzü
14.b: Telmessos'tan kaya mezarı (no. 10), GB anta kaidesinin iç yandan görünümü
14.c: Telmessos'tan kaya mezarı (no. 10), GB anta başlığının iç ve ön yüzü
14.d: Telmessos'tan kaya mezarı (no. 10), GB anta başlığının dış yanı
14.e: Telmessos'tan kaya mezarı (no. 10), KB anta başlığının ön yüzü
14.f: Telmessos'tan kaya mezarı (no. 10), KB anta başlığının iç yanı
14.g: Telmessos'tan kaya mezarı (no. 10), KB anta başlığının dış yanı
15.a: Telmessos Amyntas Kaya Mezarı (no. 11), KD anta kaidesinin ve gövde dip bölümlerinin ön yüzü
15.b: Telmessos Amyntas Kaya Mezarı (no. 11), KD anta kaidesinin ve gövde dip bölümlerinin iç yanı
15.c: Telmessos Amyntas Kaya Mezarı (no. 11), KD anta kaidesinin ve gövde dip bölümlerinin dış yanı
15.d: Telmessos Amyntas Kaya Mezarı (no. 11), KD anta başlığının ve gövde üst bölümlerinin ön ve iç yüzü
15.e: Telmessos Amyntas Kaya Mezarı (no. 11), KD anta başlığının ve gövde üst bölümlerinin dış yanı
16.a: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu, no. 12.GD1'in ön yüzü

16.b: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu, no. 12.GD1'in iç yanı

16.c: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu, no. 12.GD1'in dış yanı

16.d: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu, no. 12.GD1'in üst yüzeyi

16.e: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu, no. 12.KD1'in ön yüzü

16.f: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu, no. 12.KD1'in iç yanı

16.g: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu, no. 12.KD1'in dış yanı

17.a: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu (no. 12), KD anta bloklarının iç yanı

17.b: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu (no. 12), KD anta bloklarının dış yanı

17.c: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu (no. 12), KD anta bloklarının ön yüzü

17.d: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu, no. 12.KD2'nin üst yüzeyi

18.a: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu (no. 12), KB anta bloklarının iç yanı

18.b: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu, no. 12.KB1'in iç yanı

18.c: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu, no. 12.KB2'nin üst yüzeyi

19.a: Letoon Leto Tapınağı (no. 13), GB anta bloklarının iç yanı

19.b: Letoon Leto Tapınağı (no. 13), GB anta bloklarının dış yanı

19.c: Letoon Leto Tapınağı (no. 13), GB anta bloklarının ön yüzü

20.a: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB17'nin ön yüzü (Hansen and Le Roy, 2012: fig. 4.11)

20.b: Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB17'nin iç yanı (Hansen and Le Roy, 2012: fig. 4.12)

21.a: Letoon Leto Tapınağı (no. 13), GD anta bloklarının iç yanı

21.b: Letoon Leto Tapınağı (no. 13), GD anta bloklarının dış yanı

21.c: Letoon Leto Tapınağı (no. 13), GD anta bloklarının ön yüzü

21.d: Letoon Leto Tapınağı, KD köşe pilaster başlığının çizimi (Hansen and Le Roy, 2012: fig. 4.14)

22.a: Belören Eleuthera Tapınağı (no. 14), GB anta bloklarının iç yanı

22.b: Belören Eleuthera Tapınağı (no. 14), GB anta bloklarının ön yüzü

22.c: Belören Eleuthera Tapınağı (no. 14), GB anta bloklarının dış yanı

22.d: Belören Eleuthera Tapınağı (no. 14), GD? bloğunun dış yanı

22.e: Belören Eleuthera Tapınağı (no. 14), GD? bloğunun üst yüzeyi

23.a: Balboura Yukarı Tiyatro Sahnesi, no. 15.KD1'in ön yüzü

23.b: Balboura Yukarı Tiyatro Sahnesi, no. 15.KD1'in iç yanı

23.c: Balboura Yukarı Tiyatro Sahnesi, no. 15.KD1'in dış yanı

23.d: Balboura Yukarı Tiyatro Sahnesi, GD köşe pilaster başlığı

23.e: Balboura Yukarı Tiyatro Sahnesi, no. 15.KD2'nin dış ve ön yüzlerinin oluşturduğu köşe

23.f: Balboura Yukarı Tiyatro Sahnesi, no. 15.KD2'nin arka yüzü

24.a: Ksanthos Yapı B (no. 18), GB anta bloklarının iç yanı
24.b: Ksanthos Yapı B (no. 18), GB anta bloklarının ön yüzü
24.c: Ksanthos Yapı B (no. 18), GD anta bloklarının iç yanı
24.d: Ksanthos Yapı B (no. 18), GD anta bloklarının ön yüzü
25.a: Limyra Pseudoperipterosu, no. 19.1'in ön yüzü
25.b: Limyra Pseudoperipterosu, no. 19.1'in arka yüzü
25.c: Limyra Pseudoperipterosu, no. 19.1'in iç yanı
25.d: Limyra Pseudoperipterosu, no. 19.1'in dış yanı
25.e: Limyra Pseudoperipterosu, no. 19.1'in üst yüzeyi
26.a: Limyra Pseudoperipterosu, no. 19.2'nin ön yüzü
26.b: Limyra Pseudoperipterosu, no. 19.2'nin arka yüzü
26.c: Limyra Pseudoperipterosu, no. 19.2'nin iç yanı
26.d: Limyra Pseudoperipterosu, no. 19.2'nin dış yanı
26.e: Limyra Pseudoperipterosu, no. 19.2'nin üst yüzeyi
27.a: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı (no. 20), GB anta bloklarının iç yanı
27.b: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı (no. 20), GB anta bloklarının dış yanı
27.c: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı (no. 20), GB anta bloklarının ön yüzü (Berns, 2003: taf. 4.1)
28.a: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı, no. 20.GB1'in ön yüzü
28.b: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı, no. 20.GB1'in iç yanı
28.c: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı, no. 20.GB1'in dış yanı
28.d: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı, no. 20.GB7'nin ön yüzü
28.e: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı, no. 20.GB7'nin iç yanı
28.f: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı, no. 20.GB7'nin dış yanı
29.a: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı (no. 20), GD anta bloklarının iç yanı
29.b: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı (no. 20), GD anta bloklarının dış yanı
29.c: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı (no. 20), GD anta bloklarının ön yüzü
29.d: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı, KD köşe pilaster başlığı
30.a: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı, no. 20.GD1'in ön yüzü
30.b: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı, no. 20.GD1'in iç yanı
30.c: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı, no. 20.GD1'in dış yanı
30.d: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı, no. 20.GD7'nin ön yüzü
30.e: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı, no. 20.GD7'nin iç yanı
30.f: Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı, no. 20.GD7'nin dış yanı

31.a: Kitanaura Trokondas Heroonu (no. 22), GB anta bloklarının iç yanı

31.b: Kitanaura Trokondas Heroonu (no. 22), GB anta bloklarının dış yanı (GB2'nin altındaki GB1, çok görünür değil)

31.c: Kitanaura Trokondas Heroonu (no. 22), GB anta bloklarının ön yüzü

31.d: Kitanaura Trokondas Heroonu, no. 22.GD1'in ön yüzü

31.e: Kitanaura Trokondas Heroonu, no. 22.GD1'in iç yanı

31.f: Kitanaura Trokondas Heroonu, no. 22.GD1'in dış yanı

32.a: Kitanaura Trokondas Heroonu (no. 22), GD anta bloklarının iç yanı

32.b: Kitanaura Trokondas Heroonu (no. 22), GD anta bloklarının dış yanı

32.c: Kitanaura Trokondas Heroonu (no. 22), GD anta bloklarının ön yüzü (Pimouguet-Pédarros, 2016, fig. 35)

32.d: Kitanaura Trokondas Heroonu, KD köşe pilaster başlığı

33.a: Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı (no. 23), GB anta bloklarının iç yanı

33.b: Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı (no. 23), GB anta bloklarının dış yanı

33.c: Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı (no. 23), GB anta bloklarının ön yüzü

34.a: Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı, no. 23.GB1'in ön yüzü

34.b: Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı, no. 23.GB1'in iç yanı

34.c: Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı, no. 23.GB1'in dış yanı

34.d: Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı, köşe pilaster başlığı

34.e: Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı, no. 23.GB6 (?), ön yüz

34.f: Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı, no. 23.GB6 (?), yan yüz

35.a: Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı (no. 23), GD anta bloklarının iç yanı

35.b: Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı (no. 23), GD anta bloklarının dış yanı

35.c: Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı (no. 23), GD anta bloklarının ön yüzü

35.d: Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı, no. 23.GD1'in iç yanı

36.a: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GB1'in ön yüzü

36.b: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GB1'in iç yanı

36.c: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GB1'in dış yanı

36.d: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GB7'nin ön yüzü

36.e: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GB7'nin dış yanı

36.f: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GB8'in ön yüzü

36.g: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GB8'in dış yanı

37.a: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GD3'ün ön yüzü

37.b: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GD3'ün iç yanı

37.c: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GD3'ün dış yanı

37.d: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GD8'in ön yüzü

37.e: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GD8'in iç yanı

37.f: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GD8'in dış yanı

38.a: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GD9'un ön yüzü (Kökmen-Seyirci, 2016: lev. 21)

38.b: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GD9'un iç yanı (Kökmen-Seyirci, 2016: lev. 21)

38.c: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GD9'un dış yanı (Kökmen-Seyirci, 2016: lev. 21)

38.d: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, KD köşe pilaster başlığı (Kökmen-Seyirci, 2016: lev. 20)

38.e: Rhodiapolis Opramoas Anıtı, KD köşe pilaster başlığı (Kökmen-Seyirci, 2016: lev. 20)

39.a: Patara Prostylos Planlı Yapı (no. 25), KD anta bloklarının iç yanı

39.b: Patara Prostylos Planlı Yapı (no. 25), KD anta bloklarının ön yüzü

39.c: Patara Prostylos Planlı Yapı (no. 25), KD anta bloklarının dış yanı

40.a: Patara Prostylos Planlı Yapı, no. 25.KD1'in ön yüzü

40.b: Patara Prostylos Planlı Yapı, no. 25.KD1'in iç yanı

40.c: Patara Prostylos Planlı Yapı, no. 25.KD1'in dış yanı

40.d: Patara Prostylos Planlı Yapı, no. 25.KD8'in ön yüzü

40.e: Patara Prostylos Planlı Yapı, no. 25.KD8'in iç yanı

40.f: Patara Prostylos Planlı Yapı, no. 25.KD8'in dış yanı

41.a: Patara Prostylos Planlı Yapı (no. 25), KB anta bloklarının iç yanı

41.b: Patara Prostylos Planlı Yapı (no. 25), KB anta bloklarının ön yüzü

41.c: Patara Prostylos Planlı Yapı (no. 25), KB anta bloklarının dış yanı

41.d: Patara Prostylos Planlı Yapı'nın GB köşe pilaster başlığı

42.a: Patara Prostylos Planlı Yapı, no. 25.KB1'in ön yüzü

42.b: Patara Prostylos Planlı Yapı, no. 25.KB1'in iç yanı

42.c: Patara Prostylos Planlı Yapı, no. 25.KB1'in dış yanı

42.d: Patara Prostylos Planlı Yapı, no. 25.KB8'in ön yüzü

42.e: Patara Prostylos Planlı Yapı, no. 25.KB8'in iç yanı

42.f: Patara Prostylos Planlı Yapı, no. 25.KB8'in dış yanı

43.a: Lydai Kuzey Heroon (no. 26), KD anta bloklarının dış yanı (foto: Nick Stodel, *Google Maps*)

43.b: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GB2

43.c: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GB2'nin arka ve dış yanı

43.d: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GB3'ün yan yüzü

43.e: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GB3'ün arka yüzü

43.f: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GB3'ün üst yüzeyi

43.g: Olympos Ion Tapınağı, GD köşe pilaster başlığı

44.a: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD1 ve 2'nin ön yüzü

44.b: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD1 ve 2'nin iç yanı

44.c: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD1 ve 2'nin dış yanı

44.d: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD1 ve 2'nin arka yüzü

45.a: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD3'ün ön yüzü

45.b: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD3'ün iç yanı

45.c: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD3'ün dış yanı

45.d: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD3'ün arka yüzü

46.a: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD4'ün ön yüzü

46.b: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD4'ün dış yanı

46.c: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD5'in ön yüzü

46.d: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD5'in iç yanı

47.a: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD5'in dış yanı

47.b: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD5'in arka yüzü

47.c: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD5'in üst yüzeyi

47.d: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD6'nın ön yüzü

48.a: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD6'nın yan yüzü

48.b: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD6'nın yan yüzü

48.c: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD6'nın arka yüzü

48.d: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD6'nın üst yüzeyi

49.a: Pinara Anıtsal Mezarı (no. 29), GD anta bloklarının iç yanı

49.b: Pinara Anıtsal Mezarı (no. 29), GD anta bloklarının ön yüzü

49.c: Pinara Anıtsal Mezarı (no. 29), GD anta bloklarının dış yanı

49.d: Pinara Anıtsal Mezarı, no. 29.GD3'ün ön yüzü

49.e: Pinara Anıtsal Mezarı, no. 29.GD3'ün iç yanı

49.f: Pinara Anıtsal Mezarı, no. 29.GD3'ün dış yanı

50.a: Pinara Anıtsal Mezarı (no. 29), KD anta bloklarının iç yanı

50.b: Pinara Anıtsal Mezarı (no. 29), KD anta bloklarının ön yüzü

50.c: Pinara Anıtsal Mezarı (no. 29), KD anta bloklarının dış yanı

51.a: Kyaneai Ksanthippos Anıtsal Mezarı; no. 31.I.KD6'nın iç, ön, dış ve alt yüzü (Gerner-Hansen, 1998: abb. 9a)

51.b: Kyaneai Ksanthippos Anıtsal Mezarı, no. 31.I.KD6'nın alt yüzeyi (Kolb, 2008: abb. 340)

51.c: Kyaneai Ksanthippos Anıtsal Mezarı, no. 31.I.KD6'nın ön yüzü (Gerner-Hansen, 1998: taf. 5.1)

51.d: Kyaneai Neikostratos Anıtsal Mezarı, no. 31.II.GB1'in ön yüzü (Kolb, 2008: abb. 338)

52.a: Myra Karabucak Anıtsal Mezarı (no. 32), KD anta bloklarının iç yanı

52.b: Myra Karabucak Anıtsal Mezarı (no. 32), KD anta bloklarının ön yüzü

52.c: Myra Karabucak Anıtsal Mezarı (no. 32), KD anta bloklarının dış yanı

52.d: Myra Karabucak Anıtsal Mezarı, no. 32.KD1'in dış yanı

53.a: Myra Karabucak Anıtsal Mezarı, no. 32.KD9'un ön yüzü

53.b: Myra Karabucak Anıtsal Mezarı, no. 32.KD9'un iç yanı

53.c: Myra Karabucak Anıtsal Mezarı, no. 32.KD9'un dış yanı

53.d: Myra Karabucak Anıtsal Mezarı, GD köşe pilaster başlığı

53.e: Myra Tiyatrosu'ndan Korinth başlığı (Peschlow, 1998: taf. 18.1)

53.f: Rhodiapolis Gymnasionu'ndan Korinth başlığı (Kökmen-Seyirci, 2016: lev. 14a)

53.g: Djemila Müzesi Korinth başlığı

54.a: Patara Akdam Anıtsal Mezarı (no. 33), KB anta bloklarının iç yanı

54.b: Patara Akdam Anıtsal Mezarı (no. 33), KB anta bloklarının ön yüzü

54.c: Patara Akdam Anıtsal Mezarı (no. 33), KB anta bloklarının dış yanı

54.d: Patara Akdam Anıtsal Mezarı, no. 33.KB1'in dış yanı

54.e: Patara Akdam Anıtsal Mezarı, KD pilaster başlığı

55.a: Patara Akdam Anıtsal Mezarı (no. 33), GB anta bloklarının ön ve dış yüzü

55.b: Patara Akdam Anıtsal Mezarı (no. 33), GB anta bloklarının iç yanı

55.c: Patara Akdam Anıtsal Mezarı, no. 33.GB1'in dış yanı

55.d: Patara Akdam Anıtsal Mezarı, no. 33.GB3'ün üst yüzeyi

56.a: Patara Marcia Heroonu, no. 34.KB1'in ön yüzü

56.b: Patara Marcia Heroonu, no. 34.KB1'in üst yüzeyi

56.c: Patara Marcia Heroonu, no. 34.KB1'in dış yanı

57.a: Patara Marcia Heroonu, no. 34.GB1'in ön yüzü

57.b: Patara Marcia Heroonu, no. 34.GB1'in iç yanı

57.c: Patara Marcia Heroonu, no. 34.GB1'in dış yanının ön bölümleri

57.d: Patara Marcia Heroonu, no. 34.GB1'in üst yüzeyi

58.a: Patara Marcia Heroonu, no. 34.GB4'ün ön-dış yüzü

58.b: Patara Marcia Heroonu, no. 34.GB4'ün arka yüzü

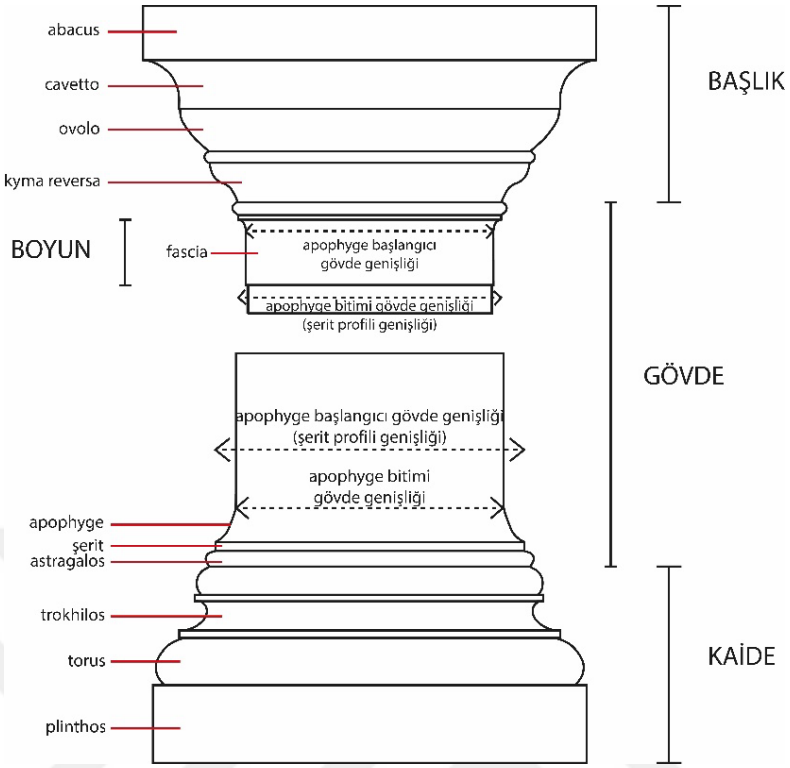
58.c: Patara Marcia Heroonu, no. 34.GB4'ün alt yüzeyi

LEVHALAR

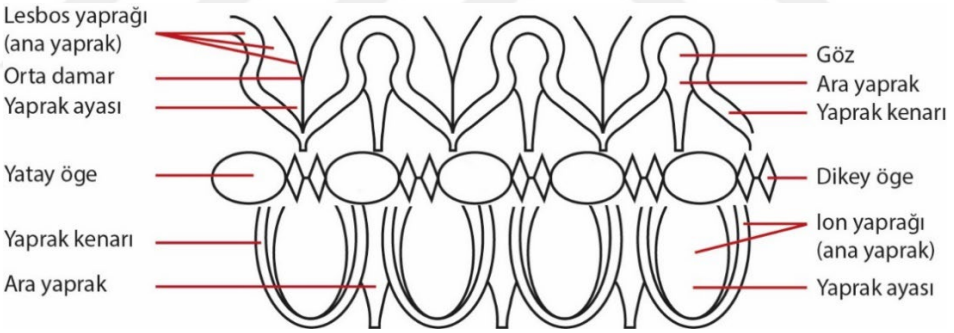
Levha 1

Katalogda yer alan yapıların/buluntuların olduğu yerleri gösteren harita

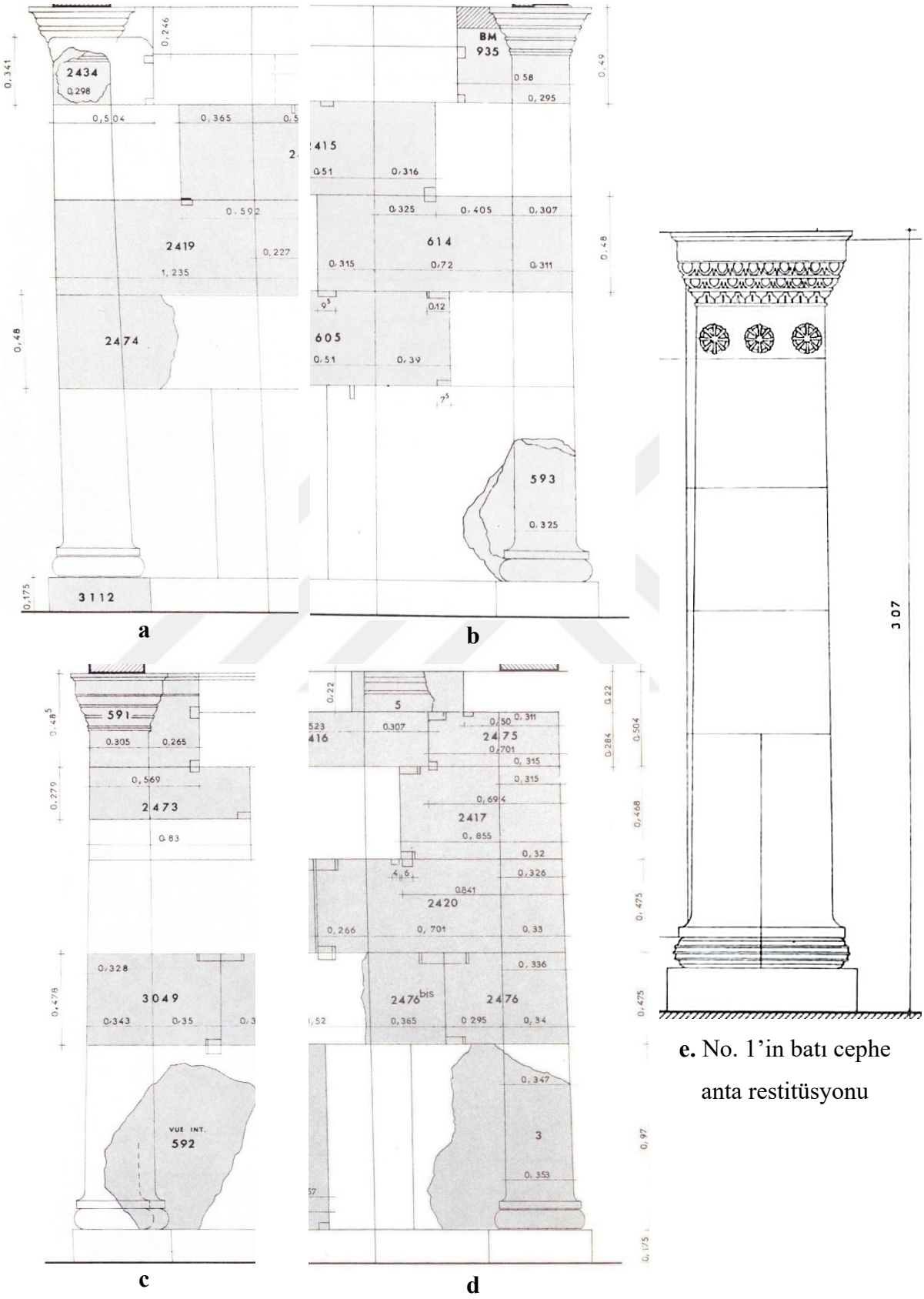
a. Anta bölümleri ve profiller

b. Lesbos kymationu, inci dizisi ve Ion kymationunda kullanılan terminoloji

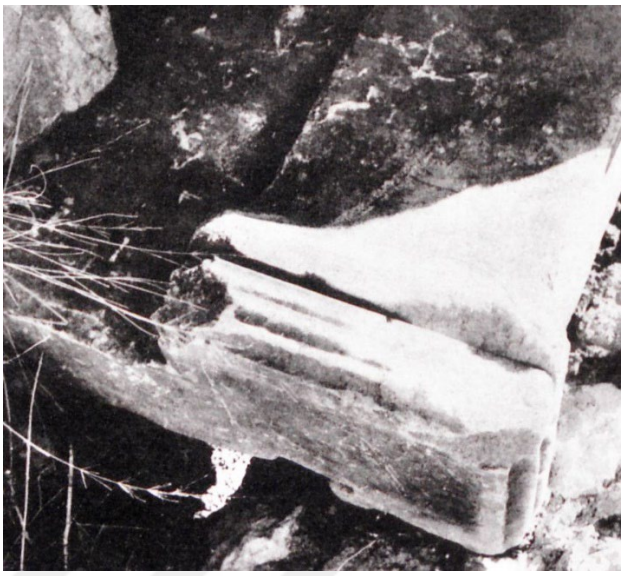
c. Acanthus bezemeli başlıklarda kullanılan terminoloji

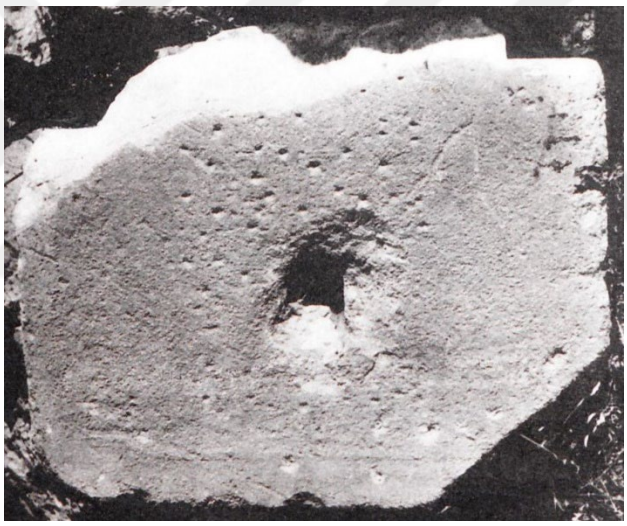
a-d: Ksanthos Nereidler Anıtı (no. 1); GD, KD, KB ve GB anta bloklarının iç yanı

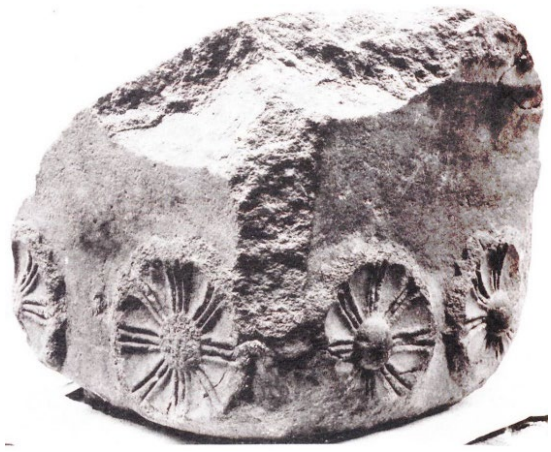
a

b

c. No. 1.GD1'in üst yüzeyi

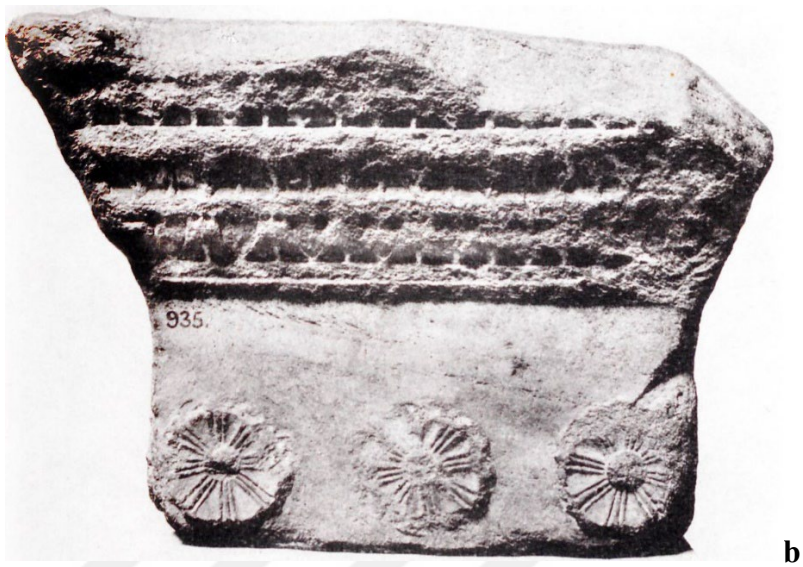
d. No. 1.GD6, ön ve iç yüz

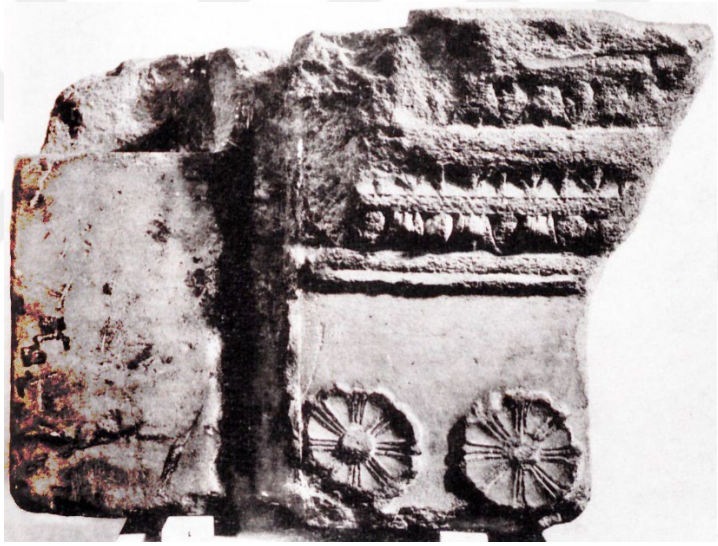
e. No. 1.GD6, dış yan

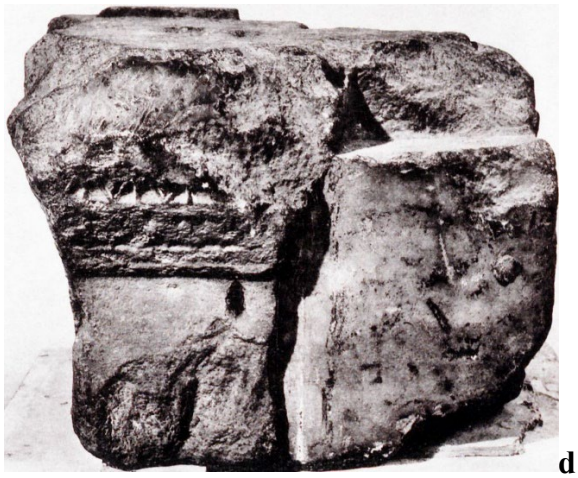
a-b: Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.GB2'nin iç yanı

a

b

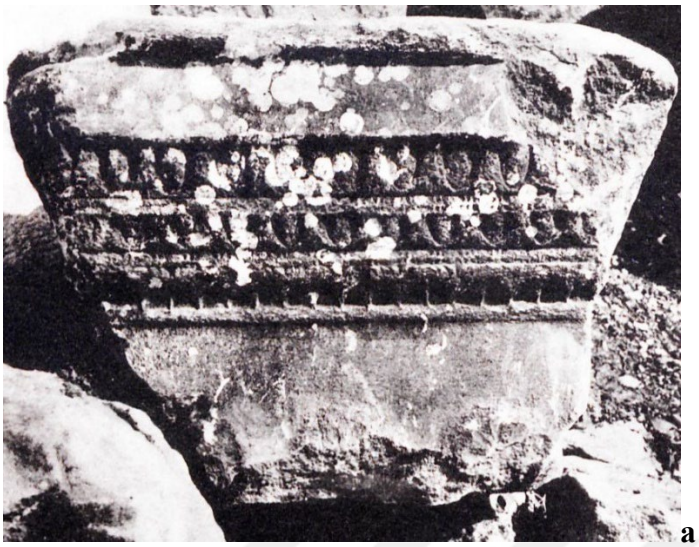

c

d

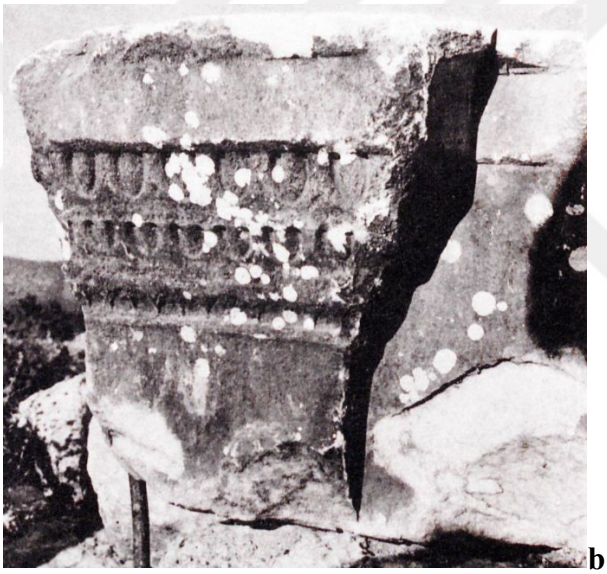

e

a. Ksanthos Nereidler Anıtı, no. 1.KD2

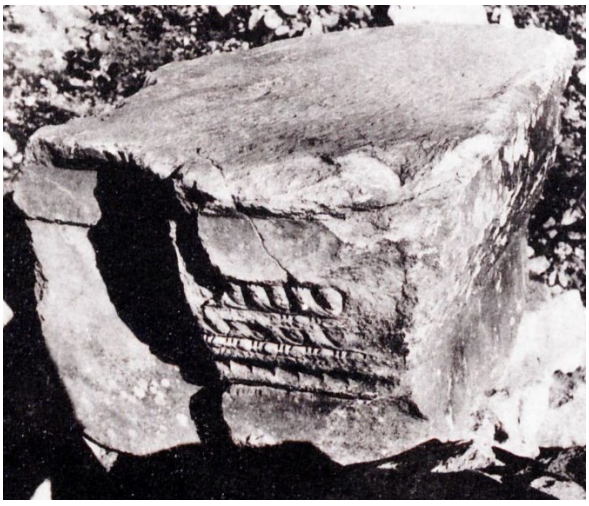
b-e: No. 1.KD6'nın ön, iç, dış ve arka yüzü

a

b

c

d

Ksanthos Nereidler Anıtı; no. 1.KB7'nin ön, iç, dış-üst ve arka yüzü

a

b

c

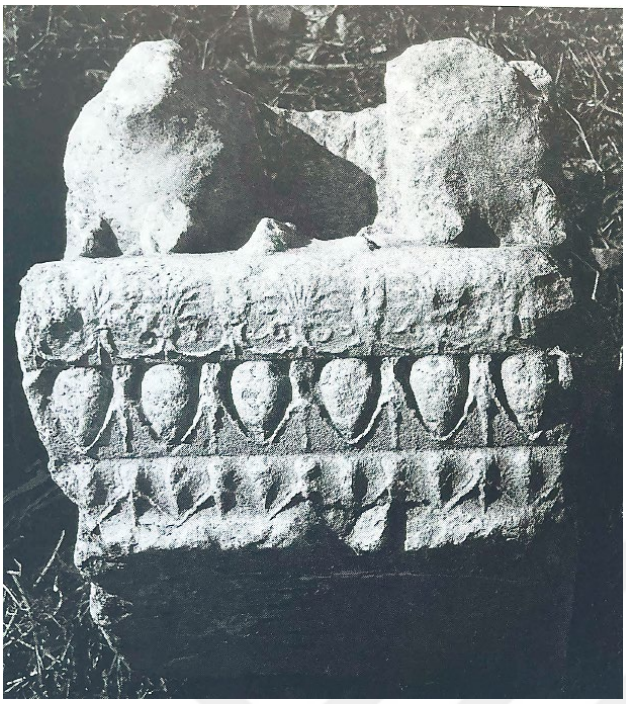
d

e

a-d: Patara Mezar Kilisesi buluntusunun (no. 2) ön, yan ve üst yüzleri

e: No. 2'den boya izleri

a

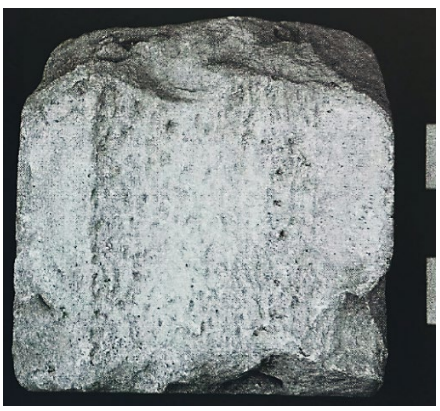
c

b

d

e

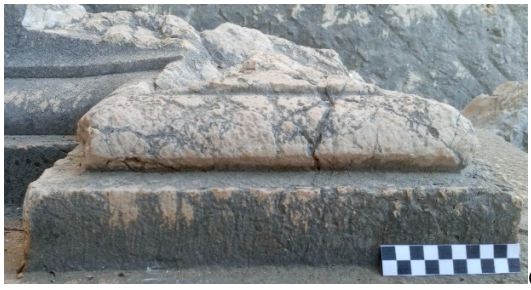
Limyra buluntusunun (no. 3) ön, yan, alt, üst ve arkadan görünümü

a

b

c

d

e

f

g

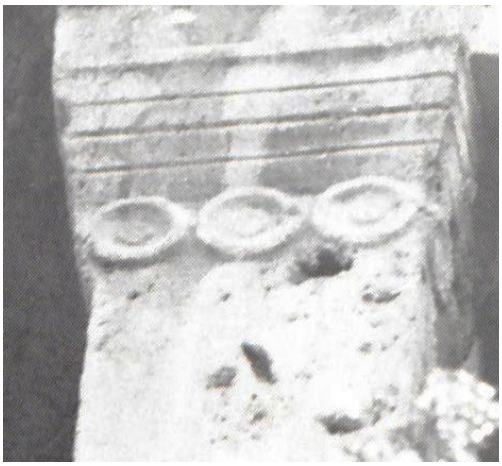
a-c: Ksanthos Mĕmruwi Kaya Mezarı (no. 4); GB anta kaidesinin ön, iç ve üstten görünüşü

d-g: No. 4; GD anta kaidesinin ön, iç, üst ve dıştan görünüşü

Levha 10

a. Lyrnai'dan kaya mezarı (no. 5), GB anta kaidesinin iç yanı

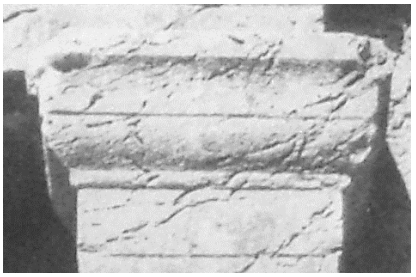
b. No. 5, GB anta başlığı, ön yüz

c. No. 5, GB anta başlığı, ön-iç yüz

d. No. 5, GD anta başlığı, iç yan

e. Megiste'den kaya mezarı (no. 7), KB anta başlığı

a

b

c

d

e

f

g

h

a-c: Myra'dan kaya mezarı (no. 8); KB anta kaidesinin ön, iç ve dış yüzü

d-f: No. 8; KB anta başlığı ve boynunun ön, iç ve dış yüzü

g-h: No. 8, KD anta başlığı ve boynunun ön ve iç yüzü

a

b

c

d

e

f

a-c: Araksa'dan kaya mezarı (no. 9); GB anta kaidesinin ön, iç ve dış yüzü

d-f: No. 9; GB anta başlığı ve boynunun ön, iç ve dış yüzü

a

b

c

d

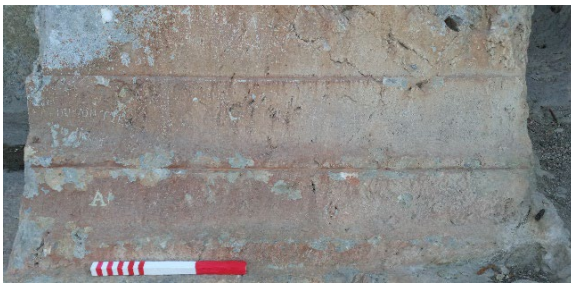
e

f

a-c: Araksa'dan kaya mezarı (no. 9); GD anta kaidesinin ön, iç ve dış yüzü

d-f: No. 9; GD anta başlığı ve boynunun ön, iç ve dış yüzü

a

b

c

d

e

f

g

a-b: Telmessos'tan kaya mezarı (no. 10), GB anta kaidesi

c-d: No. 10, GB anta başlığının iç-ön ve dış yüzü

e-g: No. 10; KB anta başlığının ön, iç ve dış yüzü

Levha 15

a

b

c

d

e

a-c: Telmessos Amyntas Kaya Mezarı (no. 11); KD anta kaidesinin ön, iç ve dış yüzü

d-e: No. 11, KD anta başlığının ön-iç ve dış yüzü

a

b

c

d

e

f

g

a-d: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu; no. 12.GD1'in ön, iç, dış ve üst yüzü

e-g: No. 12.KD1'in ön, iç ve dış yüzü

a

c

b

d

a-c: Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu (no. 12); KD anta bloklarının iç, dış ve ön yüzü

d: No. 12.KD2, üst yüzey

a. Arykanda Helios Kutsal Alanı Propylonu (no. 12), KB anta bloklarının iç yanı

b. No. 12.KB1, iç yan

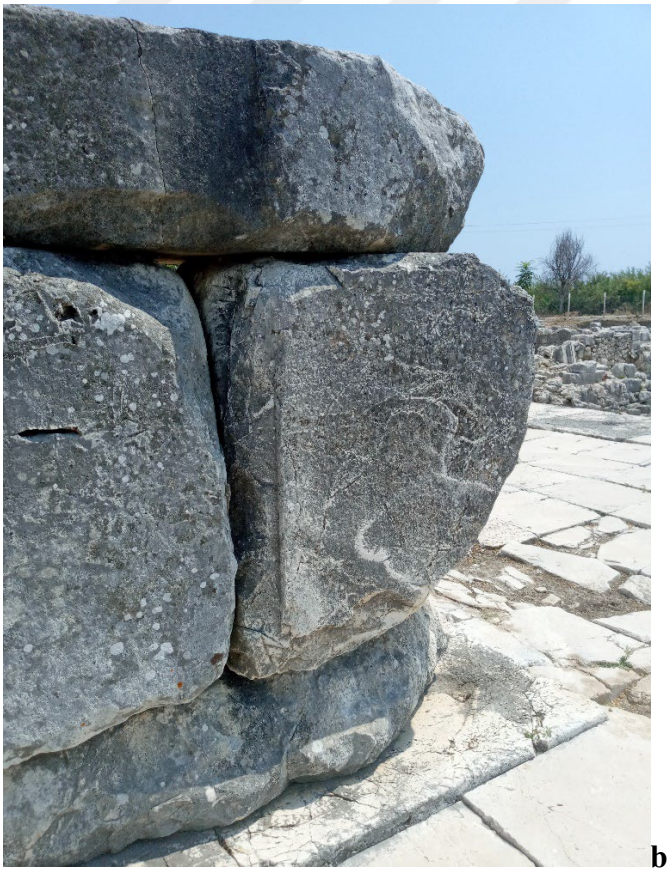
c. No. 12.KB2, üst yüzey

a

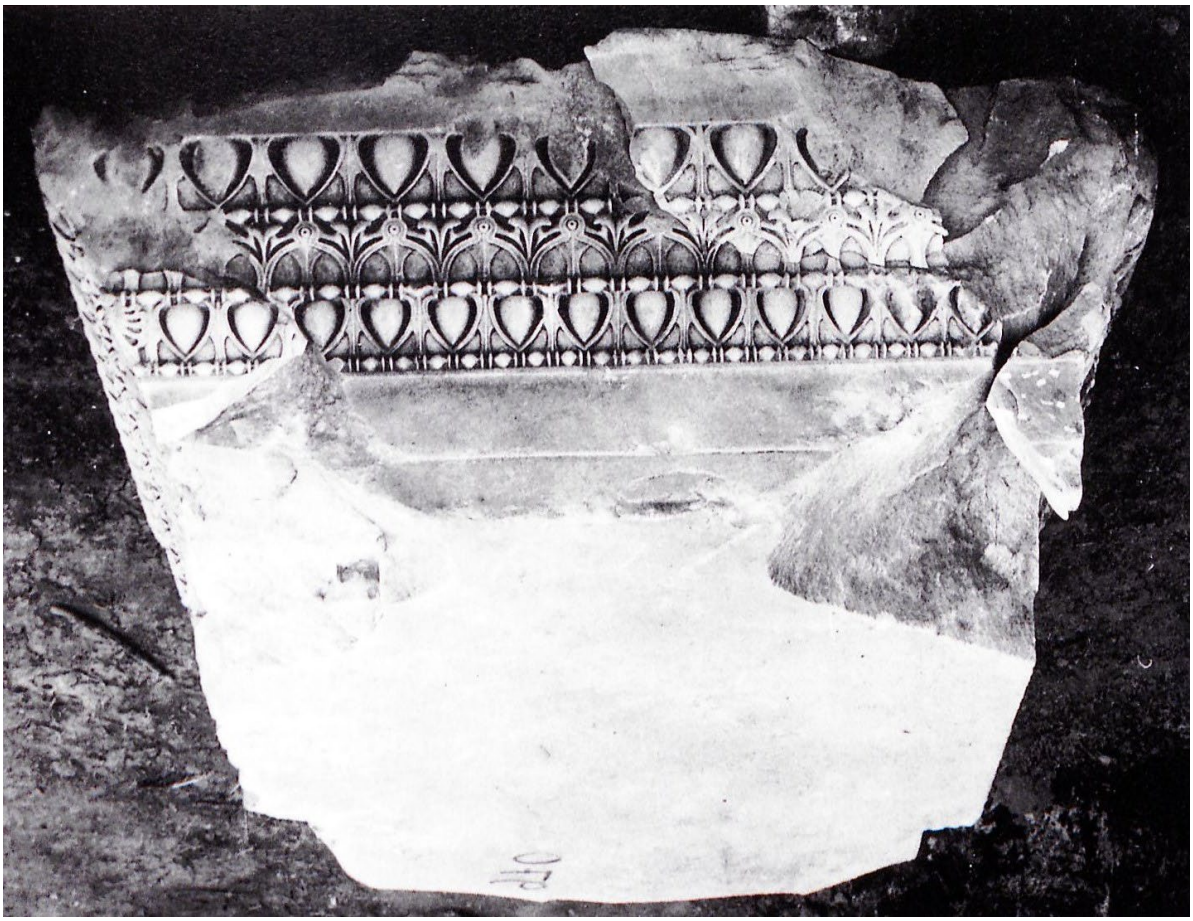

c

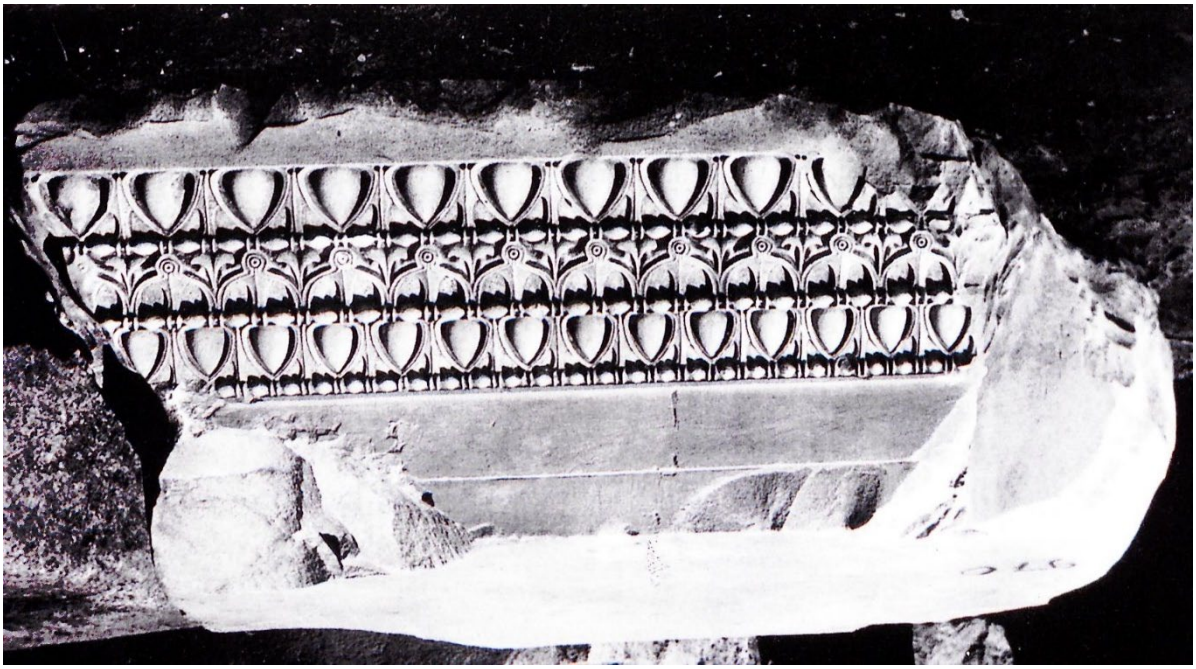

b

Letoon Leto Tapınağı (no. 13); GB anta bloklarının iç, dış ve ön yüzü

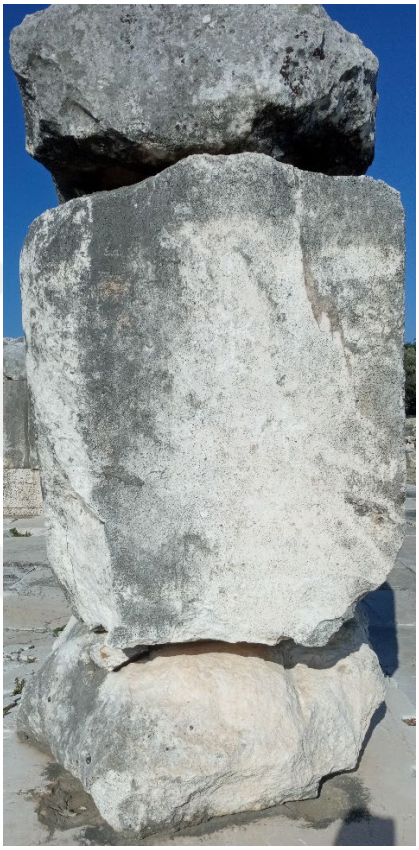
a. Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB17’nin ön yüzü

b. Letoon Leto Tapınağı, no. 13.GB17’nin iç yanı

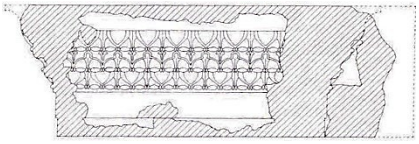
a

c

b

d

a-c: Letoon Leto Tapınağı (no. 13); GD anta bloklarının iç, dış ve ön yüzü

d. No. 13, KD köşe pilaster başlığının çizimi

Levha 22

a **b** **c**

d **e**

a-c: Belören Eleuthera Tapınağı (no. 14); GB anta bloklarının iç, ön ve dış yüzü

d-e: No. 14.GD? bloğunun dış ve üst yüzü

a. Balboura Yukarı Tiyatro, no. 15.KD1, ön

b. No. 15.KD1, iç yan

c. No. 15.KD1, dış yan

d. No. 15, GD köşe pilaster başlığı

e. No. 15.KD2, ön ve dış yüz

f. No. 15.KD2, arka yüz

a

b

c

d

a-b: Ksanthos Yapı B (no. 18), GB anta bloklarının iç ve ön yüzü

c-d: No. 18, GD anta bloklarının iç ve ön yüzü

a

b

c

d

e

Limyra Pseudoperipterosu; no. 19.1'in ön, arka, iç, dış ve üst yüzü

a

b

c

d

e

Limyra Pseudoperipterosu; no. 19.2’nin ön, arka, iç, dış ve üst yüzü

a

c

b

Arykanda M. Aur. Makedon Anıtsal Mezarı (no. 20); GB anta bloklarının iç, dış ve ön yüzü

a

b

c

d

e

f

a-c: No. 20.GB1'in ön, iç ve dış yüzü

d-f: No. 20.GB7'nin ön, iç ve dış yüzü

a

c

b

d

a-c: Arykanda M. Aur. Makedon Mezarı (no. 20); GD anta bloklarının iç, dış ve ön yüzü

d: No. 20, KD köşe pilaster başlığı

a

b

c

d

e

f

a-c: No. 20.GD1'in ön, iç ve dış yüzü

d-f: No. 20.GD7'nin ön, iç ve dış yüzü

a

b

c

d

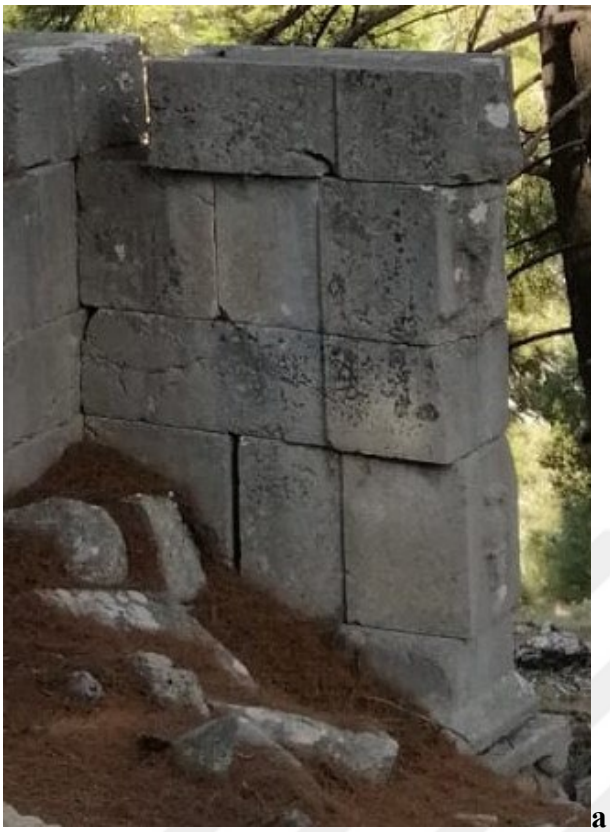
e

f

a-c: Kitanaura Trokondas Heroonu (no. 22); GB anta bloklarının iç, dış ve ön yüzü

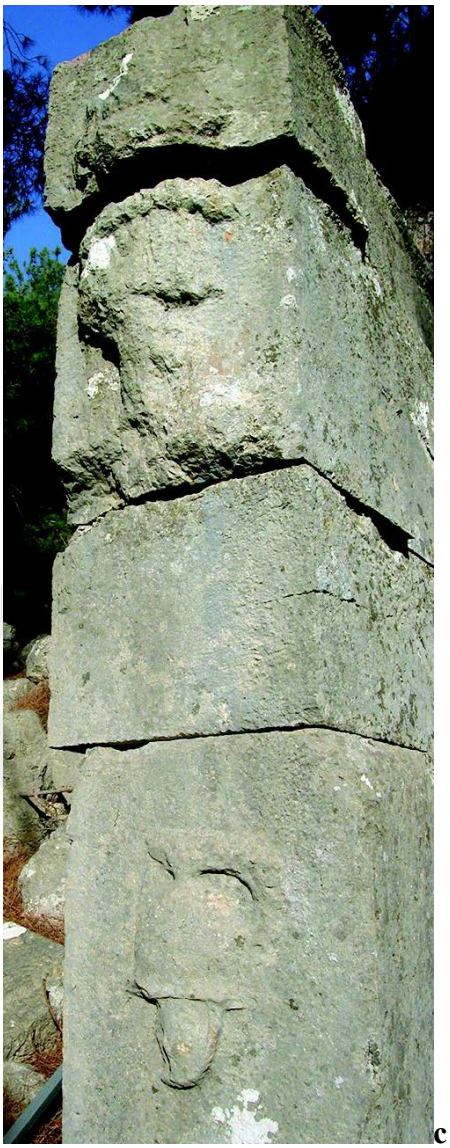
d-f: No. 22.GD1'in ön, iç ve dış yüzü

a

b

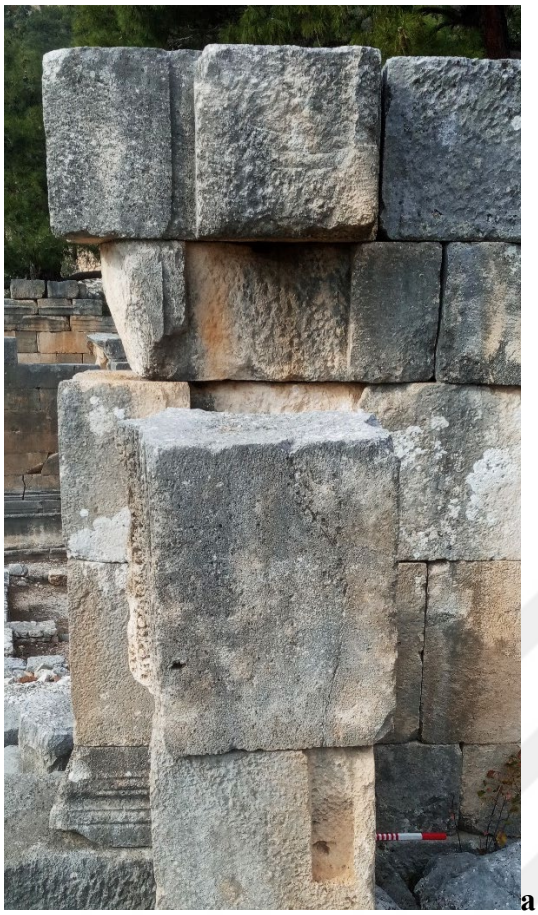
c

d

a-c: Kitanaura Trokondas Heroonu (no. 22); GD anta bloklarının iç, dış ve ön yüzü

d: No. 22, KD köşe pilaster başlığı

a

b

c

Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı (no. 23); GB anta bloklarının iç, dış ve ön yüzü

a

b

c

d

e

f

a-c: Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı; no. 23.GB1'in ön, iç ve dış yüzü

d: No. 23, köşe pilaster başlığı

e-f: No. 23.GB6 (?), ön ve yan yüz

a

b

c

d

a-c: Arykanda Aristainete Anıtsal Mezarı (no. 23); GD anta bloklarının iç, dış ve ön yüzü

d: No. 23.GD1'in iç yanı

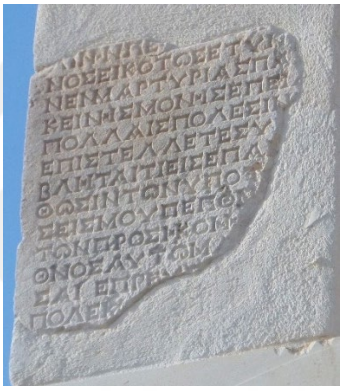
a. No. 24.GB1’in ön yüzü

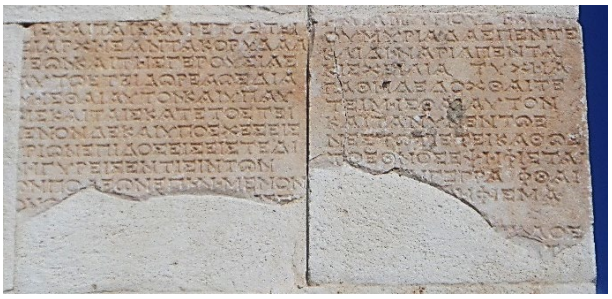
b. No. 24.GB1’in iç yanı

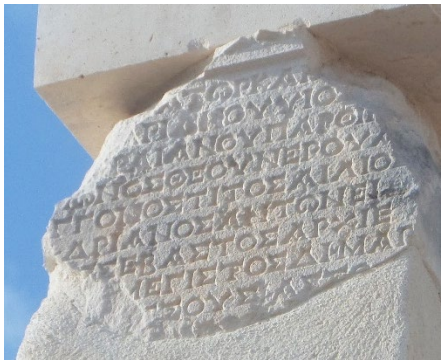
c. No. 24.GB1’in dış yanı

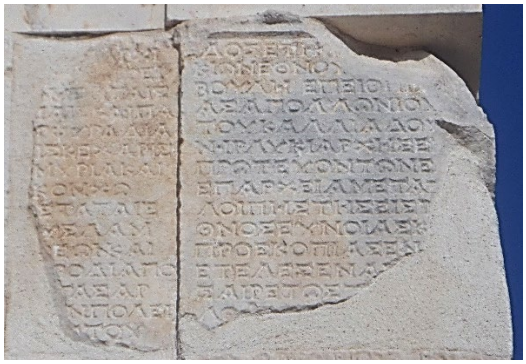
d. No. 24.GB7’nin ön yüzü

e. No. 24.GB7’nin dış yanı

f. No. 24.GB8’in ön yüzü

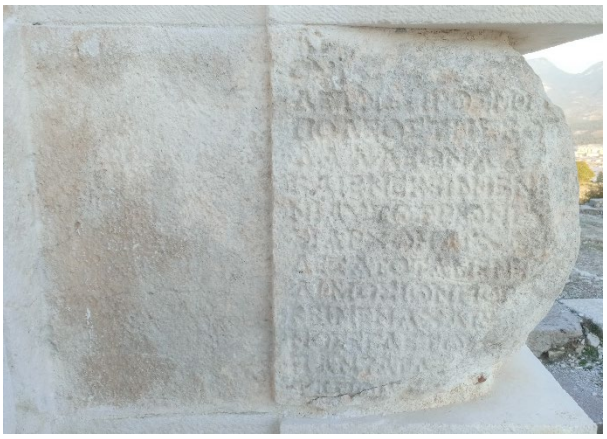

g. No. 24.GB8’in dış yanı

Rhodiapolis Opramoas Anıtı’nın GB blokları

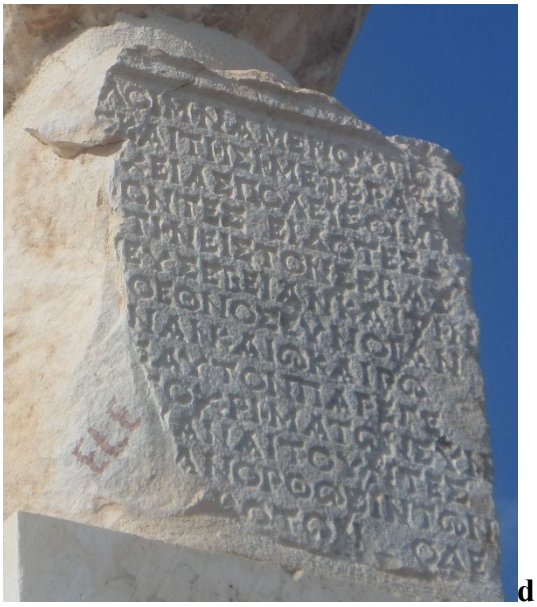
a

b

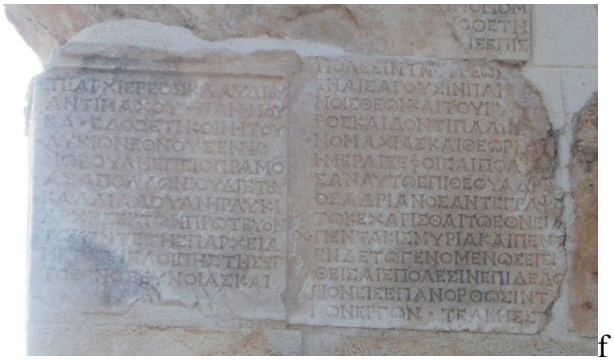
c

d

e

f

a-c: Rhodiapolis Opramoas Anıtı; no. 24.GD3'ün ön, iç ve dış yüzü

d-f: No. 24.GD8'in ön, iç ve dış yüzü

a. Rhodiapolis Opramoas Anıtı, no. 24.GD9'un ön yüzü

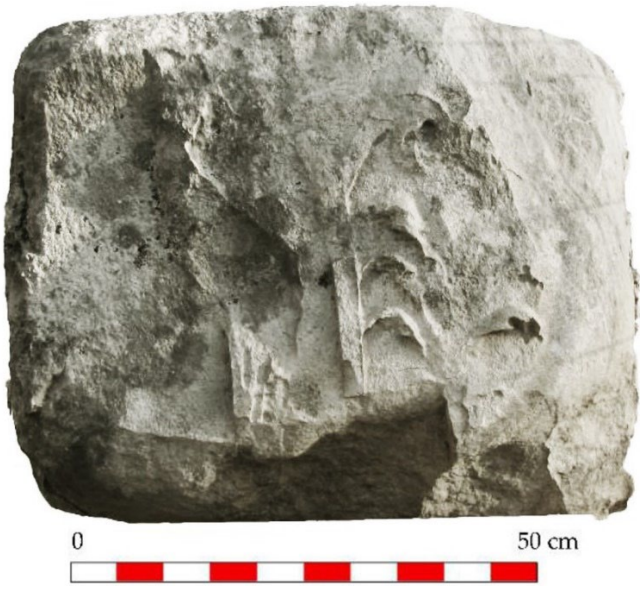
b. No. 24.GD9, iç yan

c. No. 24.GD9, dış yan

d

e

d-e: No. 24, KD köşe pilaster başlığı

a **b** **c**

Patara Prostylos Planlı Yapı (no. 25); KD anta bloklarının iç, ön ve dış yüzü

a

b

c

d

e

f

a-c: Patara Prostylos Planlı Yapı; no. 25.KD1'in ön, iç ve dış yüzü

d-f: No. 25.KD8'in ön, iç ve dış yüzü

a **b** **c**

d

a-c: Patara Prostylos Planlı Yapı (no. 25); KB anta bloklarının iç, ön ve dış yüzü

d: No. 25, GB köşe pilaster başlığı

a

b

c

d

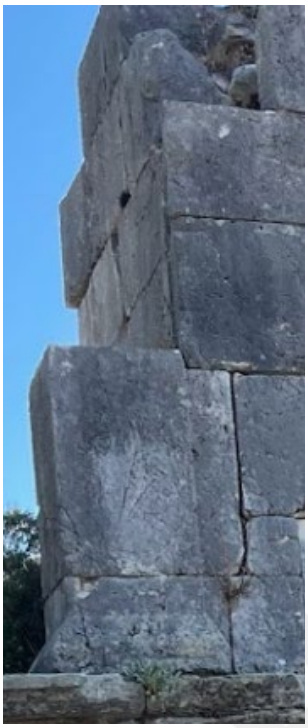
e

f

a-c: Patara Prostylos Planlı Yapı; no. 25.KB1'in ön, iç ve dış yüzü

d-f: No. 25.KB8'in ön, iç ve dış yüzü

a. Lydai Kuzey Heroon, no. 26.KD1-2

b. Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GB2

c. No. 28.GB2, arka-dış yan

d

e

f

g

d-f: Olympos Ion Tapınağı; no. 28.GB3'ün yan, arka ve üst yüzü

g: No. 28, GD köşe pilaster başlığı

a **b**

c **d**

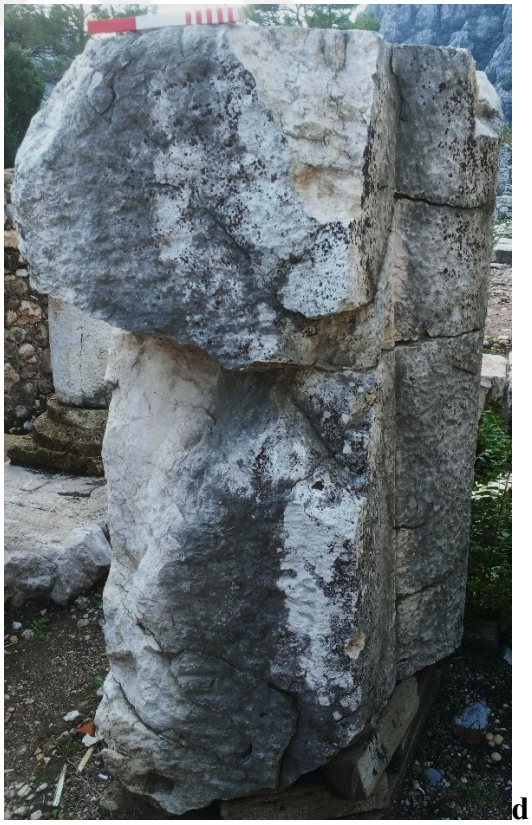
Olympos Ion Tapınağı; no. 28.GD1 ve 2'nin ön, iç, dış ve arka yüzü

Levha 45

a

b

c

d

Olympos Ion Tapınağı; no. 28.GD3'ün ön, iç, dış ve arka yüzü

Levha 46

a

b

c

d

a-b: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD4'ün ön ve dış yüzü

c-d: No. 28.GD5'in ön ve iç yüzü

a

b

c

d

a-c: Olympos Ion Tapınağı; no. 28.GD5'in dış, arka ve üst yüzü

d: No. 28.GD6'nın ön yüzü

Levha 48

a

b

c

d

a-b: Olympos Ion Tapınağı, no. 28.GD6'nın yan yüzleri

c-d: No. 28.GD6'nın arka ve üst yüzü

a

b

c

d

e

f

a-c: Pinara Anıtsal Mezarı (no. 29); GD anta bloklarının iç, ön ve dış yüzü

d-f: No. 29.GD3'ün ön, iç ve dış yüzü

a

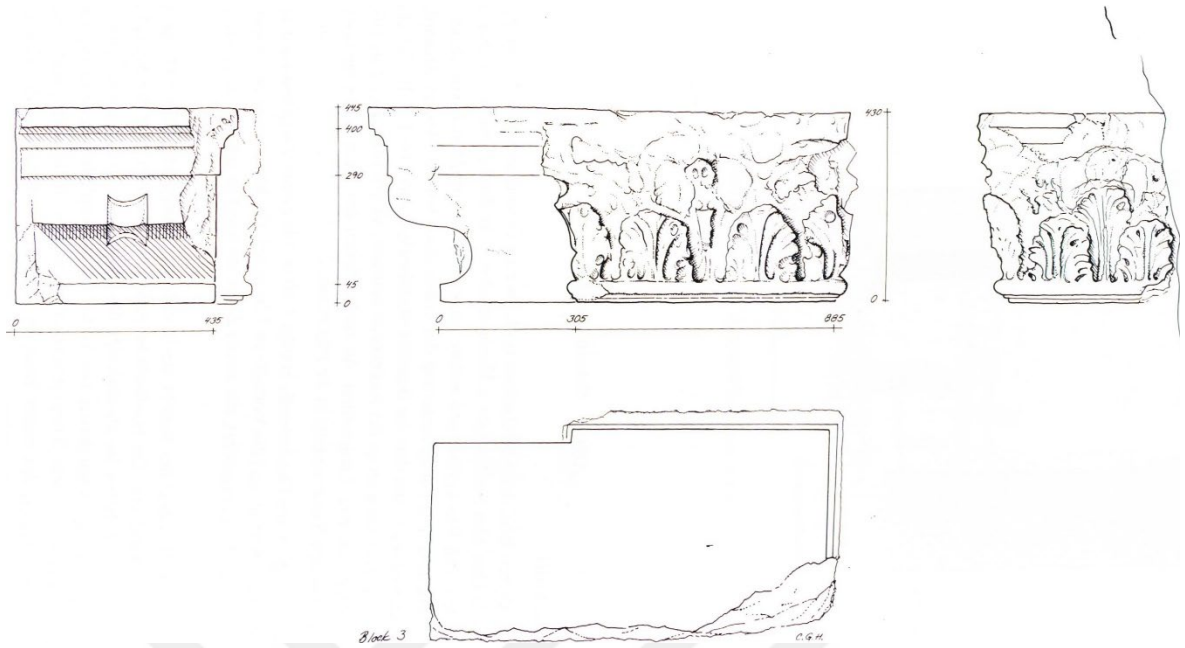

b

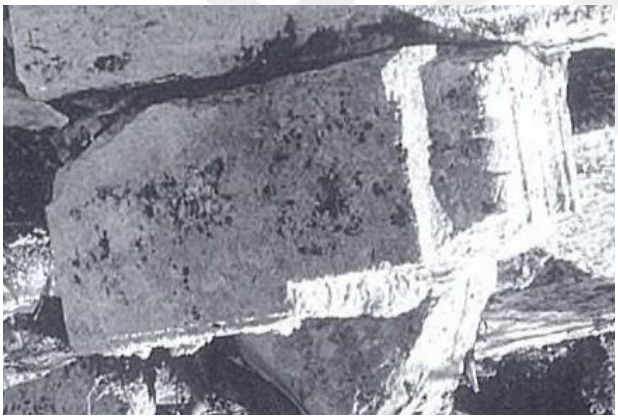

c

a-c: Pinara Anıtsal Mezarı (no. 29); KD anta bloklarının iç, ön ve dış yüzü

a. Kyaneai Ksanthippos-Neikostratos Mezarı; no. 31.I.KD6'nın iç, ön, dış ve alt yüzü

b. No. 31.I.KD6'nın alt yüzeyi

c. No. 31.I.KD6'nın ön yüzü

d. No. 31.II.GB1'in ön yüzü

a **b** **c** **d**

a-c: Myra Karabucak Anıtsal Mezarı (no. 32); KD anta bloklarının iç, ön ve dış yüzü

d: No. 32.KD1'in dış yanı

a. No. 32.KD9'un ön yüzü

b. No. 32.KD9'un iç yanı

c. No. 32.KD9'un dış yanı

d. No. 32, GD köşe pilaster başlığı

e. Myra Tiyatro

f. Rhodiapolis Gymnasion

g. Djemila Müzesi

a-d: Myra Karabucak Anıtsal Mezarı

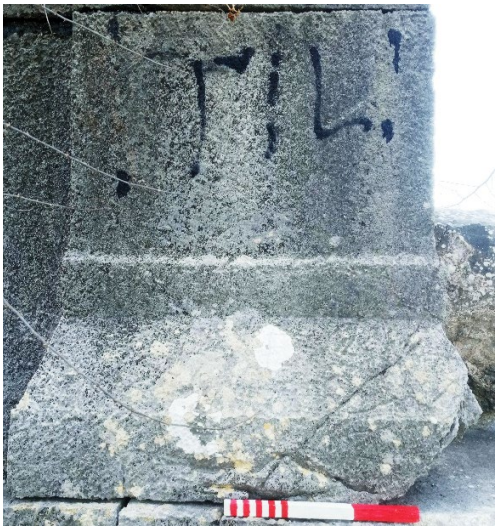
a

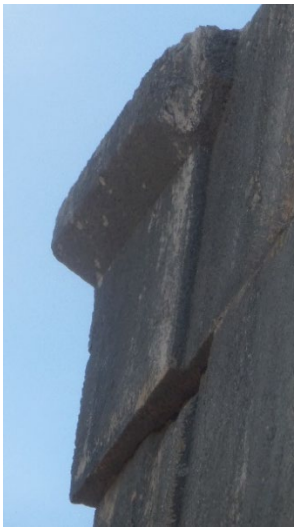
b

c

d. No. 33.KB1'in dış yanı

e. No. 33, KD pilaster başlığı

a-c: Patara Akdam Anıtsal Mezarı (no. 33); KB anta bloklarının iç, ön ve dış yüzü

a

b

c

d

a-b: Patara Akdam Anıtsal Mezarı (no. 33), GB anta bloklarının ön-dış ve iç yüzü

c: No. 33.GB1'in dış yanı

d: No. 33.GB3'ün üst yüzeyi

a

b

c

Patara Marcia Heroonu; no. 34.KB1'in ön, üst ve dış yüzü

a

c

b

d

Patara Marcia Heroonu; no. 34.GB1'in ön, iç, dış ve üst yüzü

a

b

c

Patara Marcia Heroonu; no. 34.GB4'ün ön-dış, arka ve alt yüzü

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı	Kaya, Özgür
Uyruğu	Türk
Doğum tarihi ve yeri	
Medeni hali	
Telefon	
Faks	
E-posta	

Eğitim Derecesi	**Okul/Program**	**Mezuniyet yılı**
Lise	Marmaris Sabancı Lisesi	2009
Üniversite	Selçuk Üniversitesi	2014
Yüksek Lisans	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	2018
Doktora	Akdeniz Üniversitesi	2024

İş Deneyimi, Yıl	**Çalıştığı Yer**	**Görev**
2011	Lagina Kazısı	Öğrenci
2013	Knidos Kazısı	Öğrenci
2016	Thera ve Çevresi Yüzey Araştırması	Heyet Üyesi

2016-2018	Antik Çağ Karia Bölgesi Kaya Mezarlarında Ion ve Dor Düzeni Uygulamaları [Yüksek lisans tez projesi (BAP)]	Araştırmacı
2017	Rhodos Peraiası Yüzey Araştırması	Heyet Üyesi
2018-2019	Mediterranean Journal of Humanities / Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi (VIII)2, (IX)1	Redaktör
2019	Phaselis Kazısı ve Yüzey Araştırması	Heyet Üyesi
2019	Phaselis V: Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi	Redaktör
2019-2023	Libri V-IX: Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi	Redaktör
2019-2020	Proje: Ancient Cities for Endemic Flora, From Apollo to Athena (A to A) (Apollo'dan Athena'ya Antik Kentler & Endemik Çiçekler)	Arkeolog
2021-2024	Cedrus IX-XII: Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Dergisi	Redaktör

Yabancı Dil	İngilizce

Yayınlar

Kaya, Ö. (2019). Koranza ile Lagina (Kitap tanıtımı). Yazar: M. Aydaş, *Libri, V*, 11-14.

Kaya, Ö. (2019). Knidos: Denizlerin buluştuğu kent (Kitap tanıtımı). Yazar: E. M. Doksanaltı, İ. Karaoğlan ve D. O. Tozluca, *Libri, V*, 45-47.

Kaya, Ö. (2019). Marmaris'ten Dor düzeninde bir kaya mezarı. *Phaselis, V*, 129-147.

Kaya, Ö. (2019). Varlık ve tapınak: Eski Yunan tapınağının kavramsal inşası üzerine arkitektonik bir deneme (Kitap tanıtımı). Yazar: R. E. Kortanoğlu, *Libri, V*, 159-162.

Kaya, Ö. (2020). Arkaik Dönem tapınakları: Anıtsal Hellen mimarlığına giriş (Kitap tanıtımı). Yazar: Y. Eran, *Libri, VI*, 193-195.

Kaya Ö., R. S. Göktürk & Ş. Kileci (2022), Phaselis Hadrianus Kapısı'ndaki Smilax(?) betimi. *Phaselis, VIII*, 197-205.

Kaya Ö. (2024). The ornamented pilaster capitals from the late Classical period in Lycia. *Cedrus, XII*, 27-43.